

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

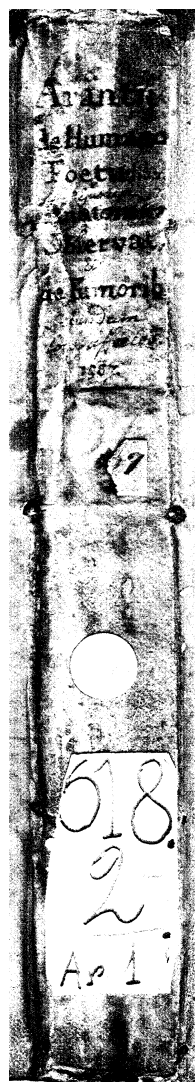
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

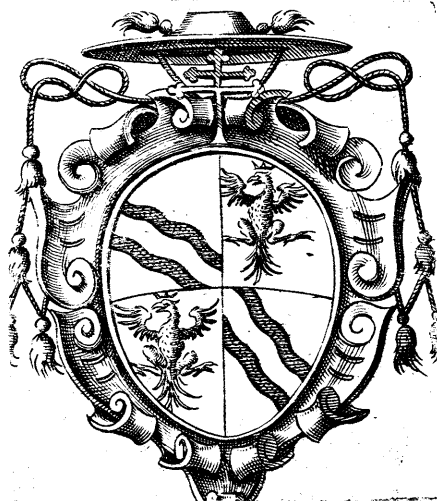

618.2
ARANTII
BONONIENSIS

Medicinæ, atq; Anatomies Pub. professoris,
DE HUMANO FOETU LIBER
Tertio editus, ac recognitus.

EIVSDEM
ANATOMICARVM OBSERVATIONVM LIBER
AC
DE TUMORIBVS SECVNDVM LOCOS AFFECTOS LIBER
Nunc Primum editi.

Ad amplissimum Cardinalem Henricum Caetanum
Bononiæ Legatum à Latere.
CUM PRIVILEGIO.

VENETIIS, Apud Iacobum Brechtanum. 1587.

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISS.

D. HENRICO CAETANO

S. R. ECCLESIAE CARDINALI

BONONIAEQVE LEGATO A LATERE.

NON defuere unquam (CARDINALIS AMPLISSIME) doctissimorum virorum acerrima ingenia, qui in re medica, tum inuenienda, tum amplificanda, non mediocriter elaborarunt, pauciores tamen omnibus seculis comperti sunt, qui (rei fortassis magnitudine deterriti) ad DIVINAM, HUMANI CORPORIS FABRICAM diligenter contemplandam, studia, cogitationesq, suas conuerterint: Hoc enim magni Orbis compendium DEVS OPTIMVS MAXIMVS, tam admirabili artificio est architectatus; ut nihilo minorem in hominis structura,

quam in illo ipso Mundo eius Bonitatem, ac Sapientiam elucere conspiciamus. Priscis certe temporibus, exigua Anatomicarum praeceptionum apparent vestigia; Summi tamen Philosophi, senex ille Cons Divinus HIPPOCRATES, EMPEDOCLES, ALCMAEON, DIOGENES, PLATO, atque ipse potissimum ARISTOTELES optima fundamenta iecerunt. His successit GALENVS, qui summa industria, ac diligentia, pluribus conscriptis voluminibus, Anatomem mirificè illustravit; verum tantum negocium, minimè perficere potuit. Id testantur Illustrissimum virorum perpetua monimenta, VESALII præ cæteris EVSTACHII, VALVERDAE, FALLOPPII, qui postea se in Anatome, diu, ac multum exercentes, complura & ipsi, superioribus incognita, inuenerunt, summum tamen fastigium, egregia huic cognitioni imponere nequiverunt, sed posteris aliquam comparandæ laudis occasionem reliquerunt: Siquidem & ipse, ab ineunte ætate huiusce pulcherrimæ cognitionis, (cui tamquam basi res medica innititur) incredibili cupiditate accensus, nonnulla, & ea quidem, nulli (quod sciam) antea comperta, assiduo usu, diligentiq; tractatione animaduersa, antea perspectis,

eris, adieci. Ceteros excitandi potius studio,
quam tanti operis perficiendi spe ductus. Etenim
primus, & trigessimus agitur annus SAPIEN-
TISSIME LEGATE, ex quo duplex, Medicinam
atque ipsam Anatomem publicè in hoc gymnasio
profutendi, mihi demandata est provincia. Qui-
bus in muneribus obeundis, qualem me gesserim,
aliorum esto iudicium. Illud vere possum affir-
mare, me, in Anatome potissimum explicanda,
atque adeo administranda, tantum laboris, na-
uitatis, atque industriae collocasse, ut quantum
ipse consequi possem, nihil in me paterer deside-
rari. Itaque Anatomicas hasce observationes ut
non solum Bononiensis Academia studiosis, atq;
auditoribus meis, sed absentibus quoque, ac po-
steris qui harum rerum caperentur studio, pro-
virili prodessem, nunc demum in unum collegi,
& modico quodam confecto corpore, divulgan-
das existimaui. Sed cum eiusdem hominis, in
materna adhuc aluo delitescentis, lineamentor-
um conformatio, & prima quasi membrorum
coagmentatio, perfecto eidem, & iam edito, iu-
re sit præferenda. idcirco Humani Fœtus Histo-
ria librum, non semel, ante aliquot annos edi-
tum, nunc tertio, recognitum, & locupletatum,
publicare

publicare volui. His præterea librum de tur-
ribus secundum locos affectos adiungendum cu-
raui, ratus, ea meratione omnibus hominibus,
quibus unusquisque nostrum natus est, aliquid
utilitatis allaturum. Hæc vero ut AMPLITV-
DINI VESTRÆ potissimum consecrarem, mul-
ta, & ea quidem maxima suaserunt, Generis
antiquissimus, ac fulgentissimus splendor, di-
gnitatis eminens gradus, singularis doctrina,
incomparabilis benignitas, eximia in moderan-
da Ciuitate dexteritas, ac prudentia, natura-
lis erga bonarum artium studiosos propensio. Ac-
cessit insigne illud decus, quod Gymnasij huius
Bononiensis disciplinam, vetustate pene colla-
psam, sua cum immortalis gloria erexerit, atque
ita instaurarit, ut tamquam nouum eiusdem
conditorem, studiosi omnes, & iure agnoscere,
& libenter predicare debeant. Quocirca ut
infinita eius merita omnibus patefacere, hæc
ipsa AMPLITVDINIS VESTRÆ nomini dica-
re volui, quæ etsi æneæ, aut porphyreticæ statuæ
minimè sint, quæ tanti Principis imagini refe-
rendæ conuenirent, immortalis tamen suæ vir-
tutis, ac singularis meæ erga ipsam obseruantia,
perpetuum sunt futura monumentum. Quæ qui-
dem licet

dem licet auctoris ratione, cum *AMPLITVDINE*
VESTRA nullam proportionem habeant, eo certe
non in eius patrocinio digna censerī poterunt,
quod hucusque abdita *SVMMI ILLIVS OPIFI-*
CIS DIVINAE SAPIENTIAE mysteria patefa-
ciant, atque in illis versentur. Accipiat igitur
obsecro *AMPLITVDO VESTRA*, pro sua beni-
gnitate, hilari fronte, hosce qualescumque fru-
ctus, ex humili hac *Arantij* planta profectos, at-
que eandem sua auctoritate, atque humanitate,
fouere, ac subleuare non dedignetur, ut in eo
quod vitae superest eo ardentius utrique provin-
cia, cum docendo, tum scribendo, incumbere va-
leat, sua interim consilia, actaq; omnia *OMNI-*
POTENS DEVS ad *Christianæ Reipublicæ* incre-
mentum, huiusq; ciuitatis salutem, fortunet, ac
vitam ad eam rem longissimam largiatur *Bo-*
noniæ. Anno Salutis *M. D. LXXXVII.*

Illustriss. ac Reuerendiss.
Amplitud. Vestræ.

Humillimus ac deditiss. seruus
Iulius Cæsar Arantius.

IOANNIS BAPTISTAE
MORELLI

Carmen.

IAM liber auspicijs exi felicibus, exi
Iam liber, expectat te studiosa cohors (orbi
Scripta quis ignorat, quæ notus ARANTIUS
Edidit? hæc uolitant usque per ora uirum.
Nec minus ipse oculos, doctus retinebis, & aures
Et uiuens omni tempore notus eris.

Hoc tua condicio melior, quod nobile prima
HENRICI nomen, pagina fronte gerit,
HENRICI GAIETANI, qui sanguine claro
Ortus, ab antiquis stemmata ducit auis.
Cuius & alta domus titulis, opibusq; redundans
PONTIFICES habuit, purpureosq; Patres
Sunt hæc magna quidem, longe his maiora sed ille
Possidet, & proprio nixus honore micat.
Assidet huic semper uirtus, mentemq; , animumq;
Dirigit, & recti conscia corda facit.
Felsina testis erit, quo principe lata quiescit,
Et tuta exultans ocia pacis agit.
Sed quid ago? sperem ne uiri comprehendere tanti
Immensas laudes carmine posse breui?
Non sedet hæc humeris tam grandis sarcina nostris
Nec male pugnacem tanta Theatra decent
At tu uade liber tanto sub uindice tutus,
Auctor & HENRICVM pectore & ore geret.

AD HENRICVM
CAETANVM CARD.
BONONIAE LEGATVM.

Julius Signius.

Orporis humani partes qui diui-
dit omnes,
Morteque mortales uindicat ar-
te noua:
Hoc tibi, cui Cælum virtus, Henrice, recludit
Immerito vita cedere, sacrat opus,

P. MELISSI SCHEDII
FRANCIP. L.
Melos

AD LAVRENTIVM SCHOLZIVM
SILESIVM MED.

STROPHE

*AEDALAS artificum manus
Cum veterum, tum recentum,
Animosq; signa miramur admodum,
Sive coloribus illa picta,
Sive ebore exacta affabrè
Indico, lapideve Pario,
Vel aere Cyprio, alijsve metallis
Cui non notus Apelles ille Cous
Aut Parrhasius ephesinus, aut
Zeuxis? Pheidiam quis ignorat?
Quem Praxitelis, scopeque solertior
Industria, fama; latet? quem catus
Lysippus, calamisq; non obstupe-
Facient, cui denique non arriserint
Et Mentoris egregia formæ, & elegantes
Myos erroribus fibris acanthi?*

ANTISTROPHE

*Certat antiqua, feracius
Ingeniorum bonorum,
Superare sagacis ævum artis æmulum
Tot monumenta, supra; vires,
Tendere nervos; nam quoque &
Peruicax hominis animulus*

*Transcendere Polos geminos, auct (idque
 Haud raro) similis fingi Deorum.
 Est hoc quidem aliquid, ut arduum,
 Mortaliq; præditis captu
 Sublimius extat, extat argutius
 Ioue simulacrum opificis, maxime
 Quem mireris, homuncio; quomodo
 Generetur, quomodo caelestem hauriat,
 Viuax animam, tenera sub parentis aluo,
 Latitans, menstruaq; luce crescens.*

E P O D O S

*Naturæ peritissimo
 Occultiorumq; plurimorum scito
 Age mi SCHOLZI fer acceptam
 ARANTIO singularem
 Fætuum indaginem
 Ille cæci labyrinthum regni
 Embryonis domicilium, vigil
 Corruspatus, aperuit tortuli intera
 Claustra, diutissimeq; reconditas
 Notitias in luce locauit
 Bononienses hoc ter, & quater beati
 Machaones, hoc beatæ puerperæ
 Redeat felicitatis huius
 Pars ad nostrates aliquantula:
 Gratias ARANTIO sempiternas agent.*

Senis Herruirie Anno M. D. LXXIX.

IN IVL. CAES. ARANTII
Præceptoris humanis. observationes
Anatomicas.

Galli Craptherij nobilis Poloni Philosophiæ,
ac medicinæ Doctoris

EPIGRAMMAT A.

DISCE ætas medicos iactet, quos nouerat omnes,
His ignota tamen multa fuere uiris,
Nam quæ, naturæ scrutator ARANTIUS, affert
In medium, cunctos hæc latuere prius.

Sic non ex scriptis veterum quærit sibi famam;

Sed, quæ per multos texerat umbra dies.

Abdita naturæ pandit secreta, labore

Cognita non paruo, & sedulitate graui.

Eiusdem

Sic nullus, nostri, melius te nouit ARANTI

Corporis historiam, quis tibi par igitur?

Quid, te sublato, quis erit nam post modo tantus?

Numina præonia, dicite, nullus erit

Octauij Prætelij Art. & Med. Doctoris.

AD LECTOREM.

QUI curis pressus uarijs, sacra culmina Cynthi
Scandis, Apollinea clarus ut arte fias
Si titubans, ceu fessus Atlas, sub pondere tanto
Ascensu in medio poscis anhelus opem:
En nouus Alcides hanc doctus Arantius affert,
Eia age quæ profert, dulcia poma cape.
Siste gradum, hæc gusta, hic Cynthus, Diuus Apollo,
Hic te præonijs artibus erudiet.

ASCANII PERSII
AD IVLIVM CAESAREM
ARANTIVM

Medicum præstantissimum .

Ἐργον ἀκισορίης ἐφίπυι· πᾶν ἔθοχα, παίων
Ἀλκτῆρ ὦν αὐδ' αἶ, χαρί τε, καὶ καλᾶμα .
πολλῶν ἱκτῆρ ἱκτῶν φέρτερος ἁμῶν,
ὄντισσιν τε ἄκος, ἐσσομένοις τε φέρων
Τέρμαθ' ἐκάς βιότοιο δ' ἐθῆκας, ἀράντιε, πολλοῖς
Σεῦ δ' οὐτέρμα φάτις γράμμασ' τοῖς δ' ἐλάβοι,
Eiusdem ad eundem .

Ἰπποκράτῳ ὅσδε τὸ νόημα, λόγος δ' ἐγὲ Κέλσον.
Κέλσος Ἀράντιος ἅμ' ἐστὶ, καὶ Ἰπποκράτης.
Eiusdem

*Ad Illustrissimum & Reuerendiss. Henricum Caetanum
Cardinalem, Bononiæ Legatum à Latere.*

Ἐρμα Κακτανῶν κύδρας, Εἰῖ κε, γενέθλας,
Φελσινέης οὐκ ὅς κατέχης παλάμαις,
Φελσινιώς σοι γράμματ' Ἀράντιος ἄττ' ἀνέθηκεν,
ἐάνσοφαι ἐν φρονέων πᾶνσοφα δ' ὤρεα δέκναι .

CAPITVM INDEX.

R atio	
De muliebri vteri substantia	Cap.1
De vteri cotyledonibus, seu acetabulis	Cap.2
De vteri venis, & arterijs	cap.3
De sanguine mēstruo	cap.4
De semine nuper in vterū iniecto	cap.5
De generatione & vīu vterini iecoris	cap.6
De vasorum vmbilicarū origine	cap.7

De vasorum vmbilicalium progressu, & eorundem pervterinum iecur distributione	cap.8
De vsu longitudinis vasorum vmbilicalium	cap.9
De mēbranis Fœtū obuoluētibus	c.10
De vraco	cap.11
De situ Fœtus in vtero	cap.12
De excremētis Fœtus vtero cōtēti	c.13
De vasorum cordis & iecoris coniunctione	cap.14

Index Capitum Anatomicarum Obseruationum.

R atio	
De cerebri ventriculis ab Hippocampodenominari	Cap.1
De plexibus Choroidibus per eosdem sinus distributis	cap.2
De cerebri particulis Hippocampus referentibus	cap.3
De ratione administrationis	cap.4
Quæ in animalis spiritus generatione conueniant rationi	cap.5
Quæ in cerebello adnotata fuerint	c.6
De cerebelli cavitatē, quam Cisternam vocamus	cap.7
Quæ ratione Cerebelli sinus detegat	ca.8.
De auditus organo	cap.9
De auris auditui præfectæ vsu	cap.10
De tympano auris, & partibus ei con-nexis	cap.11
De mallei incudis, & stapedis vsu	ca.12
Quod vnum tantum ossiculum moueatur, reliqua sint immobilia	cap.13
De tympano auris	cap.14
Obiectionibus quibusdam circa propositionem respondetur	cap.15
De muscoli auditus actione	cap.16
De stapedis officio. Epilogus	cap.17
De visus organo	cap.18
De musculorum oculi ex ortu	ca.19
De oculi humoribus	cap.20
De eiusdē organi administratione	c.21
De linguæ motibus	cap.22
De linguæ substantia	cap.23

De linguæ magnitudine	cap.24
De ligamento, ac freno linguæ	ca.25
De musculis ossi hyoidi ad linguæ motum destinatis	cap.26
De proprijs linguæ musculis	cap.27
De temporalium musculorum artificio	cap.28
De glândis corporis iuxta aures vsu	c.29
De musculis maxillæ aperiendæ dicatis	cap.30
De interiore laryngis rima, quam membranæ efficiunt	cap.31
De alijs coniunctionibus	cap.32
Quæ ratione sanguis in sinistram cordis sinum perueniat, disceptatur	c.33
De diaphragmatis motu	cap.34
De arteria lienis	cap.35
De testium substantia, fibris, varicoso, & glandoso parastitis	cap.36
De communememinis, atque urinae ductu	cap.37
De muliebri sinu	cap.38
Difficilis partus præcipuacā reddit	ca.39
Musculorum abdominis rectorum consideratio	cap.40
De lumborum, ac spinæ musculis	c.41
De humeri, extremitatūque manus musculis	cap.42
Quibus musculis fœmur circumagatur	cap.43
Quod femoris, & tibiae musculorum sit germana natura ex Hippocrate demonstratur	cap.44

Libri de Tumoribus Capitum Index.

D E Hydrocephalo	Cap.1	&gummantibus Gallicis	cap.38
De Talpa	Cap.2	De mammarum tumoribus	cap.39
De iteatomatibus atheroma		Decarcinomate mammarum	cap.40
tibus & meliceridibus	c.3	De Tumoribus glandularum, quæ sub	
De erysipellate capitis	cap.4	axillis continentur	cap.41
De abscessibus, qui gummata Gallica		De umbilici procidentia	cap.42
appellantur	cap.5	De Tumoribus inferioris ventris	cap.43
De ophthalmia	cap.6	De abdomine propter hydropem tu-	
De argemone	cap.7	mescente	cap.44
De proptosis, hoc est oculi procidentia		De immi ventris tumoribus, mælium,	
vel itaphilomate	cap.8	vel puerperij remorati causa	cap.45
De pterigio, i. vngue oculi	cap.9	De inguinum tumoribus	cap.46
De vesicis, & pustulis oculorum	cap.10	De relaxatione peritonei, qua femina-	
De carbunculo	cap.11	lia vasa in scrotū descendunt	cap.47
De carcinomate oculi	cap.12	De Tumoribus mentule	cap.48
De scirrhis palpebrarum	cap.13	De pudendi distenti recuruatione	cap.49
De hydatidibus hoc est vesiculis palpe-		De testium, & scroti affectibus	cap.50
brarum	cap.14	De testium inflammatione	cap.51
De ægilo	cap.15	De erysipellate, & gangræna testiu	c.52
De enchantide	cap.16	De affectibus uulvæ, & primum de n	m
De rhaadibus	cap.17	pha	cap.53
De ganglijs palpebrarum	cap.18	De erysipellate, phlegmone, & abscentu	
De chalazijs, & hordeolis	cap.19	locorum muliebrum	cap.54
De verrucis palpebrarum	cap.20	De hemorrhoidibus vulvæ	cap.55
De polypo	cap.21	De vulvæ fistulis	cap.56
De ozena	cap.22	De cancro vulvæ	cap.57
De narium verrucis	cap.23	De sedis affectibus	cap.58
De narium herpetibus	cap.24	De fistulis sedis	cap.59
De Tumoribus iuxta aures, & primum		De gangræna clanium & partium, quæ	
de phlegmone, & vocatis parotidi-		sunt circa sedem	cap.60
bis	cap.25	De dolore coxendico	cap.61
De aurium carunculis	cap.26	De articularum doloribus à causa ca-	
De strumis partium, iuxta aures, & cer-		lida	cap.62
uicem	cap.27	De articularum doloribus a causa fri-	
De strumis ulceratis	cap.28	gida	cap.63
De abscessibus earundem glandula-		De œdemate tibiæ	cap.64
rum	cap.29	De phlegmone, & erysipellate tibiæ	
De carbunculo pestilenti	cap.30	& pferim articularum eorū c.	ca.65
De faciei verrucis, & alijs vitijs	cap.31	De pernionibus	cap.66
De oris affectibus, & primum de batra-		De clavis pedum	cap.67
chio, i. ranunculo	cap.32	De inflammationibus, erysipelatibus	
De vuz morbo	cap.33	& abscessibus brachiorum & ma-	
De angina	cap.34	nuum	cap.68
De strumis, & abscessibus colli	cap.35	De ganglijs	cap.69
De bronchocele, hoc est guttaris her-		De paronichijs	cap.70
nia	cap.37	De ficijs vnguium	cap.71
De aneurismate	cap.37	De scyrrhis & verrucis extremarum	
De sterni, & claviculæ abscessibus,		partium	cap.72

POMPONIVS BERTOLASIVS

BOBIENSIS ART.

ET MED. DOCTOR

Candido Lectori S.

V M Arantius praeceptor meus, assiduus distractus negocijs, horum operum errata corrigendi provinciam mihi demandasset; Multa, & ea quidem graua, impressoris incuria irrepsisse reperio. Etenim praeter characterum vitia, voces etiam aliquot, aut repetitae, aut praeposterè posita sunt, sed quod est deterius, integra linea aliquando desideratur. Quapropter benignum lectorem admonendum censeui, ut quotiescumq; orationem non satis cohaerere animaduertit, ad operis calcem confugere ne grauetur, ac pro sua humanitate, libro, absente auctore, impresso, aliquid indulgeat. Deum interim beniuolo lectori propitium precor.

I
IVL. CAES. ARANTII
I N L I B R V M
DE HVMANO FOETV.

Præfatio.

SCRIPSERAM annis ab hinc
quindecim Opusculum, DE HUMA-
NO FOETV, in quo nonnulla, anti-
quis, & recentioribus Anatomicis
ignota, in grauidis mulieribus ob-
seruata, exposita fuerant. Cùm autem hyeme
proxima in publica Anatome totus essem, ac in
eius explicationem, atque administrationem
uerfarer: ecce mihi offertur aptissimum cadauer
prægnantis mulieris, quæ absolutum fœtum in
utero habebat: res quidem toti Bononiensi gym-
nasio, vt ad eam vsque ætatem nunquam uisa: ita
etiam summopere expetita, mihi verò præceteris
opportuna, quòd occasio oblata esset, eorum,
quæ in nuper edito opusculo scripta fuerant, ve-
ritatem omnibus patefaciendi. Si quidem nihil
magis difficile, quàm semel insitam, & ab omnibus
susceptam opinionem euellere, nouamque in-
troducere.

Cùm autem singula, quæ ad prægnantem

A vterum

2 IVL. CAES. ARANTIVS.

uterum, eiusq; particulas, & fœtum contentum attingent, auditorum oculis subiecissẽm, summa cum omnium admiratione (vt fit in re noua) vera me scripsissẽ facile persuasi. Ipse interim oculatior, diligentiorq; effectus, multa confirmaui, in quibusdam à priori sententia (ipso alliciente veritatis studio) non parum recessi, non pauca insuper inuentis addidi, eadem sæpius, ac diu reuoluens.

Non defuerunt postea ad hunc vsque diem plura prægnantium corpora, summo rerum opifice cœptis fauente, vt magis absolutum opus denuò in lucem prodiret, & singula melius perquirere, & confirmare liceret. Adde, quòd abortus interim quamplures, & mortuos in utero fœtus, vnà cum secundis extractos diligenter intueri, ac perpẽdere potui, quo factum est, vt auditoribus meis id summo studio postulantibus, in ipsorum gratiam tandem decreuerim in hanc denuò arenam descendere, cum vt rei Anatomicae studiosis pro viribus prodessem, remq; ipsam magis patefacere, tum ut posteriores, ad ea, quæ circa nostræ generationis primordia adhuc latent, studiosè exploranda, excitarem: quæ omnia, vt plana euadant, superfluis consultò prætermisissẽ, & his præcipuè, quæ cæteri Anatomes professores, optimè descripserunt, ne actum agere videar, singula eo ordine prosequar, quẽ res ipsa postulare videtur.

De

De muliebris uteri substantia. Cap. I.

Muliebris uteri, vel matricis propria substantia, quamvis in non prægnante alba, & membranæa, videatur: in utero tamen habentibus plurimum à membranæa natura differre conspicitur, cui similem in toto corpore substantiam reperire minimè liceat, est enim fungosa, spongiæq; maximè similis, non tamen simplex, sed in multos cortices, fungorum quorundam modo, qui in arboribus nascuntur, facile diuisibilis, & foraminibus, spongiarum, vel pumicis more peruia, impropriad tamen extrinsecus obuoluentem tunicam, peritonei sobolem, excipio.

Huiusmodi autem substantiam à sapientissima natura utero tributam fuisse arbitror, ut sanguinis, & spirituum copiam, pro foetus vita, & alimento, facile contineret: adnatæque utero (ut dicemus) fungosæ carni, roris in modum suggereret, ac subministraret. Tantumq; abest ut tenuiori substantia præditus sit, ut etiam multò crassior ob humorem imbibitum conspiciatur. Qui enim omnibus numeris absolutum fœtum intus habet uterus (plus tamen, & minus, pro ætate, atque habitu corporis duorum penè digitorum crassitiem æquat, & præcipuè circa elatio-

rem æquat fundi ipsius partem, in quam vterina vasa coeunt, vterinumq; iecur (ut dicemus) adnascitur, ac cohæret, quod ad substantiam eius attinet, sic habet.

De vteri cotyledonibus, seu acetabulis.

Cap. II.

Vnc ipsum vterum, grauida præsertim muliere, cotyledonibus, vel acetabulis quibusdam præditum esse, sunt qui existiment, diuini Hipp. testimonio persuasi: quapropter Anatomicorum plerique diffusè admodum hanc rem pertractarunt, de solis nominibus disceptantes, nec quicquam certi constituerunt. ex eorum tamen scriptis colligitur, mulieris grauidæ vterum rarò introspexisse.

* De diff.
fione vul
uæ circa fi
nem Aris.
3. de his. 1.
in solis cor
nutis con
cedit cory
ledões. Læ
2. de gene
ratione ani
malium 5.
7. de his. 2.

Sed aliorum placitis consultò prætermis
mihi satis erit, si antiquorum seruata reuerentia,
& autoritate, ea explicuero, quæ à me sæpius mu
liebrem vterum conceptu turgidum administran
re, obseruata fuerunt. De his acetabulis * verba
faciens Galen. hæc habet: adde, quòd acetabula
etiam hoc modo firmum vinculum ad vuluam ef
ficiuntur, quamuis nonnulli hominis vuluam ace
tabulis carere dicant: esse enim aiunt in bobus;
capris, ceruis, alijsq; eiusmodi animalibus cor
pora quædam mollia, ac mucosa, quorum forma
ace-

DE HUMANO FOETU. 5

acetabulo, hoc est, herbæ cymbalitidi similis sit: „
 unde etiam nomen accepere. Hipp. tamen inquit, „
 quæcunque corpore mediocriter affectæ, &c. „
 Ex his verbis, facile colligi potest, Gal. de coty- „
 ledonibus dubium fuisse, & potius auctoritati „
 Hippo. subscripsisse, quòd nihil perperam ab eo „
 scriptum crediderit, quàm propriam sententiam „
 protulisse.

Sed ut ea explicem, quæ sensu comprobari pos-
 sunt, equas ego prægnantes, boues, canes, fæes,
 pecudumq; genus, præter ipsas mulieres ali quan-
 do secui, ut certior euaderem, in quibusnam ef-
 sent dissimilia inter se, & a mulieribus differret:
 tandem in ouillo tantum, & caprillo genere, ace-
 tabula, seu cotyledones obseruavi, antiquorum
 descriptioni ad vnguem respondentes, & quod
 voce exprimitur, penitus referentes.

Reliqua verò animalia, quamuis in plerisque,
 quò ad uterum attinet, inter se differant: nihil ta-
 men unquam mihi, uel curiosè intuenti, reperire
 licuit, quod acerabuli, uel cotylæ, effigiem præ-
 seferret, in muliebri præsertim utero, in quo tan-
 tummodò foramina, & rara illa superius descri-
 pta uteri substantia conspiciuntur, à quibus for-
 minibus, cum uasorum uteri oscula non longè ab-
 sint, acetabulorum, seu cotyledonum nomine, quo-
 dammodò dignari poterunt, quemadmodum Gal.
 de Mente Praxagoræ scriptum reliquit. Atque 5. Aph. 45
 hæc

6 IVL. CAES. ARANTIUS,
hec de acetabulis, seu cotyledonibus dicta sufficiant.

De uteri venis, & arterijs. Cap. III.

 Vatuor uasorum paria in uterum distribuuntur: duo scilicet descendencia: duo uerò ascendencia. Quæ descendunt, duæ uenæ sunt, & totidem arteriæ, quæ etiam seminales appellantur, quarum dextra à cauæ trunco exoritur: altera ab emulgente sinistra explanatur, quod in eum usum factum fuisse arbitror, ut maiori ferositatis copia abundans sanguis, qui in uterinum iecur distribuitur, eius copiosioris uehiculi interuentu, ab umbilicalium extremis, ac tenuissimis radicibus facillimè attrahatur, in omnemq; embrionis particulam perueniat: quemadmodum in ipso iecore accidit: etenim redundans ferosi excrementi copia, eandem ob causam, tantum diu in sanguine remanet, quousque à iecore in cauæ amplitudinem peruenerit. Arteriæ uerò, ab aortæ trunco, infra renes principium sumunt.

Horum uasorum minor portio, utrique testis ad feminis generationem offertur, maxima ad uteri elatiorem sedem, hincinde delata, per eam distribuitur. Harum uenarum amplitudo in gravidis profectò admirabilis est: nam perfectò puero, emulgentium, & dimidiæ ferè cauæ magnitudinē æquant,

DE HUMANO FOETU 7

æquant, ad pristinam tamen angustiam, contra & à partu redeunt, ut proportionatum utero, & nouo conceptui quantitate, alimentum suppeditet.

Illud tamen præ cæteris maiorem admirationem adferre potest, & tanquam inauditum, nisi oculorum fideli sensu comprobetur penè incredibile, quòd in quibusdam, non tamen in omnibus, à prima formatione huiusmodi uenæ, antequàm in uterum, perueniant, arterias sibi cõiuges intra se suscipiant, ut arteriosum simul cum uenoso sanguine ad uterum deferant: sed harum uenarum tunica interim, utpotè ualdè distenta, tenuissima conspicitur.

In quibus uerò uenæ ab arterijs seiunctæ ad uterum perueniunt, cùm ad ipsum pertigerint, uenoso, & arterioso sanguine in uteri raram substantiam effuso, inuicem permiscuntur, caroq; illa informis, quam placentam aliqui, nos iecur uteri appellamus, à conceptu primùm (ut dicemus) generatur, ut in eam umbilicalium uasorum radices distribuantur.

Alterum uenarum, & arteriarum ascendentium coniugium, ex interna coxendicum sede, ad extrema ossis sacri latera, à uenæ cauæ, & arteriæ magnæ præcipuis ramis explantatur, non longè ab ijs, quæ inguina percurrunt, quæ hincinde recurrentia, & reflexa, per exteriora; sinus muliebris latera, uariè distributa conscendunt, ipsiq; sinui, uel

vel muliebri pudendo, ac uteri deinde orificio, in transitu, aliquas soboles impertiuntur, ad eiusq; fundum tandem conscendunt, non longè tamen ab exortu, arterias venæ aliquando suscipiunt, sæpius tamen dispertitæ usque ad descendantium distributionem ascendunt, geminatisque riuulis cum illis non solum coeunt, & continuantur, quæ suo respondeant lateri, sed dextræ partis uasa, cum sinistris adeò commiscantur, ut uenæ arteriæque omnes maxima naturæ solertia, unius venæ instar sint, quod non solum in utero ueritatem habet, sed in uniuersa humani corporis fabrica. nam internæ, quæ per uentres distribuuntur, cum externis sunt continuæ, dextri lateris cum sinistris, superiores cum inferioribus, ac demum profundæ cum superficialibus: ut uere ab Hippo. lib. de alimento scriptum fuerit confluxum unum esse, atq; vnâ conspirationem.

Huius consensus, & coitus occasione mulier etiam in utero habens per uasa ascendentia, muliebri sinui, uel pudendo (ut dicebamus) attigua, & per illud distributa, facile à quocunque humore circa uterum existente expurgari potest, uteri etiam osculo prorsus conuiuent: quibusdâ enim multo sanguine refertis, circa initia conceptus, menses expurgari, parcè tamen, citra abortus discrimen, contingit: cum eo tempore paruulus adhuc fœtus exiguam alimenti copiam requirat.

Horum

DE HUMANO FOETU 9

Horum vasorum coniunctio, detracta impropria uteri tunica, quod maximè turgeant, nulli nō est conspicua. Hac ratione sanguis utero subministratur, in sana, & non prægante, ut tanquam quid sola quantitate peccans, singulis mensibus, certis dierum circuitibus expurgetur, in grauida uerò, ut puero alimentum præbeat: quò fit, ut quæ nō expurgantur, steriles sint & conceptui ineptæ: eò quod vasa uteri, uel obstructa sint, uel nihil superflui sanguinis in mulieris corpore reperiatur, quod in genituræ alimentum abire possit.

De sanguine menstruo. Cap. II II.

Menstruum sanguinem, qui statutis quibusdam circuitibus a mulieris utero expurgatur, sunt qui existiment prauum esse humorem, diuini Hipp. non satis intellecta sententia decepti. cum inquit (& radit terram, veluti acetum, & mordet ubicunq; mulierum contigerit, & uteros exulcerat.) Non enim animaduertunt, eo loco Hippocr. de morbosa Muliere verba facere, cum paulò antè de menstruo eius, quæ sanitate fruitur, hanc sententiam protulisset (procedit autem sanguis, velut à uictima, & citò congelatur, si sana fuerit mulier) cui sententiæ Arist. his verbis * subscripsit. (& quæ menstrua vocan-

Primo de morbo mulier.

* 7. de partib. animal. secundum do.

10 IVL. CAES. ARANTIVS.

tur erumpūt, quod sanguis quasi recens occisi animalis est.)

Horum grauisimorum virorum auctoritate, fatis constat, menstruum sanguinem, in muliere sanà, benignum humorem esse, & sola quantitate peccantem : sapientissima enim natura speciei propagandæ maximè intenta ; probum succum, quantum in ipsa est, genituræ suppeditat, quamuis interdum eadem via in morboſis malos humores, ex accidenti, excernat, modò crudos, & pituitosos, hinc alba menstrua ; nonnunquam serofos, biliosos, & acres, inde muliebri profluuium, quod vel ipso cōtactu exulcerat, id tamē accidit præter naturæ institutum. Huic rei argumento sunt. appetitus in prægnantibus corrupti, & alba menstrua, quibus grauidæ non rarò affliguntur : Si enim acciderit mulierem, malo aliquo humore refertam, concipere, non multos post dies, nausea, vomitu, corruptoq̃; appetitu, quem Picam vocāt, pro humoris peccantis vitio laborabit . Satiùs enim prudentissimę naturæ visum fuit, matris venter afficere, vomituq̃; noxium humorem expellere, quàm in vterum, vna cum sanguine, cum fœtus discrimine deferri, crudos autem, & crassorum humorum partes, per pudendi vasa vterinis continua, expurgare, quò fit, vt gerentes uterum, si non benè valeant, ob ventriculi præcipuè imbecillitatem, albis mensibus frequenter infestentur, quod

DE HVMANO FOETV. 11

quod quidem naturæ beneficio fieri arbitrandū est, ne crudus ille humor, laudabili, & puriori fæ-
tus alimento, permisceatur. Sin autem mulier ea
dem denuò conceperit, ac benè valuerit, malisq;
humoribus minimè fuerit referta, nullam nausèā,
vomitum, picam, uel vteri fluorem experietur, nec
ab ullo cibi genere abhorrebit.

In quibusdam uerò alijs conceptibus parum,
uel nihil corrupto appetitu, interdum maximè af-
ficietur. Quod non aliundè accidere arbitrandū
est, quàm ex humorum totius corporis præceden-
ti conceptum, dispositione, quorum malitiam, uis
ipsa expultrix, aliqua uia, quamuis molesta, abij-
cere potius eligit, quàm in puerum dispensare.
Tanta tamen est aliquando cachexia, uel cacochy-
mia in muliere, ut in fœtum, mali succi partem, ne-
cesse sit distribuere, hinc grauissimi infantium
morbi, ob contractum in uentre matris malum
habitum, à quibus quamuis euadant, mala tamen,
quamdiu uixerint, ualetudine laborant.

De semine nuper in uterum iniecto. Cap. V.

 Vm primum uiri semen à benè affecto u-
tero susceptum fuerit, muliebri commi-
scetur semini, ut ex ambobus una, & ea-
dem uis ac natura constituatur, uereq; hic conce-
ptus aut genitura dicitur, utero scilicet circa se-

men contracto, ac exquisitæ clauso, quod magna ex parte desinentibus mensibus, non rarò incipientibus, aliquando etiam intermedijs temporibus fieri solet, suscitata postmodum uis illa a calore uteri, spiritus in semine latens per materiam illam discurret, rudique quodammodò pictoris instar seminales omnes partes delineat, ac eiusdem dissimilares partes secernit, instrumenta tamen præcipuè, uenas scilicet, arteriasque effingit, per quæ sanguis, & uitalis spiritus, ab utero, pro seminis uita, & alimento, deferri possint: quemadmodum enim fabæ, uel tritici granum in terram succosam proiectum, eiusdemque humore turgens, incluso spiritu per eius substantiam discurrente, radices sibi primò, quasi umbilicalia uasa præparat, ut ijs per humum uariè diuersis alimentum alliciat, quo augeri, germinareque possit: non aliter in concepto semine radices ab umbilicalibus, cum uenis, tum arterijs distributæ, alimentum (ut dicemus) attrahunt: quicunque enim alimento opus habet, instrumenta, quasi manus porrigit, ad illud suscipiendum, quod ueris tempore in populi ramis ab arbore rescisis, terræque infixis, maxime perispicuum esse potest.

Præterea fieri nulla ratione uidetur posse, ut genitura, uitali spiritu, atque alimento per fruatur, nisi antea uenarum & arteriarum canaliculi afformentur. Nam sagax, & prouida natura: nihil

hil sine ratione molitur, sed more artificis, primò instrumenta parat, quorum opera propositum opus exequatur, eodemq; tempore uis ipsa formatrix spiritu ipso (sit ne unum, & idem uis illa cum spiritu, nunc non per quiro) dum organa dicta parat, atque administrat, reliqua etiam membra, quæ ex semine ortum habent, simul delineat, ad humanamq; formam disponēs circumscribit, successive elaborans, ac perpoliens, donec ad absolutam formam perduxerit, primas itaque omnium partium, tanquam instrumenta ualdè necessaria, uenas generari, & arterias omnes, rationis maxime conuenire uidetur ut Arist. 4. de gen. anim. c. 1.

Harum rami (ut dicitur) sunt ipsæ umbilicales, ut per ea uasa per uterinū iecur uariè dispersa (non secus ac in semine per radices) alimentum pro genituræ nutritione attrahatur, non minus etiam & membranas omnes efformari est uerisimile, quibus membra cum nutritionis, tum spiritualia, nec non & cerebrum ipsum obuoluantur, simul etiam & tunicas, quæ toti genituræ inuolucrum præbent.

De generatione & usu uterini iecoris. Cap. VI.

Eodemmet tempore, quo spiritus semini humanam formam tribuit, simul & uasa uteri benè disposita, sanguinem in spon-

spongiosam uteri substantiam irrorando effundunt, eoque concrecente, mollis quædam, & fungosa caro, lienis substantiæ similis, uteri internæ superficiiei adnascitur, quæ indies, sanguine, & spiritu copiosius ad uterum affluente, augetur, carni que huic suggeritur, ut proportionatum auge-scenti fœtui alimentum suppeditet. Nam quemadmodum portæ rami per iecoris carnem dispersi materiam sanguificationi idoneam deferunt, qui a cauæ postea radicibus ab ipsa iecoris carne attrahitur, non aliter in hoc uterino iecore contingit, nam in oppositam huius carnis partem, quæ uteri cauum respicit genituræque est contermina, tanquam in benignam tellurem, umbilici uasâ radices iaciunt, quibus humor, & spiritus, pro fœtus uita, & nutritione, attrahantur, sicut à carne iecoris (ut dicebamus) per cauæ radices.

In hac uerò attractione, uel exuctione illud admirationem omnem superat, quod nullo habito uenosi & arteriosi sanguinis discrimine (cum uterque in uterino iecore permisceatur) arteriæ spirituosum, venosum uenæ, alliciant, eam fortè ob causam, ut sanguini uenoso permixti spiritus, illum attenuent, purioremque efficiant, fœtusque nutritioni magis idoneum. Adde quod etiam faciliùs ab umbilicalium tenuissimis capillamentis exugì queat.

Vt enim Lienis carni multi spiritus, per grandem

dem arteriæ ramum ab aorta propagatum, communicantur, qui per eam discurrentes terreſtre illud alimentum rarefaciant, ne obſtructis vijs deſtinatum ſibi munus obire, ac nutriri prohibeatur: non aliter in carne utero adiacente accidit, eo quæ maximè cùm ex ea materia, quæ attrahitur, præcipua corporis membra ſuum carneum principium eſſent habitura: quòd autem in hac elaboratione minùs eſt utile, illud in eius carnis nutritionem conuertitur, quæ iecoris officio ad tempus fungitur, purius uerò pro fœtus alimēto allicitur. Quòd ita eſſe manifeſtū uidetur: cum uteri ſubſtantiã, & vmbilicaliū radices, dicta caro, media interiaceat ut nulla ratione uenæ, uenis, arterijs quæ, arteriæ, non ſolùm continuò, ut cæteris uiſum eſt, ſed neq; contiguæ eſſe queant.

Hanc carnem utero connatam, uterini iecoris nomine, ab uſu, & ſimilitudine, inſigniui, cæteri uſu prætermiſſo, placentam a forma appellarunt ouali enim, uel rotunda eſt prædita, ei quæ tantum uteri parti adnaſcitur, in quam uafa coire diximus: partim enim elatiori, partim uerò anteriori ipſius matricis parti, quæ mulieris peritonæum reſpicit, cohærere ſolet.

Carnea hæc ſubſtantia, quouſque fœtus ad maturitatem peruenerit, non aliter augetur, quàm uafa, quæ per ipſam diſperguntur, ut pro eius auctione, parem alimenti copiam ab utero ſuſcipiat, &
um-

16 IVL. CAES. ARANTIVS,

umbilicalibus,tribuat. Fine autem adepto, tanquam inutilis, una cum annexis membranis fœtū obuoluentibus, ipsisque umbilici organis, a partu reijcitur, secundusque partus nuncupari solet, qui si in utero relictus fuerit, tum ob sui corruptionē, tum propter remoratum puerperium, grauissima (ut perspicuum est) symptomata, ipsumque interitum adfert, sed in perfecto partu maturi fructus in modum, magna ex parte, facile ab utero recedit: in abortu autem, ut immaturo fructu difficilimè separatur: secundæ verò ipsæ, nullibi utero sunt connatæ, quàm carnis huius interuentu, quàm obstetrices, statim a partu, hiantē, ac patefacto uteri orificio, manu ad vteri usque fundum in sinuata, vmbilici relictā portione, quasi funiculo eas deducēte, tuto ac leui negotio extraherent, quod sæpius admoneo, minusque laborarēt puerperæ ex partu defatigatæ, ut secundas parerent, illequæ præcæteris, a quibus difficilius abscedunt, propter uteri sicciorem temperaturam. Sed ex his iam constare potest, quis nam sit spongiosæ huius carnis, quandam placentæ effigiem habentis, ac uterini iecoris, usus.

De vasorum umbilicalium origine.

Cap. VII.

GALENVS libro de Diffectiōe uteri, de uasorum umbilicalium origine ita scribit, (vasi quod in corio est finis illius. quod in vuluam emerfit initium facit, ut duo hæc unum esse dicere quispiam possit, oribus enim uniuntur, atque alterum ab altero, uena inquam, a uena sanguinem, arteria, ab arteria spiritum haurit) quam sententiam pluribus in locis comprobauit, quamuis sexto de Hippo: & Plat. decretis uideatur contrarium sensisse, animaduertendum tamen est de Erasistrati sententia eo in loco Galen. locutum fuisse, cum ad eius sermonis finem propriam supradictam sententiam confirmer. Huic sententiæ non solum Aëtius auctor grauissimus, sed recentiores etiam anatomici omnes subscribere. A communi tamen hac opinione, cum rationi, auctoritati, sensuique aduersetur, ueritas ipsa, me, uel inuitum reuocat, rationi quidem, quod uasorum tunicæ, cum seminales sint, ab utero, ipsiusq; uenis, & arterijs principium sumere nequeant: at si inde exoriri non datur, qua ratione membranea organa oseulis inuicem coniuncta, seruata proportione cohærebunt? auctoritati uero, quoniam Philosophus contrarium

15. de Vsu
partium. c.
14. de for.
fetus. 6. de
Hippo. &
Plat. placitis.

2. de Gene
ra. animal,
5.

C atte-

attestatur. Sensui autem repugnat, eò quod vasa ad internam vteri membranam suis osculis non perueniant: præterea inter vteri substantiam, & vmbilicalium ramificationes, vterini iecoris caro media interiecta est: quòd autem alicui instrumẽto, vel corporis particulæ futurum est principiũ, illi continuum esse necesse est. Adde, quòd si continua effecta essent vasa hæc sequeretur in singulo partu continuitatis vasorum diuulsio.

Illud tandem hanc vasorum vnionem minimè concedi posse attestatur, quod nulla sit vasorum vteri cum innumeris vmbilicalium radicibus, & capillamentis proportio, eoque magis quod uteri uasa per matricis propriam substantiam potius sanguinem effundant, quàm ad internam superficiem suis osculis pertingant. Cùm igitur huiusmodi uasa ab vtero propter dictas rationes originem habere nequeant, alibi est perquirẽda, quòd videbimur assecuti, si organa corporis precipua inuenerimus, à quibus dependent, & explantantur quibusque continua sunt. Nihil aliud vmbilicalis vena est quàm caudicis venæ portæ ramus insignis, ab eadem exorians cum primùm a iecoris cauo prodierit: qui quidem ab exortu ad extremã vsque iecoris circumferentiam descendens, exculptam sibi habet in iecoris substantia cavitatem, ab eiusque carne aliquando obducitur, plerunq; vero per quandam scissuram egradiẽs ad umbilicum

DE HVMANO FOETV. 19

cum pertingit, & interim peritonæi internæ superficiei innititur, donec vmbilici sedem attigerit.

Duæ uerò vmbilicales arteriæ, magnæ illius lumbos percurrentis sunt soboles, quæ ab eadem aorta, iuxta ofsis sacri elatiorem sedem, bipartito scissa originem ducunt, quæ hinc indæ reflexæ, vesicæq; lateribus adhærentes, & connexæ, ad superiora recurrunt, cum uerò supra uesicæ fundum peruenerint, peritonæo innituntur, illique alligantur, iamq; ad vmbilicum delatæ, dextra sinistra coniungitur, ac simul conueniunt, acutum angulû efformantes, ut simul cum uena, à iecore (ut dictum est) descendente, ab vmbilico egrediantur, vt eodem itinere ad distributionem perueniant.

De uasorum vmbilicalium progressu, & eorundem per uterinum iecur distributione.

Cap. VIII.

QVM primùm vasa hæc (vt diximus) explantata fuerint, & ab vmbilico egressa, uena interim ipsa modò indiuisa ad distributionem usque permanet, modò in duas diuiditur, simulq; eum duabus arterijs, duplici membrana obuoluta, per trium, uel quatuor vlnarum longitudinem producantur, uena interim in hoc

longo itinere uariè, capreolorum uitis, hædere uè modo serpit, & varicum in morem contorquetur, eā fortè ob causam, ut diuturniore mora, sanguis in longo, & flexuoso itinere, magis elaboretur, quemadmodum in uirorum præcipuè testib. pro feminis generatione accidere videmus, quod tamen in ipsis arterijs non conspicitur: recto enim magis feruntur itinere, quod scilicet purissimam materiam deferant, quàm remorari non oportuit, ut uitalis spiritus successiue pro fætus vita cōseruanda influeret; quæ quidem vasa umbilici cum tam necessario muneri famulentur, duarum membranarum propugnaculo munita fuerant, quibus intestinulum quoddam efformatur, quod ab umbilico usque ad ceruicem infantis interdum ascendit, ei que suspenditur, ex altera parte ad implantationem, uel eius extremum descendens: quâdoque uerò iuxta umbilicum in orbes, intestinorum modo conuoluitur, ut in eam uterini iecoris regionem, quæ non longè abest a centro, perueniat.

Itaque vasa hæc umbilicalia, postquam ad chorion membranam delata fuerint, magnas ramificationes per ipsam membranam dispersas usque ad circumferentiam, qua uterino iecori connectitur, distribuunt: inde postea, tam à venis, quam ab arterijs, ad exteriorem eius tunicæ partem, qua carni fungosè adnascitur, plurimi, sed minores ram

mi transeunt, uarieque propagantur, ut per omnem uterini iecoris regionem, admirabili textura ferantur, ac plexum quendam reticularem efforment, dum per carnem illam miris modis usque ad tenuissima capillamenta discindantur: ita ut nullam eius carnis partem reperire liceat, quæ tali non scateat ramorum serie, diligenterq; intuenti, innumeras ocymi, uel thymi nostratis radices in memoriam reuocent, quæ sanè uasa tam artificiosè distributa, insensibili quadam ratione, uitalem spiritum, & alimentum hauriunt, haud secus ac in plantis radices: in eundem enim usum quodammodo sunt comparata, in quem meseraicæ uenæ & arteriæ.

Quæ sunt igitur in utero uasa, prius sanguinè, & spiritus, in iecur illud continuò effundunt, qui ab umbilicalium radicibus exugitur, inde per uenas ad iecoris pueri sedem sanguis defertur, ut ex omnibus primum iecur generetur, ac uitam plantæ in primis iuxta Galen. placita uiuat: arteriæ uerò puriorem, & spirituosum haurientes, ad cordis locum iam membranis, & fibris circumscriptum, arterijsque proprijs, & instrumentis seminalibus præditum, deferunt, ut ex eo carnea illius uisceris, in quo uitæ fons residet, substantia adgeneretur, & iam animantis uitam uiuere incipiat, uel dicamus (quod quidem magis rationi uidebitur consentaneum) eodem tempore ad cor per arterias,

ad

*Lib. primo
de Semine*

ad iecur per uenas ferri pro generatione materiam, cui sententiæ Galen. assensisse videtur. Cerebrum verò tertium principium, ut idem loco citato habet, ex solo semine procreatur, ex perfectiori nimirum & puriori materia, ut quod ratiocinatricis animæ, ut Plato voluit, & mentis sedes erat futurum, in quo tot admirabiles, & uerè diuinæ operationes perficiuntur, & sensoria, visus præcipuè, & auditus, ut inde satis perspicuum, euadat, ad eius conformationem puriori materia opus fuisse, & cui plus roboris, & virium inesset, quàm in sanguine. lubensque nunc mitto perquirere an huic meritò primum formationis locum adscribere debeamus, cùm ad eius conformationem materia seminalis, quæ prius actu est, quàm sanguis ad alia uiscera efformanda deferatur, prestò sit. Quòd ad vasorum umbilicalium distributionem attinet, sic habet.

De usu longitudinis vasorum umbilici.

Cap. IX.

N Vllum animantis genus difficile adeo ex utero in lucem prodit sicut homo ipse, cùm ob capitis insignem magnitudinẽ, rû ob spræricam eius formam, quòd brutis minimè accidit, eo quod minore capite prædita sint in acutas maxillas abeunte, eam ob causam oportuit
fa-

sapientissimam naturam humanæ speciei conseruandæ maximè studiosam, aliquid machinari, quod huic incommodo opitularetur, ac prouideret, cui rei, nec antiquorum, nec recentiorum aliquis animus adhibuit, obseruassent enim, illud in humano foetu esse perpetuum, uasa umbilicalia longissimè produci, antequam in uterinum iecur radices iaceant quæ quidem longitudo communem brachij mensuram plerunque superat, quod cum ita esse obseruetur, sciamusque Deum Opt. Max. naturam ministra, nihil nisi summa cū. prouidentia efficere affirmandum est, hanc longitudinem non solum utilem, sed etiam summè necessariam fuisse: satis enim fuerat tertia, uel quarta eius longitudinis pars, (quemadmodum in brutis, quæ celerimè in lucem prodeunt) ut ab umbilico ad proximum uteri iecur radices distribueret, sed ea ratione talis requirebatur longitudo, ut scilicet puer iam absolutus, in lucemque prodire properans, posset antea toto corpore egressus extrinsecum aërem inspirare, eoque frui, quam spiritu destitueretur, qui a matre per umbilicales arterias attrahitur, quod ut facile fieri possit, uasorum longitudo patitur, quæ suis radicibus adhuc uterino iecori connexis, spiritum foetui communicant, eo etiam manibus obstetricis, & gremio contento: Si enim breuiora fuissent, secundas ab utero prius separari fuisset necessarium, quàm ipse è muliebri sinu

pro-

prodijſſet: puero autem ſæpè accidit, ob dictas
cauſas, ut in ipſiſmet locorum muliebrium angu-
ſtijs aliquot horas, & dies etiam aliquando immo-
retur, uiuat tamen & nutriatur, umbilicali um va-
ſorum utero connexorum interuentu: perijſſet e-
nim neceſſariò tali longitudine deſtitutus, ſecun-
dis ab vtero ſeparatis. Eam fortè ob cauſam Di-

*Li. i. de ſu-
per ſera-
tion circa
principiũ.*

uinus Hippo. hanc noſtram obſeruationem quaſi
innuens dicebat (muliere ægrè pariente ſi puer
in genitalibus locis hæreat, & non facilè exeat,
» ſed labore, & Medici machinamentis, tales pueri
» modicæ vitæ ſunt, horum umbilicum ſecare non
» oportet, priuſquam mingant, ſternutent, aut uoci-
» ferentur, ſed ſinendi ſunt, & mulier proxima apud
» puerũ permaneat, &c.) uafa eadè in brutis, quam-
uis homine maiore corporis mole præditis, ut e-
quo, & boue, ab umbilico ad ramificationẽ dodrã-
tis lōgitudinẽ vix ſuperant, eo quod celerrimè, ob
prominẽtes in acutum maxillas, & paruum caput
in lucem properent, & ſecundas, quibus obuolue-
bantur ſecum adferant, longiore ob id umbilico
non indiguerunt, Adde quod membranæ puerum
induentes, eiufdem longitudinis beneficio utero
connexæ, non eidem circumuolutæ, uel uteri oſcu-
lo inhærentes, dum fœtus egredirur, nullam ei mo-
ram adferunt. Sed hæc de longitudinis umbilici
uſu dicta ſufficiant.

*De membranis Fætum obuoluentibus.**Cap. X.*

Humanum foetum in vtero duæ tantum membranæ obuoluunt, cum allantoides dicta in solis quadrupedibus reperiatur, de quarum quidem membranarum origine cum paucis scriptis hucusque tradita sint, quæ verum illarum exortum explicent, cogor longiorem sermonem instituire, & sensui manifesta in medium proponere, si prius tamen dixerò Gal. suis scriptis harum historiam à brutis desumpsisse, ouibus præsertim, ac bobus, humanum verò vterum prægnantem minimè introspexisse: quo enim præditus erat ingenio, nihil à rei ipsius veritate aberrasset.

De harum tamen origine scripsit, ita eas generari, sicut crusta in bellarijs, & placentis, ab ignis calore in superficie excitatur, quasi nulli subiectarum partium adhærerent, & continuarentur, sed solummodò crustalæ, uel uesticæ in modum superficiem foetus circundarent, concrecente seminis superficie, & in membranas abeunte, quemadmodum in steatomatibus, alijsque huiusmodi abscessibus fieri conspiciamus, concrecente visceri humore superficie, & in membraneam substantiam degenerante. Quòd igitur ex semi-

*Lib. I. de
Semine.*

26 IVL. CAES. ARANTIL

ne Chorion, & Amnion, membranæ generentur, rectè scriptum est, qua verò ratione progrediantur, & quibus partibus sint continuæ, quarumue sint soboles, hucusque non video obseruatum: quapropter præsuppositis, quæ doctè fuere ab alijs explicata, quod prætermissum videtur, studio seque à me sæpius obseruatum est, id ipsum patefaciam.

Umbilicalia vasa cùm ab infante extra vmbilicum prodeunt, non erat tutum, neque sapientissimæ naturæ consuetum, ea denudata, & sine aliquo propugnaculo, longo itineri committere, cùm munerì adeò necessario famulentur, sed vt ad locum destinatum tutò peruenire possent, duplici eadem tunica donauit, vt ex ambabus intestinulum quoddam efformaretur, per quod vmbilicalia, ad dictam implantationem, munita peruenirent, quemadmodum in feminalibus uasis accidit, quæ cum à ventris amplitudine ad testes iter faciunt, membranam, qua obuoluantur, munianturque à peritonæo recipiunt, quæ tandem dilata testem undequaque amplectitur, impropriamquè illi tunicam offert, quam erytroidem, vel elytroidè appellauère, sed de his hætenus, vt ad rem deueniam. Harum membranarum altera, quæ uasa umbilici immediatè complectitur, infantis peritonæi est soboles, ei est continuâ, ab eodemque oriri conspicitur, altera verò exterior, à car-
nosa

noſa membrana principium, & continuam ſubſtantiam habet, nullique alteri parti, præterquam huic continua reperitur, harum utraque per vniuerſam vmbilicalium longitudinem producitur, mutuoque, & ualido connexu, & mucore quodam inuicem conglutinatæ progrediuntur, donec ad uteri iecur deuenerint, vaſa que diſtribui, & ramificari per vterinum iecur incoeperint, quem finem adeptæ, quaſi cum uafis ipsis ſuo munere ſint functæ, ad reliquum uſum perficiendum ſe conuertunt: in miram enim amplitudinem dilatatæ, tenuiores tamen effectæ, amplæ cuiuſdam veſicæ in modum toti genituræ, uel foetui inuolucrum præbent, recurrere que ſimul conſpiciuntur, in quo quidem recurſu, & inuerſione contingit, ut vicem, & faciem mutant.

Nam ea, quam carnoſæ membranæ continua-
ri diximus, & vaſa extrinſecus circumuoluere, ſit ipſi foetui proxima, & immediata, in eam que expanditur membranam, quæ amnios dicitur: altera uerò ualidior, quàm peritonæi diximus eſſe ſol-
blem, vaſa que immediatè amplexari, amnion dictam obducit, eique vniuerſæ circumponitur, oualem figuram ſimul ambæ efformantes, interneque uteri amplitudini reſpondentes, poſtremam hanc chorion cum alijs appellabimus, quamuis non eadem ratione, qua in brutis uafa per totam amplitudinem diſtributa habeat, ſed in eam tan-

tummodò huius membranæ partem sint dispersa, quæ ualido nexu uterino iecori adhærescit, ad robur scilicet, & securitatem, ramorum per eam circumferentiam (vt diximus) multiplici serie distributorum. huius enim duntaxat chorij interuentu, & connexu, secundæ iecoris carni adhærent, per reliquum verò harum membranarum ambitum, uasa quædam tenuissima discurrunt, ipsarum tantummodò nutritioni famulantia, chorij tamen extima superficies, qua uterino iecori non adhæret, sed vtero est contigua, expansam habet glutinis modò tenuem substantiam carneâ, quæ ex iecoris vterini circumferentiâ originem habet, ut toti utero facilius hæreat, & agglutinetur. Inter has duas membranas, sunt, qui existiment pueri vrinam colligi, quæ partum pro locorum humectatione præcedere solet, cùm tamen qua uia eo perueniat, non rectè declarent, quod scilicet præsupponant in humano foetu esse vracum, sicut in brutis, qui vrinam inter ambas deferat, cùm tamen (vt suo loco declarabimus) satis constet humanam vesicam vraco destitutam esse, quo ductu excepto nulla via relinquitur, qua eò deferri possit: & quamuis aliàs hoc idem cum alijs crediderim: pro còperto tamen nunc habeo urinam pueri per pudendum excerni, amnioque contineri. nec me etiam latet obeius membranæ, & humoris tenuitatem aliquid interdum transudare,

sudare, atque inter utranque reperiri. Nec obstat acrimonia, quæ in ea vel exigua, vel nulla est, quod dulci admodum sanguine nutriatur, multoque humido abundet. Adde quod si quid esset in ea acrimoniæ, pingue illud, quod veluti butyrum toti cutis superficie obducitur, id faciliè retunderet. Quod uerò ad odorem attinet, cum foetus spiritum præterquam umbilico non hauriat, odoratus ipse affici non potest. Præterea crassa etiam excrementa in intestinis pueri collecta, nec corrumpuntur, neque malis vaporibus præcipua membra afficiunt. Adhæc ex Galen. habetur quod interior hæc membrana sudorem contineat, qui nihil aliud est, quàm excrementum urinæ simile. Sed de his satis.

*Primo de
Semine.*

Amnios membrana à chorio vndique leui negotio separari potest usque ad uasorum umbilicalium primas distributiones. Chorion uerò ab utero magna ex parte faciliè separatur, sed uterino iecori ualido nexu unà cum uasorum distributione ita cohæret, & connectitur, ut nullo modo ab illis sine sectione diuidi possit, quod summo artificio factum esse constat: ne scilicet uasorum radices, molliusculæ carni infixæ, à loco sibi à natura destinato, omninò recederent, sed suis sedibus firmiter inhærerent.

Hanc multiplicem uasorum texturam, chorion quidam appellauère, nonnulli uerò totam membranam

branam, quam quidem chorij nomine non ineptè appellabimus, quamuis per totam eius circumferentiam, ut in brutis, vasa minimè dispersa habeat, illius tamen suprema pars, quæ carni connectitur maximis est prædita distributionibus. Hæc autem membranæ pars, quæ vasorum robori per iecur uterinum distributorum est destinata, eidem carni altera ex parte propria, quasi membrana atque indumentum euadit, ut inter hanc, & uterum, media sit reposita. Eum postremò usum duæ membranæ, quæ vasa ab umbilico ad extremum usque comitantur, & muniunt, præbere satis perspicuum esse potest, ut earum robore securiùs (puero iam in lucem edito) secundæ, hoc ueluti ualido funiculo attractæ, ab utero extrahi possint, absque umbilicalium vasorum diuulsione. Sed de membranis sic habet.

De vraco. Cap. XI.

MEatus quidam à uesicæ fundo exoriens, per mediumque vasorum umbilicalium iter faciens, instar ureteris cuiusdam, unà cum uena, in brutorum foetu umbilicum egreditur, simulque cum ijs iter facit, quousque ad ramificationem vasa peruenerint, quo quidem in loco in miram vracus amplitudinem expanditur, & in duo quasi intestina cœca,
vel

vel grandia cornua definit, quæ duarum vesicarum instar, quæ oblonga sint figura præditæ, urinam foetus continent, hanc allantoidis nomine antiqui iure optimo donarunt, cuius historiam, & reliquarum, quæ fœtui utero contento famulantur membranarum, optimè descripsit Galen. locis iam citatis, si tamen in quadrupedibus eam perquiramus, oue præsertim & capra. Sed cum in homine nullus meatus urinaris à vesicæ fundo exoriens reperiatur, qui urinam per umbilicum, ut in brutis excernat, sequitur etiam necessariò allantoidem in hominem non reperiri, quæ nihil aliud est, quam vracus dilatatus quo deficiente, necesse est urinam per naturales vias (ut in editis) excerni, intraque amnion membranam colligi: quod vterum prægnantis mulieris aperienti, si mediocrem diligentiam adhibuerit, faciliè innotescet.

Sed quoniam obijcere quispiam posset, reperiri quendam funiculum, qui à uersis humani fœtus fundo exoriens, ad umbilicum ferè usque protenditur: idcirco animaduertât nervosam hanc substantiam nullo modo esse peruiam, neque acus etiam tenuissimæ cuspidem, ab interna vesica admittere, sicut in multò minoribus homine fœtibus allantoidem habentibus, in quibus ita patens est uia, ut specillum faciliè admittat, illud autem mea sententia, quod in humana vesica canalis,

uel

uel uraci quandam effigiem præferre uidetur, nihil aliud est, quàm uesicæ ligamentum, quod sua basi latiusculum existens, sensim subulæ in modum attenuatur: adeò, ut cùm ad umbilicum peruenit, euanescat, & in nihilum abeat, nulla interim cavitæ præditum, sed eius tantum (vt reor) vsus gratia, ut uesicam peritonæo colliget eamque sustineat, ne cum urina distenta fuerit, eius ceruicem, subiectasque partes comprimati.

De situ fœtus in utero. Cap. XII.

Vamuis de positu ipsius fœtus in utero, nihil quod perpetuum sit determinare liceat, & ob id hac in re aliàs factis dubius fuerim: dicā tamen quod, & ratio, & autoritas suadent, experientiaque ipsa iam sæpius à me comprobatum fuit. Ratio etenim illud exposcere uidetur, quod à sapientissima natura, corporis particulis ea sedes sit assignata, quæ omnium maximè opportuna, & proportionata existat: idcirco cum uterus ouali forma sit præditus, eiusque suprema pars cæteris sit capaxior, ut quæ ad sphericam formam magis accedit, capiti continendo eam destinauit, eius etenim circumferentia, ut reliquis membris minimè proportionata, totius corporis partum ambitum superat. Quod uerò ad autoritatem attinet Gal.
cui

eti plurimum tribuendum est, de cecbri, cordis, & iecoris conformatione uerba faciens, sic habet: (quod neruorum principum futurum est, quod cerebrum appellamus, in sublimiori sede constitutum, cor inferius, inde iecur subiectum.) usus denique & experientia ipsa non rarò mihi oculis subiecerunt, infantis caput in elatiori uteri parte contineri, brachijs quæ ac tibijs contractis: ita collocari, ut genua cubitis sint proxima, manus manui superposita, tibiaque altera alteri subijciatur, pedesque intorsum: ita sint reflexi, ut plantis clunes attingant, quo fit, ut recens nati, tibias tantisper intorsum flexas, pedesque maxime ad interiora incuruatos habeant, quod deligatione, ob partium molliciem facile corrigitur.

Postremò ea est membrorum, si foetus secundum naturam se habeat positio, & figura, quæ minus omnium spacij occupet, & in qua nihil inane, & otiosum relinquatur. Et quamuis habentes in utero frequenter secuerim, in quibus reperi pueros capite ad orificium uteri conuerso, id tamen, re ipsa diligenter considerata, accidisse existimo, quod infantes ob matris ægritudinem, uel aliud quoduis incommodum, tanquam abortiui, ut in lucem prodirent, in caput se conuertissent, uel proprio pondere iam mortui in inferiorem partem fuissent delapsi.

E

Addo

Addo insuper quod illarum quædam inter pariendum obierant, quas ea spe ut aperirem rogatus acceci, ut fœtus adhuc uiuens extraheretur, in quibus eodem modo caput deorsum inclinare reperi, atque nonnunquam accidit, vt, Deo Opt. Max. adiuuante, fœtus baptismatis sacramêto insigniri potuerit.

Aliquâdo etiâ, vt in ea, quæ sectioni publicæ anno 1565. exposita fuerat, fœtum in vtero ita duplicatum inueni, ut non solum caput in fundo repositum esset, sed etiam pedum alter capiti inniteretur, toto penè corpore duplicato, ut clunibus uteri orificiû contingeret, quam figuram ubi pueri habuerint, à prima seminis formatione id contigisse existimandum est; tum propter uteri angustiam, in primis præsertim conceptibus, tum etiam propter seminis iniecti quantitatem, quod quidem cum in angustijs locorum nequeat per longum dispensari, in orbem quodammodo genitura conuoluitur, duplicatumque efformat fœtû, non aliter quàm si pictor excellens, intra angustum a liquod spacium, maiorem ipso imaginem delineare conetur, eam duplicaram, ac in seipsam contractam, reflexis artubus effingere solet: quibus tamen mulieribus acciderit, ut à prima conformatione, uel in ipso partu duplicetur fœtus, in clunesque prodire incipiat, partum illæ maximè difficilem, & qui discrimine non uacet, experiri solent,

solent, manusque opera, & Medici machinamentis plærunque indigent, quod ego aliquando, diuino adiutus auxilio, sum consecutus, mulieresque ob difficilem partum grauissimis symptomatibus affectas, & ob uteri præfocationem, iam intermorientes, interdumque etiam ipso foetus seruau erim.

Puer itaque perfectionem adeptus, cum iam alimentum quod à matre suggerebatur, ipsi non sufficiat, locorumque angustia, & suo pondere intus contineri diutius nequeat, à superiori in inferiorem partem caput conuertit, validisque interim motibus agitur, quibus obuoluentes membranas iuxta inferiorem præcipuè partem diuellat, sibi que viam ad exitum paret, quo fit ut vrina, quam amnio sub vtraque membrana contineri diximus, hiantе vteri osculo effluat, quod quidem orificium, non solum paulatim dilatatur, sed præ pondere descendens in muliebrem usque finem pertingit. Vrina verò seu serofitas illa effluens duo præcipua adfert commoda, alterum quod vteri orificium, & muliebria loca laxiora reddat, ut faciliè dilatari queant, foetuique in lucem prodituro viam præbeant, alterum verò, ut illa vteri pars, in qua vrina continebatur, maius spacium puero relinquat, ut se in caput conuvertere faciliùs possit, non desunt tamen plærique, qui membranis adhuc integris, clausoque vtero,

nulla antea egressa humiditate, ad vteri orificium caput inclinent, minori que hi negotio in lucem prodeunt, quam illi quibus multò antea vrina effluxit: nam loca muliebria exiccantur, si aliquandiu huiusmodi humiditate fuerint destituta. Sed hæc dicta sufficiant.

De excrementis fœtus vtero contenti. Cap. XIII

*Lib. primo
de Semine.*

Galenus, de excrementis vtero contenti animalis uerba faciens, dicebit (necesse quippe erat ut concepto animali, tot & talia excrementa existerent, quot ac qualia, fieri absoluto iam à vulua fœtui, consueuerunt, ac cùm membra omnia formata ac distincta iam sunt, non tam vrina, quam stercus: statim verò à principio è toto fœtu exhalat uapor, qui sudori perfecti animalis proportionem respondet) hæc ille, quam Gal. autoritatem sensus ipse comprobabat: nam vrina, & sudor amnio, in intestinis verò, fæces crasse continentur, qua tamen uia ad intestina perueniant, nemo est (quod sciam) qui scripserit. Quomodo autem res se habeat paucis explicabo. Sanguis à venis vteri delatus, multa (ut dictum est) serositate, ad vehiculum abundans, ad raram vteri substantiam peruenit, uterini que iecoris carni fungosæ offertur, ut aliquam in ea coctionem acquirat, puriores inde partes à venarum umbilicalium radicibus attrahuntur, postea
per

DE HUMANO FOETU. 37

per umbilicalem uenam, ad portæ infantis truncum, tamquam ad suum principium deferitur, à quo in iecoris pueri carnem distribuitur, eo quæ ipsi infanti iam simili ab epatis uirtute effecto, eius puriorem partem caua attrahit, ut in omnem corporis regionem alimentum dispensetur, crasior uerò ad lienein per suum uas deferitur, bilis in cystim reponitur, quod uerò reliquum est, ueluti iam penè excrementum, per portæ ramos, mesaraicas scilicet dictas uenas, expellitur, quicquid autem in eo boni succi reperitur, in intestinorum alimentum abit, idem de sanguine per arterias mesenterij delato, intelligere licet. Quod uerò penitus excrementum est, ut quædam sanguinis fex, per eorundem uasorum oscula effusum intestina excipiunt, ibique colligitur, donec infans in lucem prodierit, nihilque interim intestinis incommodi adfert, quamuis hemina mensuram plerumque superet, quo fit ut nuper editi, priusquam aliquid ore sumant, sanguinis scilicet, nigra deiciant unde alimentum in utero acceperunt inutilem portionem, de foetus excrementis sic habet.

De uasorum cordis & iecoris coniunctione. Cap. XIII.

Quod cordis uasa aorta scilicet uenæ arteriali, & uena caua arteriæ uenali coniungantur, Galen. optimè declarauit, sæpiusque ipse publicè, in humano,

&

*Sexto de
usu part.
ca. 15. &
20. eiusdē
cap. 6.*

& brutorum foetu manifestè omnium oculis subieci, sed cùm ab ipso non ita perspicuè descripta fuerint, ut faciliè à minus exercitatis intelligi possent, ad eius sententiæ explicationem, pauca quædam addere constitui.

Quum post cordis, & iecoris conformationem in foetu, reliqua etiam uiscera conformanda essent, idcirco opus fuit, pulmonibus efformandis, tum uenosum, tum spirituosum sanguinem per instrumenta subministrari, sed cùm interim cordis dexter sinus, pulmonesque ipsi, motu sint destituti, per dextrum sinum sanguis à caua attrahi minime poterat, indeque per uenam arterialem in pulmones deferri, ut in ijs, qui in lucem iam prodierunt, eam ob causam oportuit per aliud uas (arteriam scilicet uenalem) ab ipsa caua pulmonibus sanguinem impertiri, nam caua uena iuxta cordis basim, posteriore eius regione ad sinistram uergente insigni foramine, uel anastomosi in arteriam uenalem sibi attiguam, est peruia, cuius forma quartam circuli partem repræsentat, ut per illud ostiolum, sanguis ad pulmones efformandos, & nutriendos, deferatur, quo fit ut arteria hæc uenalis, uenæ prius, quàm arteriæ officio fungatur, quæ quidem duorum uasorum coniunctio, quamuis sit admirabilis, admirabilior tamen est eiusdem anastomosis paucos post dies ab ortu unio & coalitus, quamuis interim in natu etiam
gran-

grandioribus agglutinationis eius uestigium aliquod semper relinquitur, idcirco nihil mirum uideri debet, pulmones diuersa substantia, & colore præditos esse, quòd interim quiescant, & diuersimodè nutriantur, sanguine scilicet minimè præparato, & à cordis calore dextri finis interuentu nequaquam alterato, & puriore effecto. Quum autem arteria uenalis uenæ præstaret officium, necessarium fuit aliud uas per pulmonem dispersum, uenam nimirum arterialem, arteriæ usum subire ut pulmonibus præter uenosum, spirituosus etiam sanguis communicaretur, eam ob causam machinata est admirabilis natura canalè quendam admodum insignem, qui arteriam magnam, iam ad iugulum ascendentem, obliquo ductu, uenæ arteriali coniungit atque continnat, ut spirituosius sanguinis copiam, quamdiu foetus utero continetur, pulmones suscipiant.

Hic idem canalis, seu ductus, quamuis eadem, qua magna arteria, uenæque arterialis, sit substantia nervosa præditus: inexplicabili tamen quodammodo paulò post quàm in lucem editi fuerimus, nihil impediente motu continuo, atque nervosa eius substantia, agglutinatur, obcœcatur, imperuiusque euadit, quemadmodum de uenæ caue in arteriam uenalem anastomosi antea diximus: relinquitur tamen & huius coalitus, quemadmodum & alterius uestigium, nulla cavitæ præditum.

Illud

Illud postremò in huius canalis exortu obseruatione dignū est, quòd interdū magis propè cordis basin reperiatur, aliquādo uerò lōgius absit:

Obseruatione insuper digna uidetur coniunctio altera, quæ in iecore fit, portæ scilicet cum caua, quæ fētū tantum, dū in utero continetur, usum præbet, cum alioquin portæ, & cauæ rami in iecore attigui, rara tunica prædit. i. & perforati reperiuntur, ut alibi Deo uolente, dicturi sumus. Fit autem duorum ramorum, qui satis insignes sunt: altero ex porta, è directo explantationis uenæ umbilicalis exoriente: altero ex caua, in iecoris substantia cōtinuatio: ut si specillum in umbilicalem immiseris, inde in portæ truncum, dein, dictæ continuationis ratione, rectà in cauam peruenies.

Horum instrumentorum singula, postquam in lucem animal prodierit, tanquam suo munere functa, & puero nullo usui futura, imperuia at que inutilia redduntur. Cordis igitur uasorum unio aboletur, quæ in iecore fit exicatur, ymbilicalia pariter uasa, neque sanguinem, neque spiritus deferunt, sed funiculorum in modum, solida effecta concreescunt, tantumque abest ut unà cū alijs partibus augmentum recipiāt: ut minuātur potius, ac penè oblitterentur. Sed hæc de fētus humani Historia ad laudem Omnipotentis Dei compendiosè dicta sufficiant.

41

I V L I I C A E S A R I S

ARANTII BONONIENSIS.

Anatomicarum Observationum

P R A E F A T I O.

PROPOSITVM est mihi hoc loco reconditas quasdam in Diuina humani corporis fabrica particulas, in quibus Omnipotentis sapientiæ, ac bonitatis Dei prouidentia magnoperè fulget, in ipsa præsertim rationalis animæ sede repositas, magna, cum naturæ, tum artis iniuria, scriptis non solum minimè commendatas, verùm etiam prorsus hucusque incognitas, quoquo modo, in lucem, posterorum memoriæ proderè, Anatomicasque observationes alias, adijcere etenim res est (nisi me suscepti negotij fallit amor) ad perscrutandas animæ diuinas facultates, atque ad exactiorem cæterarum corporis partium notitiam assequendam tum pulchra, tum utilis futura. Excitabuntur etiam hac ratione professorum ingenia, & studia, ad perficiendam tandem aliquando humanæ structuræ cognitionem; in qua, & si prisci illi, quasi paren-

F   tes

tes, recentioresque ipsi optimi cultores plurimum inuigilarint, uiamque nobis ita patefecerint, ut maximè illis debeamus, nihil tamen adeò exactè cultum, atque ingenio elaboratum est, quod humano studio cultius, ac perfectius reddi nequeat; præ cæteris uerò non exiguum facessit negotium mollis illa, ac fluida cerebri substantia, in qua rerum tantarum recondita arcana vix perspiciqueunt. Quocirca quamuis ipse in hac humanæ fabricæ peruestigatione, ab ineunte uelque ætate, dies, noctesque plurimum elaborarim, pauca tamen quædam vix rãdem collegi, quæ quidem cuiusmodi sint, ubi recondita, & cui nam vsui destinata explicare conabor, qua in re si aliqua ex parte defecero, eam aliquando (Deo benè iuuant) perficiam; sin minus, iter saltem cæteris præmonstrauero, ut non solum indicatas particulas, earumque usum, perfectius agnoscant, sed & alia prorsus ignota Anatomicæ cognitioni adijciant. Quamobrem accedamus ad rem, Deo ipso in nostrum auxilium inuocato, experiamurque an ea, quæ publicè iam sæpius explicata, huiusque accademix studiosorum oculis exposita fuerunt, scriptis planius declarare atque omnibus magis perspicua reddere ualeamus.

De cerebri ventriculis ab Hippocampo denominatis .

Cap. I.

Ræter iam perspectos in cerebri substantia sinus, quos ventriculos appellare consueuimus, in quibus, ex inspirato per olfactus organa aere uitalique spiritu per soporarias arterias delato, purissimi animales spiritus cōficiūtur, duos insignes alios sinus, aut cauitates in penitioribus cerebri partibus recōditas, atque altè delitescentes reperio, qui à superiorum sinuum, aut uentriculorum magnitudine non admodum, recedunt; membraneaque cerebri quadam solidiore substantia, uelut priores, circumscribūtur. Resident hi sub duobus illis uentriculis anterioribus, atque hinc inde, quasi in subiecto nauigij alicuius abdito cubiculo, latent, ad anterioriaque, versus frontem protendunt, tertioque, uel communi sinui, ut dicemus, quemadmodum & duo superiores, continui euadunt, atque in illum, uelut cerebri centrum concurrunt.

De plexibus Chæroidibus per eosdem sinus distributis .

Cap. II.

VTrique horum uentriculorum, ad conficiendos, ut mea fert sententia, animales spiritus,

tus, choroides plexus, eadem, qua in superioribus ratione, eorundem plexuum soboles tributæ sunt, à tertioq; vocatò ventriculo hinc inde reflexi, atque in profundum demersi, per hasce cavitates, eleganti adeo ratione distribuuntur, ut diligenter intuenti facillè persuadeant veros esse ventriculos, non autem verbis, aut sectione fictos, nullibi etenim, præterquàm in ipsis ventriculis, plexus huiusmodi, per cerebri substantiam dispersos reperies; ab elatioribus itaque ventriculis profecti choroides, in tertium coeunt, accedenteque insigni à quarto duræ membranæ sinu vase, geminato spiritu, ad conarium inuicem communicant, ut reticulari arteriarum multiplici plexu efformato per omnem sinuum, tam inferiorum, quem superiorum regionem, spiritus discurret, confluxusque tandem unus, & cōspiratio una fiat, ex vitalibusque hisce elaboratis, atque aeri inspirato permistis, concurrente cerebri virtutè, perfectiorem animalis spiritus conformationem accipiat. Quid, si penitiores hos sinus quosdam superiorum recessus, aut cuniculos quispiam censeat? prætermittendi tamen minime fuerunt.

De cerebri particulis Hippocampus referentibus.

Cap. LII.

HOrum ventriculorum basi, quæ intrò ad medium respicit, candida insurgens supereminet

net, & quasi adnascitur substantia, quæ ab inferiori superficie, uelut additamentum extollitur, psalloidique corpori, seu testudini est continua, ac per longitudinem, in anteriora, uersus frontem protenditur inæqualique, ac flexuosa figura prædita est, quæ Hippocampi, hoc est marini equuli effigiem refert, vel potius, bombycini uernis cædidi spinalis medullæ initium hinc inde amplexantis, formam indicant, de cuius usu alibi dicemus: huius particula caput referens tertio vocato ventriculo proxima est, reflexum uerò corpus in caudam abiens, ad anteriora protèditur; quocirca ad superiorum differentiam, Hippocampi, vel Bombycini uermis ventriculos appellare libuit. Illud præterea obseruatione dignum relinquitur, quod plexu è sinuum basi sublato, elegans quædam, atque admirabilis, exiguorum quamuis uasorum, propagatio cōspicitur, quæ in superioribus non est adeò artificiosa. Quòd ad cauitates, & reliqua, sic habet.

De ratione administrationis. Cap. IIII.

PArtes hucusque explicatas spectantibus ita obijcere consueui. Vbi ad tertium ventriculum deuenero, fornice in posterior em partem reflexa, quæ bombycinis uermibus, ut dixi, est continua, occipitio ad me ipsum conuerso, ac magna cerebri parte sublata, ab inferiori

inferiori regione, sursum versus, osseo gladiolo, sectionem in anteriora duco, atque attollens diuido, diducensque vtraque manu patefacio; etenim hac ratione, continuos communi sinui iam dictos plexus, cōspiciendos prębeo, in profundam cerebri substantiam demersos, quibus ducibus, ad nostros sinus iter pręmonstratur, eorumque cavitates longè producta sese offert, sublatisque eorum basi incumbenibus choroidibus, iucunda illa uasorum per sinuum basim facta distributio, oculis subijcitur.

Quæ in animalis spiritus generatione conueniant rationi.
(ap. V.

Eris inspirati materiam, per olfactus organa, non solum prioribus ventriculis, vt Galeno placuit, uerum etiam inferioribus Hippocampi sinibus, cōmunicari, opinandum videtur, vt ex suscepto in singulos sinus aere, vitalique spiritu per choroides delato, accedente (vt dictum est) cerebri facultate, animalis spiritus conficiatur: à quatuor inde sinibus, iam confecti, ac depurati ad ipsum centrum, tertium. 5. vel quintum potius ventriculum, quasi ad reconditam arcem confluunt, atque eo in loco perficiuntur magis, vt inde, ad cerebelli explicandum sinum, purissimi perducantur.

Quæ

Quae in cerebello adnotata fuerint. Cap. VI.

erebelli historia mihi semper iure optimo diminuta visa est; etenim quod in singulis partibus præcipuum esse consuevit, ut cuiusnam usus gratia condite fuerint, studiose perquiratur, id ipsum in particula nobilissima neglectum uidetur, quasi uerò sapientissima natura aliquid frustra, uel redundans construxerit. quapropter in perscrutando eiusdem usus diu inuigilaui, ne Omnipotentis Dei arcana, in diuina animæ sede reposita, diutius laterent. tetra tandem ab oculis caligine sublata, cum anno 1581. publicam uiri, & uirginis adolescentulæ Anatomen profiterer, fausta lux ita affulsit, ut præter indicatum à Galeno, & cæteris (qua parte cerebellum cum dorsali medulla connectitur) sinum, insignem uentriculum, uel cauitatem, in ipsius centro exsculptam, repererim; de qua quidem cauitate, unde animæ spiritus suscipiat, quomodo eosdem cæteris partibus subministret, quis eiusdem situs, figura, magnitudo, usus, atque administrandi sit ratio, iam explicandum uidetur.

De

De Cerebelli cavitare, quam Cisternam vocamus.

Cap. VII.

AD basim tertij appellati uentriculi, sub conario, qua in parte sita sunt glutia uocata corpuscula, quæ exigua dirimuntur scissura, quarti, ut perspectum est, sinus initium Anatomici constituunt, quem calamo ad scribendum accommodato assimilauerunt; hic tamen uentriculi nomine, si cætera perpendamus, nulla ratione dignari posse uidetur, eò quod canalis, uel aquæ ductus quidam sit potius censendus, qui à centro cerebri, tertio scilicet uocato uentriculo, inter cerebellum, atque ipsam iam efformatam spinæ medullam, ad occiput descendens, confectos animæ spiritus in cerebri cisternam, aut sinum deferat. Itaque in cerebelli prope modum centro, parte scilicet eius maxime recondita, sita est cavitare, à capitisque basi, atque ab occipitij foramine, à quo dorsalis medulla elabitur, non admodum recedit. in primo huius uentriculi aditu, quo iam dictus canalis pertingit, corpusculum extuberat dimidij ciceris forma, ac magnitudine præditum, quod ei cavitati, ad custodiam præfectum uidetur. Cavitare hæc, in cerebello exsculpta, ab aliorum uentriculorum natura plurimum differt; nam figura, ad sphericam accedit

cedit, quamvis latitudo longitudinem excedat; ea denique forma prædita est, quæ cerebelli ipsius superficiei appositè respondeat, ac penè duplex uidetur, indistincta tamen: nullos etiam choroides plexus in ea reperies, quòd. s. purissimos animæ spiritus contineat, qui vltiori non indigeant elaboratione. Tantæ etiam est amplitudinis, vt nucem, non admodum grandem, intrà hunc sinum quis facilè recondere posset. Hunc eundè uentriculum, dorsalis ipsa, latior, sinuosa, quasi duplex, ac semispherica existens, amicè amplexatur, cerebelloque interim connectitur, & continua euadit, vt quicquid spirituum cisterna, quasi eorundem promptuarium, continet; illud celerimè in spinalem, iamiam ab occipitij foramine prodeuntem, suggerere, ac subministrare queat. Ea est denique, vt arbitror, cerebelli utilitas, vt exsculpti in ipsius centro sinus beneficio, elaboratus in quinque ventriculis animæ spiritus, summam in ipso perfectionem acquirat; indeque non solùm ad septem neruorum coniugia (quæ ab ipsa medulla, efformata quidem, sed caluaria nondum egressa, originem habere constat) sed etiam, ad singula spinalis medullæ paria, per omnem corporis regionem dispergantur; quapropter nihil absolum à ratione videbitur, si ab hoc vno animalium spirituum purissimo fonte sensorijs ipsis, singulisque sensu, ac motu præditis parti-

G   culis,

culis, animæ facultatem influere censuerimus.

Qua ratione cerebelli sinus detegatur.

Cap. VIII.

Vm ad cerebelli basim altè recondita cauitas lateat, vix alia administrandi ratio apta magis excogitari potest, ut conspicua euadat, quã si cerebellũ, unà cũ dorsalis medullæ connexa portione, integrum eximatur, ac super tabella inuersum reponatur, hac enim ratione, spinalis progressus sursum respiciet. Spinalem hanc medullam, ubi sectione diuiseris, memoratum illud tuberculum, quod ventriculi custodiæ præficitur, ipsa que subiecta cauitas, nullo negotio conspectui sese offeret, citrà que aliam sectionem, partibus cerebelli utraque manu tantisper distractis, sinus, in latitudinem expansus innotescet, summamque Dei sapientiam suspicies. Sin autem integram uelis medullam conseruare, eandem, ab una tantũ, uel ab utraque parte, sectione diuides, in latusque, uel deorsum conuertes; nihilo enim, minus subiectam introspicere cauitatem licebit cuius interna superficies, eandem substantiam, & colorem, reliquis partibus similem, sortita est. hæc illa sectionis ratio est, qua mihi primũ cauitas perspecta fuit. Si uerò simul canalem, à tertio ventriculo, ad cisternam descendantem, intueri cupias,

ANATOMICAE OBSERVAT. 51

cupias, cerebello in sua sede relicto, crassiusculum specillum inter Didymos leniter insinuabis, quousque ad extruberantiam cauitati præfectam peruenieris, specilloque intus relicto, sectionem, ipso duce adhibebis; etenim hac ratione eandem cauitatem, præpositumque illi tuberculum aspectui subijcies, neminem tamen lateat, priorem administrationem, rem ipsam primum aggredienti, minus præbere negotij; postquam verò aliquoties assueueris, quacunque ratione pro voto succedet: sed hæc sapientibus, atque in Anatome exercitatis dicta sufficiant; aliàs enim pluribus. Deo bene iuuante, hanc ipsam historiam explicabimus. Itaque quisquis hæc compendiosè scripta, primo occurso non satis assequerur, eadem iteratis vicibus, attentoque animo perlegat, Anatomica harum partium administrationi sedulam operam adhibeat, cum scriptisque hisce nostris conferat; etenim facilius multo, partium aspectu, resipias, quam longo verborum apparatu, animo complectetur, meque res nouas, per se difficiles, ac reconditas, ob idque tandiu incognitas, satis patefecisse intelliget.

De Auditus organo. Cap. IX.

Vemadmodum in vniuersa Anatome nihil maius negotium facessit, quam particularum, auditus organum con-

stituētū, administratio, nō ea tantū ratione, quōd multæ, atque exiguæ adeo sint, vt ferè aspectum effugiant; verum etiam, quōd in angustissimo spatio, inter ossa reconditæ, delitescant; ita & singularium partium vsus maximè absconditus est; etenim clarissimi viri, qui de admirabili hoc instrumento, doctissimè scripserunt, quamuis de partium eius numero, positione, figura, connexu, atque administrandi ratione, copiose adeò, eleganterque pertractarint, vt vix aliquid adijci posse videatur, earum tamen vsum, quod præcipuum est, silentio inuoluerunt, & quasi rem sacram attingere, veriti fuisse videntur. Quocircà, postquam ea, quæ a celeberrimis viris, summo studio, ac diligentia inuenta, & descripta fuere, sum consecutus, cæpi mecum ipse sepius cogitare, singularumque partium vsum peruestigare, probabilique tandem utilitate excogitata, rem ipsam publicè aliquoties ita explicui; vt à nemine sententia mea reprobaretur; idcirco existimaui, me, studiosis rem gratam facturum, si hæc, à ratione non aliena, eisdem legenda, ac perficienda proponerem, etenim professoribus turpe est, si ea ignorare, vel negligere videantur, quæ ad summam Dei sapientiam agnoscendam, atque extollendam pertineant. Qua propter, etsi satis intelligam, rem hanc, à tantis viris, quasi data opera prætermissam, difficultatibus non carere, eam tamen aggredi

di constitui, eo quidem consilio, vt posteris, meliora, & quæ scopum magis attingant, cogitandi, stimulos addam. Sed ad rem venio. Internam auditus organi cavitatem, intra tympanum sitam, membranaque obuolutam, quæ expansi nerui speciem refert, Conchion dixere, hanc aerem puriorem quendam connatum, uel insitum continere, summi Philosophi professi sunt; hunc ipsum congenitum aerem, pulsato à uocibus tympano affici, indeque in cochleæ, aliosque cæcos anfractus; ac quinti neruorum coniugij soboles, agere consueuerunt ut quadam, in inuijs labyrinthis, refractione, ac modulatione acquisita, ad communem sensum, soni species perueniant. Sed iam ad singula deueniamus.

De auris auditui præfecta usu. Cap. X.

Vemadmodum inspirato aeri, priusquã ad cor et cerebrũ, pro utriusque spiritus generatione perueniat, sapientissima natura, narium cavitates, palatum, gargareonem, fauces, laryngem, asperam arteriã, atque omnes eius per pulmonem dispersas propagines, arteriam uenalem, fungosãque deinde narium ossa, ethmoidea, & olfactus organa præfecit, vt incalescat, alteretur, præparetur, moderationemque, ac præuiam quandam dispositionem acqui-

acquirat, vt nullam præcipuis uisceribus, non solum afferat molestiam; verum eò facilius propositum seopum assequatur; non alia ratione cartilaginea auris externa pars, homini, cum ad ornatum, tum ad auditas necessarium usum, ad sonos promptius percipiendos data, semicirculari penè forma prædita, antri que in modum, interna regione, caua, suis gyris, atque anfractibus, ita est disposita, vt miro artificio, parum tamen hucusque animaduerso, agitati, irruentisue aeris sonum promptè hauriat, atque excipiat, vt ex ipsa refractione, harmonia, modulationeque adepta, ad tympani membranam, citrà tristem sensum pertingat. Quantum uerò incommodi sublata auris, atque omnino præcisa adferat, argumentò mihi fuerunt illi, quibus ex vulnere huiusmodi contingit infortunium, etenim confusa quadam ratione, & murmure, sonos articulatasque uoces fluitantis aquæ, aut resonantis cicadæ in modum, se exaudire affirmabant, vt alterius quoque nihil affectæ auris, nisi abscissæ foramen occluderent, audiendi perturbaretur facultas.

De Tympano auris, & partibus ei connexis. Cap. XI.

Vditus Tympanum, membrana est tenuissima, pellucida, neruosa, exacto sensu, orbicularique forma prædita, inter præcipuas

puas organum efformantes particulas recensenda: hæc ab auris primo aditu, in anteriorem, superioremque regionem inclinans, obliqua sita est, ut sonos, eo positionis genere (habito ad externam auris cartilaginē respectu) promptius excipiat, nec facile ledatur; eminentiori cuidam ossis temporum circumferentiæ cohæret, ac firmiter annectitur. Hæc ipsa, quam tenuissimam, & siccissimam esse oportuit, (ut Hipp. lib. de carnibus, seu potius de principijs) in eum usum, ut sonus facile ad sensorium pertingeret, si tenni humore madaat, illos aurium tinnitus, sibilationes, & murmuræ, si verò crassiori imbuta fuerit, surditatem curatu difficilem, adferre solet; sin autem à generationis primordio, crassa, densaque sit conformata, surda stros, & tandem, ob eius densissimam substantiam, aliarumque particularum consequens vitium, abolito prorsus audiendi munere, mutos efficit, quòd ignotas, inauditasque voces, nec animo concipere, nec voce pronuntiare sciant. Hisce affectibus quodammodo similia, in madida bellici Tympani membrana, contingunt. eadem tunica, suæ tenuitatis ratione, à violento aeris impulsu frequenter agitata, facile diuisa, sensorii que foret sublata facultas, nisi adhibitum fuisset propugnaculum, cuius beneficio, fluctuantis aeris impetum probè sustinet. Internæ idcirco Tympani regioni, qua cochleam respicit, ossiculi, malleo

leo comparati, procesus, ad membranæ robur, connectitur, eiusque idem videtur usus, qui funiculorum, quos inferiori Tympani bellici membranæ, ars naturæ æmula, prætereundere consuevit, ne scilicet inclusi interiore in Tympano, toties percussi aeris impetu diuelleretur. *Hic idem mallei processus, uelut cauda quædam reflexa, ab elatiore Tympani regione, deorsum, atque intrò progrediens, vltra mediam ipsius tuniculæ latitudinem, protenditur, præterque illam, quam cum Tympano connexionem habet pedunculus, tenuissimo etiam, ligamentali, per diametrum ducto funiculo, munitur, ut meningi firmitus cohæreat, in cuius vinculi descriptione non desunt qui dubitent; arteria ne, aut nervus censendus sit, sed nihil mirum in re adeò exigua, quæ Lynceus postulat oculos. sed redeamus ad ossicula. Eiusdem mallei capitulum, supra Tympani circumferentiam eminet minimaque apophysi, à cervicis basi extuberante, præditum est, quæ tendinuli, à musculo exorti, implantationi, ut dicemus, excipiendæ, dicata est. Præter malleum, reliqua huius organi duo ossicula perpendenda veniunt; alterum, quod incudi; vel molari denti, alterum verò, quod stapedis, vel trianguli refert effigiem. Horum formam, positionem, & musculum, primo ossiculo mouendo destinatum, præclarissimus Eustachius, cæteris omnibus in hoc organo insigniter illustrando*

mea

mea sententia, præferendus, non solum elegantissimè scriptis exposuit; verum etiam exactissimè delineauit.

De Mallei, Incudis, & stapedis usu. Cap. XII.

Pætermissum in hac historia, quod peruestigatione dignum uidetur, an omnia simul ossicula, uel unum tantummodo motu ageretur, quo motus genere, & cuiam usui singula destinata sint. Agè igitur, studiose lector, animi neruos intendamus, faciamusque periculum, an tantorum uirorum uestigia secuti quicquam assequiti, perfectioremque huius organi harmoniam reddere ualeamus, atque animi sensum in re adeò difficili explicare. Omnia simul ad membranæ motum moueri ossicula, plures, nulla quamuis addita ratione, consentire uidentur. Sed de muscoli ab Euftrachio obseruati usu neminem scripsisse noui; hunc musculum qui negant, uel non reperiunt, aut negligentes, aut hebeti uisu sunt præditi, qui uerò dissimulant, alienæ laudis inuidi censendi sunt.

Quòd unum tantum ossiculum moueatur, reliqua sint immobilia. Cap. XIII.

EX tribus ossiculis, malleum unū loco moueri, reliqua duo immobilia, & in illius gratiã

H con-

cōdita fuisse arbitror: primū uerò illud ofsiculū, non vno tantū, sed duplici motu, quasi fluxus, & refluxus, impelli, ac recurrere, ratione comprobari; ne dicam demonstrari potest: primo quidem modo, omnibus iam perspecto, mouetur, ad motū Tympani, cui connexū est, nā irruētis aëris impulsu agitata membrana, ad anteriorem, superioremque regionem. In tropellitur, intusque tantisper gibba, extrā concaua euadit, congenitusque interim aer à uocibus, afficitur, qui per cochleæ ambitus, ac circumuolutiones, aliosque cuniculos inuios oberrans, efficit, ut à quinti coniugij propaginibus, soni species suscipiatur, ac temporis momento principi animæ fedi, musculo interim ab actione quiescente, subministretur, malleus uerò ipse, in Tympani, ut dictum est, gratiam procreatus ad eius quāuis motum introPELLATUR, ei tamen est propugnaculo, & motus cohibendi, quasi clauum tenens, moderator assistit, ne. s. ultra præfinitum quendam terminum, moueri queat; huic autem motui illa est constituta meta, ut caput mallei; cum cauitate ofsiculi, quod incudi comparatur, ad contactum, & quandam articulationem perueniat, etenim stabileos incudis ac firmum existens, tympani sistit introcessionem, non aliter, quā in horologijs ferreæ illæ eminentiæ, temporis mensuræ, ne ulterius circumuoluatur, fines constituunt; itaque sicut

incus

incus, malleo motum definiens, ei famulatur; ita & stapes, stabili pede, petrosi ossis cavitati, propè cochleam insiftens, longiusculam incudis alteram apophisim, suo uertice tantisper sinuato, arcus in modum, eleganter sustinet; nec interim prohibetur, quin per inane eius spatium connatus aer agitetur, & per loca uacua sese insinuet. Sed de nuò ad Tympanum redeamus.

De Tympano auris. Cap. XIII.

Vemadmodum Tympanum, simul cum malleo introcedens, in aerem congenitum agit, uocesq; cerebro communicat; ita & ipsum, cum ossiculo, recurrere, ad naturalemque positionem (vt à nouo aeris influxu rursum impellatur) restitui necesse est, connato alioquin aere minimè affecto, vel voces non innotescerent, vel multò imperfectius. Sed hæc de primo motu, iam de alterius instrumento agamus. Sicut malleus, in primo introcessionis motu, Tympani consequebatur impulsus; ita & in recursum, malleus, à musculo, ad suam originem cōtracto, vt experimentum indicat, ita mouetur, vt in ossiculum agens, ad naturalem positionem, connexum sibi Tympanum, simul restituat, malleique interim capitulum, ab incudis contractu, vel articulatione Jegreget.

Obiectionibus quibusdam circa proposita respondetur.

Cap. XV.

Sed obijciat fortè aliquis; si a. bitrarij motus instrumèta musculi sunt, quamobrem actionem hanc, si à voluntate pendet, non animaduertimus, ignorare videmur, uel inuiti etiam audimus? quasi uerò exempla defint: nam, tum in dormientibus, tum etiam in uigilantibus, complures huiusmodi musculorum actiones perspectas habemus, eorum uidelicet qui respiratio- ni, oculis, palpebris, uesicæ, fedique famulantur, quas minimè obseruamus, neque voluntatis consensum præbere uidemur. Adhæc dubitabit alius, quid opus erat musculo? nonne Tympanum, simul cum malleo, nullius organi opera, facile ad pristinum habitum reuerti poterat? suo nimirum pondere concidens. Huic primùm ratione, deinde experimento satisfacerem: ratione quidem, quòd membrana leuissima sit, ossi circumtensa, oblique posita, tenuissimoque introrsum recur- uato mallei pedunculo, cohæreat, cui, proportio- nis respectu, satis grande, antrorsumque inclinàs capitulum supereminet, quod sinuatæ etiã incu- di articuletur, ut propter has causas, eo adiutore animæ organo opus habuerit, ut eo suppetias ad- ferente, ad naturalem positionem, faciliùs, ac ce- lerius

ANATOMICAE OBSERVAT. 61

lerius recurreret; sed esto, concedatur, posse Tym-
 panum, deficiente irruentis aeris impulsu, sponte
 retrocedere, ut tanti tamen usus organum, perfe-
 ctius efficeretur, animæ instrumentum adiectum
 est: neque obstat, quod si arbitrarius motus esset,
 uolentibus, auditum ita cohibere liceret, ut actio
 remoraretur; nam etsi actio hæc, quod à musculo
 pendeat, uoluntaria sit censenda, aliquo tamen
 modo, naturalis dici potest; etenim, quamuis in
 expiratione, thorax sponte concidat, huic tamen
 constrictionis motui; ut Gal. placuit, intercostales
 interni musculi destinati sunt; quorum quidem
 actionem minime agnoscimus. Adde, quod hic
 musculus, cum omnium sit minimus, per exigua
 etiam actione, atque idcirco minimè perspecta
 sit præditus. Quod uerò ad experimentum atti-
 net, si quis acuminato specillo, auditus musculum
 (in recenti capite, ac probè administratis parti-
 culis) ad suam originem traxerit, ipsius musculi,
 omni disceptatione semota, proprium usum de-
 prehendet; duplex namque effectus, quàm primū,
 innotescet; alter, quod mallei capitulum, ab incu-
 dis contractu recedat, atque attollatur, quem al-
 ter consequitur, ut Tympanum scilicet ad exter-
 nam regionem impellatur.

De muscoli Auditus actione. Cap. XVI.

Gente igitur musculo, caput mallei, oblique antrorsum, & ad interiora uellitur, ab incude diducitur, & (quod animo uix concipere licet) propter recuruatam processum mallei, ut dictum est, apophisum, Tympanum ad exteriora pellitur, in eum quidem usum, ut possit denuo aer influens, in illum agere, insitumque aerem afficere: nam, si semel impulsio, usque ad ossiculorum contactum e Tympano, muscoli opera rursus non seiungerentur, connato aere, uix affecto, imperfecta admodum actio redderetur; nemo tamen interim sibi persuadeat, ossicula hæc, sicut in cadauere, in ijs, qui vitali vigent spiritu, ita cohærere, quin mallei caput, modò ab incude recedere, modo ad contactum faciliè peruenire queat; sed dum iteratis uicibus eadem, ut magis innotescant, explicare contendo, uereor ne mihi uitio uertatur, id tamen sciens, nec sine ratione facio; itaque rationi conueniens uidetur, toties extra, quam intrò cedere Tympanum, ad interiora quidem à strepitu aerem impellente, ad exteriora verò, cum à naturali motu, tum à motu arbitrarij instrumento.

De stapedis officio Epilogus. Cap. XVII.

Quid ad tertium immobile ossiculum
 attinet, cui à stapedis figura nomen est
 inditam, illud secundo, incudi scilicet
 inseruire, & in illius gratiam conditū
 fuisse, satis constat; nam, cum duabus præditum
 sit apophisibus, uelut dentis molaris radicibus,
 altera quidem breuiori, in acuminatam extremi-
 tatem abeunte, squammoso ossi innititur, lōgiu-
 sculam uerò alterà, stapes, suo uertice, miro arti-
 ficio sustinet; etenim, cum loca illa uacua, anfra-
 ctibusque prædita esse oportuisset, ad huiusmodi
 munus obeundum, nihil, eleganti hoc ossiculo,
 aptius excogitari potuit; perbelle enim suo mu-
 nere fungitur, atque aeri cōgenito nihilominus,
 per inane eius spatium, ad cochleam patet adi-
 tus. Idem etiam stapedem referens ossiculum, sua
 basi latiuscula, sinui ouali forma prædito, petroso
 ossi, prope cochleam insculpto, firmiter insidet,
 ac in summo superioris anguli apice, in capitu-
 lum, modicè sinuatum, definit, ut incudis minimū
 tuberculum, tibiolæ adnascentem, per symphism,
 ac synchondrosim agglutinatum, amicè exci-
 piat. Sed hæc in presentia ad cognitionem, ac
 partium usum spectantia dicta sint satis, si illud
 unum adiecero, fieri minimè posse, ut hæc sola le-
 ctione

atione animo complecti queant, sed iterata, probe administratarum particularum diligenti opus esse inspectione; etenim, siquid perperam animo conceptum fuerit, meam sententiam, nulla ratione, assequi licebit, immò aliquid, a ratione, & veritate alienum, me scripsisse, suspicari poterit; quiquis verò in Anatome probe uersatus, manum, atque oculos perspicaces, intento animo, sedulo adhibuerit, me à scopo non admodum recessisse comperiet. Illud postremò non solum speculatione, sed etiam admiratione dignum occurrit, minime prætermittendum, tria scilicet Auditus organi ossicula, unà cum Tympano, molliore quamuis substantia sint prædita, nihilo tamen, recens natis, quàm adultis, esse minora: cum verò ad exactiorem auditum, organi siccitas, præcipuè requiratur, infantes, obtusius multo, ob humiditatis copiam audire, rationi est maximè conueniens. Particulæque tandem omnes, auditus organo famulantes, homini, etsi exiguæ datæ videantur, minores tamen, ac minus cōspicuas, in equo, aut boue reperiēs.

De visus organo. Cap. XVIII.

Væ ad Diuinam, organi Visus constructionem attinent, etsi viri celeberrimi, quos constat magno, atque excellenti ingenio, doctri-

doctrinaque fuisse, nō solum accuratè descripserint; sed tabulis etiam illustrauerint; nonnulla tamen ad exactiorem ipsius cognitionem spectantia, mihi minime prættermittenda uisa sunt, quorum alia ad humani oculi differentiā pertinet, si brutorum oculo conferantur; quædam verò rationi, Anatomicæque administrationi non uidentur omninò conuenire; etenim uisorius neruus, homini, recta ferè linea, à cerebro in duram oculi tunicam, (quæ prorsus est Sphærica) in ipsiusque centrum inferitur, quod vni tantum homini rectà prospicere, cælumque videre liceat; brutis uerò, velut equo, & boui, quorum oculi ab inuicem plurimum recedūt, obliqua insigniter linea uisorius, in oculi orbitam pertingit, quæ à Sphærica forma recedens posteriori, anteriorique regione, compressa conspicitur, & priusquam ad centrum perueniat neruus, in duram oculi tunicam desinit; quò fit, ut brutorum lumina vtrumque; telluris latus, ad progressum tantummodò, alimenta que capiendā, spectare apta nata sint. Homini, rhagoidis foramen, pupillam constituens, omninò sphæricum est, brutis, oblongæ rimæ speciem refert: quò spectat ad membranas, duram, & secundinam, harum alteram durā, alteram tenuis membranæ cerebri sobolem esse cōstituerunt. Hanc tantorum uirorum cōcordem sententiā, rationi, & sensui omninò consonā, etsi reprobare nō ausim, magis tamē inclinor

animus, proprias oculi, reticulari excepta, simul arachnoide, intestitio, & cornea, censenda esse, nec aliunde, quàm à prima seminis formatione in utero acquisitas; sclerotidis namque crassities, cornea quæ perspicua substantia, ac in plures quasi laminas, cornu, vel lapidis specularis in modum diuisibiles, si duræ cerebri meningi, neruum uisorum obducenti, quæ multò tenuior est, nec diaphana, comparatur, minimè similes sese offert, cum tamè orta suis principijs attestari consueuerint; nihilo etiam; si choroidem tenui meningi contulerimus, magis similem reperiemus; nam interna ut constat secundinæ superficies, multicolor est, externa uerò, qua duræ oculi cohæret, obscura cernitur, ea quæ præsertim, quæ corneæ subiacet, atque uuea, dicta, pupillæ foramine est peruia, quæ quidem, tenuis membrana, cerebrum obuoluentis, naturam referre, minimè uidentur.

De musculus oculi exortu. Cap. XVIII.

Culi musculos, uno ore omnes, à dura cerebri membrana explantari, scripserunt, quæ quidem sententia, non solum sensui uerum etiam rationi repugnat; etenim ab osse ipso splenoide, iuxta foramen, à quo nerui visori prodeunt, exoriri perspicuum est, tum eos, qui rectis famulantur motibus; tum etiam obliquum

quum illū, qui per trochleam ducitur, atque oculum intrò circumuertendi auctor est; obliquus verò alter brevis, à futura, vel rima quadam maxillæ superioris ossa distinguente, originem habet. Ab eodem præterea sphenoide, supra eius exortum, qui oculum ad superiora ducit, is adhuc explantatur, qui superiori palpebræ aperiendæ destinatus est, cuius obseruationem, non est, quod quispiam posterioribus hisce acceptam referat; nā verè affirmare possum, mihi adhuc adolescenti, primaque Anatomies rudimenta ab anno vsque 1548. addiscenti, hunc ipsum musculum perspectum fuisse, cum præclarissimus Anatomicus Bartholomæus Magius auunculus, ac præceptor meus, tunc publicè Anatomen Bonon. summa cum laude profiteretur; qua propter satis patet, eos, qui aliquot annis, postquàm ille ex humanis excefferat, florere, huius musculi auctores, minime censendos esse. Si quis verò perquirat, qua ratione, tanti viri, in rebus etiam minimis, oculatissimi, in re præsertim adeò perspicua, cecutire visi fuerint, paucis aperiam. Inter postremas humanæ fabricæ partium administrationes, oculi, magna ex parte, reponuntur, & cum interim semicorrupti flaccescant, atque execcentur, hinc factum est, vt vel ad brutorum recentes oculos confugerint, uel è sua orbita effossos, sectioni exposuerint, perspectaque musculorum, cum ner-

uo visorio, atque adiacentibus membranis, connexione quadam, inde exortum eos habere opinati sunt, quam quidem rem, vel vno illo argumento satis comprobare licet, quòd scilicet communis ille diuinitus huic ætati datus præceptor Clarissimus Vesalius, in vtraque sua editione supradictas, (vt reor) ob causas, bouinum, pro humano oculo nobis descripserit, ac delineauerit. Sed hæc hæc ænus. Itaque, si veritatis explorandæ studiose lector, cupidus fueris, post cerebri Anatonen, ofsis, oculo incumbentis, superiorem circumferentiam, ferra auferas, ducti s ab vtroq; oculi angulo, obliquis, ad nerui visorij exortum, lineis, os ipsum accuratè detrahas; res etenim ipsa, de se ita loquetur, vt sensu iudice, nulla probatione indigeat; si tamen hoc ipsum, ratione ad huc expendere velis, non videtur conueniens, nec naturæ sapientissimæ consuetum, organa, arbitrarijs motibus præfecta, à membrana, exacto sensu prædita, nobilissimum neruum visorium obuolvente, originem habere: nam præter id, quod parum firmæ basi inniterentur, nonne neruum ipsum agendo comprimere, visoriæque facultati aduersarètur? Adde, quod nullum in vniuerso corpore musculum reperiamus (præter membranam carnosam, cuti cohærentem, vbi musculi officio fungitur) qui à sensibili explantetur membrana; sed ab osse, cartilagine, vel ligamêto exordiri que
simi-

similares, solida, nulloque sensu prædite sunt particulae: unde enim ligamentalem partem, ad robur magnopere necessariam, suscipient? Accedit præterea, hosce musculos, ossibus, unde quaque munitos esse, à quibus pro naturæ lege, ortum habere consueverunt, atque eadem etiam ratione, organum, in sua orbita, firmitus compecti. Quamobrem igitur originem aliunde accipere profitebimur? Sed quid plura?

De oculi humoribus. Cap. XX.

Vod ad humoris aquei, & vitrei inter se proportionem, si aqueum vitreo tam in humano, quàm brutorum oculo conferamus, præclarissimum alioquin Anatomicorum Principem Ves. admirabimur, qui pares inter se quantitate constituit, ducta per diametrum circuli linea, quod tamen accuratissimum Valuerdem, Hispanæ nationis decus, non latuit; nam aqueus vix decimam oculi circumferentiæ partem explet, atque eam tantummodo, quæ corneæ fines non excedit, cuius aqueæ humiditatis, ut opinor, ea est utilitas, ut eam ipsam corneam, tùm humectet, tùm planè distendam, ac diaphanam conseruet: eò namque humore effuso, vel exiccato concidit; rugosaque, & opaca efficitur, quò fit, ut quibus cornea pertusa, aqueusque humor

mor effusus fuerit, collabatur, & corrugetur, visionique tandem inepta euadat, quousque nonus humor subministretur, qui pristinam, ceratoidi orbicularem formam, distentionem, pelluciditatemque simul cum uisione restituat, quod præter veterum auctoritatem, mihi etiam aliquando usu comprobatum est. Unde colligitur, eundem humorem indies absumi, ac regenerari, nec seminalem esse, quemadmodum crystallinus, & nitreus, quibus semel, aliqua ex parte deperditis, nullus restitutioni locus relinquitur. Quocirca, vel duo tantum proprii, à primordiis generationis, ex semine conformati, oculi humores erunt cōstituenti, vel si tres, ex communi sententia censeantur, duos primò, & per se, ad vvisionem concurrere, si quis dixerit, aqueum verò, quodammodo per accidens, à ratione alienum, minime videbitur.

De eiusdem organi administratione. Cap. XXI.

Propositam ab Anatomicis administrandi oculi ratione, ut admirabile eius artificium studiosorum oculis subiiciatur, non admodum esse idoneum indicat experientia: vna igitur omnium quàm aptissima, multis ab hinc annis, mihi comperta est. Recenti opus est humano capite, cuius caluaria circumsecta fuerit, cerebrumque detractum, deinde superior ossis orbita detrahenda

trahenda, ut musculorum oculi, & superioris palpebrae explantatio, ab osse, ut diximus, splenoide ducta, innotescat, nuper deinde mactati bouis oculus, eadem ratione administrandus erit, ut collato inuicem utroque, dictae innotescant differentiae, simul cum septimo brutorum musculo; Voluntarij motus instrumentorum explantatione, numero, atque usu perspectis, oculus ex orbita remouere, atque à musculis, & pingui liberare licebit, visorio tantum nervo relicto, diuersa deinde oculorum forma, nervi insertio, ac pupillae vtriusque etiam citra sectionem, figura expendetur. Adhuc, ut symbolo quodam admirabilis, ac diuinæ visionis actio auditoribus meis perspicua magis euaderet, sectionem, tum vsui inuestigando apprimè accommodam, tum aspectui iucundam, aliquot abhinc annis excogitavi, visorium nervum, qua parte in duram oculi tunicam inseritur, uel in bouino, partem ei proximam probè scindente forfice, circumquaque ita diuido, ut sectio altè penetrans, ad vitrei humoris superficiem pertingat, tantæque magnitudinis foramen efformetur, quanta est visorii nervi circumferentia, uel paulò maius, anteriori deinde oculi regioni, è directo pupillæ, in obscuro loco, accensum lumen obijciatur, uel splendidissimo solis lumini opponatur, alterum postea oculum studiosus quisque, altero clauso, arte facto foramini, adhibeat; etenim ea ratio-

ne uis aspicientis uisua, per uitreum, ad crystal-
linum, indeque ad corneam, per uueæ foramen,
ad obiecta perueniet, atque eadem, non sine diui-
næ sapientiæ admiratione, ac uoluptate, intuebi-
tur, ratiocinandique sibi aditum patefaciet circa
tritam illam inter Philosophos, & Medicos de ui-
sionis ratione controuersiam, utrà scilicet sit sen-
tentia melior, ad ueritatemque propius acce-
dat. Sed ad reliqua me conféro: Dura postmo-
dum oculi tunica, eodem ipso forfice, quadrangu-
lari sectione, à nerui uisforij insertione exorsa, du-
ctis ad cornæ usque ambitum rectis lineis, diui-
denda, ac patefacienda est; hac enim ratione hu-
mor uitreus, aliqua tamen ex parte expansus, &
concidens, crystalloidesque ei subiectus, conspe-
ctui se se offerent, simul cum dura, & secundina tu-
nicis, atque ipsa etiam reticulari, quam præter
id, quod sua illa mucosa substantia uitreum hu-
morem induat, altero etiam usu præditam esse
censeo, ut scilicet susceptum ex uasis choroidis,
quod sensus indicat, parum idoneum, humoribus
splendidissimis nutriendis, alimentum, uitalem-
que spiritum ita disponat, ac præparet, ut probè
dealbatam, omnique opacitate destitutam ma-
teriam, iisdem subministret: particulis hac ratio-
ne perspectis separato undique à cornea inter-
stitio, super cochleari; uterque humor, ex inuer-
sione concidens, colligatur, crystalinumque in
uitrei

vitrei fovea, ex dimidio collocatum, ciliari septo circumposito, intueberis; simulque arachnoide, anteriori glacialis regioni obductam, separabis, rhagoidisque opacitatem, atque eius foramen, in humano sphæricum, in brutorum oculo, oblongum innotescet, vuaeque sublata, corneæ, diaphanam, ac in laminas diuisibilem substantiam, & quantum à sclerotidis natura differat, studiosè perpendes. Postremò, nequid relinquatur ad perfectam rei cognitionem pertinens, si oculorum copia suppetat, singula rursus à priori in posteriorem partem, ordine perlustrabis. Itaque corneæ, summa cum dexteritate, vuae illæsa circumscindenda est, ac prorsus auferenda, effusi que interim aquei humoris quantitatem, substantiam, & colorem conspicias. Vuae deinde circumferentia, eiusdemque foramen, sese offeret, qua sublata, crystallini anteriorem faciem, arachnoide tectam, spectabis glaciale verò si auferas, cauitatem ei destinatâ, in vitreo exsculptam, intueberis, crystallino tamen adhuc in sua sede posito; qua ratione, septum, arachnoidi annectatur, glacialeque in sua sede muniat, ac tueatur, observatione dignum est. Diuisa tandem, cum cæteris membranis dura, quatuor ductis, ad visorium neruum sectione lineis, vitrei propria sedes, atque eius quantitas nota euadet, opticoque adhuc integro existente, per uinum eundem esse faciliè deprehendes, quod te-

nuem acum, per eius centrum, sine impulsu, nullo negotio, insinuare liceat; duplici igitur hoc sectionis ordine oculi. vniuersa constructio, ac series, vix Tyronem latere poterit. Sed hæc in præsentia circà visus admirabile organum animaduersione digna visa sunt.

De linguae motibus. Cap. XXII.

INter cæteras corporis particulas, quæ à summo rerum opifice conditore nostro, varijs vsibus destinatæ fuerunt, voluntatisque imperio, musculorum opera mouentur, nullius equidem actiones difficilius animo complectimur quam gustus organi, animique interpretis linguæ, varios, multiplices, ac simul confusos, celeresque motus; Protei namque in modum, uarias suscipit, atque induit formas; modò etenim angusta, simulque solidine, tùm producta, tùm ad articulatas voces efformandas efficitur, quandoque recta, deinde recuruata nonnunquã duplex Effecto sinuataque conspicitur, patula interdum, & mollis redditur nonnunquam in fauces, deglutiendo, tota reconditur, laryngemque cum arteria aspera sursum, & in anteriora cedentem propellit, aliquando suos fines egressa, in varios vsus exeritur. Etenim eiusdem motuum beneficio, mandere, deglutire, ac sermonem, uocumque

ANATOMICAE OBSERVAT. 79

que concentum, atque harmoniam efformare, homini datum est. Quocirca nihil mirum uideri debet, si Anatomici, qui de admirabilibus eius motibus in hanc usque diem scripsere, in uarias abierint sententias; nam alij, ex duplici musculosa substantia, medio infernè distincta ligamento; triplici nonnulli fibrarum genere præditam esse, & ob id, per se tanquam musculus moueri contendunt; alij uerò quasi anguillæ, uel murenæ, spinam intus habentis in modum miris recuruari, ac produci modis arbitrantur. Qui uerò meliorem sententiã tuentur, musculorum opera agitari opinati sunt. Hæc autem uoluntarij motus organa, quidam plura, alij pauciora constituunt; multa tamen eius actionibus famulantia instrumenta, prætermisisse, ac minimè perspecta habuisse, uidentur. Qua propter in rerum perdifficilis; tum etiã perobscura, ueritas, qua nihil antiquius nobis esse debet, omni studio, tandiu inuestiganda est, quousque eam cognitionẽ adepti fuerimus, quæ rationi ita conueniat, ut sapientum animi acquiescere possint.

De linguae substantia Cap. XXIII.

Inguam, fungosa, molli, spongiæque quodammodo simili substantia, quæ saporibus dignoscendis maximè futura

esset idonea præditam esse satis constat. Nullæ per eius carnosum corpus, quemadmodum in musculis, discurrentes fibræ, conspiciuntur, quæ continuam, ab(exortu, ad finem usque seriem cōseruent. Nullus præterea musculus, proprio tantum corpori mouendo, sed eius, cui inseritur particulæ, motui destinatus est. Accedit, linguæ substantiam, musculosa multò molliorem esse, ad glandosamque potius naturā, præcipuè ad basim, vñà cum palato, accedere. Adhæc, præter medium illud linguam penè diuidens, quod in frænum definit, lingamentum, fibræ lingamentales nullæ ad robur, vt in musculis, neque à cerebro nerui, vt motiuam facultatē tribuant, per interiorē substantiam discurrunt, sicut per eiusdem tunicam, sensorij gustus efformandi causa, disperguntur. Itaque iure dicendum uideretur, linguam non esse musculum, quod eius definitionem minimè subeat, ad eiusque constructionem, particulæ arbitrarij motus organum constituentes, minimè concurrat, ac seipsam non mouere, sed ad animæ instrumentis, voluntati famulantibus, agitari, quorum ignorato hucusque tùm numero, tùm actionis modo, factum est, vt perplexus, in motu reddenda ratioe, auctorum animus effectus fuerit. Sed agè rem ordine aperiāmus.

De lingua magnitudine. Cap. XXIIII.

Lingua, inquiunt eam tributam fuisse magnitudinem, quæ oris amplitudini omninò congruat, quæ quidem sententia, quævis magna ex parte sit veritati consona, sensui tamen non rarò aduersatur. Etenim linguam, non solùm magnitudine, uerùm & substantia, vnà cum organis, quæ eiusdem motibus famulantur, peccare conspiciamus, nam, ubi iusto maior fuerit, oris adedò, buccarum, fauciumque spatia replet, ut cùm expeditè moueri nequeat, blèsum, aut balburientem hominem efficiat; eòque magis, si quantitati (quod magna ex parte accidit) nimia substantiæ mollieties adijciatur, quæ fit, ut pueri, & qui præ cæteris sunt humidiores, ob linguæ, musculorumque eiusdem mollietiem, articulatas voces, ferius atque imperfectius, proferant, quousque, ætate, caloreque simul augescit, redundans humiditas absumatur, cuius rei, serò concreescens os verticis, certum indicium est. Breuitate etiam lingua interdum peccat, quod eius funiculum, non satis resectum, eandem nimis coercet, atque connectat, prohibens, quominus in omnem regionem opportune discurrere queat. uel quod exigua nimis musculorum actione plus quam conueniat celeri agitata sermonem implicat præcipitemque orationem reddit.

De

De ligamento, ac fræno lingua. Cap. XXV.

MEdium inferioris linguæ corpus, quod omnibus in aperto est, ligamento quodam distinguitur, cuius utilitas, tantò est insignior, quanto minus est perspecta; nam ligamentalis hæc substantia, præter id, quod sua soliditate, eidem attollendæ, atque exerendæ magnoperè prodest, propriorum etiam muscutorum, insertioni excipiendæ, præcipuè destinata est, alioquin facilè diuulsi, aut laxati fuissent. Huius igitur ligamenti robore, ac fræni auxilio, suffulta linguæ mollities, faciliùs produci, vibrari, ac uersari potest; Eiusdem ligamenti extremæ parti, quæ ad mucronem respicit, conspicuus ille funiculus adnascitur, quem linguæ frænulum, iure vocamus: cùm autem hominis ab utero prodeuntis lingua, ad extremum usque (quod nulli accidit animantium) vinculo, connexa reperiatur, illud obstetrices, ungues, aliqua ex parte diuellunt; summa etenim illa Dei opt. max. sapientia, linguæ, homini, ac pudendis, minimè indulgendum, sed fræno linguam, libidinemque temperantia compeſcendam esse, tacitè indicare uoluit; nam viro, præputium, glandi, funiculo alligatum cohæret, mulieri, hymenæi membrana, in primo eiusdem locorum aditu, opposita est. Vtrique verò sexui, pari ratione,

ANATOMICAE OBSERVAT. 79

tionem, linguæ, quod diuellitur, frænum adhibuit. Itaque cum ligamenti, tum frænuli beneficio (quod experimento quisque in semetipso comprobare potest) pluribus, ut dicemus, simul agentibus, ad suamque originem contractis musculis, angusta, atque acuminata lingua efficitur, eadem attollitur, rationeque ferè inexplicabili, miris modis agitur, sed motuum singula iam expendamus organa.

De musculis, ossi hyoidi, ad linguæ motum destinatis.
Cap. XXVI.

Inguæ radicis firmamentum, ac veluti basis esse os illud, quod hyoides appellatur, omnes cōsentiunt, huicque, alij quatuor, alij sex musculorum adscribunt paria: qui octo tantum hyoidi tribuunt, reliquos linguæ adnumerant; eò quod, germani cum sint, ypsiloidis, & linguæ motus, plurimum inuicem commistos, & connexos musculos habeant; nihilque propterea miram uideri debet si grauissimi viri, linguæ, & Hyoidi communes hosce, congeneresque musculos, modò gustus organo, modò eius basi assignarint magis tamen inclinatus animus, sex potius esse, quam paria quatuor constituenda, quòd scilicet totidem in ipsum hyoidem inserantur ac designant. Horum primum par, à summo sterno exortum,

tum, in ypsiloidem definit, quòd deglutioni vnà cum quarto pari, præcipuè inseruit. Secundum vario fibrarum ductu præditum, ab interiore exoriens mento, hyoidi infigitur, vt partim oblique, partim rectè, linguam producat. Tertium a styloide ortum eiusdemque lateribus implantatum, ad latera mouet. Quartum ab Ancyroide scapulæ processu nascens, iam dicto famulatur usui. Quintum, quod pro linguæ nono recensetur, in brutis, vnum corpus referens, homini faciliè diuisibile, ab interiore mento initium ducēs, in posterioremque regionem proficiscens, ad basim vsque linguæ producitur, in ipsumque Hyoidem validè inseritur, vt vna cum sexto pari, ei subiecto, linguæ basi ad mentum contracta (eiusdem proprijs concurrentibus) efficiunt, vt eadem, vinculi beneficio acuminata, longè producat. De nono hoc musculo, quem pro quinto pari hyoidis recensuimus, scribens sapientissimus illæ Fernelius, hunc vnum cōtrariorum motuum opificem esse opinatus est, vt scilicet linguam tūm producere, tūm reuocare queat, quod tamen, si ita esset, sequeretur, vnum, & eundem musculum, tūm duplici actione præditum, tūm etiam, quod idem eodem temporis momento simul ageret, & pareretur, quod rationi, & Galen. 1. de motu musculorum cap. 4. aduersari videtur. De huius ossis, ad linguæ fundamentum dati motibus, quamuis præ-

ANATOMICAE. OBSERVAT. 81

præstantes ingenio viri, ex professo verba fecerint, in quos tamen usus, tot motus organa susceperit, ne verbo quidem vno explicuerunt; cum nihilominus, mea quidem sententia, luce clarius constet, rei cuiusque basim, nulla ratione, loco moveri posse, quin simul moueatur illud, quod basi ad stabilitum est. Itaque destinatos hyoidi musculos, linguam ipsam, pro arbitrio mouere, iure dicendum videtur; eoque magis, quod si linguæ multiplices, atque adeò frequentes motus respexerimus, vniuersam, tot actionum perficiendarum, provinciam paucis, atque exiguis, in linguæ substantiam desinentibus musculis, conceditam esse, minimè arbitramur.

De proprijs linguæ musculis. Cap. XXVII.

M V S C V L I linguæ proprij videntur constituti, qui aliunde exorti, in ipsam linguæ substantiam desinunt. Horum tria tantummodò sunt paria, quorum primum, & præcipuum à maxillæ inferioris lateribus, iuxta molarium dentium radices, lato principio, transversis exoritur fibris, in eiusque basim, per longitudinem, in ligamentum, quod in frænum degenerat, inseritur, & pro quarto pari Vesalio numeratur, non ut linguam (quod tantus vir opinatus est) ad inferiora contrahat, immò verò attollat,

L   dupli-

duplicataque & canalis, aliquando in modum si-
 nuatam reddat ad palatumque hinc inde, ligamē-
 ti, frænique rigidiusculi effecti beneficio, arcus in
 modum sustineat. sed mihi videor, ad pauca re-
 spicientem quempiam exaudire, qui me, quasi
 paradoxa profitentem, communique præcatori,
 veritate cogente, nolenti quamvis animo, aduer-
 santem, arguat: sed siste gradum, amice, precor,
 animumque sedatum intentius adhibe; ac lin-
 guæ situm, muscutorūque exortū, atque insertio-
 nem, probe a nimo concipias, fidelique oculo-
 rum sensui obijcias, non resupinato, atque incru-
 cem inuerso, ut fit, inter administrandum capite
 (inde enim actionis dignoscendæ oritur error)
 immo verò, maxillis, ab inuicem seiunctis, ore
 patefacto, erectoque super ceruicem capite,
 muscutorum, tum originem, tum insertionē con-
 templeris; hac etenim ratione ueritate explorata,
 si eam profitearis, meliori adhærebis sententiæ;
 nam si hoc pari, ad palatum non attollitur, cui
 munus tribuendum est. sed hæc hætemus, ad rem
 redeo. Horum igitur muscutorum, altero agente,
 lingua, sursum, oblique subuersa, ducitur, utrisq;
 verò actionem obeuntibus, recto mucrone ad pa-
 latum, superioresque dentes attollitur; eodem
 autem momento, cooperantibus ijs, qui à mento,
 in hyoidem inseruntur, secundo, quinto, & sexto
 pari, dum primo linguæ sustineatur, in acutum,
 vinculi

vinculi opera abiens, solidior, atque angusta effecta, extrà labia, longè producitur; sin autem; primum linguæ quieuerit, ab ijsdem musculis, multò tamen minùs, exeritur, sed latiuscula, & mollis per manet quod scilicet funiculus parum in ipsam agat. Secundum par, contrarij motus opifex, productam retrahit, eoque ab hyoidis lateribus exoriens, atque in linguæ latera recta linea insertū, ad hyoidem trahat; Tertium à styloide principum ducens, ac in linguam, transuersis fibris desinens, ad utrumque latus, introrsum ducit. Ex iam dictis itaque constare uidetur, nouem musculorū paria linguę motibus fuisse destinata, sex quidem hyoidi inserta, quæ insignioribus eiusdem actionibus, præfunt, vt primum tertium, & quartum, communia verò secundum quintum, & sextum, quæ cum proprijs linguæ paribus, connexionem, & germanam, vt diximus, naturā habent, mutuamque inter se, & complicatam operam, mente vix perceptibilem, præstent. Mouetur igitur linguæ corpus, vel primò, & per se, super propria basi, hyoide scilicet quiescente, sed paruis motibus, vel ad firmamenti, basisu motum, vel à communibus simul mistis, & confusam actionem obeuntibus; quò fit, vt in tanta instrumentorum, eodem momento agentium, perplexitate, singulorum actiones, animo cōplecti nequeant, nisi Anatomicaē administra-

tioni, sedulam quis operam, adhibuerit; etenim celeberrimi viri, quorum immortalis est gloria, dum tam multis humanæ fabricæ organis contemplandis, ac perscrutandis, intenti fuere, mente ita sunt distracti, ut harum actionum exactam assequi cognitionem, minime potuerint, ut nobis etiam, ac posteris, aliquam comparandæ laudis, occasionem reliquerint. Sed, cum plerique, acri alioquin ingenio præditi, illam linguæ exerendæ, longiusque producendæ actionem, animo complecti minimè posse videantur, & ob id impellens aliquod, in faucibus latens organum, quo lingua producat, mente concipiat; idcirco, ad omnem erroris caliginem fugandam, quamvis nimius videri possim, re ipsam illustrare, ac planius declarare constitui. Os illud, quod linguæ firmamentum esse diximus, in profunda faucium regione reconditum est, scutiformique laryngis cartilagini innititur. Huius præsertim motu, cum, ad mentum, voluntate imperante, trahitur, linguæ mucronem produci necesse est; nam, cum ab interioris maxillæ medio, iuxta dentium inferiorum radices, musculi exoriantur, ab anteriorique in posteriorem partem, sub lingua, in faucium usque cauitatem, longè protendantur, quousque in hyoidem desinant; fieri nullo modo potest, quin linguæ radix, musculis, ad mentum contractis, ac brevioribus effectis è faucibus erepta,

ANATOMICAE OBSERVAT. 85

erepta, extremum producat, ad dentes, labiaque uon solum perucniat; verum etiam, si validiorem actionem perficiant, exeratur, frænoque, aliorum (ut diximus) opera contracto, simul angusta, & solidior euadat. Postremò, si quartum illud maxillæ par, ori aperiendo dedicatum, tum quod suo tædone tertij paris musculo, hyoidi destinato, sese insinuet, ac medium percurrat; tum etiam, quod ipsimet hyoidi, transuerso ligamento connectatur, si linguæ in fauces, maxilla patefacta, reuocandæ dum in actione versatur, per accidens famulari consueuimus, nihil à ratione alienum dixisse uidebimur. Linguæ motuum ratio huiusmodi esse videtur.

De temporalium muscutorum artificio.

Cap. XXVIII.

Temporalium muscutorum exortum, insertionem, figuram, & usum, quamuis Anatomici probè descripserint, quædam tamen, ad artificiosam eorundem naturam spectantia, quæ summi opificis sapientiam indicant, mihi minimè prætermittenda visa sunt, quorum primum est, quod membrana, quam pericraneum appellamus, quamuis cæteris caluariæ partibus cohæreat, ubi tamen, ad destinatam temporalibus, caluariæ sedem, peruenit,

nerit, iisdem, tamquam nobilioribus, non solum cedit; uerum etiam, ut eorum securitati, ac robori consulat, propria obuoluit substantia, quæ ad os usque iugale, circumfitaque partes protenditur. Valido namque motui cum essent præfecti muscoli, necesse erat, ut ab ossis exorti substantia, ligamentales inde fibras, ad robur acquirerent, quod à pericraneo, si subiectum fuissent, minimè potuissent accipere. Hanc verò externam membranam, tamquam pericranei sobolem, non agnoscunt Anatomi, sed quasi musculis propriam, describunt, si quis tamen inter administrandum, membranam, ab osse iugali, cæterisque inferioribus partibus sectione diuiderit, à temporaliumque corpore, ad superiorem usque circumferentiam, sedulo abstulerit, ipsum esse pericranium, caluariam obuoluens dubio procul omni, deprehendet. Alterum præterea in interiore musculorum substantia, non negligendum artificium, reconditum latet, nam inferior temporalium regio quæ caluariæ, unde, exoritur, tenaci nexu coheret, tota carnea conspicitur, quemadmodum, & externa pericraneo uelata superficies, quicquid uerò nerueum, exactoque sensu præditum est, quod tandem in tendonem desinit, medium, rutissimo loco, recoditur, atque infra, supraque, molli substerniculo, tegumentoque carneo munitur, sic enim ab externis causis minus affici poterat, in
quem

que metiam, ut dictum est, usum recti abdominis, tibiaeque decimus, carneo tegumento, donati fuerunt.

De glandosi corporis iuxta aures usu. Cap. XXIX.

Glandosa illa, solidaque corpora, iuxta aures sita, procreata fuisse, omnes censuerunt, ut vasorum diuisionem murniant; ac tueantur, simulque, ut aliquando (quod tamen est per accidens) cerebri suscipiant excrementa, nam in febribus mali modi quae caput excrementis redundans maxime afficiunt, critice interdum materia, ad hunc locum delapsa, uocatas Parotidas excitat, quibus quidem usibus, ipse subscribam, praecipuos tamen praetermissos, fuisse suspicor; etenim, ad humectandam maxillae articulationem, data fuisse arbitror, ob ualidos enim illos, ac frequentes, incidendi, confringendi, alimenta comminuendi, ac tandem loquendi motus, his destituta articulatio, facile exiccari, ac motui, circumactioniue inepta reddi potuisset. Adde quod temporalium musculorum tendonibus, in maxillae coronas infixis, propugnaculi uicem gerant.

De

De musculis maxillæ aperiendæ dicatis. Cap. XXX.

Varto musculorum pari, maxillam, ore patefacto, deorsum trahi; nemo est, qui dubitet; quodam uerò consequio, linguam in fauces retrahi iam dictum est: sed qua ratione quintum par 25. abhinc annis, mihi satis perspectum, & cognitu facillimū, non animaduertitur? nam illa musculosa latitudo, quam Gal. in lib. de musculorum dissect. primo loco, inter buccarum musculos recenset, quæ omnes secuti sunt, non minus in simia, quam in homine, maxillæ inferiori ossi, insigniter adeo infigitur, dextro, & sinistro, ad menti mediū convenientibus, ut eidem deorsum trahendæ, dictum esse, neminem latere posse videatur, quamuis interim, musculosæ fibræ, buccis tribuantur, quarum opera, simul cum maxilla ad inferiora contrahuntur; sunt enim affinitate coniuncti motus, sed ut carnosæ hæc membrana, carneis fibris aucta, quæ musculi fungitur officio probè conspicietur, non est cuti connexa relinquenda, sed ut eius cognoscatur actio, prorsus liberanda. Quintum itaque hoc par una cum quarto, maxillam ore patefacto deorsum trahunt sed à quarto magis secundum rectitudinem, & sine buccarum motu: à quinto autem, si alter tantum in actione versetur

versetur, obliquè, simul cum buccis, inferioreq;
labio, ad latus distorquetur, cooperantibus vero
ceteris in neutram partem inclinans ad larin-
ghem ducitur. Quod autè ad quintũ illud par attri-
net exerendæ maxillæ Falloppio adscriptum, cũ
actio illa, tũ mastiteri, tũ in ore latitanti, pro-
pter obliquas eorum fibras, sit accepta referen-
da, non est cur numerum augeamus, sed Vesalij
examine subscribamus.

De interiore laryngis rima, quam membrana efformant.

Cap. XXXI.

IN laryngis historia, doctissimè descri-
pta, ad perfectiorem huius organi vo-
cis notitiam, illud adiiciendum videtur,
quod pater rimam illam, quam duæ artenoidis
cartilaginis partes constituunt, & glottidem, vel
lingulam vocant, cui præcipuum, articulatae vo-
cis, munus tribuunt; altera in eiusdem laryngis
interiore cauitate, ex duarum membranarum
concurfu, summo cum artificio, non in brutis,
sed in homine tantũ efformatur rima, quæ fi-
stularum scissuris, uocum harmoniam efforman-
tibus, appositè responderet, ea autem est huiusmodi.
Ab anteriore, & media scutiformis cartilaginis
parte, membrana eadem, qua ipsamet introrsum
obducitur, hinc inde in medio, e directo glotti-
dis, duplex, ac solidior efficitur, per diametrumq;

M ad

ad posteriorem laryngis regionem perueniens, interiori, anularis cartilaginis sedi, non longè ab aritenoide, connectitur; ita vt satis tensa conferuetur, inter hasce duplicatas membranas, oblonga rima, à posteriori in anteriorem partem ducta, relinquitur, quæ scutiformi, musculorum beneficio, ampliore effecta, ex consequenti fit latior, voxque ob id grauis effornatur; contrà verò acuta, si à contrarijs organis angusta reddatur. Hanc ipse arbitror præcipuam esse modulandæ vocis sedem, cui deinde, glotidis diuisio, subseruiat; eodem etenim momento, vtraque rimam, cum amplificari, tum constringi, arbitror.

De aiugæ coniunctionibus. Cap. XXXII.

VEnæ aiugæ rami, sinistri lateris intercostalibus propagati, ad primam usque costam, non solum protenduntur, & cum venæ axillaris sinistro brachio destinatæ ramis continuantur, mutuumque consensum habet; verum etiam, in vtroque latere, eiusdem paricarentis extremæ ramificationes, ad intercostalis fines, propè sternum delatæ, prodeunt, ac per musculos thoraci incumbentes, brachiumque pectori adducentes disperguntur, cum externisq; venis, ita commiscenaur, vt sinistri lateris aiugæ distributiones, duplicem, cum axillari eadem, con-

confluxum habeant. Quò fit, vt in lateris affectu, non semper à dextro latere, vt Vesalio placuit, veràm ab eodem, deriuationis causa, vena iecoraria, cubiti scilicet interna aperienda sit. Sed cum in venæ iecorariæ sermonē inciderimus, quæ cum externa, quam capitis uocant, coniuncta, communem illam, geminato ramorum confluxu constituit, opportunum videtur, vulgatam illam secandæ, in capitis affectibus, humerariæ venæ sententiam anatomicæ adminitrationi, ac sensui aduersantem, quòd nullam habeat, cum iugulari externa commissionem, iure meritò, reprobari posse; nam, in omnibus, xxx. annorum spatio à me dissectis corporibus, eodē semper modo, ab una illa axillari, quæ in vniuersam manum dispergitur, propagari obseruatum est siquidem uena illa insignis e thorace prodiens, paulò post, venam hanc, de se promit; quæ inter primum, & secundū humeri musculos, progressa, ad exteriorem humeri regionem, per semicirculum defertur, atque inde humerariæ nomen acquirit; tandemque ad cubiti flexuram delata, interiorique geminato riuulo adiuncta communis dicta uena efficitur, quem verò cum capite consensum habeat externa quisque intueri potest, ac si veritatis fuerit studiosus ductus, iudicet, an communis vsus probari debeat, vel potius, affecto præcipuè capite, vena cubiti interior sit secanda, eo quod magis

secundum rectitudinem, axillari, & iugularibus respondeat.

Qua ratione sanguis in sinistrum cordis sinum perueniat, disceatur. Cap. XXXIII.

Dextrum sinum cordis, sanguinem à caua per diastolem haurire, in eodem elaborari, magnaue ex parte, in sinistrum sinum, vitalis spiritus conficiendi causa, transudare, reliquum verò, per venam arterialem, ad pulmones deferri, veteres opinati sunt, à quorum sententia quamuis ipse vix auelli possim, (non equidem, vt Realdi Columbi, cui parum tribuo, sententiæ adhæream; sed potius, vt præclara ingenia ad tanti negotij, quod humani ingenij captum superat, veritatem indagandam excitentur) quæ tamen mihi pluribus ab hincannis difficultatem afferunt, proponam. Primum omnium illud est, mentem non satis acquiescere; breui adeò temporis spatio, quantum ab una, ad subsequentem cordis diastolen, interponitur, eam sanguinis quantitatem, quæ vitali spiritui conficiendo sufficiat, à dextro, in sinistrum sinum transudare; eòque magis quòd septi substantia, insigni crassitie, ac densitate, sit prædita, quæ nullis etiam, curioso quamuis intuenri, foraminibus, vel aliquo conspicuo, artificiosoque ductu, sit peruia. Sed esto, rem ipsam

sam, ita se habere, mente concipiamus, atque admittamus, venosum sanguinem elaboratum, per septi carnem transcolare; Instat modò difficultas, si potest venosus ita facilè in sinistrum sinum transmeare, qua ratione iam spirituosus, calidior scilicet, ac tenuior effectus, per eosdem, mète conceptos meatus, in dextrum non recurrit; rerumque ordinem non confundit? Adde, si septum solidioris, crassiorisque substantiæ, leui negotio peruadit, atque illi alimentũ tribuit, cur est, quod sinus dextri circumferentia, rariore, ac multò tenuiore carne constans, & obuoluens membrana, sanguinẽ, à sinu non suscipiunt? sed uena illa coronalis dicta, pro alimento suggerendo, cordis superficie, à caua destinata est: sed dicet ille, crasso alimento, cordis caro indigebat, quasi uerò hausto illi à corde sanguini, nulla inest substantiæ crassities. Præterea, si maxima sanguinis pars, ut Vesalio placuit, à dextro, in sinistrum transfunditur, ad quid tam grande vas, venam scilicet arterialem, pulmonibus destinare? nam etsi, dum vita fruimur motu agentur continuo, plus tamen, solis pulmonibus, rara substantia præditis, sanguinis tributum esset, quàm toti ferè corpori; vas enim illud, duos digitos, in adulto corpore, facilè admittens, tantum sanguinis, per systolen, in pulmones effundere posse videtur, quantum à caua, una diastole, sinus hauserit. Accedit

arte-

arteriæ uenalis amplitudo, quæ quatuor digitos in exortu qua parte cordi connectitur excipiens nos facillè in suspensionem deducere potest hanc ipsam, non solum aerem, ex aspera arteria: uerum etiam sanguinem, a dextro cordis sinu, per uenam arterialem delatum, suscipere, in sinistrumq; ad spiritus uitalis generationem, deferre proportionem siquidem utriusq; uasis, tum aereo, tum sanguineo, respondere uidetur. Adhuc, si arteria uenalis, aeri, è pulmonibus, in sinistrum cordis sinum, deferendo, fuliginosisque vaporibus excernendis, tantummodo dedicata fuit? ad quid ampla adeò est effecta, ut aerem subministrantis asperæ magnitudinem plurimum excedat? Ipsam etiam arteriam uenalem, eiusque propaggines, quod neminem præterit, in cadaueribus, quacunque ratione interierint, multò sanguine refertam conspicimus, in dubio que uersamur, an à uena arteriali, uel à sinistro cordis sinu confluat, quo fit, ut hoc ipsum vas non solum aeri, sed sanguini quoq; deferendo inferuire videatur: neq; satis constat, utrum sanguis ille uenosus, an arteriosus censendus sit. Illud adhuc minimè prætereundum superest, Ianitricum membranarum, arteriæ uenali præfectarum, alteram, aortæ initium, ita obuelare, ut nisi sectione auferatur, minimè cõspici possit: An ne, ut impediatur, ne a pulmone, per arteriã uenalem, cum sanguine impulsus aer ante acquiram,

fitam, uitalis spiritus, formam in grandis arteriæ perueniat exortum? Postremò, si quis quærat, unde uitalem spiritum pulmones habent, cum nullâ ab aorta distributionem accipiant? necesse est respondere, per eandem arteriam uenalem, uitalis spiritum, à cordè subministrari, quòd una hæc à corde, in pulmones dispergatur. Sed statim reclamabunt illi, qui motus contrarios in actionibus naturalibus negant, quasi uerò exempla desint, ut in uena porta chilum deferente, sanguinè uentriculo, & intestinis subministrante, melancholicumque succum, in lienem excernente, in ipsoque ductu, ad uesicam bilis, alijsq; huiusmodi artificiosis naturæ operibus, quæ humana mente complecti nequeunt. Sed si ex loco non suscipit unde uitalis spiritum? Itaque dicemus, cum Galeno 15. de usu partium, ubi de ualforum cordis coniunctione in fœtu scribebat, multa esse, à summo rerum Opifice condita, quæ humani ingenij uires excedunt. Hæc hætenus. In cordis etiam particulis, illud uidetur obseruatione dignum, quod scilicet in medio circumferentiæ ianiticum membranarum, quæ Aortæ, & uenæ arterialis orificio, præficiuntur, cartilagineum corpusculum, grani panici imaginem referens, magna ex parte sit appositum; eorundem etiam ostiolorum exterior circumferentia reliquo corpore solidior percipitur, quasi ex duplicata

cata membrana constans ut tùm cartilaginei corpusculi, palpebrarum in modum beneficio tū propter solidam adiacentem substantiam, facilius attolli & cōniungere possint; eòq; magis, quòd fibris illis destituantur, quibus ostiola, cauæ, arteriæque uenali præfecta, prædita sunt, atque internis cordis sinibus, ualidè connectuntur, ac suffrinètur. Venæ tandem coronali, postquam à caua propagata est, ostiolum, Eustachio obseruatū præficitur, cuius membranulæ forma ei similis est, quæ in foetu uenæ cauæ orificio præest, quo in arteriam uenalem est peruia, cui eum usum assignare licet, ne scilicet sanguis, cordis superficiei semel tributus, propter nobilissimi uisceris continuum motum, in cauam facilè recurreret.

De Diaphragmatis motu. Cap. XXXIIII.

Qua ratione septum transuersum agat, etsi plures scripserint, in illius tamen explicanda actione, perplexo illos animo fuisse, colligitur, nec animi sensum, ita expressisse, ut mente probe complecti queat. Idcirco, quid sentiam, paucis explicabo. Respirationis munus, quamuis duas tantummodo partes habere videatur, inspirationem scilicet, ubi aerem externum, thorace dilatato, pulmones hauriunt, atque implentur, & expirationem,

nē; in qua arctato thorace, in seipsumq; collecto, efflato aere, pulmones concidunt; media tamen quadam thoracis figura, ad huc perpendenda est, in qua, tūc dilatationi, tūc cōstrictioni præfecti musculi, quiescunt; id autem accidit, ubi aliquid intentiore animo audientes, vel cogitationē reuoluentes, animam ita comprimimus (quasi respirationis, alienato animo obliti) vt aerem, neque intrò suscipiamus, neque extrà mittamus. Inpirationi, quinque musculorum paria, Vesalij ordine numerata, famulantur, diaphragmate interim laxato, deorsumque, vnà cum abdominis musculis, inclinante, vel quiescente, aut externis agentibus, patiente. Huius actionis, dantur gradus; nam, vel somno capti sumus uel nihil agentes, sedendo, vel decumbendo, quiescimus, vel aliquo motus, aut laboris genere, incalescimus, aut vocem edimus, latusque natura, vel angustus est thorax, calidum, frigidum uel anni tempus, sana, aut ægra sunt corpora, & partes præcipuè respirationi famulantes, tandemque, aut omninò benè valemus, aut febrili calore vrimur. sed accedo ad rem. Expirandi munus, diaphragmati præcipuè, coadiuuantibus abdominis musculis, concreditum est; etenim, vbi propriam eius actionem exercet, non solum inferiores costarum notharum partes, contrahit; immo, & vniuersum thoracem ad vertebrae, vnde exoritur, & ad eam re-

N gionem

gionem, à qua nervos suscipit in se collectum, secundum omnes dimensiones, arctat; ita, ut latitudini, profunditati, ac longitudini eiusdem detrahatur, dilatationi præfectis musculis interim patientibus. Quotiescunque autem deorsum cesserit, aut sursum contractum diaphragma fuerit, sibi convexa viscera, ventriculum præcipuè, iecur, & lienem simul, aliquo modo, plus minus moveri, necesse est, quorum quidem motum, tum coctioni, tum alimentorum distributioni, utilem esse arbitrandum est. Diaphragmatis autem actio, vociferantibus præsertim, ac tussi aliquid è thorace expellere conantibus, summe necessaria est. De huiusmodi actione, cum essem admodum dubius, uiuentis, ac prægnantis equæ semel habita sectio, omnem dubitationem abstulit, nam luce clarius, utraque etiam septo admota manu, visu, tactuque certissimis sensibus, diaphragma, in expirationis (ut dictum est) munere, simul cum abdominis musculis, in actione versari, tendi, & contrahi; inspirando autem laxari, ac deorsum inclinare, perspectissimum fuit. Superest de illa spiritus cohibitione verba facere, in qua septrum, & abdominis musculi, anima compressa, in summo agere videntur, ubi scilicet corporis viribus, robur addere studentes, spiritu animali, in omnes musculos urgente, nervos, in validiorem actionem, quasi intendimus, ut in luctantibus, pondus sustinentibus,

aditri

adstrictam aluum deiicientibus, ac difficulter parturientibus intueri licet. Quod attinet ad musculos intercostales, tum internos, tum externos; horum sanè actionem, ut potè ualde dubiam, atq; obscuram, mente uix concipere possumus, nullū etenim musculum, à mobili, ac minimè firma basi exortum, partem, in quam inferitur, mouere, suamque actionem perficere posse uidetur. Quapropter, rationi aduersatur, intercostales musculos, à costis exortos, quæ continuo dilatationis, aut constrictionis motu, simul agitantur, eas, quibus inferuntur, mouere, ac thoracis motibus inferuire. Cùm igitur res ipsa difficultate non careat; quid, si quis dixerit, duas esse membranas ligamentales, à costarum substantia ortas, uario fibrarum, eiusdem generis ductu, intertextas, oblique, per costarum natura ductas, ad earum connexionem, & robur, non autem ad voluntarium motum datas? quibus aliquid carnis, pro earundem, ac thoracis calore fouendo, spatijsque replendis, interpositum fuerit, atque etiam ne nerui, à spinali medulla, intercostalibus destinati, simul com membranis, facilè colliderentur.

De arteria lienis. Cap. XXXV.

QUod uni, ab aorta, ad lienem propagatæ arteriæ accidit, quod obliquo, flexuoso uè anguis

guis in modum ductu, per pancræum progredia-
tur, ac sinibus hinc inde sit prædita, cur est, quod
oculatissimi tot viri non obseruarint? atque eius
rei rationem non inuestigarint? cum tamen in
Diuina hominis fabrica, nihil frustra factum fuis-
se, satis perspicuum sit. An eam ob causam, vt nõ
solum, vitalis spiritus copiam, lieni suggerat: ue-
rùm etiam vt crassio rem, à caloreque exustam,
spirituosi sanguinis, in aorta contenti, materiam,
in lienem, crassis humoribus destinatum, quasi
euomat, ac expurget? ampla que ob id, & sinuosa
effecta, ne cum crassio rem, & fæculentum sangui-
nem, & spiritum deferat, facile, obstrueretur.

*De testium substantia, fibris, varicoso, & glandoso paræ-
statis. Cap. XXXVI.*

Qua ratione semen, in testium substan-
tia confectum, ad varicosos ductus
perueniat, cum non omninò perspe-
ctum videatur, paucis aperiam. Semi-
nalia vasa, ad epidydimum delata, inuicemque
commista, darto membranæ ita connectuntur, vt
materiam semini generando dicatam, insensibili
quadam ratione, spongiosæ testium substantiæ
suggerant, atque communicent, vt innata eorun-
dem facultate, in seminis naturam transmutetur,
non aliter, quàm in mammis lac conficitur. Per-
fectum

ANATOMICAÆ OBSERVAT. 101

fectum deinde semen, ab innumeris, quasi plantę cuiusdam, tenuissimis radicibus per testium carnem variè dispersis, tamquam à succosa tellure attrahitur, quę quidem radices, quod minimè animaduersum est, capreolorum uitis in modum conuolutę, & crispę conspiciuntur, tenuissimaque capillamenta candida, & crispa referunt, indeque demonstrant nihil aliud, quam varicosi parastatis, tamquam plantę caudicis, multiplices esse propagines, hauriendo semini, atque in vnũ ipsum varicosum canalem deferendo destinatę, quemadmodum cauę radices, per iecoris carnem distributę, sanguinem alliciunt, uni cauę trunco tribuendum. Hi denique seminis ductus, ad glandosum parastata, inter rectum, & vesicam delati, eorundem varicosa substantia, in amplos anfractus, cerebri superficiem referentes, mirificè dilatata, semen continent, in vnumq; tandem communem meatum, exiguo genitali similem, degenerant, qui in glandosum corpus sese medius insinuat, ut ex vtrisque anfractibus, in communem meatum semen effundat. Glandosum hoc parastata, virorum meatui humectando destinatum esse, iure optimo scriptum est: sed in alios etiam vsus datum fuisse arbitror, nam præter id, quod vesicę ceruicem, ne concidat, vrineque excretionem remoretur, solidiore sua substantia, absq; collisione sustinens, prohibet; (nam alioquin, re-

cto

cto intestino, parum firmiter inhæreret:) aliquid etiam feminis, mammæ in modum in se continere, atque conseruare videtur.

De communi feminis, atque vrina ductu.

Cap. XXXVII.

 Analem vrinæ, ac semini communem, scriptorio calamo plerique assimilant; uesicæ productam esse substantiam, sine ratione, scribit Columbus, eiusdem tamen natura nemini hucusque satis uidetur perspecta, nam quamuis exteriore, interiorique superficie, neruosa, solidioreque membrana consistere videatur, media tamen eius substantia, quod fecanti quam primùm innotescit, non aliter, quam in ipso genitali, laxa, rara, fungosaque, ac nigricans apparet, quæ simul cum mentula, spiritu turgere, distendi, ac rigida euadere apta nata est, & cum eadem ipsa rursus concidere, ac flaccescere: ad celerem namque feminis eiaculationem, speciei propagandæ gratia, canalem tendi, ac rigescere, necesse est; alioquin per rugosum, & concidem, viscidum, crassumque semen, affatim profiliire, minime posset, ad vrinæ verò excretionē, tùm ob substantiæ tenuitatem; tùm etiam quod in elatiori regione, in decliuem canalem, suo pondere, facile delabatur non adeo ex usu fuit imò distinto

stinto genitali, collo versicæ compresso, difficilius urina redditur.

De muliebri sinu. Cap. XXXVIII.

Muliebrem sinum, maris genitali, vaginæ in modum suscipiendo datum, uteri cervicem esse, plerique arbitrantur, cum tamen nulla ratione, inter uteri partes sit recensenda: nam è sublimiori eiusdem conceptaculi regione, uterus pendet, atque connectitur, qui, quidē, non prægnāti in latiusculum corpus, oblongamque cervicem diuiditur, quæ in osculum desinens, deorsum inclinatur. Muliebris hic ductus, peni accommodatus, quod alios latuit, uoluntario motu, non tamen admodum ualido, est præditus, cui quidem motui, orbicularis musculus, suis fibris carneis, sinum undequaque obuoluens, præficitur, qui sub interiori membrana latet. Hic etiam ad speciem propagandam, ut semen, eiusdem complexu, atque adstrictione facilius eiaculetur, atque in uterum suscipiatur, nõ exiguo est usui, quod ipsa satis comprobatur experientia, Anatomicæ administrationi coniuncta, ut pluribus rem patefacere superfluum uideatur. Adhæc, si eiusdem muliebris sinus historiam à grauissimis auctoribus colligamus, delineatas tabulas spectemus, anatomicęque administrationi cõferamus, uel, si muliebria loca, morbi alicuius

cuius curandi occasione, semel inspecta fuerint, admiratione profectò dignum uidebitur, tantos uiros, pro muliebri, bouinum, uel ouillum pudendum humano utero coniunctam, delineasse, quod quidem uel ex eo facile intelligi potest, quod uesicæ ceruicem, in eam sinus regionem sese insinuare indicent, quæ ab exteriori ipsius aditu plurimum distat; quod, si ita esset, sequeretur, urinam, pudeudi partem aliquam, non solum permeare, & abluere, sed ipsum, quo urina redditur, orificium, tanquam altè latens, minimè conspici posse. Cum itaque manifestum sit, uesicæ ceruicem, muliebri sinui incumbere, ab eodem sinu ita distinctā esse, ut ei nihil omnino sese immisceat, adeò produci, ut ad eādem superficiem, uterque, ad uterum, & uesicam ductus, perueniat, citraque omnem dissectionem, iuxta superiorem pudendi angulum, urinæ meatus, seiunctus, atque conspicuus ita sese offerat, ut cannulam immitteanti, lapidemque extrahēti pateat, quid aliud, in re adeo perspecta, dicendum relinquitur, nisi, quod communis ille præceptor, cum humani corporis fabricæ admirabile opus ederet, rerumque ingenti copia obrueretur, postquam, ob muliebrium corporum inopiam, brutorum pudendum delineasset, factum est, ut Valuerda, & qui ordine subsequuti sunt, transumpto accepto, in eandem foueam propolus inciderint. sed quid plura?

Diffi-

Difficilis partus præcipua causa redditur.

Cap. XXXIX.

Parturiendi difficultatis, plures causas, ex parte mulieris, optimè quidè, tùm Diuinus Hippocrates, tùm cæteri scripserūt: Omniū tamen, mea sententia, præcipuam, silentio inuoluerunt. Nam, cùm ipse, iam tot annos, egrè parturientibus, sæpenumerò, Deo benè iuuantè, opem afferre consueuerim, ea mihi satis explorata esse potuit; etenim rerum summa, in ipsorum ossium pubis, prima illa, quæ in vtero fit, conformatione, resposita est: nam, si ossa, prout conuenit, probè fuerint conformata, non admodum lata, extrorsumque conuexa, quod subijcitur concuum, conuexo, proportionè respondet, semicircularisque cauitas, arcus in modum eminens, sub pube latet, simulque inter pubem, & coccygem, idoneum spatium relinquitur quod prodituro foetui, facilem præbet aditum, & quamuis interdum, uel duplicatus puer esset, uel malè positus, manum, aut pedem produceret, opem ferenti, ad eum dirigendum, sapientis artificis manui, nulla sese offeret difficultas. Sin autem pubis ossa, formatricis facultatis uitio; parum aprè disposita fuerint, quod, si iusto sint latiora, exteriorique regione ita compressa, ut potius in-

trò gibba, quàm caua euadant, proximeque ad sacrum, & coccygem accedant, angusta adeò, parituræ loca efficiuntur, ut fœtui, quamuis secundum naturam, in caput conuerso, maiore præsertim, ac solidiore capite prædito, iter non satis pateat, quod scilicet occipitio, vel sincipite, posteriori pubis parti ita inhæreat, ut sponte prodire, nullo modo possit, quodque deterius est, sinistra agentis manus, auxilium allatura, propter locorum angustias, eò peruenire nequeat, quò plerunque fit, ut non tantum fœtus; verum & ipsa puerpera intereat; interdum etiam, puerum iam mortuum, ac putrescentem, magna cum difficultate, in partes extrahere, ipsa cogit necessitas. Sed, cum ad huiusmodi rerum angustias uentum fuerit, resque eo loco sit posita, ut hinc inde grauias immineant discrimina, & de puero in ambiguo uersetur, uiuat ne, an perierit, quid Christianis Medicis faciendum, quidue capiendum est consilij? nam si ægram sine præsidio deserant, inhumani nomen subibunt, sin autem ad manus, & instrumentorum euellentium operam, temerè deuenerint, fœtumque adhuc fortè spirantem, nondum sacro fonte ablutum, ut mulier feruetur, occiderint, cum mala nunquam facienda sint, ut bona eueniant, propriam onerabunt conscientiam, suæ villicationis rationem altissimo reddituri, eoque magis, quòd summæ sapientiæ Dei arcana

nos

ANATOMICAE OBSERVAT. 107

nos lateant, & plerunque accidit, vt ob summam operis difficultatem, ac diuturnitatem, genitricis diuturnitatem, genitricis uires, non sine artis calumnia, in ipso opere deficiant. Itaque relatas ob causas, ubi mihi, Christiana suadente pietate, nolenti ferè animo, ad agrè parturienti obstetrice fiscitari soleo, vtrum puerperæ pubis ossa, elatio-
ra sint, an compressiora, an loca manui pateant, & quæ sit infantis positio, propiùs deinde accedens, mulieris viribus, ac vitali robore, exploratis, si probè valeant, admota locis manu, singula mihi magis perspecta facio, si que ossium angustia moram non fecerit, facilemque aditum reperero, Omnipotentis Dei implorato auxilio, alacri animo opus aggredior, ac fœliciter, magna ex parte, perficio: sin autem loca muliebria, pubis compressioris causa, insignem angustiam præbeant, honestam fugam capere, & ab opere me subtrahere satius esse censeo, quàm adeo graui subire discrimina; eoque magis, si mulier imbecillioris naturæ fuerit. Sed hæc obiter, vt iuniores tamen amicè admonerem, ne in huiusmodi graui negotio, quocunque suadente, quidquã aliquando temerè, inconsultò, aut negligenter faciant, extremi iudicij memores. Sed de his fusius, atque ex professo, in morborum muliebrium Diuini Hippocratis Commentario, agendum est.

*Musculorum abdominis rectorum consideratio.**Cap. XL.*

DVm Falloppius, de re Anatomica optime meritis, musculorum rectorum, carneis additamentis nimis addictus, suam intentionem probare, atque ijs particularem vsum tribuere nititur, præceptorique Vesalio aduersatur, qui in examine suas partes probè tuetur, non videt, se vna cum cæteris, proprii, ac germani, vt mea fert sententia, usus, oblitum fuisse: nam carnea hæc opercula, in puluilli uicem, rectorum tendinibus, ne colliderentur, sed illis essent propugnaculo, data fuisse arbitror, non aliter quàm in temporali musculo, ac decimo fœmoris, & quarto maxillæ, cui hyoidis tertius bipartitus præficitur, cuius rei firmum videtur argumentum quod illis deficientibus, uel adeps locum subeat, uel tendinosæ eorundem substantiæ, usque ad eâ,, quam habent cum pube connexionem, caro commista conspiciatur, ut alias & hoc etiam ipso, quo hæc scribuntur, anno 1586. in publica Anatome obseruatum est.

Accedit, quod, si necessariam provinciam obirent, præter id, quod tanto eos robore præditos esse opus erat, ut in rectos agerent, ijs etiam deficientibus, eiusdem generis substantia fuisset substituenda,

ANTAOMICAE OBSERVAT. 109

stituenda, ut in musculo per uolam manus late-
scente, cuius absentis, primi carpum flectētis ten-
dinosa portio, vices subire consuevit. Quòd uerò
ad alba eorundem interstitia, interposita sūe, tūm
transuersim, tūm obliquè ductas delineationes at-
tinet; has ipse ligamentales, ad roburque datas
esse, censeo: nam, si à sterno, ad pubem usque car-
nei musculi, qui validis, ac frequentibus actioni-
bus præfecti sunt, nulla firmiore interposita sub-
stantia, producerentur, in prægnantibus præfer-
tim, ac parturientibus, facilè laxati, ac diuulsi
fuisſent. Adde, quòd obliquorum tendinibus, ua-
lidè connectendis, magno sint usui, ut scilicet ab-
dominis musculi, non per se singuli, sed simul om-
nes, in unum agendo conuenirent, nam carneis
rektorum fibris leuiter cohærent, ligamentalibus
uerò traductibus, ne accurata quidem sectione,
insinuati, commisti que membranei tendines di-
uidi queunt.

De lumborum, ac spinæ musculis. Cap. XLI.

N dorſi, atque vniuerſæ spinæ musculis
recensendis, quòd maximè inter ſe mi-
ſti, atque coufuſi ſint, iure optimo, varie
ſunt auctorum ſententiæ: nam alijs, in plures, alijs
in pauciores diſcernunt. Quocircà in re ambi-
gua, quid ipſe ſentiam, indicabo, vt poſteri dein-
ceps

ceps, meliori sententiæ adhæreant. Dirigendæ spinæ præfecti musculi, singulari naturæ artificio, inuicem adeò connexi sunt, atque intertexti; immo potius continuas, indiuisibilesque habent eorum particulas, ut satis inde colligere liceat, ea ratione id factum fuisse, nisi, ut validas, quibus præsumunt, actiones, eo colligantiæ genere, facilius sustinerent, ac perficerent, dum in unum simul omnes motum cōueniunt, atque concurrunt: etenim, unā cum uertebis omnibus, reliquam corporis molem, (quæ ossi sacro, tamquam basi ad stabilitur) erigere, ac retinere destinati sunt. Quocircā, cum verè seiungi, nulla ratione queant, vel totidem, quot sunt vertebræ, paria numeranda videntur; vel, quod malim, unum tantummodò par, tendinosas foboles, uel distributiones, vertebris omnibus offerens, statuendum erit: cuius quidem par altero agente, extensa in illud latus inclinat spinā: utrisque verò, æqualem actionem obeuntibus, pro eorundem intensione, aut remissione, in neutram partem vergens, retrorsum recuruatur. Cum autem musculis, penè omnibus, contrariæ actionis, opifices dati sint, qui mutuam actionem, ac passionem experiantur, quiete interdum, per mediam figuram interposita; his tamen spinæ dirigendæ dicatis, si ceruicem flectentes excipias, summa Dei prouidentia, contrarij musculi nulli dati sunt: nam, cum interua vertebrarum thoracis,

ANATOMICAE OBSERVAT. III

cis, ac lumborum regio, nobilissimis visceribus, respirationi, ac nutritioni, famulantibus, dicata fuisset, nulla voluntarij motus organa, eorundem præcipuis actionibus, (quibus uita, tanquam fundamentis, innititur) impedimento futura, adhibuisse oportuit. Sed, cum spinæ in anteriora flexio, sit uarijs vsibus accommodata, curuarique ipsam volūtatis imperio manifestum sit: huius figuræ corporis, auctores quis fortè quæret, cui duplici rationi satisfieri potest; altera quidem, quod vertebræ, thoracis præsertim, secundum naturam intrò curuatæ sint, tum in viscerum gratiam; tum etiam, quod hæc figura, nullis opem ferentibus, voluntarij motus organis, sponte ad flexionem sit procliuvis. Ad propensionem, naturalis corporis ipsius grauitas accedit; si quidem humana corpora, in anteriorem partem tantum curuantur quantum, qui spinæ dirigentæ sunt præfecti muscoli, suæ actionis remiserint: etenim in actione penè continua, intensa tamen, & remissa magis, præterquam decumbentibus, versantur, atque inde fit, ut qui equitando, vel fixis vestigijs, diu erecti steterint, continua illa actione, quæ insignis motus est, lumborum, & spinæ vniuersæ organa incalescant, à calore fluxio excitetur, indeque intemperie, ac solutione continui oborta dolor subsequatur, quam quidem musculorum lassitudinem, nō desunt

sunt qui renum esse delorem, sine ratione arbitrentur. Hi tandem muscoli in senibus, cum ob corporis pondus, atque imbecillitatem, animaliumque spirituum inopiam, tum etiam, quod pituitosis abundant succis, laxiores effecti, corpus erectum minimè continere possunt.

De humeri, extremaque manus musculis.

Cap. XLII.

SEPTEM humero famulantibus musculis, octauum adijcere, eiusdem tamen cum septimo motus auctorem Falloppio placuit; rationi tamen, ac sensui magis conuenit, primi cubitum flectentis, insignem illam musculo-
sam portionem, ab ancyroide exortam, humero-
que insertam (quam ipse inrer humeri motores musculos iamdiu recēseo) non prætermisisse, cum dubio procul omni, brachium ancyroidi adducat, & iure quidem meritò; nam humeri, & cubiti musculorum sunt germani motus, flexo namque cubito, humerum plerunque attolli, corporis actionibus obeundis, ex usu est. Quod verò ad manum attinet, primo musculo, secundam digitorum quatuor phalangem flectendi, munus omnes tribuunt, cum nihilominus in primam simul agere sensus ipse declaret: Secundum, postremis tantummodo exiguis articulis præficiunt; cum tamen
duodecim

ANATOMICAE OBSERVAT. 113

duodecim articulationes insigniter contrahere (quod ipsa quoque magnitudo testatur) perspicuissimum sit: nam, si eundem, primo sublato, ad suam originem contraxerimus, de seipso loquitur. Accedit & ipsa in nobis experientia, si huic enim tertij solius articuli flectendi provincia destinata est, qua ratione eadem per se flectere nequimus? sed, vel inuiti, reliquas curuare cogimur; quòd ab eodem nimirum organo, in omnes eodem momento agente, actio ipsa proficiscatur. Tertium adhuc musculum, polici dicatur, pari ratione, cum tertio, secundum articulum flectere perspicuum est, paruos præterea, & carneos musculos, metacarpi ossibus interpositos, vnà cum duobus secundo pollicis internodio adscriptis, plures cognitis vsus; non minùs pedi, quam manui, præbere arbitror; ossium etenim metacarpi, ac pedij, non solum spatia replent; verum etiam eorundem intrò flexam cavitatem, ita æqualem, ac planam reddunt, vtiam dictorum musculorum tendones, ad sua singulorum munera, probè perficienda, plano, ac molli strato insidentes, recto itinere perueniant, prohibeanturque, ne subiectorum ossium duritie collidantur: immò eosdem, vnà cum superposito adipe, exiccari minimè permittant. Circa extendentes, cum summa in ceteris diligentia adhibita fue-

114   LIV. CAES. ARANTII.

rit, qua ratione, elegantem illum, indicatione præfectum musculum, citràque omnē dissectionem èt conspicuum, quem voco indicatorum, prætermiserint, non satis intelligo; nam præter eum, quem index, à decimo septimo musculo, vt rectà extendatur, tendonem accipit, particularis hic musculus à cubito exortus, atque in tendonem, transuerso ligamento munitum abiens, obliquo itinere, in Indicis latus, medium digitum respiciens, inferitur, vt aliquid indicanti, solus obliquè extendatur, iureque decimo octauo loco recensendus videtur.

Quibus musculis femur circumagatur.

Cap. XLIII.

Decem musculis, femur pro arbitrio moueri, plerique scripserunt; decimique in ordine, artificiosi musculi beneficio, caput femoris, per cotylam circumuerti, iure opinati sunt: sed duos interim, eidem orbiculari motui famulantes, minimè perspectos habuerunt: quorum vndecimus Clarissimo Falloppio acceptus referendus est, quem, ab Ischio exortum, underibiam flectentes explantantur, cum ipse inuenissem, atque optimo viro subscripsissem, resectis, à sua origine, tibiæ flectendæ auctoribus,

reque

ANATOMICAЕ OBSERVAT. 115

reque int'ius explorata, ecce sub vndecimo latitantem, altèque recòditum, ac validiorem, duodecimum reperio, qui quidem, ab anteriori ofsis pubis regione, qua foramine peruium est oppositam habet originem ligamentali tamen membrana distinctam, carneoque, ac penè orbiculari principio præditus, inualidum, ac teretem tendonem degenerat, qui per semicirculum, ad exteriorem fæmoris partem circumductus, vnà cum decimo, atque vndecimo, sphærico fæmoris motui præficiuntur.

Quod fæmoris, & tibiæ musculorum sit germana natura ex Hippocrate demonstrat. Cap. XLIIII.

Diuius bonorum omnium auctor Hippocrates tertio de articulis, text. 99. & 100. vt Gal. sexto locorum affectorū. v. hæc habet. Illud etiam ignorare non oportet, vtilissimum enim, & maximi momenti est, ac ple- rosque latet, quod nec qui benè valent, extendere poplitis commissuram possunt, nisi simul extendant eam, quæ ad inguen; præterquam, vbi pedem admodum attollunt; sic enim possunt. pauloque post subdit. Multa quoque alia in corpore inueniuntur, quæ similiter germana sunt; de nervorum item extensione, & musculorum habitu,

P 2   multa

, multa etiam sunt, & magis scitu digna, quam quis
, existimet. Hæc ille. Aurea tanti viri sententia,
aliquot ab hinc annis, præmonitus, atque excita-
tus, eam ipsam mente primùm sæpius reuoluens,
fœmoris deinde, ac tibiæ voluntarijs actionibus
conferens, sententiæ veritatem, non solùm in mu-
sculis flexioni præfectis, exploratam habui: ve-
rum etiã. & eos, quorum opera vtraque articula-
tio extenditur, à sapientissimo Conditore no-
stro, pari affinitate connexos, atque inuicem com-
mixtos fuisse, perspectissimum euasit. Cùm au-
tem, auctoritate, ratione, atque experimento cõ-
perta, Anatomica administratione, iteratis vic-
ibus comprobassẽ, rem ipsam adhuc locupletio-
rem deprehendi, simulque Diuini senis recondi-
ta arcana, sublatistenebris, illustria euasere. Quo-
circa, vt posterorum vtilitati consulere, studio-
forumque ingenia excitarem, rem omnem pate-
facere constitui. Femoris moribus duodecim
inferuire musculos, antea relatum est. Horum de-
cem sunt proprii, duo verò, & hi quidem insignio-
res, primus, & quintus, quod minimè à tot sapien-
tissimis Anatomicis animaduersum est, conne-
xionis, & consortij lege sunt communes, inferio-
ribusque musculis suppetias afferunt. Etenim
primus ille omnium maximus, sui lateris clunem
efformans musculus, præter illam, omnibus per-
spectam,

ANTAOMICAE OBSERVAT. 117

spectam, quam femori tristuit, validissimam insertionem; insignis altera eius portio, carneis fibris, in acutum angulum abeuntibus prædita, tanquam alteri negotio intenta, longius producit, atque in robustum, membraneum tamen, tendonem degenerat, qui septimo tibiæ musculo superstratus, deorsum progreditur; interim tamen, alterum, à sexto tibiæ musculo exortum, eiusdem rationis tendinem, negotij, atque itineris consortem, in communionem excipit; inuicemque ita commiscuntur, ut firmam, continuamque substantiam contrahant, qua septimum, ac nonum tibiæ, robustæ membranæ in modum, non solum tegunt; sed etiam iisdem connectuntur; corporeque, ac viribus geminatis, ad genu tandem exteriorem regionem delati, tibiæ appendici validam insertionem imprimunt, eiusque articuli extendendi auctores euadunt, quò fit, ut propter eam, quam superioris articuli organa, cum inferioribus, cognitionem habent, si femur, voluntate imperante, ad rectam lineam direxerimus, tibiam, genu simul extenso, rectâ efficere, nolenti quamvis animo, ferè cogamur. Quocircà iure optimo determinari posse videtur, non aliunde id accidere, quam ex iam dicto musculorum consortio, atque complexu, quod quidem ad actiones corporis obeundas, non exiguâ adfert utilitatem, nam,

vbi

vbi erecto corpore, stantes, vestigia figimus, pondus sustinemus, vel saltantes, alteri, uel utrique tibiæ innitimur, An ne utriusque articulationis, rigidæ effectæ beneficio, id accidit, nonne promptius etiam ad actionem inclinant, quæ communia connexaque habent instrumenta? sicut in digitorum articulis accidit. Itaque magnoperè expediebat, præcipuas hæc articulationes, pari gressu, curuari, ac dirigi; nam, si cursum exerceamus, scalam, vel aliud huiusmodi conscendamus, quod necesse sit poplitem, simul cum inguine flectere, alterius verò tibiæ utrumque articulum per vices extendere, nemo est, qui nō intelligat; alioquin, ubi id minùs, quàm usus postulet, factum fuerit, extremo pede frequenter impingimus. Quapropter colligitur non solùm utilem homini; verùm & necessariam fuisse hæc organorum communionem: sed quid plura? faciat quisque in semetipso periculum, harumque partium Anatomem semel inspiciat; nam reddere adhuc rationē poterit; unde sit, quod qui coxendico dolore vexantur, molesto doloris sensu, circà genu exteriorē regionem, præcipuè afficiantur. Quòd spectat ad flexionis consortium, simul utrumque articulum curuari arbitror; propterea quòd insignis ille fœmoris quintus, cum destinatis tibiæ flectendæ musculis, affinitatem, ac miscellam

con-

contrahat. Postremò, ut Hippocrates, atque experientia docent, licet quidem interdum inguentibia distenta flectere, si pedem insigniter attolamus: huiusque figuræ auctores præsertim uidentur, sextus, & septimus femoris (quibus præter arbitriam actionem, alterum usum iure adscribemus, ut molle visceribus substerniculum eundant) vnà cum tibix extendendæ destinatis proprijs musculis, communibus interim ab operatione quiescentibus. Hunc tamen cruris, coactû habitum, quasi præternaturalem, vix magno adhibito conatu, assequimur, atque ob id, in eadem figura, naturæ legibus aduersante, sine tristi sensu, diu persistere, minimè licet.

Hæc anno millesimo quingentesimo octuagesimo sexto, in lucem, conspectumque prodebat I. Cæsar Arantius, cùm in Gymnasio Bononiensi, per annos iam triginta, duo sibi destinata, Medicinæ, atque Anatomies docendi munera sustineret, ad laudem, & gloriam Indiuiduæ Trinitatis, ac D. Matthiæ Apostoli, quòd hoc ipso die 24. Februarij eidem sacra, negotium absolueret.

F I N I S.

IVLII CAESARIS ARANTII
BONONIENSIS.

De Tumoribus præter naturam secundum locos affectos Liber.

Edicinam profitentibus, nihil est magis vsui, quàm tumorū, particulares locos infestantium, absolutam notitiam consequi, tum ob variam humorum peccantium, & locorum naturā, tum et q̄ sæpissimè contingant, omniq; ætati, temperaturæ tpi, & regioni sint familiares, q̄ quidem cognitio, non minus ad diæteticos, & pharmaceuticos p̄tinet, quam ad eos, q̄ni manu curant, imò illorum p̄cipuè munus v̄r, qui causas internas, a quib. proficiscūtur, p̄scrutati fuerint: ardentes. n. febres, uehemētes dolores, grauiāq; symptomata, plerosq; tumorum comitantur, q̄ sapientissimo, atq; exercitatissimo medico indigent: nam magni frequēter morbi, tumoris alicuius interuētū imperfecta quāuis crisi iudicari solent, quorum uniuersa curatio, ne naturæ opera remorentē ad rationalem medicū attinet, quādiu medicamentis curatio expleri pōt, vbi uero ad manus operam deueniendum sit, tunc ex optimi artificis in Anatome exercitati p̄cepto manus ministra admouenda est. Sed hanc tātū usū

Q cogni-

122 IVL. CAESAR ARANTII.

cognitionem, qui phisici uocantur, negligunt, atq; in Chirurgos reijciunt; quasi ignorent, plerisq; in locis, manu curâtes adeo imperitos esse, ut affectus natura minime p̄specta, suis quibusdam (nullo habito locorum discrimine) cataplasmatibus utantur. Hoc negocium quâuis aliqui, uel sermone, uel scriptis p̄tractandum susceperint: uniuersalem potius, quam particularem tumorum p̄ter naturam doctrinam explicuere, non admodum distincta locorum affectorum habita ratione¹. Medicina etenim circa particularia potissimum uersat, & locos ipsos affectos, quorum maxime diuersa natura est, quo fit ut variam curandi rationem postulent. Eam ob causâ ipse ut publicæ utilitati consulere, de locis particularibus, tumore p̄sertim conspicuo affectis, compendiose p̄tractare constitui, & à summo capite, ad imum usq; pedem descendere, ac singulis propria medicamenta subiicere; ut tum rationalis, tum facilis curandi ratio innotescat. Sed ad rem uenio. Qui à naturali habitu secundum magnitudinem recedunt affectus, ac p̄ se, uitio intus orto intumescunt & ferè ad sup̄purationem spectant, erumpunt, uel in capite, oculis palpebris facie, naribus, circa aures, in faucibus, ore, collo, iugulo, sterno, mammis, axillis, umbilico, imo uentre, genitali, testibus, & scroto, uulua, circa sedem, in tibia, ac pede, brachio, & manu, de quibus ordine agendum est.

De

De hydrocephalo . Cap. I.

Hydrocephalos , capitis tumor præter naturã est, ab affecto loco, contectoq; humore nomẽ desumens. Puerorũ affectus est, plerumq; ex abdita, nonnunquã à manifesta causa oriens; Quibusdam congenitus, atq; improbi alimenti uitio, in genitricis vtero contractus, pro capitis mole, motriceq; facultate imbecilla, partum remoratur. Iam editis vero, tum aeris, tũ lactis nimia frigiditas affectũ procreant; Manifestæ causæ sunt cõtusiones, & in recens natis nimia locorũ quanuis muliebriũ angustia, atq; obstetricis imperitia, hæc minus propriè hydrocephala affectio vocetur. Quod attinet ad recõditam causam; Colligitur materia sub cute, pericraneo , caluaria, aut inter membranas cerebrum obuoluentes, sed quanto altius delitescit, eo grauius malum est, præcipue si connatum fuerit. Hunc indicant tumor mollis, sub digitis fluctuans, ac fere indolens: sin autem pēnitiores partes occupet solidior tumor est, futuræ dehiscunt, soporosi redduntur infantes, oculi lacrymant, sensus, motusq; omnes hebetes habent, in lethargumque, uel appoplexiam delapsi, paucis diebus pereũt. Humore summas partes afficiente, postquam causẽ consulerimus, cataplasma opportunum est, quod habet betonicæ, saluiæ, dictami Cretici cimini, in pul. re-

124 IVL. CAESAR ARANTII.

daētis, cuiusq; vnc. dimidiā, terebinthinæ vnc. unā,
mellis albi vnc. duas cum vino albo dulci generoso,
fiat cataplasma sicut electuarium, cui adde o. de spi
ca, chamomelini q. 5. tumore in dies delitescente,
ac succedente pro uoto curatione, ad humoris reli
quias absumendas, barbarum emplastrum idoneū
est. Quod spectat ad manus operam, ab Aetio, &
Paullo propositam, quanuis tantorum uirorum sen
tentiam reprobare non ausim, docuit tamen euen
tus longo usu comprobatus, refrigeratos infantes
sectione adhibita, septem fere diebus interire.
Quocirca ab eadem abstinere, ac discutientibus
curationem prosequi, sapientis esse arbitror; tu
more autem a manifesta causa orto, si cum ratione
tractetur, non est difficilis curatio, numquam ta
men ad mouendam manum censeo; nam qui teme
re ad sectionem ueniunt, veriti ne sub cute colle
ctus humor putrescens, cerebri membranas affi
ciat, pueros ad interitum, quasi data opera præci
pitant; Etenim ignorare videntur, eos innati ca
lidi plurimum habere, eorundemque sanguinem,
utpote spirituosum, ac tenuem, licet sub cute col
lectum nec concreescere, nec esse corruptioni ob
noxium, immo per molliusculum, ac tenellum
cutem facile euaporare, ac transfudare. Mi
hi enim compertum est, quod si Gal. Diachalci
tis ex rosaceo, & noua axungia confectum lin
teo illitum, singulo, uel tertio quoque die admo
ueatur,

DE TVM. PRAETER NAT.

125

ueatur, materia, tumore delitescente, sensim, ac tuto resoluitur, quodq; admirationem afferre pōt; collisa etiā caluaria, naturæ ac medicamentorum beneficio, in pristinum habitum restituitur, postremo barbarum iam dictum ex rosaceo confectum adhibens, curationem nullo negotio, Deo bene iuuante, feliciter absolueri consueui.

De testudine, uel talpa. Cap. 11.

DE genere abscessuum capiti contingentiū testudo uel talpa est, quam uulgus topinaria uocat, indito ab eius figura nomine, tumor hic pueris fere proprius est. cuius apud antiquos scriptores nulla particularis descriptio reperitur, nisi ad phlegmonosum Oedema redigatur. quod scilicet à pituitoso sanguine originē habeat; nā pueri, natura uoraces crudioribus succis abundant. Quod à frigido humore pendeant, argumento est tardus motus, ac suppuratio, quæ interdū ad menses producit. Signa sunt, tumor sphericus, concolor, tactui non admodū renitēs, remisse dolens, in parte fere capillo recta extuberans. Huius curatio (recte instituta uictus rōne) paucis complecti pōt, nam medicamentū postulat quod emolliendi, ac suppurandi facultate sit præditum, Cuti enim tenaci quodā nexu ita infixa materia cohæret, ut discuti uix queat, præterea cōducit humores illos ad suppurationē perducere, quos natura sapientissima, à corporis penitioribus, ac nobiliorib. particulis ad cutē pro-

R 3 pel.

126 IVL. CAESAR ARANTII.

pellit. Opportuna igitur sunt ea, quæ deraſo capillo facile adhæreant, ac perſiſtant, nam cū pueri ſtare loco neſciant, cataplaſmata paulo poſt delabuntur. Adhibendū idcirco, uel diapalma uel emp. qđ ex mucilaginibus appellatur, ea ſubſtantia præditum, ut probe cohæreat. Tumore rādem ſuppurato, cute molliore effecta, ſub digitisq; fluctuante humore ampliore ſectiōe abſceſſus patefaciendus eſt. ſic n. exinanita cutis concidit, nulloq; negotio paucis diebus, ſolis decerptis linamētis ſiccis, ac linteis uino madidis deſuper datis plaga ſanitati reſtituitur: uerum ſi exigua ſectio fuerit, ſemper renititur cum dolore, multumq; humorem effundit, ac diu producitur, donec late pateat, quod longo uſu comprobatum eſt.

De ſteatomatibus, atheromatibus, & meliceridibus capitis. Cap. III.

DE genere tuberculorum, uel abſceſſuum, hi ſunt, à materiaq; frigida pituitoſa, tenuiori, uel craſſiori procreantur. Qui licet ſingulis corporis partibus contingere conſueuerint, ſub cute capitis tamen frequentius inſurgunt, à paruulo incipiunt, & ſenſim, citra doloris ſenſum augentur, habentq; commune illud, ut præter cutē, & ſubiecta corpora, quib. circundātur, inuolucro quodā, veſicę in modum ſint obuoluta: differunt in eo, quod materia ſteatomata faciens, ſeuo cuidam, uel pinguedini, ſimilem ſubſtantiam præ ſe ferat, à qua nomen ipſi eſt inditum.

tum. Atheroma verò dictum est, quod pulticulæ Meliceris quod mellis naturam referat. Con-
 crescente autem humoris circumferentia, non
 aliter quam pasta decocta, crufrulam quandam,
 & uelut membranam contrahunt. Hisce ab-
 scessibus obnoxij sunt, qui pituitosis redundant
 succis. proprium etiam est steatomatis, ut non
 suppuretur, quod Atheromati, & meliceridi po-
 tissimum accidit, longo. n. post tēpore, cute atte-
 nuata, suppurati, sponte aliquando erumpūt: in-
 cipientibus hmōi tumoribus si quis medicinā fe-
 cerit, instituta uictus ratione, idoneaq; corporis
 purgatione, nō magno negotio discuti queūt. op-
 portuna aut ad id medicamenta sunt Diapyritis
 Galeni emplastrum, uel quod Diadictammum, sa-
 crum alio nomine appellatur, linteo illitum, ac su-
 perpositum. Qui à tenuiori proficiscuntur, sicut
 Melicerides, facilius curātur: Diadictammi enim
 ad discutiendum atque emolliendum insignis est
 facultas; eius inuenietis descriptionem apud Ga-
 lenum quinto de compos. medic. per genera, &
 Paullum libro septimo, estque multi usus phar-
 macum, ad duricies, strumas, frigidosque quos-
 cunque tumores discutientiendos. Si uerò ab-
 scessus huiusmodi diuturniores, ad maioremque
 molem delati fuerint, uix citra sectionem cu-
 rantur, præsertim steatomata; sed temerè non
 est ad mouenda manus: nam vidi aliquos, cau-
 stico, vel ferro crudo, aut candenti curatos in-
 terijisse

terijſſe , inflammato ſcilicet ſubiecto pericranio , ac dura membrana , per conſenſum affecta : interdum tamen facile , ac ſine discrimine , ſi quis conſultò rem tractet , auferuntur . Itaque antequam manus admoueatur eligendum eſt anni tempus opportunum , poſt alterum ſcilicet æquinoctium , præcedat victus ratio optima , corpus idoneo medicamento expurgetur , vena quibusdam , ſanguineo videlicet habitu præditis , ſecetur ; chirurgiæ duplex eſt ratio ; vel enim caſtico , crucis in modum cutis exurit ; eadem deinde ſecatur , a ſubiecto quæ tumore eodem caſtico diuiditur , madefacto ſcilicet plano gladioli effigiem referente ligno ; cute circunquaque ſeparata , collectus humor cum ſuo folliculo educitur , ac ſuppuratorio , quaſi recens vulnus , curatur . probo tamen ipſe magis ſectionem , quæ crudo ferro cutem diuidit , duabus ductis lineis tranſuerſis , momento quæ ferè temporis tumorem aufert : nam caſtica medicamenta , præter id , quod longum poſtulant tempus , dolorem , intemperiem , ac flammam afferunt , æger quæ interdum , cum artificis dedecore periclitatur ; ſi tamen ut fit , meticuloſi ſectionem non admittant ; ſapientis medici erit uel manum non admouere , uel certè cum prædicatione , & plurium profeſſorum conſenſu . Hanc ubi caſtico adminiſtramus , debet ſumma cum dexteritate fieri , & cauere ; ne pluribus tumoribus,

ribus simul manum admoueamus; sed singulis: etenim repentinæ mutationes omnes malæ. Sublato quacunque ratione tumore; suppuratorium ex vſu eſt, quod lacrymam continet abietis, roſaceum, & ceram: vel Hippocrat. illud com. tertio de fract. quod habet picem nigram, roſaceum, & ceram. Expleta ſuppuratione ſiccantibus vtendum; ac ſi intemperie ulcus laboret, noſtro ex ſuccis medicamento: ſi nulla adſit, Diachalcitide, ſiccisq̃ue linamentis curandum ulcus eſt; tandemq̃ue barbaro emplaſtro cicatrix obducenda.

De eryſipelate capitis. Cap. II II

Ryſipelas, ex Galeni ſententia, ſec. ad Glauconem inflammatio eſt, quæ fit à ſanguine tenuiſſimo, ac ſeruidiſſimo, uel à ſanguine quidem cui bilis admixta ſit, humoris tamẽ forma minimẽ mutata, verũ in ſua natura manente. Hoc ipſum eryſipelas Paulus li. 4 cap. 21. & Aetius lib. 14. ca. 60. cum igne ſacro confundere uidentur; cũ tamen legitimum eryſipelas à benigno humore proficiſcens, ab igne ſacro plurimum differat: Celfus enim poſtquã li. 2. cap. 26. de Eryſipelate pertractaſſet, 28. cap. libri eiũdem de ſacro igne ſcripſit his verbis: ſacer quoque ignis malis ulceribus annumerari debet. Hipp. prætereà tertio vulgar. morb. conſt. tertia ſacrum ignem inter peſtilentes, & pernicioſos affectus, depaſcentiaq̃; vlcera reponit. Etenim ori-

tur à

tur à materia, quæ in venis antea putruerit, cuius occasione proximis partibus communicatur; de quo non est mihi propositum pertractare, paucis tamen, quid inter se differant, attigisse volui legitimum. Erysipelas quibus indicijs, à ceteris inflammationibus discernatur, Galenus præcitato loco declarauit. Huic itaq; incipienti, quòd caput, partem nobilissimam afficiat, optima adhibenda sunt præsidia, tribusq; medicinæ instrumentis utendū est. Sed cum satis constet, eiusdem causas vel externas, uel internas esse, externæq; sint, nimius motus, solis æstus, calida, aeria, aromatica alimenta, meri potus, aliaq; huiusmodi: externæ uerò calida iecoris, & aliorum viscerum intemperies, grauiaq; animi accidentia. danda igitur est opera, ut quantum in nobis est, causa morbi reperta, eadē de medio tollatur: quandiu enim causa manserit, quæ morbum facere pōt, tandiu affectum curare nullo modo licebit. Instituenta igitur uetus ratio frigida & humida; cōueniunt ptisana hordeacea, ferculū ex lactuca, acetosa, cucurbita, eiusq; generis alia, uel panis decoctus in aqua, cui lac seminum melonum adiiciatur: uino abstinendum, eiusq; loco granatorum uino utantur, cui aquæ & sacchari iuxta proportio adjiciatur. silentium contineant ægri, in obscuro decumbant; si æstas fuerit in frigido cubiculo degant, insperso etiam strato lactucæ folijs, salicis, aut uitium; capiti puluillum ex rosis siccis, vel alga confectum subijciatur, ne

tur, ne gossypio, plumis, lanave nimiū incalescat. Quòd ad medicamenta attinet, maximè omnium prodest, ad humorum feruorem compescendum, aluumq; deiiciendam medicamentum huiusmodi Recì. pulpæ cassiæ nouiter extractæ unciam unā, pulpę Tamarindorum drach. duas pul. Glycyrrhi zæ drach. 5. misceantur, & fiat bolus, qui mane ieiuno exhibeatur; præmissio tamē ad vesperum infrascripto clystere. Recì. decocti cōmunis quantum sufficit, olei uiolati vnc. quatuor cassiæ pro clystere vnciam 5. elect. de succo rosarum drach. duas, Mellis rosati vnc. tres, misce cum luteo oui, & sale. fiat clyster. si hac ratione aluus lenita fuerit, nullo negotio cassia aluum subducet. si singulis etiam diebus ad humores à capite diuertendos enema iniicietur, plurimum certè proderit: utiles præterea ad deriuandum sunt partiū inferiorum frictions, & calidæ balneum. Sed circa uenæ sectionem duplex oritur difficultas. Primo utrum sit secanda; deinde quam præcipuè aperire expediat: uidetur minimè secandam esse; bile namque peccante eam subducere expedit: minimè uerò sanguinè detrahère, quod bilis feruorem compescat, si tamen capitis nobilitatem respiciamus, febriumq; vehementiam, quæ huiusmodi comitantur affectum, imminensq; periculum, ne in phrenesim ægri incidunt, uidetur esse secanda. Ad summam, si morbus magnus, ætas conueniens, viresq; ualidæ fuerint, vena omnino aperienda est: nihil enim

enim æquè humorum impetū, & sanguinis ebullientis feruorem compescere valet, ac celeriter prodesse. Sed unde hauriendus sanguis, ex brachio ne, ut communis consuevit usus, uel potius ex partibus inferioribus? mea quidem sententia, stante plenitudine, ac morbo ineunte (ut ad remotissima reuellatur humor) inferiorum partiū uenæ secandæ sunt, poplitis, aut malleoli magis affectæ partis: nam præter id, quod humorum copia diminuitur, ad contraria etiam trahitur, seruata rectitudine. Qui uerò brachij venas aperire contendunt, reuulsionis in principio morborum faciendæ videntur immemores: nec perpendunt, quòd humeraria, uel cōmuni secta, sanguinis impetus à fonte sanguinis ad affectam partem ducatur. sanguinis tamen missionem ex superioribus deriuationis causa factam non reprobo, dummodo reuulsio præcesserit. At morbo incipiente nequaquam probanda videtur; sed de hac re pluribus in angina, nunc ad rem redeo. Vbi uena secatur, magna non est adhibēda, sed parua sectio, ut tenuior sanguis effundatur. Quod ad localia pertinet, oē repercutientium genus interdicendum est: erysipelas enim ab intus ad extra bonum; sed causæ ipsi, quod præcipuum est, occurrendum censeo victus ratione, medicamentis venæ sectione, ac ceteris antea memoratis: imo optimum arbitror medicamentum, nihil prorsus laboranti parti adhibere: nam etsi interdum do-

loris leniendi causa, amygdalinum recens, uel violaceum illiniatur, uidentur tamen ea, quæ oleosa sunt si superponantur, flammam flammæ adijcere; eoque magis, si iuxta oculos, & frontem fuerit inflammatio, & enim oleum si ad oculos peruenerit, eis infestissimum est. Ad interceptiendam tamen fluxionem, atque humorum impetum aliqua ex parte cohibendum, proderit linteum madens aqua & aceto rosatis, uino austero, uel succo plantaginis, iugulo admoouere, ut influentis humoris fluxu compescamus; iusculum præterea, singulo mane, exhiberi poterit, in quo hordeum, lactuca, cichorium, acetosaque, ebullierint, additis syrupis de cichorio, rosato simplici, & de succo acetosæ, sique morbus persistat, cassia cû tamarindis alius denuo subducatur.

De Abscessibus quæ Gummata gallica appellantur.

Cap. V.

INter seua morbi ueneri symptomata: ubi præcipuè inueteratus altas iecerit radices, reponuntur tumores illi, qui cum uehementi dolore partem aliquando capillo tectam, frequentius frontem ipsam inuadunt, hæc enim mali modi, ac uenenata materia, ab intemperato iecore, & sanguinis massa, in caput conscendens, inter caluariam, & pericranium sese insinuat

S partes

partesque maximè connexas, diuidens ingentem dolorem senescente iam die, & per noctem inducit, tractuque temporis, non solùm in abscessum abit, & suppuratur, uerùm etiam subiecti ossis utranque interdum laminã ad cerebri usque meningem teredine corrumpit, gummatumque nomine à recentioribus appellantur, eò quòd materiam quandam còcretam albam gummiq̃ue non absimilem contineat. Discernuntur ab alijs tumoribus, quod uenerèi morbì propriã symptomata, nimirum pudendorum ulcera, faucium exulcerationes, summi humerì, & iugulì tristes sensus, uehemensq̃ue, ac diuturnus capitis dolor, particulaq̃ue ipsa diu tumore afficitur, non immutato superficieì colore, donec iam ad supurationem peruenerint. morbi natura perspecta, quamprimùm tumores cum dolore sese obtulerint, toti corpori, & causã vnìuersali succurrendum est, antequam caries caluariam afficiat; tunc enim citrà vlcus, & sectionem affectę partis, curari nequeunt; sed quoniam, vt dictum est, confirmatos morbos comitari solent, mitioribus præsijs uix cedunt. Huiusmodi igitur est instituenda curatio.

Rec. syr. de fumo terræ còpositi. }

Sir. ex iussu ros. }

an. 3. j.

infusionis senæ or. factæ in aqua fumi-
ter. 3. iij. vel v.

prout

DE TVM. PRAETER NAT. 139

prout enim adstricta magis est aliis, aut laxior, eò mitioribus, uel validioribus subducentibus medicamentis uti oportet. Captis singulo, vel alterno die huiusmodi syrupis, offerendę erunt infrascriptę pillule.

Rec. Pillu. de fumo terrę. } an. 3. j.

Pillu. cochiarum.

Pillu. aggregatiuarum. 3. 5.

Misc. fiant pillulę num. 5. exhibeantur in aurora. Postea sequenti mane capiat.

Conferuę betonicę } an. 3. 5.

conf. boraginis.

Misc. Paretur interim guaiaci decoctum, & 40. dierum spatio exhibeatur. Si autem intellexeritis falsę parillę, & ligni decoctum, alias sumptum, nihil profuisse, doloresque, & tumores nihilominus persistere; ad validiora, & admirabili quadam ratione tumores huiusmodi discutientia medicamenta, confugiendum est. Instituta igitur optima victus ratione, & expurgato probè corpore antea dictis medicamentis, vel consimilibus, taliscripto suffumigio utendum est; cuius facultas adeò est efficax, ut omnē expectationē plerunq; superet, ingrediens enim ille uapor vnà cum inspirato aere, ac per omnem corporis regionem delatus, incomprehensibili, quadam ratione humores agitans, illos expurgat, uel per sputum, uel deiectionē, vel sudorem, vel urinas, uel interdum plu-

ribus simul purgationibus, infestum humorem euacuat, & prauam qualitatem de medio tollit, quodque mirum dictu uidetur, quatuor uel quinque dierum spatio dolores fugantur, & capitis, uel tibiarum gummata nisi cariem contraxerint. hæc habet suffumigium.

Rec. Cinabris optimi ʒ. ij.

Styracis pinguis

Belzoi an. ʒ. 15

Theriaceæ opt. ʒ. ij.

Mis. & cum carbone saligno tenuissimè pul. q. f. fiat pasta, quæ in umbra exiccetur.

Paratam interim, in cubiculo bene clauso, propè stratum, in quo æger decumbit, ex lignis habeant, ac tegumentis domunculam, uel loculum aliquem tantæ amplitudinis, qui ægrum cum sedili apposite capiat. ut ab externo aere nihil molestiæ percipiat, suffumigiumque minime euaporet. uas deinde minutis accensis carbonibus refertum sedili subiiciatur quo non solum locus incalescat, uerum etiam sufficiat; ut inspersa pasta iam dicta in uaporem abeat; debet enim æger e lecto surgens, omnibus uestimentis exurtus, locum moderatè calefactum ingredi, ut nec frigus patiatur, nec uires præ calore nimio exoluantur, ipse verò intus sedens linteum habeat, quo sudorem detergere possit, & tradita illi pasta, paulatim, per vices igni inspergatur contrita

trita, vt eius vaporem inspiret æger; qui verò adstant, interrogent, vtrum id facile vel cum difficultate, tolleret: vt necessitate ita postulante possit interdum æger per aliquam linteorum rimam, ore, naribusque expositis extrinsecum aerem inspirare; sitque ibi tandiu, donec postea iam dictæ quantitas absumatur; id autem ferè fit dimidiæ horæ spatio, vel paulò amplius; ingressuro interula munda offeratur, vestisque pellicea, quousque in cubili proximo calefacto decubuerit, eoque suffumigio alternis tantum diebus utatur, nisi virium robur, & morbi magnitudo singulis fieri suadeat. Offerantur interim alimenta, quæ multum nutriant, sed quæ facile concoquantur, sicut vinum dulce, fercula ex ovo, & pane in optimo iure confecta, carnes pullorû, & caponû, ouaque sordida; ualida. n. cû sint medicamenta huiusmodi, ad virium robur conservandum plenior egeat alimento. Post duo vel tria suffumigia, si materiam copiosè per sputum excerni viderimus, per aluum sudoremve, aut vrinas abundè expurgari, iam erit subsistendum. Sin autem imperfectius euacuari conspiciamus, ad quintam usque suffumigationem deueniemus, quæ si non satis profuerit ad dolores auferendos, vix certè plura proderunt: ea enim est huius medicamenti natura, vt celeriter operetur. Sed quoniam frequentissimum euacuationis genus est illud, quod

spuro

spuito educitur prodiens mali modi materia buccas, linguā & gingiuas, plerunque exulcerat. quo circa dolorem leniente, atq; ablandiente opus est, cuiusmodi est lac vaccinum, tepidum, lac seminum melonum, prisanę cremor, hordeacea ipsa; cui sacchari aliquid adijciatur; tandemque mulsa vtendū est. Illud postremò animaduersione dignū est, ne æstate, atq; hyeme medijs, feruidioreq; ac rigidiore aere, huiusmodi medicaminibus vtamini, sed circa vtrumque æquinoctium: neque aëri post curationem exponendi sunt ægri, donec humor per sputum prorsus expurgatus fuerit, & resectæ vires. Si verò gummata gallica ad eum statū delata sint, vt iam putredo, atque ossis caries subsint, nullo medicamenti genere discutientur; sed ad manus, & scalpelli operam deuenire, necesse est, alioquin caries singulis diebus augetur, proximisque partibus putredo cum dolore communicatur; duplici autem ratione aperiri possunt, sectione nimirū ferro crudo facta; vel caustico; probanda tamen magis est sectio quæ crucis in modum cutem ampla sectione aperit, vt os corruptum scalpris, vel vecte, auferri queat, sectione autem adhibita, siccis linamentis probe compressis plaga replenda est, vt in posterum bene patefacta nihil subiectæ corruptionis medicum lateat, suppuratione expleta putredine sublata corruptoque osse detracto, siccantibus, ac replentibus,

plentibus, vt dicemus, absoluetur curatio. Sin autē (vt fit) meticulosus eger a sectione abhorreat, caustico in crucem dato, cutem ex vrere, deinde super vsta parte sectionē ducere licet, iam dictaq; ratione curare, habita interim eorum, quæ ad victū, & purgationem attinent, rōne; sed illud interim pōt admirationem afferre; quòd, qui horum gummatum causa, ossibus corruptis & sublatis, cerebri interdum membranam detectam habent, sine ullo discrimine aeri quamuis frigido, ac ventis agitato se exponunt, cum tamen satis constet vulnerato capite aeri expōsito ægros magnopere periclitari; huius tamen rei ea potest reddi rationem graui præcipue telo vulnerati insignem humoris in partem læsam affluxum experiuntur vnde inflammatio excitatur. repentinas enim mutationes naturam nō patitur, quibus verò ob uenereum affectum (vt diximus) membrana denudatur, cum sensim id fiat, ex quadam assuetudine id perpeti possunt, quod vulneratis non licet. Sed hæc hæctenus, ut de oculorum affectibus pertractemus.

De Ophthalmia. Cap. VI.

Membranæ eius albæ quæ in oculo conspicitur, quam adnatā vocamus, Arabes verò dixere coniunctinam, inflammatio

rio à sanguinis fluxu excitata, Ophthalmia appellatur; ut una uoce morbi species, & sedes indicentur; Hanc inflammari accidit uel à causa interna, uel externa; interna est humorum in corpore redundantia, atque oculi imbecillitas, externæ uerò quàm plures esse possunt, nam percussio, punctura, solis æstus, meri potus, oleum infusum, animalculum ingressum, fumidus locus & pleraque alia huiusmodi, particulam infestantia inflammationem excitant, quapropter morbi causa diligenter inuestiganda, differt enim plurimum curatio, si ab externa, uel interna causa proficiscatur. Sed nulla præcedente extrinseca occasione, alicuius oculum inflammari, dolore, calare, ac rubore affici contingat perquirere adhuc oportet, quænam sit huius sanguinis natura; utrumne mediocris an bonus, sola quantitate peccans, uel tenuis, ac biliosus, quod quidem ex doloris specie facile intelligere licet: nam si sanguis sola peccauerit quantitate, dolor maior aderit cum pulsu, & rubore, cui interdum febris adijcitur, huicque effectui venæ præsertim sectione succurrendum est. Sin autem æger retulerit, se dolorem experiri pungituum cum aeri morsu; inde colligemus, sanguinem biliosum redundare, pharmacoque potius indigere curationem, quàm uenæ sectione, quo factum est, Diuinum Hippocratem sexta Apho. 31. auream illam sententiam protulisse,

lisse, in qua habet: Oculorum dolores meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut venæ sectio, aut medicamenti potus soluit. Etenim cum dolorem afferentes causæ, aliæ frigidae sint, aliæ calidae; nonnullæ, ut diximus, externæ, quædam verò internæ; varijs propterea, atque inter se contrarijs auxilijs superandæ: vbi enim meri potu solui dolorem ostendit, de eo intelligitè, qui à causa frigida proficiscitur, & diuturnus affectus est: meri enim calore extenuatur, ac discutitur frigida materia, alioquin difficulter solubilis: quo vini potu si ophthalmia laborâtes vterentur, mirificè obesset, aquæ verò balneum in quo totum ægri corpus vsque ad iugulum infunditur ad humorum acrimoniam compescendam, si oculorum fluxio a bilioso, & falso succo oriatur, conueniet. fots uerò uariis cum esse possit, eodem diuersimodè pro peccantis materiei natura utemur: nam si aeris sit humor, & calidus, vel aqua tepida per se, uel eadem, in qua ebullierint hordeū, uiolæ, plantago, papaueris albi capita cum feminibus, hyoscyami semen, atque huius generis. Sin autem calido humori frigidus permistus fuerit, decoctum conuenit Chamæmeli, anethi, sem. lini, eufragiæ, eoque magis, si morbus ad statum, vel declinationem peruenerit. venam autem secamus sanguinis copia redundante, ac tandem humore bilioso peccante; eundem subducente medica-

mento educimus; sin autem pituitosa materia prædominabitur, eo, quod pituitâ ducere valeat. sed Hippocratis explicata sententia, ad ophthalmiæ, quæ ab interna causa proficiscitur, curationem me confero. Primùm omnium instituenda est tenuis frigida atque humida victus ratio, ne sanguinis copia augeatur, sed minuatur: offerenda idcirco est prisana hordeacea in tenui iure liquata vel ferculum ex cucurbita, aut oleribus frigidis, cuiusmodi sunt lactuca, acetosa, indiuiâ, blitum, atque eius generis; vel panis cōtritum ex aqua decoctus, addito lacte seminum melonum. In potu autē bibant vel tenue iusculum, vel hordeacea, vel vinum granatorum aqua permixtum. Quod ad cubiculum attinet, in obscuro sint: luce enim oculis laborantibus nihil inimicius; caueant ne in cubiculo fumidus ignis accendatur, nam oculis mirificè aduersatur. Nihil dentibus atterant, silentium contineant, eo quòd sermone caput, & oculi incalescant; sedere potius, quàm decumbere conuenit: incalescit nanque ex decubitu caput, & super puluillo reclinatum facilius humores suscipit, quàm sedendo. cū tamen per noctem, atque interdiu aliquādo decumbere necesse sit, caueant sibi a puluillo plumeo, gossypino, vel laneo: sed paratum habeant ex violis, rosis, uel alga: ex subiecti enim puluilli calore incalescit adeo caput, ut curationem magis difficilē efficiat. Decumbentibus

tibus vero, si sustinere possent, satius est in lecto sedere, quàm caput reclinare. Quod attinet ad purgationem, si humorum redundantia per vrinas perspecta id postulare videatur, cassia, tamarindisque alius est subducenda: etenim manna, syrupus ex infusionibus rosarum, mel rosaceum, atque eius generis in corporibus calidis, quòd in bilem faciliè transeant, minimè vsui esse videntur. Vitanda etiam satis constat (id quamvis prætèrmitteretur) in inflammationibus singulis, ualida medicamenta, quæ solutiua appellantur, cuiusmodi sunt pilulæ scamonium habentes: humores nanque adeo exagitant, ut eo motu aucta flamma, plus ob sint, quàm euacuando profint. Quod attinet ad uenæ sectionem, quæ in inflammationibus præcipuum est præsidium, quamprimum (præmisso tamen clystere) administranda est: itaque plethorico corpore, morbo, ut dictum est, incipiente, reuulsionis causa, à poplite, uel malleolo eiusdem affecti lateris educatur; si tamen iterata opus fuerit sanguinis missione, ut in magnis inflammationibus plerunque accidit deriuationis causa, à communi, vel interna sanguis cum ratione educitur. Sed non desunt, qui, morbo diutius perseverante (quod in corporibus sanguine bilioso refertis accidere solet) euacuandæ à propinquis locis materiei occasione sanguisugas iuxta aures adhiberi iubeant. quod quidem sicut

incipiente, & augeſcente morbo vituperandum eſt; ita eodem iam inueterato ac ſeneſcente rationi conuenit: imo ubi omnem, ut dici ſolet, curationis lapidem mouerimus, uehementia doloris cum uigilijs ægrum inſeltante, auſi interdum fuimus, & quidem feliciffimo cum ſucceſſu in diuturnis fluxionibus, quæ iterato repetere ſolent, atque artis præſidia contemnere; ad ſectionem arteriæ poſt aures, Paulo auctore confugere. cuius pulſatio, poſt auris baſim percepta, occaſionem præbet, ut recuruo inſtrumento tranſuerſam ſecemus: tantumque ſpirituofi ſanguinis hauriamus, quantum ægri uires perferre poſſe perſpectum fuerit: ſpirituofi enim illo ſanguine prodeunte corpus inſigniter refrigeratur, fluxionifque impetus intercipitur. poſtquam uerò quantum ſatis eſt ſanguinis prodierit, compeſcendus eſt oui albo, cui thuris & aloes tanta portio admisceatur, ut mollioris cuiuſdam glutinis ſubſtantiã acquirat, linamentifque ex cepto medicamento vulnuſculum repleatur, ſuperligetur, ac tertio, uel quarto die ſoluatur, cruenti deinde uulneris in modum plaga curatur. tandem uniuerſalibus ritè peractis, frictionibus ſcilicet balneo, ac cæteris declaratis, ad localia confugiendum eſt; quamuis, quæ efficientem fluxionis cauſam remouent, magis quàm localia proſint: ſi tamen lintea uaccino lacte madida ſuperponantur hyeme tepida,

pida, æstate frigida, dolorem leniunt. Lac uerò
 præcipue quod ex feminibus papaueris albi ex-
 trahitur, acres dolores mulcet, præsertim si femi-
 na vaccino lacte tepido macerata fuerint. Maxi-
 mè præterea profuisse experientia mihi comper-
 tum est huiusmodi cataplasma. Rec. violarem,
 rosarum, foliorum plantaginis, cacuminum rubi
 ana drach. vnam semis, & cum lacte vaccino, vel
 muliebri fiat molle cataplasma, quod tenuissimo
 linteo serico obueletur, ne facile dispergatur sed
 super oculo clauso persistat. fit autem eius quan-
 titas mediocris, ne pondere oculum premat, ac
 mollissimo, tenuissimoque linteo superdeligetur;
 etenim repellendo, & roborando prodest, iteratò
 tamen: postquam à calore partis alteratum fue-
 rit permutetur, pulpa passularum muliebri lacte
 adiecto auxilio est. prodest interim commune il-
 lud ex vaccino lacte, & panis medulla confectum
 superdare: nam longiores præsertim affectus ali-
 quoties adhibita medicamenta cōtemnere viden-
 tur. Postremò illud summo studio uitandum est,
 ne, quod plerique faciunt, dolenti oculo, ineun-
 teque, uel augescēte inflammatione collyrijs uti-
 mur: nam etsi cum ratione, & autoritate id fiat; re-
 tamen ad experimentum redacta, plurimum inde
 incommodi, vtilitatis nihil ægros consequi inno-
 tescet: nam affectis oculis luce nihil inimicius, ubi
 autem collyrijs utimur, necesse est aliquid lucis
 obijcere

obijcere. sed quod deterius est, inuitis; magna cū molestia ægrotantibus, & cum renixu oculi aperiuntur, sed in quem tandem usum, ut aliquot collyrij guttulas momento temporis effluxuras infundamus? satius igitur est, extrinsecus quæ dicta sunt medicamenta superdare: collyriis uerò dolore sublato ophthalmiaque declinante, atq; in antiquis, & frigidis affectibus ad delendas maculas, ad mydriasis, & alias huiusmodi passiones uti minimè prohibet.

De Argemone. Cap. VII.

N Il aliud Argemon est, quàm mulcus circa Iridis circumferentiam oriens, quod ab acriū humorū, influxu proficiscitur, cui tumor cum sorditie quadā accedit, quod quidem si altius exeserit, oculo perniciem adfert. Instituenta igitur primum vitæ ratio frigida, & humida, vitiosi succi lenitino educendi; sileant quiescant, in obscuro sint ægri, quod uitæ oculorum omnibus commune, & summopere necessariam esse iam diximus, frictionibus præterea, atque omni diuersionum genere uti conuenit, remissoque dolore, si oculus sine molestia aperi possit, collyrio vtendum est, quod habet lacrymę papaueris albirecentis, uel eius loco lactis extracti ex eiusdem seminibus gummi Arabici ana drach.

DE TVM. PRAETER NAT. 151

drach. duas, croci scrupulum semis, succi rosarū recentis drachmas tres, misceantur, fiat collyriū. Aliud, Rec. squamæ æris lotę drach. semis, croci scrupulum vnum, Pompholigis id est turiaę præparatæ, plumbi loti, gummi Arabici pulverizati ana drach. vnā semis. pulueres tenui linteo includantur, infundantur deinde in succum rosarum recentium, uel eius loco in aquam Rosarum, & infundantur in oculum. Aliud Rec. spicæ Nardi, lacrymæ papaueris albi, gummi Arabici ana drach. unā, croci scrupulos duos, excipiantur succo Rosarum recentium, & fiat collyrium.

De Proptosi, hoc est oculi procidentia, vel staphilomate.

Cap. VIII.

Vehementes oculorum inflammationes symptoma interdum sequitur, membranæ scilicet corneæ prominentia: quæ quidem protuberantia, prout magis, vel minus eminet varijs nominibus insigniri solet: incipiēs enim paruus tumor myocephalos appellatur, eo quod muscæ caput quodammodo referat. si uerò paulo magis promineat, ab acini uuæ similitudine nomen indidere ac staphyloma appellarunt: eundem uero affectum procedentem magis, Melon. inueteratum uero ubi iam occalluerit & grani cuiusdam uuæ speciem præ se tulerit, clauum dixere.

dixere. Postremæ duæ species curationem non recipiunt; ad partis tamen decorem, eo quod turpitudinem afferant, oculumque claudi prohibeant, sola chirurgia, ut Paulus docet curari possunt. prominente scilicet membrana diuisa, atque humore ita effuso, ut oculi orbata concidat, & claudi possit. incipiētes tamē procidentię quamuis curatu sint difficiles, prohiberi possunt, si exacta adhibeatur diligentia; itaque præmissis uniuersalibus prout ratio postulat, collyrijs vtēdum. Rec. myrrhæ puluerizatę, thuris candidi, tra- canthi an. drach. unam, cerusæ vitæ lotæ, cad- miæ, ana drach. vnam semis. sem. fumachiorum, acatiæ an. drac. semis, croci scrupulum semis; in- cludantur pulueres tenui linteo, & filo deligētur, & madefiant aqua myrti, atque in oculum expri- mantur. Aliud. Rec. sem. Rosarum, ossium myra- balanorum citrinorum ossium dactylorum ana drach. unam semis, tenuissime pul. & fiant saccu- li, qui aqua nucum pinearum imbuti, oculum gut- tatim perfundant. ex usu etiam erit, conficere hu- iusmodi decoctum, quod habet corticum my- rabalanorum citrinorum, ac chebulorum ana unciam semis, thuris myrrhæ, acatiæ. seminum su- machiorum ana drach. duas, bulliant in uino ni- gro austero, uel uino granatorum, ad tertiæ par- tis consumptionem depurata decoctio oculo in- fundatur, atque eo tepido madefiat spongiola,

& superdeligetur, quousque quod prominet platum efficiatur. Quod spectat ad manus operam, & alia huius vsui opportuna, ne recedatis a Paulo & Aëtio.

De Pterigio. I. Ungue oculi. Cap. VIII.

Pterigium, latini vnguem dixere, ab vnguis nimirum similitudine desumpto nomine; est autem quasi tunica ab angulo oculi interiori exoriens, albæque oculi tunica adherens: quæ si ad corneam progressa pupillâ attigerit, videndi facultatem adimit. hanc adnascentē tunicam medicamentis auferre non licet sed sola manus administratione, vt Paulus docet vossella apprehensa scalpello remouetur: incipiens verò nec admodum aucta, medicamentis absumi potest, cuiusmodi sunt infra scripta. Rec. æris vsti loti, fellis suilli ana. drachmam vnam, mellis albi despumati quantum sufficit, ut mollem substantiam acquirat, ut in oculum instillari possit. præceteris tamen mihi longo usu probatur aqua è purissimo melle Hispanico per artem chymicam educta. illud interim vobis animaduertendum est, ex eodem melle eademq; destillatione tria aquarum genera effluere: quæ enim primo egreditur, sublutea est; quæ secundo loco destillat, auri colorem refert, uel corticis limonũ; quæ postremo
V   prodit,

prodit, Arantiorum, ubi maturuerint, corticibus similis est. sed quemadmodum prior est pallida, alijs uerò ordine color intenditur magis; ita uiribus etiam inter se differunt: mitior enim multò prior est, minoreque abstergerendi facultate est prædita, ac minus uellicat: reliquæ autem plus, minus & abstergunt, & absumunt. propterea cum oculi aeri admodum sensu sunt præditi, à mitiori semper incipiendum est; quod si illud non sufficiat, ad secundam uel tertiam destillationem transendum erit. si etiam contigerit affectus huiusmodi puero, mulieri, uel delicatiori cuidam, qui destillati mellis absterfionem ferre nequeat, date operam ut ex saccharo eliciatur: nam postquam ipse longo rerum usu edoctus pro comperto habuisset eam, quæ ex melle paratur, mordacem esse; aquam ex puro saccharo per balneum quod uocant Mariæ destillatam excogitauit, atque eadē iamdiu fœlici vtor euentu, multo enim mitior est, sicut saccharum, melli comparatum, minore calefaciendi & detergendi facultate præditum est. Aliud medicamentum. Rec. mellis albi despumati, fellis caprini ana drach. duas, croci gra. quinque, misceantur, fiat collyrium, quod in oculum instilletur. quod quidem si ex melle paratū nimis mordeat, saccharum vicem mellis subeat, post infusionem aliquamdiu decumbat æger, & in obscuro loco victitet;

De Vesicis, & pustulis oculorum. Cap. X.

 Riuntur cū in albo oculi, tum etiam in ipsa corneę circumferentia, interdum vesicę quędā vel pustulę humore aqueo refertę, granorum milij formam, & magnitudinem æquant, vel superant: quę si augeri permittantur, præter id quod oculum deturpant, visionē tandem vitiant, celerrime ob id succurrēdum est. Consueui igitur ipse, & tutò, quidem si humorem in superficie situm contineant, vbi medicamentis non cesserint, acu expurissimo auro cōfecta per-
tundere, humoris deinde reliquias, vt dicemus, absumere, ac cicatricem huiusmodi auxilio obducere. Rec. Pompholigis præparatę drach. duas, aloës lotę drach. vnā, sacchari candidi puluerizati drachmam vnā semis, croci scrupulum semis, misceantur, & fiat puluis subtilissimus, qui linteo illigatus, aqua verbenę, fēniculi rosarumq; æquis portionibus madefiat, & in oculum egro decumbente exprimat, ter, quaterue singulo die. & animaduertite huiusmodi pustulas à frigida materia ortas, dolorem nec flammam adiunctam habere, alioquin palpebris diducere, ac medicamenta infundere ex vīu minime foret, possunt etiam aquę illę nuper memoratę ex melle & saccharo destillatę ad abstergendum, & exiccandum: cica-

tricemque obducendam. id tamen è memoria non excidat, mitioribus primum, paulo deinde validioribus vtendum esse: illud postremo perpendite, probatos authores omnes collyrijs crocum ad robur immiscere.

De Carbunculo. Cap. XI.

DE genere pustularum extremæ palpebrarum circumferentiæ contingentium propè magnum oculi angulum, carbunculi sunt, qui ob humoris exusti malitiâ subiectum oculum in consensum facile trahunt difficilesque curatu inflammationes adferunt. Ex eo dignoscuntur quod vehementi dolore afficiant, quod nigritiem in summo cum crustula præse ferant, testator etiam ægrotantis habitus ad melancholicam & exustam humorum naturam vergens: erumpunt circa summitatem pustulæ, quodque ex ipso manat acre ac morbax est, & ob id oculo magnopere infestum. glandulæ quæ circa aures sunt, in tumorem cum dolore attolluntur insignemque plerunque labem oculo minantur. Morbi natura, atque humoris qualitate perspecta, ad opportuna præsidia quamprimum confugiendum, ad clysteres scilicet, casiam cum Tamarindis, frictions, & balnea, vt à loco affecto influentis humoris impetum, quoad fierit possit, auerta-

auertamus. si ætas etiam & vires permiserint, venæ sectione, reuellendi causa, ab inferioribus omnino vtendum; ea deinde vti oportet victus ratione, quæ refrigerandi, & humectandi, vt diximus, facultate polleat, vt ptisana, cæteraque huius generis. quicquid autem in cibo offertur, sorbitio- nis habeat substantiam, tum propterea quod maxime refrigerare ac humectare oporteat ad humorum acrimoniam compescendam; tum etiam quod alimenta solidiora, cū attritione indigeant, cōsequitur, vt temporales muscoli, & reliqui maxillæ inferiori famulantes incalescant, oculisque flammam impertiantur. His ritè peractis, particulæ affectæ ratio habenda est, probatur succus solani lacti permixtus, qui oculo tepidus linteis iterato madidis admoveatur: succus præterea portulacæ depuratus lacti muliebri permixtus pari ratione adhibitus, mulcendo dolori est ap- tissimus; conducit præterea & emulsi o seminum papaueris albi, quæ vaccino lacte recenti mace- rata fuerint. Si verò eiusdem papaueris recentia capita habeantur, eorundē succo depurato vten- dum: quæ si non satisfecerint ad Aetij cap. con- fugite.

De Carciromate oculi. Cap. XII.

COrnex vlcus mali modi acri sensu, ac dolore præditum vix curationem recipiens, venas circunquaque varicis in modum sanguine refertas habens, Græcis anthracosis, Carcinoma latinis appellatur, ab humore exusto ex melancholico originem habens, sapientem, probeque versatum medicum postulat, qui perspecta ab initio vlceris materia, artis dignitatem prædictione tueatur: vlcera enim huiusmodi rebellia, eo quod ab interna causa foueantur, medicamentis non cedunt. etenim si mitiora adhibeantur, contemnunt, si valida, irritantur. nihil igitur nisi cum prædictione faciendum, ac præcipue dolori leniendo incumbendum est, vrgent enim grauius plerumq; symptomata, quam morbi: Instituta igitur ferè eadem victus ratione, ac purgatione, cæterisque in præcedenti cap. relatis localibus vtendum est, quibus minus tribuendum est, quam ijs, qui fluxionem auertunt, sicut aque balneum, quo uniuersa corporum intemperies, humorumque feruor, & acrimonia retunditur, in obscuro sint, fileant, nihil dentibus atterant, deambulent, interdiu non decumbant, infra scriptisque curentur. Rec. lacrymę papaueris albi recentis, succi solani hortensis recens extracti succi lactucæ,

laetucæ, lactis vaccini ana vnciam semis; misceantur, tepidis madescant lintea, & frequenter apponantur, Aliud. Rec. succi rosarum viridium drac. duas, croci scrupulum unum opij grana, tria, spice nardi ad corrigendum opium tantundem, gummi arabici drach. semis, adiecto muliebri lacte in oculum, si id fieri citra molestiam possit, instillentur. ea etenim est huius morbi sæuitia, ut vigilias, febres, doloresque adeo seuos excitet, ut nos cogat ad ea confugere; quæ etsi uisui facultati aduersentur, cuiusmodi opiata sunt: imperat tamen necessitas extremis hisce malis ea adhibere, quæ affectæ parti soporem adferant, ut minorem cum doloris sensu vitam transigere queant. ex usu etiam est lac vaccinum, vel muliebre, ptisanamque miscere. conducit adhuc, si nihil prohibeat, lactis uaccini, aut asinini potus, & ad summum cætera, quæ apud Aetium reperies.

De Scyrrhis palpebrarum. Cap. XIII.

S Vb palpebrarum cute, superiore præsertim, humor frigidus & crassus concrescit qui paruum circa initia tumorem excitat, concolorem, indolentem, qui mitis est, & benignus, nec curatu ualde difficilis, digito admoto duriusculus percipitur, & glandulæ in modum mobilis. Huic si cito admoueatur benedictum illud

Iud Galeni sacrum, quod Diadictamnum appellatur, vel eiusdem Diapyritis apta sunt præsidia: his enim plerunque discutiuntur atque in nihilum abeunt, interdum etiã suppurantur, atque iisdem curatio perficitur.

De palpebrarum vesiculis. Cap. XII I.

PArui tumores, cõcolores indolentes, molliori tamen substantia præditi palpebris accidunt, qui Græcis hydatides dicuntur, à pituita sed ea tenuiore proficiscuntur, & proinde non magno negotio iamdictis emplastris absumuntur.

De Aegilope. Cap. XV.

VAriæ sunt de Aegilopis natura auctorum sententiæ; si enim Celsi placita sequamur, est fistula lacrymalis in magno oculi angulo oriens, quam sectione, atque exustione curandam consulit. Paulo autem est eiusdẽ anguli interioris abscessus; qui si negligatur, ad os usque subiectum penetrat, atque in fistulam abit, huncque ipsum abscessum antequam suppuraret atque erumpat anchilopem appellauit Aetio Aegilops abscessus, uel inflammatio est in abscessum mutata; Anchilops uerò tumor ab otiosa, & frigida

frigida materia ortus, concolor est, & parum dolens. sed nominis controuersiam omittamus dicamusque Aegylopem plerumque veram phlegmonem esse magnum oculi angulum infestantem, sanguini tamen interdum permista pituita est hinc forte contigit, ut authores modò calidum, modò frigidum tumorem constituerit. Inflammationis fidem facit, dolor, pulsus, duricies, calor, & rubedo cum febre. Huic non rarò tenuioris aliquid sanguinis admiscetur, ut meritò possit appellari phlegmone erysipelatoza, & huiusmodi tumores à materia calida proficiscentes, celerrime interdum discutiuntur, plerumque suppurantur. materia autem subfrigida existente, tumor est concolor, remisse dolens, duriusculus ac sine febre, qui aliquando discutitur. sepius uerò iuxta glandulam collecta materia per interiorē oculi regionem, expurgatur. huiusmodi uerò abscessus difficilem, diuturnamque curationem habet, nisi uratur causa extrinseca sunt solis estus, labor nimius, aut eius partis percussio. Interna autem corporis uniuersi, & capitis præcipuè plenitudo, mensiumque diminuta fluxio. Præmissa igitur uictus ratione, corporisque idonea purgatione, localia adhibere licet. incipienti bus autem huiusmodi tumoribus ea primum omnium conueniunt, quæ repellendi, atque affluxum prohibendi facultate pollent, cuiusmodi hæc

X   sunt.

sunt, ubi calidus humor affluxerit. Rec. rosarum rub. pul. fol. plantag. an. drach. duas, semin. sumach, corticum granatorum ana drachmā unam, Farinę hordei drachmas tres, pulpę passularum infusarum in aqua plantaginis unciam semis misceantur, fiat cataplasma molle sicut electariū cui, ut alibi dictum est nihil pinque immisceatur Aliud ex Aëctio. Rec. succi portulacę sylvestris, succi semperuiui, solani, Thuris, pulu. masticis galbani an. drachmas tres: thus tritum cum succis coquito, dissolutum deinde ex aceto galbanum adijcero, ut unguenti formā acquirat. si autē ad suppurationem inclinarit, hoc adhibeto. Recipe pulpę ficuum decoctarum in decoctione extractę per setaceum unciam unam, radicum althę decoctarum & pistatarum manipulum vnū, farine triticeę quantum sufficit, croci parum, cū decocto eiusdem althę fiat cataplasma molle. Quamprimum autem pus sese in particula ostenderit, vt omnino suppuretur minime permittendum: etenim communicata ossi subiecto putredine, atque eodem uitiato, in abscessus & fistulas vix vlla ratione curabiles abire solent: crudum igitur aperire oportet ferro crudo, dandaque opera, vt saniei, & sanguinis plurimum egrediatur celeriter enim id, & opportunē molienti, paucis diebus ad sanitatem perducuntur. à sectione oui album admista rosacea decerptis filamentis exceptum

ceptum adhibeatur, atque interdum sepius eadem miscella madescat, neque exficari permittatur, sequenti vero die suppuratorio iam dicto curetur: vel si locus inflammatione adhuc infestetur, loco suppuratorij adhibete linteum vnguento de succis illitum suppuratione expleta ac loco inflammatione sublata detumefcente, Diapalma ex rosaceo confectum conuenit. eodem verò ad sanitatem inclinante implastro barbaro curatio absoluitur. Si verò à frigida materia ex signis antea relatis Aegylopem oriri satis constet, infra-scriptis vtendum, Rce radic. altheę, liliorum alborū ana manipulum semis, florum Chamemeli pul. farinę sem. lini ana drachmas duas carnis ficuum drach. tres. mellis optimi drachmas duas, misce, & fiat cataplasma molle cum aqua florum chamemeli, vel decocto radicū supradictarum, si his iteratò adhibitis materiam discuti appareat, ac tumorem minui, ad sanitatemque tendere, vniuersalibus interim ritè peractis, & humore prefertim pituitoso expurgato, ad tumoris reliquias absumendas dictamo curetur. Sin autem saniem sub cute collectam ex tumoris mollicie dignoscamus, manus, & scalpelli opera vtendum. suppurationeque vt dictum est expleta, barbaro, vel sacro iam dictis curatio absoluitur. Sed quoniam non rarò accidit, pueros, & mulieres, quibus affectus iste familiaris est, crudis succis abundare;

idcirco fit ut rationalem quamvis curationē contemnere videantur, eo quod internorum morborum vitio affectæ particulæ excrementa suggerantur; ab imperito interdum, qui rationalis est, curationem non rectè ab initio administratam suscipit: præterea morbo iam confirmato, ac medicamenta negligēte, ad unctionem confugere necesse est: sed meticulosi ægrorantes magna ex parte curationis hoc genus, quamvis tutum, si probè administratur, expauescunt. si tamen nacti fueritis eum, qui se totum vobis dederit, neque unctionem horrescat hæc observanda sunt. Corporis purgatio, præcedat, tempus anni opportunum eligatur, chalybea, uel aëria instrumenta parentur, quorum oblonga obtusaque sit forma quæ ulceris circumferentiæ ac profunditati appositè respondeat, ut os nudatum exuratur: nihil enim est, quod vereamini oculum lædere, multoque namque locus humore redundat, summo tamen studio, & oculus, & circumsitæ partes, linteis frigida madentibus contegantur, ut prohibeant, ne oculus ignis caliditatem experiatur, aut certè quam minimum. iterata igitur candentibus instrumentis ter quaterue unctione, superponenda sunt lintea oui candido, & rosacea simul probè concussis madida; & per diem naturalē frequentissimè permutanda. quod si studiosè factum fuerit, nullo dolore vel inflammatione æger vexabitur.

tur.feruore iam sedato,donec sublata sit eschara,
 medicamentum de succis vlceri adhibete: nam
 tanta est ignis facultas ad robur particulæ imper-
 tiendum, ut breui tempore ylcus repleatur, bar-
 baroque emplastro cicatrix obducatur. Si verò
 contigerit memoratum tumorem frigidum, vt
 interdum fit, non suppurari, sed pituitosum illum
 humorem per oculi angulum iuxta glandulam ef-
 fundere; hunc affectum lacrymale fistulam vul-
 go vocant, cum tamē potius in abscessum nume-
 ro reponendus videatur: nam sub cute, quæ na-
 res, atque oculi angulum intercedit, materia quæ-
 dam pituitosa colligitur, quæ nihil aliud est quàm
 humiditas illa, quæ per lacrymas effundi consue-
 nit, cutem à subiectis corporibus separans; quæ si
 cito excernatur, albi oui effigiem referre solet:
 sin autem diutius in abscessu detineatur, putre-
 scit, & quandam saniei speciem præ se fert, qui
 quidem affectus curatu est ualde difficilis; etenim
 cum vlcere careat, vfrionem difficiliter admittit.
 Ad exsiccandos tamen huiusmodi fluxus, & fœli-
 ci quidem euentu infra scriptum medicamentum
 excogitavi, quod habet pul. corticum myrobala-
 norum Chēbularum vstorum, citrinorum ana-
 drachmam vnā semis, pulueris ossium dactylo-
 rum vstorum drach. unā semis, sumach, boli ar-
 meni, acaciæ, gallarum, myrrhæ an. scrupulos
 duos, aquæ florū myrti vncias quatuor, vini gra-
 natorum

natorum medij saporis vncias duas; bulliant pulveres in aqua, & vino iam dictis in balneo Mariæ ad consumptionem tertię partis, postea colentur, fortiter expressis pulveribus, & in uase vitreo feruetur, made fiatque singulo sæpius oculi glandula, æstate frigido, tepido per hyemem.

De Encanthide. Cap. XVI.

Encanthis protuberantia est, vel adnata caro ei glandule, quæ in magno oculi angulo conspicitur; cuius, si secundum naturam se habeat, is est usus, vt oculo benignum quendam humorem irrorando suggerat, ne ex continuo motu exsicceetur. hoc igitur additamentum, cum insignem protuberantiã adferat; præter id quod oculum deturpat, visum etiam impedit; itaque cum præter naturam sit, de sui ablatione indicat. sed cum hæc caro aucta mollis, indolens laxaque interdum sit; aliquando vero dura, subfusco colore prædita sese offerat, vt malignam affluentium humorum naturam indicet: non debet acribus medicamentis temerè curari, sic enim exacerbatum malum in vlcus depascens, vel carcinoma transfret, curantique dedecoris plurimum adferret, sapientis igitur est ab huiusmodi curationibus se subtrahere: nam si initia adhibuerimus, negligunt; si verò acria, irritantur:

tur molles vero & indolentes infra scriptis medicamentis absumite. Rec. Cadmiæ, Chalcitidis vſtæ ana drachmas duas, miſceantur, tenuiſſimè pulverizentur, & ſicca inſpergantur. Aliud Rec. aluminis ſciſſilis, myſeos torrefactis ana drachmam vnā, atramenti ſutorij vſti drachmam vnā: miſceantur, & tenuiſſime pulverizata ſicca inſpergantur. Aliud Rec. cadmiæ præparatæ vſtæ drach. duas, æris vſti loti drach. vnā ſemis, Ceruſſæ drach. vnā Chalcitidis vſtæ, myſeos, Nardi Celticæ, folij, ſpicæ nardi, croci an. drach. ſemis, Caſtorei ſcrupulos duos, aloes drach. vnā, lycij Indici, roſarum, gallarum, an ſcrupulum unū opij ſcrupulum ſemis, myrrhæ, accaciæ, ana ſcrupulos duos, Cadmiæ carbonibus accenſis obruta ventilanda, ignitam deinde aſinino lacte extinguemus; Cætera uſta, tuſa, & cribrata, aqua myrti lauamus, & exſiccamus, & reliquis adiſcimus, ſiccaque excreſcenti carni inſpergimus, uinoque adſtringen te, ubi opus eſt, lauamus.

De Rhæadibus. Cap. XVII.

Contrarius priori affectui Rhæas eſt: etenim diminutio eſt, uel decrementū eiſdem glandulæ, inſignemque adfert homini moleſtiam: nam deficiente illa quaſi ſpongiola, quæ lacrymam cohibet, continuo lacrymarum

rum fluxu afficiuntur. oritur autem ex Encanthi-
 de id est excrescētia malè curata, cū nimis acria
 adhibita naturalem glandulam absumpserint, uel
 ab interna causa, acrium scilicet humorum influ-
 xu. Quemadmodum igitur in Encanthidis cura-
 tione corporis uniuersi, quod ad dietam, & phar-
 maciā attinet, ratio est habenda; ita etiam in Rhe-
 adibus ea uictus ratio, & medicamenta conue-
 niunt, quæ refrigerare, & humectare apta na-
 ta sint, cuiusmodi est ptisanæ usus, potus la-
 ctis Vaccini, casia cum Tamarindis, & eius gene-
 ris: inspergenda deinde medicamenta, quæ robo-
 randi, modicèque adstringendi facultate pol-
 leant, cuiusmodi hoc est Rec. glaucij, croci, traga-
 canthi ana drach. unam, thuris, aloës ana drach.
 unam, lauato aqua myrti deinde pulueris insper-
 gantur sicci. Aliud. Rec. boli armeni ueri, sarco-
 collæ, mastiches, gummi arabici, croci ani drach.
 unam: singula in tenuissimum puluerem redacta,
 aquæ florum myrti, ad consistentiam miscean-
 tur, ac super deligentur.

De Ganglijs palpebrarum. Cap. XVIII.

Nihil aliud est Ganglium, quàm turbercu-
 culum quoddam duriusculum ex cras-
 so, & frigido humore sub palpebræ cute
 oriens, qui est cōcolor, ad tactum indolens, quod

stantis per tractetur, grani tritici, uel parui phaseoli effigiem refert. quod quidem diapyritide, uel sacro non magno negotio discutitur, ut partim delitescant, partim ad suppurationem perducatur: pollent enim hæc insigni emolliendi ac resoluendi facultate, & eò maximè, cum palpebrarum cutis præ tenuitate tum medicamenti uim faciliè admittat, tum etiam humorem contentum permittat euaporare.

De Chalazijs, & Hordeolis. Cap. XIX.

Chalazium est otiosi, & frigidi humoris sub cute collectio, cui cum Ganglio communis est curatio. Hordeolum paruum est extuberantia inter pilos palpebrarum cum inflammatione. leniétia postulat, ut flamma oculo infesta remittatur; madida igitur spongiola uacino lacte, atque aqua myrti perfundatur, ab ignisq; et solis calore sibi caueant.

De verrucis palpebrarum. Cap. XX.

Verrucæ parue quædam extuberantiæ sunt, albæ, & longiusculæ, quæ inter pilos palpebrarum extuberare, ac prominare consueuerunt. has ergo dependentes verruculas, quòd oculo infestæ sint benè scindente forfi-

ce abscindere consueui deinde aqua plantaginis
 madefacere, in qua aluminis rupæi aliquid effe-
 buerit, ne denuò repullelet, & cicatricem obdu-
 cat; cauendum tamen ne oculum attingat.

De affectibus narium, & primo de Polypo.

Cap. XXI.

N tradenda Polypi definitione Paulus,
 & Celsus differunt: nam Paulo tumor
 est præter naturam in interna narium
 cavitare excrefcens, à marini animalis polypi fi-
 militudine nomen sortitus; tum quod cārni eius
 fimile fit vitium; tum etiam, quòd ficut ille fuis
 cirrhis pifcatores apprehendit, ita & hoc vitium
 laborantium nares obftruat refpirationemque,
 & fermonem impediat. Celſo autem, cui libentius
 ſubſcribo, non eſt tumor, ſed caruncula modo al-
 ba, modo rubea, quæ narium oſi inhæret, & mo-
 do ad labia inclinans nares implet: modo retro
 per id ſo ramen, quo ſpiritus ad fauces deſcen-
 dit, adeo concreſcit, vt poſt vuam conſpici poſſit
 ſtrangulatque hominem maximè Auſtro, aut Eu-
 ro flante, fereque mollis eſt adnata caro, raro du-
 ra eoque magis ſpiritum impedit, & nares dila-
 tat; quæ ferè carcinodes eſt, itaque attingi nō de-
 bet: aliud quidem genus ferro curatur. Hæc ex
 Celſe. Non eſſe reponendum polypum ſub tumo-
 rum

rum genere illud facile persuaderi potest, quòd cutis narium interna non extuberet, sed additamentum illud extra cutem emineat, vt verè farcoma appellari possit; sed tamen ad curationem rectè instituendum parum refert vel tumorem, vel carunculam vocemus. multum quidem momenti habet eos nouisse polypos, quos attingere non oporteat, ne in calumniam incidamus: eos verò aggredi, qui curationem admittunt. Qui igitur duri, ac tactui renitentes, dolentesque sunt colore subliuidi, vtpote qui cancri naturam sapiunt attingendi minimè sunt, quòd scilicet medicamentis, & manui non solum non obediunt sed deteriores euadant: qui verò albi, molles, indolentes laxi, ac friabiles sunt, nec rebelles, medicamenta, ac manus operam ferant. Multa ad carnis huius absumptionem pertinentia antiqui scripserunt, quibus aliquando ipse vsus fui, sed vt verum fatear, artisque dignitati, atque ægrorum salutis consulam, non est antiquorum medicamentis magna adhibenda fides. Etenim ipse lōgo rerum vsu sum certior factus, plus illa molestiæ, quàm vtilitatis ad carunculam absumendam afferre: adde quod propter humiditatem è naribus manantem parti non adhæreant, nec persistere possint: nam mitia prorsus nihil auxiliantur. Si verò eiusmodi fuerint, vt exurèdi facultate polleant, proximas partes sensibiles, nasi scilicet interiores parietes do-

lore afficiunt & flamma: habent enim quæ ab authoribus huic affectui sunt destinata, chalcitidē, atramentum fūctorium, calcem, sandaracham, atque huius generis exurētia; quorum usu plus de decoris, quam laudis, mihi credite, comparatur.

Quod verò ad manus operam attinet, proponit Paulus lib. 6. cap. 25. rationem curandi tum scalpellis quibusdam ad polypos; extirpandos; tum etiam cadentibus instrumentis oliuari forma præditis. sed hæc manus administratio non succedit pro voto, eoque magis, si a conspectu longius absint, in sublimiore scilicet narium parte: nam scalpello quamprimum admoto, manans cruor agentis aspectum ita impedit, ut sanas partes facile vulnerare queat, eoque magis, si æger tantillum se loco mouerit. cadentia verò instrumenta propter locorū angustias. citra proximarum partium vitionem adhiberi nequeunt: quapropter longo usu edoctus tandem aliquando forcipis oblongus genus excogitavi, quò tutò, & leui quidem cum molestia polypos quamplures, qui mihi sese concrediderunt, felici euentu, diuino adiutus auxilio, curavi; ea tamen adhibita animaduersione, ne maleficos, sed benignos aggrederer. uere igitur, uel autumnio corporis purgatione etsi sanguis redundet uenæ sectione præmissa in fedili collocetur æger ante fenestram solaribus radijs matutino tempore illustrissimam: sed cum
solis

solis æstus, cælo præsertim calidiore agrotanti, medico, ministrisque molestiam adferat; idcirco in lignea fenestra clausa artefactum foramen ei muneri obeundo aptissimum excogitavi; ut per id sese insinuans solis radius ad patientis internas nares illustrandas recte perveniat: nã artificialis luminis flamma agentis ad spectum impedit, quominus forcipe immisso polypos intueri, atque apprehensos euellere queat. reclinato igitur ægri capite super pulvillo, quod à ministro post ægrum sito sustineatur ita, ut stabilis persistat æger, cuius oculi interim duplicato linteo contegantur: alterius verò ministri opera extremus nasus tantisper cōpressus ad superiora trahatur, ut narium foramen paulo latius euadat: agens uerò conuersis ad fenestram humeris melius inter utrumque ægri femur sese insinuet, ac summa cū dexteritate forcipem immittat eam opportunè conuertens, ac patefaciēs, ut iam exploratam polypi radicis sedem apprehendat atque euellat: cum enim forceps nihil habeat quod pungat, vel secet, fieri nullo modo potest, ut sanè partes lædantur, nec interni parietes apprehendantur: sed tantum quod excreuit; tamdiuque hoc faciendum est, quousque excrementa omnis (nam varias plerunque habet radices) sublata fuerit. sed quoniam contingit, ut postquam vel alteram carunculæ euulsionem sanguinis plus, uel minus prodeat: propterea frigida
per

per nares attracta. Lauare, & cruorem abstergere conducit, sique impedimenti aliquid adferat hæmorrhagia, in posteram diem administratio differenda est. expleta manus opera, partim posca, partim vino granatorum per clysteriolum nares abluantur, sique in fauces liberè peruenerit, ac probè inspirare liceat, sublatæ carunculæ sunt inditia. hac igitur ratione sunt curandi: nam probè euulsi, solius vini granatorum lotionè præseruari solent. sed cùm aliquando in huiusmodi actione versarer, solisque radij interim nubiloso cælo considerarentur, vrgeretque necessitas quæ ingeniū acuit, industriosque nos efficit, phialam ob id ex purissimo vitro aqua limpidissima refertam excogitavi. posito ad posteriorem eius partem funali cereo accenso, vel maiori candela, radius quidā solari non absimilis à phiala emicat, qui internas nares adeò illustrat, vt huic manum administrationi suppetias asferre possit. sed hæc hæcenus.

De Ozena. Cap. XXII.

Vemadmodum polypi sunt de genere sarcomatum, ita & Ozenæ inter mali modi vlcera reponuntur, quibus tumor adictus est, augeturque interdū adeo, ac nares replet, vt respirationem remoretur. Huius affectus causa est acrium humorum influxus

fluxus cognitu non admodum difficilis, quod à polypo insigniter differat, plus tamen, & minus intumescit, atque exulcerat pro natura, ætatisque varietate, ac influentium humorum malitia: nam si fluxio ab atro sanguine originem habuerit, vlcus subfuso colore præditum sese offert cum circumfuso quodam atro rubore continuam molestiam, & calorem afferente. Sin autem à mitiore falso videlicet, aut bilioso humore proficiſcantur modo subalbida, interdum sublutea vlcera sese offerunt, atque inde præter totius corporis habitum, quem humorem purgare oporteat facile colligimus. cōtumacia igitur hæc vlcera uel prorsus non sunt attingenda, sed honesta potius fuga capienda est, aut ceterè cum prædictione curatio aggredienda. Inſtituenda igitur in omnibus vitus ratio est, in omnibus huiusmodi frigida & humida, ceteris uero alimentis præferatur ptisana, vinum pauciferum offerendum vel si fieri possit, prorsus temperandum, viniſque loco hordeaceam bibant, vel uaccini lactis, ſerum, cuius copia humorum acrimonia mirificè rerunditur uere præſertim ipſo. Quod ad purgantia attinet, peccans, atque ulcera ſouens humor educendus est: vſui præterea & dulcis aquæ balneum, & quæcumquæ ab affecto loco deriuare, & ſanguinis feruorem compeſcere valeant. Ad localia deinde confugiendum est, præ cæteris uero præcipitatum,

si probè fuerit paratum, insigniter prodest: siccatur enim sine morfu, nullumque acerbitalis sensum præbere solet, eoque maximè, si nostro vnguento de succis misceatur, ac particulis exulceratis adhibeatur: cui si non cesserint, nihil securius, aut præstantius excogitari potest (si obsequentem ægrum nacti fuerimus) quam candentibus instrumentis morbi malitiam compescere, partemque confirmare, quod mihi Dei opt. max. beneficio aliquando felicissimo euentu successit. Inter vrendum autem circumfusa loca madidis, ut dictum est, linteis circumtegenda. postea oui albo, rosacea, ac aceto repellenda fluxio, unguento deinde nostro de succis curacio vniuersa perficitur, cuius conficiendi ratio ad libri finem habetur.

De narium verrucis. Cap. XXIII.

Væ accidunt in extrinseca narium superficie verrucæ, vel congenitæ sunt, vel postgenitæ, congenitas eas appello, quæ a prima formatione aliquod sui principium indicant, postea sensim, prout corpora, extuberant magis; congenitas huiusmodi verrucas, sapientis est nulla ratione irritare: sed curationes huiusmodi vel medicamentis, vel manu subterfugere: nam quæ nobiscum nascuntur; à valida adeo primæ formationis causa fouentur ut euelli vix possint; non exiguumque

exiguumque propriae famae discrimen subit medicus, si talia agrediatur: nam si dempserit, & felicem fortè exitum habuerit, parum inde laudis tanquam ex re minima acquirere potest. sin autem, ut ferè fieri solet, inflammatio, erysipelas, uel ulcus aliquod mali modi accedat, uel cancer; uix dici potest, quantum præbeat sermonis, quamque grandem infamiam subeat: propter eorum tamen importunitatem, qui huiusmodi afficiuntur in loco conspicuo protubernatijs, præsertim si mulieres fuerint quæ decorandæ faciei consulant, uix aliquando subterfugere licet, imo precibus fatigati curationem penè inuiti aggredi cogimur. eam tamen nulla ratione aggrediendam esse consulo, nisi præhabita multorum artis peritorum consultatione, qui præmissa, ut decet, imminentium malorum prædictione omnium uotis ad calumniam uitandam in unum consentientibus, uno tantum curationis genere amouendas censeo, nimirum præmissa corporis uniuersi purgatione, candenti auro locum uisere, donec uniuersum id, quod eminet absumatur, & complanetur: abustione uerò lintea ex oui albo & rosacea madida primum adhibenda, deinde nostro ex succis, uel emplastro ex cerussa, cicatrix obducenda est. sin autem verrucæ non congenitæ, sed post genitæ fuerint, minori quidem cum discrimine curari possunt: nihil tamen in uniuersa facie, quod ad

excreſcentias hæſce attinet, temerè, aut negligenter faciendum eſt; malo tamen hæſ omnes uſtione curare, quàm quouis medicamento præſertim cauſtici genere: mitia etenim nihil proficiunt: valida, dolore excitato ingentibus malis occaſionem præbent.

De Narium herpetibus. Cap. XXXIII.

Vamuis herpes ad vlcera potius, quàm ad tumores pertinere videantur; nihilominus affinitate ſermonis ducti, pauca quædam de herpete, vel potius phagedina narium dicemus: differt enim in eo ab Herpete, quod à craſſiori atque exuſta magis bile ortum habeat, & ad quædã carcinomatis ſpecie inclinet, quo fit, vt interdum labij ſuperioris, aliquando narium portionem ſimul abſumat, vixq; medicamentis, manēte in internis viſceribus cauſa aliquid proficiamus. Inſtituenda igitur victus ratio frigida & humida, ex priſana, & alijs huiusmodi, à vino temperent, vel eo paucifero vtantur: ſerum lactis abundè bibant præſertim vere, aque dulcis balneo vti conducit, atque uniuerſum corpus uſque ad guttur infundere, ut humorum acrimonia ac feruor compescatur. Quod uerò ad purgantia attinet, lenientia tantum exhibenda, cuiusmodi ſunt caſia cum myrobalanis, aut Tamarindis:

dis: à ualidioribus abstinendum, quibus humores agitantur, ut deteriores euadant. Quod ad localia spectat, ad morbum si non curandum, mulcendum tamen nè in deterius labatur, vix opportunius excogitari potest nostro de succis: siccata enim sine morfu, & quantum satis est refrigerat.

De Parotidibus. Cap. XXV.

IN anteriore auris parte situm est glandulosum quoddam corpus, quasi capitis emunctorium solida substantia præditum cavitatem replens, quæ supra mastiterem est, eam afferens utilitatem, ut iugularium venarum, & artieriarum, quæ ad summum caput per tempora cõscendunt, diuisionem muniat, ac tueatur, simulque maxillæ inferioris articulum cui insidet humectare possit, ne in continuo articuli eius motu exsicetur, aliosque usus afferat, de quibus in anatomicis obseruationibus scriptum est, postremo ut humores qui ab vniuerso corpore in caput ascendant, vel à capite per eadem vasa recurrunt, colligere possit, & quasi in cloacam capitis coaceruati tandem in abscessum abeunt. cogitandum igitur est, vtrum tumores isti verè morbi censendi sint, vel potius maioris alterius, & grauioris affectus symptoma. etenim nisi putrida, aut pestilens febris præcesserit, cum capitis grauitate, sopore,

aut mentis excessu, morbum appellabimus. grauiore autem malo praegresso, cuius accidens sit, crifim quamuis diminutam statuemus, expulsa à capite decliuem partem naturæ beneficio materia. Tumores huiusmodi, præsertim si calidi fuerint, quod ex robore, & alijs signis facile conieci potest, celerius prodeunt, nec sunt admodum verendi: si uerò à frigidis succis proficiantur, ferius erumpunt, & maiore cum periculo, concolores sunt, remissè dolent, vix feбриunt, Austro flante, ac multa humiditate capita replente, ferè contingunt. Itaque quamuis à locis adenosæ materiæ ad nobiliores, ac internas particulas repellere nunquam liceat, eò tamen magis cauendum est, vbi natura criticè humorem noxium per loca còuenientia expugare contendit. Hinc igitur colligere licet, curationem in vniuersum traditam, adenosarum partitum tumoribus, criticè præsertim excitatis, minimè accommodari posse. Huiusmodi igitur caraplasma conuenit. Rec. radicū althææ recentis manipulos duos, pulpæ passularum infusarum in decoctæ althææ vncias quatuor, olei amygdalarum dulcium quantum sufficit. Hoc medicamentum leniendi, ac molliendifaculcate pollet, sineque attractione, vias laxando patefacit. Huiusmodi vtentibus vobis, si ex dolore, febre, ac pulsu auctis, tumorem ad suppurationem inclinare constiterit, supradictis adijcite
fari-

Farinam triticeam, & pulpan ficuum, sed illud animadversione dignum est, ne, dum per loca conuenientia natura mouet, sectione venæ, aut purgatione naturam ab incepto auertamus; imò ad expultricis facultatis robur augendum, paulo plenior victu ægrum alere conuenit. Illud etiam vobis aliquando admirationem adferet, tumores hosce absolutam suppurationem iam penè adeptos, præter omnem medici opinionem delitescere, atque expectationem fallere, vel quia per auris cavitatē materia expurgetur, vel propterea quod maxillæ superioris ossa rara, & fungosa, materiam per palatum expurgari permittant, accedentemque medicum, ac de sectione verba faciētem opportunis iam præparatis, loco inspecto, attonitū reddant; quod in alijs corporis partibus minimè accidit. Si verò cōtingerit suppuratum tumorem protuberare, fluctuantemque materiam sub digitis percipiamus, ad sectionem eius partis, quæ attenuatam magis cutem habet, & cæteris est declinior, deueniemus, vt humori contento sine expressione ac dolore, per se aditus pateat pro tumoris magnitudinē ac viribus putris materiæ quantitateeducta. Si vero vt fit circumsitæ partes adhuc duræ fuerint, rursus cataplasma molliens ad mouendam erit, vt, quod nondum suppurationem adeptum est, concoquatur: hisce enim suppuratis abscessibus, si criticè id factū fuerit, à materiaq;

pro

proficiscantur frigida, post sectionem, ut in catervis, oui albo madidas, stupas minime, sed potius suppuratorium cataplasma ad mouere conuenit. Quod verò ad internas abscessus partes attinet, ut crassus humor parietibus adherens abstergatur, mulsum tepidum, per clysteriolum iniicere prodest; extrinsecus verò lintheum Diaphanico illitum quo uno plerunque curatio perficitur, superdare. sed quoniam ut diximus interdum fit, ut sanies ad internam auris cavitatem erumpat, quo fit, ut auris tympanū tenuissima, ac neruosa membrana (auditus vitiato organo) humiditate repleta intumescat, surditatisque plus minus adferat, non aliter atque in tympani bellici membrana, quā si humore madeat, obtusum edit sonum. sed de huius organi natura in anatomicis observationibus dictum est; quocirca relictas surditates, tintus ac sibilationes hac ratione curabis. Recipe vini maluatici uel Græci optimi uncias quatuor, mellis albi unciam unā, & semis, mastice, belgioi drach. vnam & semis, bulliant quantum sufficit ad mellis despumationem, interna que auris calidā abluatur gossipium deinde, uel lana madens intus relinquatur. ad eundem etiam usum facit succus rutæ tepidus instillatus; fellis etiā caprini guttæ aliquot infusæ ad exsiccandum, & detergendum profunt. maioribus tamen uiribus prædita est aqua uitæ, quam ardentem uocant, ex optimo vino

DE TVM. PRAETER NAT. 183

vino conflata, ac tertio destillata cuius modica quantitas singulo die infusa magnopere prodest. præceteris verò Theriaca antiqua cuneo illita ad tympanum vsque insinuata pertingat: nam admirabili, atque omnibus perspecta abstergendi, extenuandi, exsiccandique facultate prædita est, ut cætera medicamenta superet quamdiu tamen inflammatio, dolorque aderit ab antiqua temperandum est; ad vehementes autem dolores leniendos noua Theriaca quòd doloris sensum auferat tum intus sumptatum in aurem imposita cogente necessitate interdum utimur. sed hæc hæctenus, si illud addiderimus uniuersi corporis ante localium usum habendam esse rationem. Sin autem erysipelate afficiatur proposita affecto capite curatio conueniēs.

De aurium Caruoculis. Cap. XXVI.

SVppuratis in interna aurium cauitate abscessibus ulcera accedunt, quibus caro adnascitur, quæ auditus meatû obstriuit, surditatem adfert, tandemque occallescit, ac difficillimè curatur. Præmissa itaque corporis purgatione, cuneis vtor Galeni Iside illitis, quod quidem carni absumendæ ac duritie emolliendæ ualde aptum. Ad eundem etiam usum facit præcipitati puluis solidiori medicamento permixtus, quo
ad

ad carunculas urinarij meatus uri consuevi. illud autem sub tali proportione misceri potest. Rec. Emplastri de cerussa unciam semis, pulueris præcipitati probè confecti drachmas duas, proque opportunitate quantitas augeatur, aut minuat. Ad abluendam uerò internæ auris cavitatem conducit uinum mulsum, in quo aloes ebullierit hac ratione. Rec. uini generosi lib. unam, mellis uncias duas, misceantur, bulliant quantum sufficit: hisce medicamentis caruncule auferuntur, auditusque restituitur eodemque fide, uel emplastro ex cerusa cicatrix obducitur.

De strumis paruium iusta aures, & Cervicem.

Cap. XXVII.

 Vratu difficiles strumæ, quas cheradas Græci uocant, nil aliud sunt, quàm glandularum scirrhi à materia sæpe frigida, & lenta proficiscentes, quæ à paruo tumore exordientes sensim augentur ita, ut in magnas moles auctis glandularum corporibus excrescant. His autem indicijs dignoscuntur, incipientes duræ quidem sunt, sed loco mouentur, sunt concolores, sub cutis superficie latent, oliuarum quandam figuram præseferunt, ad tactum uix dolent, uel obtruso saltem sensu præditæ sunt. causas habent uel congenitas, uel postgentias, uel utrasque.

utrasque. congenitæ quidem causæ, si quis à primo spermate improbum temperamentum à genitoribus nactus fuerit, ita ut interna uiscera, caputque præsertim crudis atque excrementosis succis sit refertum: reponuntur inter affectus, qui hereditarij appellantur: strumosi enim strumosos generant, sicut nephritici, podagricique podagricos, & nephriticos procreant. morbis pueris, atque adolescentibus magis est familiaris, horumque aliqui ad sanitatem minimè perducuntur, donec ad statum ætas peruenerit. auctiorè etenim per ætatem effecto natiuo calore, crudi succi strumorum tumorum auctores absumuntur; atque hac ratione causa interna demitur. Tumoribus hisce obnoxij caput magnum habent, ac breuem ceruicè. Post-genitarum autem causæ sunt mala uictus ratio, & alimenta, quæ humoris pituitosi quamplurimum aggregare queant. sapientis uero medici est antequam curationem suscipiat, causas omnes inuestigare, ut inde prædictionem eliciat, sed qui difficilem ac diuturnam fore prædixerit uix aberrabit à scopo, eoque magis diuturnus affectus est, quod circa pueros uersetur, qui ferè uictus rationem non obseruât. si igitur quis nequeat à curatione se subtrahere, eam saltem cum prædictione suscipiat, instituatque rationem uictus, quæ ad calidum & siccum inclinet, optimosque succos generare queat; vino si fieri possit ab-

stineant : nam vini vapore quasi vehiculo caput repletur; bibant eius loco mulsam cum saluia, vel decoctum guaiaci cum Saccharo. si autem id fieri nequeat, vinum conficiatur medicatum subrubrū potius, quam album, pauciferum tamen, & subdulce, in quo recens confectō, cum in dolium coniectum fuerit; absinthium betonica roris marini flores infundantur: hac enim ratione viscera cætera, & caput roborantur, vt fluxioni materiam minimè subministrent. Quod verò ad medicamenta spectat, per intervalla purgandi sunt præparatis hac ratione humoribus. Rec. syrapi de betonica, de pomis ana vnciam semis, mellis rosati zuccarini vnciam semis decoctionis in iure pulli factæ cum floribus roris marini, betonica, menta, cichorio vncias tres, misceantur. deinde capiāt drachmam vnam pillularum de tribus cum rhabarbaro singulo mense semel aut iterum; exceptis tamē diebus canicularibus, ac valde æstuo-
sis, magno etiam est vsui, si nihil prohibeat, guaiaci dilutum decoctum ita parare, vt ad decem libras aquæ cisternæ sint uncia sex medullæ interioris ligni limatæ; ea victus ratione quadraginta diebus cū ipsius decocti potu seruata quam ætas, vires, & pueri consuetudo perferre poterunt. Quod verò ad localia attinet, non est ad ea deueniendum, nisi corpore vniuerso expurgato, alioquin plus allicerent humoris, quam discuterent.

optima

optima tamen sunt duo illa iam dicta medicamenta, sacrum scilicet, & diapyritis quibus strumofos, & rebelles emollire, ac discutere consueui. In minoribus etiam natu puerulis ab ipso diaphanico exordiri licet. Possem hoc loco multorum cataplasmatum descriptionem adferre, quæ affectui huic opportuna forent. sed vnum tantum proponam: nam molestus cataplasmatum vsus est propter deligationem: ubi tamen opus est maiore emollitione, his per noctem vtendū, emplastris verò interdū. Rec. radic. cucum. sylu. radic. liliorum alborū, radic. althææ an. manip. vnum, florum chamæmeli, pulu. farinæ seminum lini ana vnciam vnā cum decocto prædictarum, herbarum, fiat cataplasma, cui addē medullę vitulinę auxungię suillę recentis, pinguedinis anserinę olei amygdalarum dulcium ana quantum sufficit ex uno, uel horum pluribus. hoc enim medicamento molliores effectæ strumæ emplastro facilius discutientur.

De Strumis ulceratis. Cap. XXVIII.

Strumæ non solum à pituitoso succo, sed à melancolico permixto interdum oriuntur, suntque deterioris modi, quàm priores; & inde dignoscuntur, quod superficies cutis minimè sit concolor: verum subfusco colore, ac

venis circumquaque conspicuis nigricante sanguine refertis prædiræ, adde quod punctiones, quædam acres, & dolor comitantur; & præcipue vbi humoris atrii sanies sub cute latens ad putredinem conuersa cutem ipsam exedit, ac depascens mali modi vlcus, aspectu fœdū excitat. & quamuis non vlcera strumæ difficilē semper curationē habeat multò tamen istæ reluctantur magis, præsertim cū ab vniuersali membrorum principum citio pendeant. harum vel non suscipienda est curatio, valde diuturna futura, vel certè cum aperta prædictione Præcedat itaque optima victus ratio, ætati, temperaturæ, atque humori peccanti conueniens. purgetur præterea non solum pituita, verum etiam & succus melancholicus in hunc modum. Rec. syrupi de fumo terræ compositi, de pomis, de betonica, ana drach. quinque, infusionis senæ orientalis factæ in sero caprino vncias quatuor vel quinque prout corpora laxiorem, vel adstrictam magis aluum habuerint. Adeundem etiam usum faciunt Diaphænicon, & confectio Hamech cum Diasenæ lenitiuo hac ratione Rec. Diasenæ, lenitiui drachmas quinq; cōfectionis. Hamec, electuarij de dactylis ana drachmam unam semis. Prodest exhibuisse pilulas de fumo terræ vna cum pilulis cochijs scriptul. trium, vel quatuor pondere. Quod verò ad localia attinet, ad sedandam humoris depascentis sæuitiam,

vix

vix aptius præcipitato excogitari potest, & ad ulcera huiusmodi cacoethe curanda, putredinemque remouendam, simplici interdum insperso, nonnunquam medicamentis de succis permixto. Desuper verò dandum linteum simplici ipso de succis illitum. Si verò tanta sit vlcerum sæuitia, vt huic non cedant, uel deteriora euadant; nullum relinquitur præsidium aliud, quam unctio: uerum & hæc stante uniuersi corporis uitio, uana esse potest: incorporibus enim pessimo succo refertis, cū interni inimici arcem oppugnent uix proficere licet: plus namque potest internum uitium, quam artis instrumēta singula, & propterea si fieri possit ab huiusmodi curationibus honesta fuga capienda est: nam artifice potius dedecus, quàm estimationem adferunt, admiratus tandem sum ipse clarissimos alioquin, & magni nominis medicos decoctum guaiaci, melancholico etiam succo peccante, huiusmodi strumosis exhibuisse.

De abscessibus earundem glandularum.

Cap. XXIX.

IN prædictis adhuc glandulis abscessus quidem à frigida materia profecti, pituitosa quidem, sed tenui procreantur; hosque communi uoce medicorum vulgus strumas appellat, cum tamen verè non propriū enim strumarum

strumarum est, non suppurari: isti verò tanquam à tenui materia profecti, ad abscessum, sanie in vnam cauitatem collecta perueniunt, qui ante, & post ipsam suppurationem diu producuntur, pluribus interim simul obortis, oui albo similis humor effluit, nihil olens; suntque huiusmodi corpora subalbida pituitosa magno capite prædita, & breui ferè ceruice. Curantur tenui, calida & sicca uictus ratione, humoris peccantis purgatione ab initioque tum discutientibus, tum emollientibus dictis emplastris delitescunt. Prodest uerò præ cæteris hoc morbi genere laborantibus in umbra deambulare inferioresque presertim corporis partes exercere, lotionibus, ac frictionibus uti, aluum facilem reddere, si quæ ætas, & vires consenserint absonum à ratione minimè fuerit decoctum guaiaci opportunè præbere, & aquas thermales calefaciendi ac ficcandi facultate præditas, cuiusmodi sunt apud nos Porrectanæ nouæ, Aquarianæ Montis Catini dictæ, uel quæ alibi eiusdem potentiæ scaturiunt: nam cum frigidioris præcipuè uentriculi uitio foueantur, egregiæ succurrunt calefacto, & exsiccato nō solum uentriculo, uerum uniuerso corpore. etenim uentris torpedio hoc est imbecillitas à frigiditate proficiens, ut Hippocrates sexto Epidemiorum, uniuersum corpus perturbat, sanguinisque massam immundis succis refertam reddit, qui ad partes
corpora

côrporis imbecilliores atque fufcipere aptas delapfi morbum tam diù fouent, quouſque uiſcerum intemperies ſublata fuerit.

De carbunculo peſtilenti. Cap. XXX.

Vemadmodum non peſtilentes carbunculi à ſanguine craſſo ſub propria forma manente procreantur, & plerunque morbi ſunt, non autem grauioris alicuius affectus accidentia: ita carbunculi peſtilentes à ſanguine quidem craſſo generantur. Verum qui inuenis antea corruptionem adeptus fuerit: neque morbi ſunt, ſed peſtilentium febrium ſymptomata transmittente nimirum natura, ad laxiorem corporis particulam, quæ præ imbecilitate influentem humorem à centro ad circumferentiam expulſum fufcipere apta eſt; ac ferè in inguinibus, vel ſub axillis, vel iuxta aures erumpunt. Diſcuntur autem quod uehemens febris antecedit, tum temporis uagans, cum anxietatibus, uehemente ſiti, delirio, atque alijs grauibz indi-
cijs, quæ mali modi febres comitari ſolent: quarto autem, uel quod ſummum eſt, ſeptimo die tuberculū erumpit durum, peſſimè olens fœdum aſpectu, cui rubedo quædam ſub ſuſca adiuncta latentis humoris malitiam indicat: adiſcitur pulſus in profundo moleſtus, atque ingentes pun-
ctiones. &
quamuis

quamuis hæc sit quædam dimiuuta crisis; solent tamen plerunque ij, quibus perfectè prodeunt, epidemicam illam perniciem euadere, eoque magis, si adiuta rationali ministro ualida natura uenenum expellat, & prorsus quasi euomat: quæ tamen horrenda mala, etsi Dei opt. Max. beneficio nostra tempestate non contigerint: qua tamen ratione medicamentis, & manus opera curandi sint, explicabo. Rec. cæparum minutim concisarum, scyllæ in partes discissæ ana libram semis, bulliant ad decoctionem usque, & probè pistentur. adde mellis albi uncias quatuor, Terebinthinæ uncias duas, pulpæ ficuum uncias tres, misceantur. Loco antea sacrificato cataplasma calidum adhibeto, ac singulis ferè horis immutato. postquam enim humoris latitantis malitia, medicamento uires superarit; si nouum integris uiribus superdetur, proderit multo magis. ex usu etiam est pullum columbinum uiuum rescindere, innatoque eius calore adfluente, parti applicare, ac tamdiu sinere, quousque caleat: ad eandem etiã rationem facit gallus eodem modo appositus. Sed quoniam eo ducere conuenit, quò natura uergit per conuenientes particulas, eoque maximè, ubi peccans materia pestilens fuerit; propterea hirudines, scarificationes. & uesicatoria, quæ ex sinapi, fermento, & cantharidibus conficiuntur, cum aceto scillino cõueniunt. Theriaca uerò ma-
gna

gna antiqua, si eius sit copia, cataplasmatibus loco superposita, & frequenter immutata, primas obtinet partes. Quod uero ad manus operam spectat, horum pestilentium tumorum non est exspectanda suppuratio: uerum crudi quam celerrimè aperiendi sunt sed cum bifariam id fieri possit, ferro scilicet crudo, & candenti; ego crudum prefero ea ratione, quod ex usu sit maxime illam humorum uirulentiam unà cum sanguine copiosè manare: quod si uisio adhiberetur, cohiberet humorem intus magis contracta crusta. Si tamè post sectionem ferro crudo factam putredo depascere uideatur ad eiusdem malitiam compescendam, candentia instrumenta adhibere necesse est. Sed faxit altissimus ne unquam huiusmodi curationes tractare oporteat.

De faciei verrucis, et alijs vitijis. Cap. XXXI.

SI faciei, uel naso uerrucæ contigerint, uel cōgenitum aliquod tuberculum uerrucæ simile non est sapientis hæc aggredi: nam ea est faciei natura, ut si medicamentis irritetur, facilè ab uniuerso corpore materia confluat, phagedenæque, uel carcinomata excitet. congenita igitur huiusmodi tubercula, uel eminentias verrucis similes nulla ratione, ut iam diximus, attingendas censeo. post genitæ autem quanuis non

non sine discrimine tractentur; minus tamen ex his mali, quam ex congenitis accidere potest; sum que in antedicta sententia, ut quod malim, prorsus dimittantur, vel solis candentibus instrumentis iam dicta ratione eminentia corpuscula opportuna adæquentur, præmissa tamen prædictione victus ratione, ac purgatione idonea. corpora verò malo succo referta, nō attingere satius est, sed temerarijs relinquere. Quod verò ad phlegmones, & erysipelata faciei attinet, eadem ratione curentur, ut de capite & parotidibus dictū est. Tumores præterea quidam mali modi, cancroscæque naturæ circa nares, & oculos, corporaque illa glandulosa iuxta aurem sita exoriri solēt; quorum incipientium malitiam præcognoscimus tum ex vniuerso habitu ad melancholicum spectante, tum ex fæditate coloris, quo extuberantia prædica est, & venis circumquaque conspicuis atro humorem refertis. comitantur adhæc punctiones, doloresque maiores multò, quàm tumoris magnitudine conuenire videantur: quæ ubi perspecta fuerint, imminentium ulcerum, & malorū prædictione artem a calumnia vindicamus: nam tandem in fœdum ac depascens vlcus abeunt, quod vniuersam eius lateris regionem plerunque absumit: Huiusmodi mali modi affectibus præcognitis latenti causæ quamprimum consulendum est purgatione ac venæ sectione, ut noxium humorem

rem

rem ab affecto loco auertamus. prodest si tempus id paciatur, vaccinū ferum, uel caprinum lac potandum dare, ptisana hordeacea corpus alere; venas primum inferiores reuulsionis causa, deinde superiores ad deriuandum inspecta rectitudine aperire: particulæ verò laboranti ad humoris sæuitiam compescendam huiusmodi cataplasma super dare. Rec. solani hortensis pul. plantag. pulu. ana vnciam semis seminum papaueris albi drachmas tres, violarum drachmas duas cum aqua solani fiat cataplasma: cui adde pulpæ passularū uncias duos, luteos oui duos. olei amygdalini recentis quantum sufficit misceantur hoc cataplasma dolori ablanditur, ac discutiendi facultate pollet. ubi tamen humores rebelli quadam natura sunt præditi, optima quæuis præsidia contemneri uidentur. & sicut sunt de genere tumorum raro contingentium; ita etiam uix ad bonam frugem perducī possunt. ubi uero, quod ferè fit, ad ulcus uenerint, nullum opportunius excogitari potest medicamentum, quam nostrum de succis: quo etsi non curentur, præseruat tamen, ne in deterius abeant. Qui uerò se ignaris committunt mira pollicentibus uariaque sine ratione medicamēta adhibentibus præcīpites uel ad sæua ulcera, uel ad interitum ruunt.

*De oris affectibus, & primum de Batrachio hoc
est ranunculo. Cap. XXXII.*

Batrachium tumor est sub lingua oriens, qui quamuis cum dolore atque inflammationem interdum oriatur, præsertim in pueris; frequentius tamen ab humore frigido ac pituitoso proficiscitur. ubi uerò inflammatio adiuncta fuerit, febris cum dolore partisque affectæ pulsu, duritiæ at robore comitatur; faucibusque lege consortij affectis, uix uocem proferre queunt: Si autem a materia frigida pendeat, sensim colligitur, nulla febris, ac dolor adest, tumorque mollis est, & concolor, blesè loquuntur, uocis sonum ranarum in morè proferentes. Calida igitur peccate materia, huiusmodi fit curatio: si per ætatem licuerit casia, uel clystere, præmisso, inferiora poplitis, uel malleoli uasa reuulsionis: ergò morbo incipiente uel augescente secantur: si uerò morbo procedente deriuatione opus fuerit; brachij uel cubiti uena aperiatur, a uino abstineant, hordaceam bibant, uel tenue iusculum, prifana hordacea in cibo, uel panis contritus, uel ferculum ex cucurbita, & frigidis, oleribus: ad summam, quæ sanguinis modicum generent: nihil dentibus atterât, sileant. huiusmodi uerò cataphlasma

cataplasma linguae subijciatur. Recip. radic. altheae probe decoctae, & pistatae, pulpae passularum infusarum in eodem decocto, & extractae ana vncias duas. Leniens hoc medicamentum frequenter linguae tepidum subijciatur: lenit enim, emollit, gustuique minimè ingratum est. mento autem, & iuxta guttur, quod habet violarum rosarum ana vnciam vnā, farinae hordei vncias duas, pulpae passularum vncias tres, radicū altheae manipulos tres, misceantur fiat cataplasma secundū artē; cui adde olei violacei, olei amygdalarum dulcium ana vnciā vnā, sub mēto tenui fascia deligetur. Prætermittendum hoc loco minimè videtur, mihi valdè suspectam esse curationem, quam libro tertio ca. 26. Paulus de re medica alioquin optimè meritis in huiusmodi affectu curando proponit: nam inquit tumorem esse cum inflammatione Batrachium, postea iubet perfricari ficcis, misy, & eruginerafa. Hæc haftenus. Si verò frigidi humoris inditia fuerint, vniuersalibus, prout decet institutis, discutiens, atque emolliens huiusmodi sit. Rec. pulpae ficuum decoctarum in vino dulci, pulpae passularum in eodem decocto ana vncias duas misceantur apponantur, ut dictum est. Tumore suppurationem expletam indicante, non est verè da sectio, sed paruo phlebotomo aperiendus atque humor educendus est; è calidis enim fluxionibus sanies alba prodit; è frigidis uerò oui albo
fimi-

lis materia egreditur. si calida sit fluxio, malsa abluendum; si frigida mulso, cui etiam ad discutendum atque exsiccandum oliuarum muria adijcitur.

De Vuæ morbo. Cap. XXXIII.

 Elsus sexto libro capite decimo quarto dicebat, Vuæ vehemens inflammatio terrere quoque debet; itaque in hac & abstinencia necessaria est, & sanguis rectè mittitur: & si id aliqua res prohibet aliud ducitur, hæc ille. Hanc dependentem a summo palato carunculam, non exiguam afferre utilitatem, si secundum naturam se habeat, satis constat, ea etenim ex morbo uenereo, uel acri destillatione consumpta, sermo adeo vitatur, ut per nares sermonem proferre videantur: eadem verò aucta nimis, vocem, ad deglutiendi usum vitiat. Hæc molli ac fungosa substantia prædita, aptaque nata saliualem humiditatem faucibus suppeditare: si nimia humiditate madescat, uel acri fluxione aut sanguinea infectetur, verendam inflammationem, ut ex Celso retulimus, vitæque discrimen affert: nam cum eadè paristhmijs, palato ac faucibus flammam communicet, quandam anginæ speciem excitat. Huic affectui causam præbent immoderata victus ratio in falsis, acribus, vinoque potenti, austruæ constitutiones

stitutiones, solis æstus, hypocauſta; adde & temporis cacoſchymiam, humorumque acrium redundantiā. Affectus ore patefacto facilè dignoſcitur: ſi enim fluxio frigida extiterit, rauedo ſine febre adest; partes ſunt concolores faucium feruor nullus, frigidum atque inſipidū humorem excreant, in calida vero fluxione una cum febre ingens feruor, ac flammeus color adest, uix loquuntur, ac ſuffocari videntur, quaſi ſynanchi correpti. Huic malo quamprimum ſuccurrendum eſt uictu reſiſtiſſimo ex ſolo ptiſanæ cremore, medicamentiſ locuſ ferè nulluſ eſt, eo quod vix iuſculum aliquando deglutire queant: ſed lenientis medicamenti loco paulò acrius clyſtere inijciatur huiuſmodi. Rec. decoctioniſ betæ, maluarum, furfurū quantum ſufficit, adde olei uiolacei vncias quatuor, hieræ picræ unciam unam, mellis roſati uncias tres cum oui luteo & ſale fiat clyſter. Lenita aluo ad uenæ ſectionem conſugiendum eſt, & ſi affectuſ, vt fere fit repente irruat, neque inducias præbeat, etiam citra clyſtere, quod poſtea inijci poteſt, eadem die uena ſecetur. Sed è memoria quaſo non excidat, minimè ratione conuenire, propter cauſas alibi relatas, venam in brachio, cubito, uel manu aperire: nam morbo incipiente, vel augeſcente nihil aliud eſſet, quam a membro mandante, iecore nimirum ad locum affectum materiam trahere: ſecetur igitur uena poplitis uel mal-

leoli

leoli dexteri lateris, uel eius quod præcipuè afficitur, ut seruetur rectitudo. qua quidem reuulsua sectione administrata, nihil prohibebit nisi morbus remiserit, eadem die, uel post paucas horas, morbi magnitudine, uirium robore, atque ætate suadentibus, cubiti uenam uel internam, uel communem aperire. Vena secta ad localia deueniendum erit, præmissis etiam inferiorum partium frictionibus ligaturis, & calidæ balneis. iuuat igitur uaccinum lac tepidum, ptisanæ cremor lac minimum albi papaueris, liquiritiæ succus ex recenti radice extractus, prodest adhuc ore continere looch illud, quod de papauere Galeno appellatur, in gargarismatum autè usu ab illo motu abstinendum; nam ex eo flamma excitatur, sed capite reflexo ore tantum contineat ut contactu ad inflamas partes perueniant idque frequenter faciant. in cæteris Celsum consule, circumfitis uerò partibus extrinsecis, qua dolorem experiuntur, iuxta guttur, & aures etiam internas iuuat illitiones facere ex amygdalino, aut uiolaceo ac singulis diebus clysteres injiciendi. eadem curatio tonsillis, uel paristhmijs eodem affectu laborantibus opportuna. commune omnibus est, quod tenuem acrem, salsumque humorem expuant, insignemque in locis istis feruorem experiantur. Si liceat ægris deglutire, leniens medicamentum huiusmodi offeratur. Rec. pulpæ casia drachmas sex, pulpæ

DE TVM. PRAETER NAT. 501

pæ Tamarindorum drachmas duas semis, misceatur. Si deglutiri nequeat, iusculo dissoluatur, in quo hordeum, violæ, papaueris semina, & liquiritia recens ebullierint, sed de paristhmijs satis; iam de Angina pertractare tempestivum est.

De Angina: Cap. XXXIIII.

Acutissimus, & perniciosissimus morbus angina est, qui Synanche Græcis dicitur; eo quod laquei, funisve in modum ægros strangulare consueverit. Hæc inflammatio vel in faucibus fit, vel in gutture, in externisque, vel internis laryngis, uel faucium musculis; à vetustioribus medicis vna tantum voce Synanche dicta est: posteriores verò quadrifariam diuidunt. internis enim proprijs laryngis masculis inflammatione affectis cynanchen dixere: externis verò, vel communibus flamma obsessis, paracynanchen uocant: interna etiam faucium regione, & paristhmiis, earumque membrana inflammata, ac tumescente cynanchen: externis verò faucium particulis inflammatione turgentibus, paracynanchen. His quatuor speciebus aliam uix unquam visam ab externa causa vertebrarum, scilicet luxatione proficiscentem addunt. Huius inflammationis causa vel interna est, vel externa: interna sanguinis, atq; humorum quantitate uel

C c

qualitate

qualitate infestantium redundantia. Hic affectus uel est uera phlegmone, à bono sanguine quantitate peccante facta, uel a sanguine quidem, sed tenuissimo, ac feruidissimo, cuiusmodi est ille, qui facit erysipelas; qui quidē bono sanguini permixtus uel erysipelas phlegmonosum, uel phlegmonem erysipelatosam prædominantis tumoris ratione, excitat: non est tamen difficile hanc humorum miscellam internoscere, habita ætatis temperaturæ, anni temporis, dolorisque ratione, ipsa autem curatio non admodum differt. Externæ sunt causæ deuorata spina, ossis squamula faucibus infixæ, rerum asperarum deglutitio, solis æstus, calidaque alimenta. Signa autem sunt erecta ceruice spirare, sermonem vix proferre, parum, vel nihil deglutire, gutturis, & faucium dolor vehemens, ac pungitius infixæ spinæ in modum; facies uniuersa rubet, lingua intumescit, febris ardens comitatur, pulsus languidi, duri, atque inæquales: extrema interdum frigent, collum quibusdam cum rubore tumet, ac in singula momenta suffocationem minatur. Grauisissimi huius affectus cognitio, quam curatio facilius est, atque inducias non patitur, idcirco quamuis alui lenitio per clysterem, uel medicamentum non præcesserit, a sectione uenæ incipienda curato est. Sed cum fluxionis impetum ad cōtrarium trahere semper expediat propterea communem eorum sententiam proba-

ri nequeo, qui Paulo authore cubiti uasa aperiūt. Cum autem satis sciant affectu ineunte ad remotissima reuellendam materiam esse, ab eius uenæ sectione exordiuntur, quæ inter pollicem atque Indicem media conspicitur, quam communis, & iecorariæ geminati rami constituunt. Procedente dein tempore deriuationis causa cephalicam, uel iecorariam secant: postremò ubi affectus iam strangulationem minatur, euacuationis a patiente particula nomine, uenam sub lingua aperiri iubent; cum tamen morbo incipiente, uel augescen- te a scopo plurimum aberrare uideantur quacunque uena cubiti, uel manis secta: nam cum in ipsa uera phlegmone membrum, a quo fluxio oritur, iecur sit, utpote sanguinis officina; tantum abest, quod secta in cubito, uel manu uena ad contraria fluxio deducatur, ut etiam uersus locum affectum, & in ipsam patientem particulam quasi data opera alliciatur: nam uena caua ad iugulum delata, in duas primum insignes distributiones, dexteram scilicet, & sinistram partitur. Subdiuisa denique in iugulares atque axillares ramificatur a iugularibus dein externis gutturis uasa originē habent. Cum igitur satis constet germanam gutturis, manusque uasorum naturam esse, iugularesque sanguinem affectis angina particulis suppeditare. Quænam dubitandi materia relinquitur, uenæ sectionem a cubito uel manu factam humo-

rem a mandante membro, ad iugulum usque deducere? ubi autem eo peruenerit, nonne ad affectam uehementi doloris sensu particulam calore rarefactam maior ascendet materiei copia quam e secta uena hauriatur. Quapropter in eam deuenio sententiam, ut morbo incipiente, reuulsionis ergo nulla ex superioribus uenis aperienda sit, uerum ea quæ in poplite, uel malleolo conspicitur: si enim non solum ad contraria rectitudine seruata trahitur fluxio, uerum etiam, & copia imminuitur, nihilque ex huiusmodi sectione periculi imminet, quemadmodum in ea, de qua superius dictum est. Reuulsiua autem hac uenæ sectione præmissa nihil prohibet eadem ipsa uel postera die, si uires ferant, & morbus urgeat, deriuationis causa cubiti internam aperire: tuto enim hoc fieri potest, si reuulsio præcesserit. Postremò uel sanguisugas iuxta aures, uel eas, quæ sunt sub lingua uenas, euacuationis a patiente particula ratione, si necessitas urgeat, aperire licebit. Quod ad uictus rationem attinet, solo ptisanæ cremore nutriendi sunt, uel ferculo ex cucurbita, aut pane contrito in iusculo parui pulli confecto, in potu autem uel iusculum huiusmodi, uel hordeaceam bibant. Quod attinet ad purgantia, uix ullum adhibere licet propter faucium angustias: si tamen liceat uel Syrupus ex multis uiolarum infusionibus unciam quatuor pondere, uel cassiæ uncia

una offeratur profunt tamen præcipuè clysteres acres aliàs descripti, balnea, deligationes, frictionesque partium inferiorum. His ritè peractis, localium habenda ratio, fouet Paulus guttur ipsum lana oleo tepido perfusa; sit autem oleum vel violaceum, uel amygdalinum dulce recens: præterea cataplasma ex farina hordeacea, aqua uiolarum, uiolatoque oleo, uel ex hordeacea, & uaccino lacte; aut radices Altheæ decoctæ, seduloque contritæ cum farina hordei, & lacte apponantur. Huiusmodi etiam valde prodest, Rec. violarum pulueris ana unciam unam, farinæ hordei uncias tres, pulpæ passularum infusarum in lacte vaccino uncias tres, olei amygdalarum dulcium recentis, uiolacei ana quantum sufficit. misceantur, fiat cataplasma molle, sicut electuarium, hæc & huiusmodi extrinsecus frequenter adhibenda: facile enim eorum facultas a calore partis alteratur: sint tamen hyeme tepida, æstate frigida. Non omittam hoc loco admiratum me sæpè numero fuisse tum scriptores ipsos, tum hodiernos medicos, qui nimiam fidem abditis qualitatibus, & specificis, quas uocant uirtutibus adhibentes, quod hirundinis nidum cum stercore scilicet, paleis, & festucis lucto compatis gutturi admouendū consulant; cuius partes tanquam inflammatae ac dolore affectæ blandientia, ac mollia postulant. Sed cogitate obsecro, a n creta illa sicca cum festucis
plus

plus abditate facultate prodesse, vel conspicua asperitate obesse queat; ego certè manifestis potius, quam occultis uirtutibus fidem semper adhibui, sed de his hæcenus.

De epulidibus, & Parulidibus. Cap. XXXV.

Arulides nil aliud sunt, quàm inflammationes vel abscessus gingiuarum: epulides verò carnis earundem additamenta. Horum tumorum cognitio facilis est, cum oculis subiiciatur: dolorem enim afferunt cum pulsu, rubentque plurimum uehementem calorem experiuntur, febricula nonnunquam comitatur, solentque ferè ad abscessus peruenire. Causamplerumque habent dolorem dentium si putredine, uel carie afficiantur: quibusdam propter partiū imbecillitatem flante Austro inflammari consueuerunt. Ad dolorem autem compescendum, supurationemque accelerandam in parulidibus cōuenit pulpa passularum, uel ficuum ex Altheæ decocto: prodest ex radicibus altheæ cataplasma per se, succus ptisanæ, altheæ decoctio, uel uaccinum lactepidum sunt remedio. expleta autem supuratione, quod ex tumoris mollitie, ac fluctuationeprehenditur, phlebotomo materiaeducitur, dolor abit, mulsæ os colluitur, syrupoque rosato sicco cicatrice obducitur. Quantum uerò
ad

DE TVMV. PRETER NAT. 207

ad epulides attinet, galla ficca inspersa, uel eius decoctum prodest facta ex aqua nucum decoctione. ex usu est aqua sulphuris, qua additamentum absumitur. quod si non cesserit, actiones que impediatur, tutum est candentibus urere, posca lauare, mulsa curare, syrupoque tandem rosaceo sicco cicatrice obducere.

De strumis, & abscessibus colli.

Cap. XXXVI.

 Ve de abscessibus, & strumis antea proposuimus, duris colli tumoribus opportuna sunt: nam cataplasmata aedem; diapyritis sacrum emplastra opitulatur, eodem etiam modo si in ulcus abierint. Habent hi curationem non minus difficilem, ac diuturnam; suntque ferè pueri humidioris capite præditi, & ob id ad ætatis usque mutationem magna ex parte producuntur.

De Bronchocele idest gutturis hernia.

Cap. XXXVII.

 Mnis tumor antiquis cele appellari consuevit: sed quamuis nomen commune sit; tumorum tamen species differunt propter uariam contenti humoris naturã. Bronchocele

choceile enim antiquis tumor est in anteriore colli regione oriens, sub cute protuberans, quæ arteriam asperam, ipsumque bronchi caput, laryngē scilicet obuoluit. Hanc gutturis herniam botium, uel goffum uulgo dixere, eò quod huiusmodi uoce animalium uolatilium ingluuiem appellare consueuerint. Affectus hic plerisque in locis raro accidit: regionum tamen quarundam incolis propter aquarum, aeris, atque locorum naturam frequentissimus affectus est: nam in quibusdam Mediolanensis ditionis, & ad radices alpium iuxta pedem otium uix quempiam reperire licet inter mulieres præsertim, qui ab huiusmodi uitio sit immunis: dependet enim illis a gutture non solum protuberantia una, sed plures, concolores indolētes, & apud nationes illas non est indecorum botio laborare. Causam effectricem in aquarum præcipuè naturam reiiciendam arbitror, pituitosi enim succi plurimum generāt quorum uitio obseffus illi de steatomatum, atheromatum, aut meliceridū genere excitantur. Locorum huiusmodi incolis nulla curatio adhiberi potest, generationis causa permanente. Quibus verò præfidijs alibi curandi sint, dicendum superest. Si tamen prius explicuerimus communem causam esse humorem crudum & pituitosum, qui uentriculi plerumque frigidioris uitio, generatur, & in eam partem tanquam imbecillem, rariorque substantia præditam

tam confluit, & fenſim colligitur, capite etiã hu-
 midiore ad fluxionem concurrente, ſuntque varie
 illæ abſceſſuum ſpecies pro peccantis humoris
 craſſitie; Si enim pituita tenuis, Meliceride; ſi pau-
 lò craſſior atheromata; ſi adhuc vis cidior fue-
 rit, ſteatomata, vel ſtrumofos, humores procreat.
 mollitie, duritieque tumoris internofcuntur; qui
 enim tactui renituntur, in ſteatomatum, vel ſtru-
 marum genere reponuntur, & vix curantur, quod
 materia collecta neque diſcuti neque ſuppurari,
 apta fit. Si verò mollior, & tactui cedens fuerit,
 puri ſimilem materiam ſubefſe indicat, vt in athe-
 romate, vbi autem mollior, vt ſub digitis quaſi flu-
 ctuans fuerit, meliceridis indicia præbet, qui ple-
 rumque, ſerò tamen ſuppuratur, & non magno ne-
 gotio curatur. Ineuntibus occurrendum, habendaque
 eſt alimentorum ratio, vt ſcilicet ad calidum
 & ſiccũ inclinent, ſitque potius attenuans, quàm
 plenus. vitandæ omni ſtudio cruditates, vinũ dulce
 propinetur, in quo ab ipſa vindemia, dum in
 dolio adhuc feruet, abſinthij coma, roris marini
 flores, & ſaluia infundantur, vt eius facultate tum
 ventriculus tum caput roborentur. Sit tamen vi-
 num pauciferum, eiusque moderatus uſus, habita
 ſemper ætatis, temperaturæ, atque anni temporis
 ratione. Præterea per interualla purgandum hu-
 iuſmodi medicamento. Rec. ſpecierum hieræ ſim-
 pl. Galeni drachmas duas ſemis, cum melle roſa.

ceo solutiuo fiat bolus, qui patienti manè offeratur. Deinde Rec. Syrupi dementha, oxymelitis simplicis, miuæ aromaticæ, syrupi de betonica ana unciam unam semis, huius miscellæ, singulo mane capiat tria, uel quatuor cochlearia. Humoribus hac ratione præparatis. Rec. Agarici trochiscati drachmam semis, pilularum de tribus cum Rhabbaro pilul. aggregatiuis ana scrupulum vnū; misceantur, fiant pilulæ numero quinque in auro, ra exhibendæ, uel pilularum loco exhibeatur diaphaniconis vncia semis. Corpore expurgato si temporis opportunitas id patiat, maximè sunt usui, ut causæ occurramus, aquæ thermales, salsa, sulphurea, atque aluminosa natura præditæ. cum enim uentriculi, ut dictum est, frigidioris, & humidioris uitio materialis causa foueatur, si calefacientibus, ac detergentibus uentriculo consuluerimus, maximè proderit. Postquàm igitur toti corpori cōsultum fuerit, localia adhibēda, etenim corpore uitiosis succis referto, tantū abest, quod localia profint, ut etiā summopere aduersentur: nam cum calida esse oporteat, plus materiei traherent, quàm discuterent. Animaduertite tamen ne solidiori substantia præditos tumores medicamentis curatuos polliceamini; sed incipientes tantum, & qui molliorem continent materiam: aggredi enim horum curationem manus opera, parum sapientis esse arbitror, quod grandia uasa
iugularia

DE TVM. PRAETER NAT. 211

iugularia proximas partes percurrant. possum tamen ipse verè affirmare me infra scriptis medicamentis incipientium tumorum aliquos discussisse. Rec. mellis albi uncias tres, Terebinthinæ uncias duas, sulphuris ignem non experti, bituminis Iudaici ana unciam semis, aluminis scissilis drachmas duas cum oleo veteri, & pice nauali, ad cerati quod uocant formam redigatur, & particulæ admoueat. Aliud Rec. gallarum pulu. unciam semis, lapidis pyritis tenuissimè pulu. drachmas quatuor, pyretri, nitri ana drachmas duas, sandarachæ drachmam unam, terebinthinæ Cypriæ, ceræ luteæ nouæ ana drachmas tres, picis naualis drachmas tres, uel quantum sufficit, conficiat emplastrum, quod particulæ adhæreat. Aliud Rec. radicum cucumeris agrestis recentis manipulos duos, coquantur in uino, & pistentur; adde Terebinthinæ cypriæ unciam unam, squamæ æris, sulphuris, nitri ana drachmas tres, mellis quantum sufficit, fiat cataplasma. Postremò ad discutiendos huiusmodi tumores insigni facultate pollent duo illa toties memorata, diapyritis, & sacrum.

De Aneurismate. Cap. XXXVIII.

Arteriæ dilatatio aneurisma est, iugularibus præcipue contingens, cuius causa est spirituosus, ac feruidioris sanguinis impetus, quo tu-

nicæ distenduntur. Corporibus accidit impen-
sæ biliosis, & quæ tenuissimo sanguine sunt refer-
ta. Quod uerò ad externas causas attinet, ex uehe-
menti fit clamore eleuato pōdere, difficiliori par-
tu; tactu non solum, uerum etiam & aspectu co-
gnoscitur: ingens enim pulsatio sensibus sese of-
fert, particulæ cutis ualde renitens efficitur, ubi
præcipue plurimum augeatur. Huic mali inci-
pienti nisi celerrimè succurratur, ægros ad interi-
um præcipitat; eo quæ maximè, quod deligatio,
quæ huic affectui magnoperè conducit, iugulo
non facile accommodetur, sicut cubiti flexuræ, ac
popliti. Præmissa igitur ad calumniam uitandam
prædictione, uictus frigidus, atque humidus insti-
tuendus, qui causæ occurrere, ac sanguinis feruo-
rem compefcere, tenuitatemq; in crassare queat.
Vena deinde eiusdem lateris in poplite, uel mal-
leolo uerè, & autumnō secanda est, ut humorum
impetus ad remotissima retrahatur: nam si cubi-
ti uena secetur, ad affectum locum maior fluxio,
quasi data opera perducetur. Redundans uerò
bilis myrobalanis, casia, tamarindis expurganda
est. Inter localia Aetij medicamentum mihi
ualde probatum est: nam exiguum quamuis ui-
deatur maximi tamen est usus. Rec. foliorum cu-
pressi exsiccatum, & tenuissimè puluerizato-
rum uncias quatuor cum succo uuæ immaturæ,
uel uino granatorum austero, ad cataplasmatis
formam

formam redigatur, ac moderata deligatione, ac puluillis superdeligetur, iuuat semperuiui maioris succus, cui proportio omphacij sine fale adijciatur; madefactaque lintea multiplicia patienti particulæ superdeligentur, vt nihil dormienti, cubanti, sedenti, ambulantiue incommodi adferat, aut respirationi obsit. Interim tamen a clamore, ira, saltu, venere, ac vehementi quocunque motu abstineant. Postremò insignem ex infrascripto medicamêto, longo rerum usu utilitatem aliquot ægrotantes fuisse consecutos compertum habeo, quod parti facile adhærens persistit, ac roborat. Hæc habet. Rec. mastiches, ladani ana drachmas tres, bistortæ, nucum cupressi, hypocistidos ana drachmas duas, sumach, acatiæ granorum myrti, boli Armeni veri drachmam unam semis, thuris electi vnciam semis, gummi Tragacanthi, gummi Arabici ana drachmas tres cum cera noua pice nigra, ac terebinthina quantum sufficit; ad emplatri, quod ceratum dicitur, formam redigatur, ut adhæreat, & non inficiat.

De sterni abscessibus, & gummatibus Gallicis.

Cap. XXXIX.

S Vm ossa iuguli, & sternum sint excarnes particulæ exiguo calore præditæ propterea fit, vt frigidis tumoribus sint obnoxia, venereoq; affectis

affectis morbo intumescant. Itaque perquirendum est, an alia passi fuerint accidētia illius morbi propria, eo nanque antiquiore effecto in his partibus gummata concrescunt: præcedit dolor in profundo grauis, ac interdum pungitiuus, nullo interim circa initia apparēte tumore, eo quod materia, quæ sua mala qualitate infestat, inter ossis substantiam, & periostrium sese insinuans, vehementem dolorem, nocte præsertim afferat. Locus concolor est, sensim tamen postea intumescit cū duritiæ, tandemque ad suppurationem inclinatur; & cariem plerumque ossi subiecto attulisse reperitur. Huic malo si circa initia occurratur purgatione, sanguinis missione, conuenienti ratione victus, & guaiaci potus non magno negotio delitescit, ab ulcereque & carie præseruantur. Sed si negligantur, corpore prauis succis referto, admodum difficilem, & diuturnam curationem reddunt, quapropter internæ causæ, ac toti corpori consulendum est: nam si nullam de toto corpore, deque efficiente causa rationem habuerimus, qua ratione solis localibus, ut empirici faciunt, curatione absoluemus? Vniuersalibus igitur ritè peractis localia adhibenda, huic uerò usui sunt accommodanda, & longo mihi usu probata diapyritis, & sacrum; quorum tanta est facultas, sacri præcipuè, ut causa fouente sublata, tumores hosce discutiat, atque ad nihilum redigat. Vbi verò putrida intus mate-

DE TVM. PRAETER NAT. 215

ria latet, cariesque subest, medicamentis discuti nequeunt: sed ad sectionem uel ferro crudo, uel caustico factam, deuenire necesse est, locumque ita patefacere, ut subiectam cariem scalpris auferre liceat, ut caro ab incorrupta ossis substantia, uel à membrana progerminans cauum repleat. Ad putredinem autem, & malitiam horum ulcerum auferendam, nihil aptius inuenire licet ipso præcipitati poluere insperso, uel medicamento nostro de succis comisto, donec putris humor sublatus fuerit: aloe deinde, thure, atque iride ossi inspersis, natius calor fouetur, naturæque tandem beneficio expleta cauitate, artis auxilio cicatrix inducitur.

De mammarum tumoribus. Cap. XL.

Um mammæ laxa, molli, fungosa & quadam adenosâ substantia consent, grandiaque uasa habeant non solum nutritionis causa, uerum etiam, & generandi lactis occasione; nihil mirum uideri debet, si uarijs tumorû generibus sint obnoxia: fluxionem enim facile recipiunt uel ab interna, uel ab externa causa ortam, frequenter tamen dolent, ac inflammatione uexantur concreti lactis occasione. plurimæ enim mulierum, quæ a partu filios a se abdicant, lacque illis præbere abnuunt, impietatis pœnas luunt:

launt: lacte enim in mammis turgente, ac inflammationem afferente, eoque maximè, quòd puerperæ graui quodam abusu, pleniore uictu utantur, contuso, scilicet, ouis, ac uino potenti, ut mirum nihil uideri debeat, sanguinem pleniore alimento auctum ubera distendere uehementemque dolorem excitare; quo fit; ut minuendi eius gratia grandiusculo puero mammas offerant. Sed interim non uident se insigniter peccare; nam et si uncias aliquot eduxerint, paulo post tamen (nihil deficiente a suis muneribus natura) noui humoris duplicata copia transmittitur; quo fit, ut fluxio, ac dolor augeatur magis. Itaque de puerperis primò agendum, quæ lac infantibus præbere non cogitant, ut ordine de inflammatione agamus, quæ turgētis lactis causa oritur. Vbi quæ peperit mulier filium alere nequeat, uel eam euitare molestiam sibi proposuerit; septem a partu diebus, quo tempore febris plerumque afficitur, uictu uratur tenuiore, uino abstineat, iusculum sine sale bibat, uel uinum quidem pauciferum. Quòd ad alimenta attinet, conueniet ferculum ex iure pulli, atque sorbile ouum: contusæ uerò carnes minimè. femora, & crura ante cibum fricentur, ut puerperium copiosius fluat, materiaque a mammis reuellatur: fluentibus enim a partu copiosè purgationibus, quantum ætas, temperatura, consuetudoque postulant, uix mammae intumescant
mitique

mitique doloris sensu afficientur. Præter frictiones, si puerperium remoretur, ac nihil obest, lotionibus, in sesibus, ac sanguinis missione ex poplite, vel malleolo uti expedit. Quod attinet ad localia, rosaceo, ac recenti butyro mammæ illinantur: hoc enim quamvis exiguum videatur, si parce interimuixerint, doloribus, ac inflammationibus arcendis efficax præsidium est. Sed quoniam ad medici consilium vix confugiunt nisi summa cogente necessitate, interimque valde pleno uitutuntur; propterea fit, ut vehementi dolore partitis duritie, rubore, atque omnibus inflammationum indicijs afficiantur, in promptu ob id medicamenta sint, quibus & dolor leniri, & materia discutiqueat. Optimum autem hoc est. Rec. foliorum plantaginis pul. fol. solani pul. rosarum, uio-
larum ana unciam semis, pulpæ passularum infusarum in aqua plantaginis extractæ per setaceum uncias quatuor, cum aqua plantaginis fiat cataplasma molle; cui adde olei amygdalarum dulciû, olei rosari comp. ana quantum sufficit, ceræ parû ad olei consistentiam. Si hæc adeo profuerint, ut dolore linito tumor discutatur, ac in pristinû redeat, Galeni diapalmate absumemus. Sin autem, ut fit, tenui materia discussa crassiores partes relicte fuerint scirrhus relinquitur, tumorque concolor est, vix dolens, tactui renitens, inæqualis. cauedum est idcirco, ne exquisitus efficiatur, quod

facile accideret, si ualidè discutientia adhiberetur: non est tamen ita difficile propter laxam, ut diximus mammarum substantiam, scirrho affectas, huiusmodi cataplasmate curare. Rec. radic. liliorum alborum radic. althææ radic. cucum. agrestis ana manipulum unum, bulliant, ac pistentur s. a. adde florum chamæmeli pulu. farinæ sem. lini ana unciam, & semis, olei amygdalarum dulcium, medullæ uitulinæ ana quantum sufficit fiat cataplasma molle instar electuarij singulo die semel, aut iterum, temporis ratione habita, nouum adhibeatur. Sed cum sæpe accidat rationalem medicum curationem ab initio minimè suscipere, eo quod muliercularum potius, quàm medicorum circa initia, consilio utantur, interim morbus confirmatur, ac difficilis euadit, ad efficaciora ob id præsidia fugiendū. duris verò tumoribus emolliendis, omnium maximè prodest amygdalini dulcis perfusio ex alto cadens, ac moderatè calida. etenim hac ratione emolliens facultas ad profundum deducitur magis, quàm per illitiones, fots, aut cataplasmata. cauendum tamen est, nè oleum acriori, quàm deceat caliditate præditum irroretur: plus enim per accidens obesset, quàm per se usui foret, itaque moderatus sit olei calor. per fundatur quotidie dimidiæ horæ spatio; cataplasma deinde superdetur, ut illam humectandi, ac discutendi facultatem conseruet. Tumoris autem du-

ritie prædictorum facultate molliore effecta, licebit per interualla diadictamnum discussioni magis aptum adhibere, ac interdum oleo perfundere; modò cataplasmate, nonnunquam verò sacro uti. Si autem mammas non phlegmone, sed erysipelas occupauerit, iam relatis antea signis facile inotescet, cauendumq; erit, ne ualdè reperiētia adhibeamus; ad spiritualia namque membra flammam impellunt, sed efficienti causæ consulendū uenę scilicet sectione ex inferioribus partibus facta, clysterijs, purgatione, uictus ratione frigida, & humida, ptisana, & huiusmodi, ac uini abstinentia. Si autem doloris ratione locale adhibendum sit, sufficiet partem rosaceo composito, interdum amygdalino dulci recenti, uel uiolaceo tepido illinire. Sed iam de Carcinomate agamus.

De Carcinomate mammarum. Cap. XLI.

Cancer a crasso, & melancholico sanguine oriens, glandulæ circa initia tangenti speciem refert; qui quidem in profundo residens externam mammæ partem, quæ ad axillam respicit, plerunq; occupat durus quidem, & ad tactum dolens est; cui interdum pungitius dolor accedit; & quemadmodum incipiens difficiliorem cognitionem habet, ita contraria ratione inueterato facilius curari potest, ubi ue-

rò iam in magnam molem excreuerit, tuberosum-
que, & grandem tumorem effecerit, cum dolore
uehemèti, ac fusco cutis colore uenis circumqua-
que còspicuis, curationem uix recipit. Sed quem-
admodum optimus herbarius ille cèsetur, qui pri-
mum expullulâtes ex terra plantas internoscere
potest; ita & medicus prudens atque in arte exer-
citus haberi debet, qui nuperrimè exordientia
mala perspecta habuerit: tunc enim uictus ratio-
ne, purgatione, sectione uenæ, humoris influxum
quasi frëno compescere licet, ac prohibere, ne al-
tas radices iaciat, sed non rarò fit, ut huiusmodi
affectus antea sèquiant, quàm sapientis medici cò-
silio utantur propter eam, qua mulierum pleræ-
que afficiuntur, uerecundiam, eoque magis, quod
facris plerunque uirginibus accidere solet, quæ
ad rationalis medici operam uix confugiunt, nisi
summa cogente necessitate; quodque deterius
est, medicamenta sæpe ab imperitis & muliercu-
lis accepta sine ratione adhibent. Itaque cum in-
cipientes caneros ex Galeni testimonio, & longo
rerum usu fatiè perspectum sit, curationem ad-
mittere, singula ob id diligenter inuestigâda sunt,
quæ ad exactam exordientis mali noticiam perdu-
cat. Primùm igitur omnium considerandus est,
corporis habitus, utrum ad melancholicum incli-
net. perpendenda est ætas, num consistens, uel ad
senium accedens; an mēstrua opportunè fluant,
atque

atque in ea quantitate, quam ætas, anni, tempus, consuetudoque postulare videntur: ferè enim fit, vt menstrua remorentur: propter eam enim quã habent mammæ cum utero communionem, cohibitus intra vasa sanguis ille ad superiores partes recurrit tumoresque huiusmodi in laxa mammarum substantia excitat, uniuerso sanguine turbidiore, atque excrementosiore effecto. Si igitur contigerit, ut incipientem huiusmodi tumorem curare aggrediamur, si obtemperare uelint, nõ erit admodum difficile illas diu præseruare quod ipse Dei opt. Max. beneficio nõ rarò sum cõsequutus. vere nãq; & autumno peccantes humores præparandi, atque educendi sunt, vena poplitis, uel malleoli secanda; & si menses, ut fit, substituerint, omni ingenio euocandi sunt: menstruo enim sanguine suppresso, uel diminutius fluente, nihil proficietis, uictu præterea frigido, & humido, probumque sanguinem generante utendum est. Confert mirificè usus ptisanæ, atque opportunis temporibus caprinum lac potandum dare, aut lactis uaccini ferum; nihil enim æquè prædominante melancholico succo prodesse potest, quam lactis usus: vix enim morbus hic illis nationibus usus est, quæ lactæ uescuntur, quod de scythis a Galeno scriptum est, quibus uerò in locis salitæ carnis; leguminum aromatumque frequens est usus, cancri sunt familiares. Itaque circa initia paruulo adhuc tumo-

re, si causæ probè consultum fuerit, Galeno Diapalma corio illitum superponere, ac quarto, vel quinto quoque die permutare, uel donec adhæreat sinere conuenit; fit tamen diapalma, quo ipse uxor ex rosaceo confectum. Sed quoniam vulgata sententia Hippocratis habet, quod canculos occultos omnes melius sit non curare, & quod curati citò pereant, non curati uerò longius tempus perdurare consueuerint; propterea opportunū, me facturum duxi, si paucis sententiam patefecero. Per occultos igitur intelligit tam eos, qui sunt in mammis, & nondum ad vlcus peruenire, vel in utero partibusque reconditis latitant; itaque melius est non curare ualidioribus, scilicet medicamentis, & præcipuè manus opera: nam qui temerè, ut tumores hosce auferant ad manus operam deueniunt, secant, vruntve. isti nihil aliud faciunt, quàm ut, diu alioquin uicturas celerrimè interimant: ea enim est morborum omnium a melancholico succo, uel a bile ipsa exusta proficiscentiū natura, ut manus opera, acrioribusque medicamentis exacerbentur, irritentur, ac sequiant, propter rebellem huius humoris naturam, qui potius ab blandiētia, minimè uerò acria postulat. Præterea nō potui satis interdum mirari medicos alioquin clarissimos, qui in tumoribus mammarum canculosis, guaiaci decoctum exsiccandi facultate præditum obtulerint. Sed tempestiuum est medicamen-

ta proponere, quibus grandiores effecti tumores mulceri, atque ad ulcus delati curari possint, ne saltem in deterius præcipites abeant. Rec. rosarum rubrarum pulueriz. vnciam vnam semis, meliloti polu. unciā unā: misceantur, & cum uino dulci paucifero fiat cataplasma molle; cui adde luteos oui duos, olei amygdalini recentis quantum sufficit. Aliud, Rec. radices althæe mundas probè decoctas, atque contusas; fiat autem decoctio in lacte uaccino, aut uino dulci, uel aqua plantaginis, cui adde panis medullam contusam, & rosaceum, redigaturq; in formam cuiusdam electuarij, ut leniter parti infideat. Aliud ualde efficax, & probatum in exacerbationibus. Rec. foliorum plantag. pulu. uel eius succi, foliorum solani pul. seminum papaueris albi ana unciā unā, carnis passularū uino dulci irroratarum, uncias quatuor, pulpæ ficuum decoctarum ex lacte uncias duas, rosarum, uiolarum farinæ hordei ana unciā semis, florum neupharis puluerizatorum drachmas sex. florum chamomæli unciā semis, singulis in tenuissimum puluerem redactis cum aqua, uel succo plantaginis lactevè uaccino, ouillo, uel caprino, interdum uino dulci, prout tempus anni, ætas ac temperatura postulare uidebuntur, fiat cataplasma molle sicut electuarium, cui adde pinguedinis anserinæ, & olei amygdalarum dulciū quantum sufficit, ac per æstatem frigidum, hyeme tepidum

pidum admoueat, & frequenter permutetur.
 Sed ne uni tantum medicamento assuescens natura, illud contemnat, varia cum ratione atque usu inuenta non desint. Præter dicta medicamenta mihi probatum est illud simplex magis, quod ex solis radicibus althææ recentibus conficitur molle, ac blandum, cui amygdalinum oleum tantummodo adiectum, sed quoniam fit aliquando, ut propter acrem particulæ sensum cataplasmatibus, pondus perferre nequeant, tunc ad decoctiones confugere oportet, quibus lintea multiplicia sub tempore madida apponantur, Rec. meliloti, radic. althææ, florum chamæmeli, sem. lini ana manipulum unum, foliorum plantaginis, solani portulacæ, uel eorum succi ana uncias duas, capitum papaueris albi cum feminibus numero quinque, foliorum lactucæ, uiolarum ana manipulum semis, florum nenupharis albi manipulum unum semis, ex his omnibus, uel quibusdā fiat decoctio in aqua uel fero lactis vaccini quantum sufficit ad herbarum decoctionem: probè enim mulcere solet, ac doloris sæuitiam lenire. Magno etiam uigente feruore, medicamentum ex solani succo, & lacte eadem ratione prodest. sed hæc opportuna sunt medicamenta occultis canceris dicata, qua in parte ulcus non est, si uerò iam eruperint tumores, ad ulcusque deuenierint; nullum curando ulceri opportunius excogitari potest nostro de succis dicto;

æo: circumfiris uero partibus, quæ dolore, ac duritiæ correptæ sunt iam dicta superaccommodari possunt, ita tamen, ut ulcus neque attingant, neque comprimant: vehementissimis uero doloribus mulierem infestantibus, quibus febres, & uigiliæ coniunctæ sunt, coacta quadam curandi ratione ad doloris sensum consopientia medicamentâ deueniemus, cuiusmodi sunt triphera magna, requies Nicolai, Theriaca recens, Philonium Romanum, uel Galeni diaspermaton drachmæ vnus pondere, una uel duabus a cæna horis exhibita postquam aliquot noctes insomnes traduxerint, concidente ex uigilijs facultate uitali plus ex his utilitatis, quam incommodi accipiunt, sed de his satis, si addidero antiquæ theriacæ usum incipientibus cancris hyeme præsertim ualde utilem esse, si drachmæ aliquando pondere exhibeatur.

De tumoribus glandularum sub axilla.

Cap. XLII.

BVbones, phymata, & phygethla nihil aliud sunt quam glandulosarum partiû inflammationes, nec alia ratione curari postulât, quam antea explicata. minimè enim conuenit, cum spiritualium membrorum sit quasi cloaca, repellentibus curare, nè ab ignobili particula ad nobilissima viscera humores intropellâ-

Ff tur,

tur, eoque magis, si criticè id factum fuerit, præcedente nimirum acuta febre; uel si humor qui a natura expellitur, pestilentis alicuius tumoris naturam præ se ferat. Quocirca confugiendum est ad illud caput, in quo de parotidibus uerba fecimus. simili modo si loca eadem scirrhus, abscessu, sinu laborent aut in fistulam abeant, ampliore sectione aperienda sunt, medicamentisque detergentibus, & siccantibus curandi; ut dictum est prius. Scirrhi autem, & strumæ, cum eiusdem naturæ sint cum tumoribus, qui iuxta aures, & in collo expululant, eandem curationem requirunt. Quod uero attinet ad carbunculos, qui partes huiusmodi inuadere solent, primum omnium perpendere oportet, utrum tumores hi morbi sint, aut maioris affectus symptomata: si enim morbi fuerint, comitabitur quidem febris, tanquam accidens, uerum non continua, dolores, vigiliæ deliria, inexhausta sitis, anxietates, atque inquietudines minimè adhærent, quæ pestilentialium febrium sunt accidentia, ubi autem mitiores, ac uerè morbi fuerint, ita curandi. Rec. radicum liliorum alborum, radicum altheæ ana manipulos duos, pulpæ ficuum uncias quatuor, croci scrupulum semis, cum oleo amygdalino & medulla uitulina, uel axungia suilla fiat sc. a. cataplasma quo utendum, quousque suppuratio expleta fuerit, & sectio adhibita. Si autem grauiora mala comitentur, a pestilenti que febre pro-

proficiscantur, ipsi præ cæteris causæ, & morbo consulendum est, symptomate tamen non neglecto: quo enim natura uergit per loca conuenientia, eo nos ducere conuenit, huiusmodique utendum præsidij. Recipe cæparum minutim incisarum manipulos duos, radic. cucumeris agrestis radic. liliorum alborum, ana manipulum unum, bulliant cæpæ, & radices ad decoctionem perfectam, & probè cõtundantur; postea adde dictamni cretici puluerizati drachmas duas, scordij, farinæ seminum lini cymini, seminum sinapi pul. ana drachmas duas, pulpæ ficuum uncias tres, pinguedinis gallinæ axungia suillæ ana quantum sufficit, fiat cataplasma, ac frequenter nouum superdetur, ne contenti humoris uisus, ex longa mora medicamento potentiam in suam naturam conuertat. Expleta tumoris suppuratione, cum trifariam aperiri possit, caustico, scilicet ferro candenti, & ferro crudo præferendam, ut dixi sectionem censeo, ut plurimum sanguinis illius mali modi prodeat, quod in uisione, & caustico minimè sequeretur; nec est permittendum, ut omnino corruptus humor, cute diuulsa, per se prodeat, sed crudus adhuc tumor patefaciendus est; ut natura rectè operans, artis beneficio adiuuetur. Prodest adhuc medicamento loco antiquam theriacam linteo illitâ superdare: nam pro ea quæ pollet attrahendi facultate, & ueneno resistendi potentia mirificè cõ-

ducit; post sectionem conuenit quod ex terebinthina, melle & aloë conficitur.

De umbilici procidentia. Cap. XLIII.

Vemadmodum iter illud, ut dicemus, quo uasa seminalia ex uentris amplitudine per inguina ad testes descendunt, ita dilatari solet, ut omentum, & intestina in scrotum descendant, non aliter umbilico accidit: nam qua uia utero contentis umbilici uasa prodeunt, & ad iecur uterinum perueniunt; eadem, etsi naturæ beneficio contrahatur, & corrumpitur, flatu tamen sese insinuante, atque humiditate relaxante dilatatur interdum, quo fit ut primus flatu cutem illam extendat, atque attollat, deinde omentum, atque intestina sese insinuentur. Affectus hic recens natis infantibus ob humidi copiam frequens est, præsertim ubi nutricem nacti fuerint, quæ ferociorem lactis copiam illis offerat. Eius signa sunt notissima, uix quæ uiris accidere solet; mulieribus tamen quæ frequenter pariunt, propter insignem illam abdominis protuberationem, non raro accidit præsertim ob partus difficiles, dum aerem in thorace cohibent, clamitant, quæ doloribus uexatæ, grandesque adeo umbilici prolapsus experiuntur, ut nucis pinæ uel parui peponis magnitudinem æquantes conspexerim; qui-

quibusdā uerò idem contigit, quod uiris, quib. te-
nue intestinum in scrotum decidens inflammatio-
ne corripitur: ita & mulieres ieiuno in vmbilici
prolapsum infinuato in cōsimilem passionem in-
cidunt. Cui ineunti malo nisi succurratur, ad inte-
ritum præcipitat, inflammationem subsequente
partis gangræna, etenim frequenter a muliercu-
lis, uel ab imperitis morbi natura ignorata, cōtra-
ria adhibentur medicamenta. Si quid verò hu-
iusmodi contigerit primum omnium commune fa-
ciendæ sunt mulieres, ut supinæ decumbant, mini-
meque elatis humeris, sed in plano iaceant, dan-
daque opera, vt prolapsum intestinum in suam se-
dē restituatur; quod si minus facile succedat pro-
pter flatum, qui intestina, & vmbilici uacuum distē-
dunt, locum antea subscripto decocto fouere ex-
pedit. Rec. anisorum, fœniculi, anethi, chamome-
li feminum lini, dictami cretici ana manipulum
unum bulliant in uino optimo ad tertias, ac tepi-
do per spongiam foueatur. flatu discusso promi-
nentia leuiter comprimenda est, ut intestinum in
suam sedem restituatur, postea adstringentibus
utendum est ad relaxationem ipsam corrugandā;
optimum autem medicamentum est, quod sequi-
tur. Rec. aloes, mastiches, thuris, ladani, succini,
gummi tragacathi gummi arabici ana drachmas
duas, bistortæ, hypocistidos, acaciæ, sanguinis dra-
conis, boli armeni oriétalis, gallarum drachmam

vnam

ynam semis, cum cera citrina, terebinthina, & pice nauali quantum sufficit fiat ceratum s. a. quod bene adhæreat, & non inficiat, puluilloque superposito fascia probè deligetur: non magno enim negotio curantur pueri recens nati, si non ad modum clamitent. Sed mulieres insigni prominentia affectæ, uix curationem admittunt, præsertim si in utero habeant, quo tempore deligatione uti minime licet, satisque erit, si prohibeatur, ne labatur in deterius. Lethalis procidentia signa sunt tumor durus, rubens, maximè dolens cum vehementi calore, comitatur præterea febris ardens cum mentis alienatione uigilijs, anxietatibus, nequeunt loco stare, auersantur cibum, bilem uomunt, interdum, & ipsa alui excrementa: quæ ubi accidunt, imminentis perniciiei periculum indicant. Prædictione igitur præmissa ægram interim non deferamus: ubi verò inflammata pars ad interitum properat, umbilicus promines iam ex rubro ad fuscum, & liuidum colorē inclinatur; quæ gangrænam primo, deinde sphacelum minantur, spesque iam in angusto reposita est, imò potius nulla relinquitur. Vbi igitur procidentia inflammatio occupare ceperit, optimis præsidijs succurrendum est, primum tenui uictu ex ptisana, uino temperandum quantum ægri uires patiuntur, clysterijs educendæ sunt fæces; per superiora verò uix ullum medicamenti genus cōuenit, nè a toto ad partem

partem affectam humores deferantur, uel ipsa sola casia ad leniendum, ac refrigerandum propinanda est, ubi res ipsa postulare uideatur, patienti autem particulæ cataplasma huiusmodi commodandum erit Rec. uiolarum, rosarum, farinæ hordei ana unciam unam puluerizatis singulis cum aqua plâtaginis uel maluæ fiat cataplasma, quod cuiusdam electuarij effigiem cōtrahat; cui pulpæ passularum uncias quatuor adijcito; olei rosacei compositi, amygdalini recentis ana quantum sufficit, tepidum hoc per hyemem æstate uerò frigidum frequenter admoue. Venæ interim infernarum partium sectione morbo ineunte opus est, tantumq; sanguinis hauriendum quantum uires, ætas, ac tempus anni postulabunt, affectus enim de quo est sermo, adeo est grauis, ut quatuor dierum spatio ad sphacelum peruenire soleat; ad quē statum ubi affectus peruenerit, non est remedii locus, quod, ut dictum est, indicant lior, & deperditus, partis sensus, cum insigni odoris fæditate. Propterea non est quod (affectu nullam curationem recipiente) rationalia præsidia infamiae nota afficiamus: ad putredinis tamen fæditatem depellendam uino utemur generoso, cui acerum permixtum sit, & cum aloë, & thuræ efferbuerint, madefactis linteis appositis.

De tumoribus, qui intimiores ventris partes afficiunt.

Cap. XLIII.

Multas esse in mesenterii substantia glandulas, ut uenarum, & arteriarum, (quas mesaraicas uocamus) distributionem muniant, nemo est qui nesciat. Hæ glandulæ frigidis succis imbutæ ad tantam molem perueniunt, ut nucis pineæ, & capitis pueri magnitudinem interdum superent, & quoniam de earum tumoribus ab antiquis nulla, pauca a recetioribus, scripta sunt: operæ pretium me facturum duxi, si de ipsarum recognitione, tum curatione pertractauero, eo quæ magis, quod tumores isti medicis alioquin probe uersatis non rarò imponunt, ut arbitrentur prout hanc aut illam mesenterii sedem afficiunt, utero, lieni, aut aliis uisceribus inesse, cū tamen proprijs quibusdam inditijs ab uteri, uel lienis tumoribus, facile discernantur: nam qui lienem afficiunt duri tumores hoc habent proprium, quod diuturnæ præcesserint febres, quòd malo habitu præditis, accidat, eo quod uiscus toti corpori necessarium afficiatur. In glandularum uerò mesenterii tumoribus uniuersum corpus in consensum minimè trahitur, præcipuis enim totius corporis gubernandi muneribus non sunt destinatæ, quauis cui
accidunt,

accidunt, mesaræi particulæ obstructions adferant. Quod verò ad sedem affectam attinet, durus lien sinistro hypochondrio continuatur, loco minime mouetur, æqualis tangenti sese tumor offert ad inferiora inclinans, si autem eas, quæ sunt in mesenterio glandulas affecerit, tumor erit indolens loco facile mobilis, tuberosus, atque inæqualis, eo quod plura glandulosa corpora connexa, & mirificè aucta sibi inuicem cohæreant, inæqualesque tumores tuberis terræ in modum efforment. Si autem inferioris mesenterii sedem utero proximam affecerint, rei anatomicæ ignari, qui res ipsas oscitanter expendunt; uteri scirrhusi tumore mulieres laborare arbitrantur; cū tamen interim nulla symptomata comitentur, quæ uterinos affectus indicent. Differunt igitur ea ratione, quod tumores uteri dolent, æquales, qualiforma prediti sunt; neque loco prorsus mouentur. Itaque morbo perspecto, primum omnium causis morbum fouentibus occurrendū est; cumque a pituitoso succo procreentur, genitum præparare, atque educere conuenit, ac, ne rursus aggregetur, omni studio prohibendum tum uictus ratione tum opportunis in eum usum medicamentis. Nec prætereundum est uomitu purgare (si id liceat) opportunum esse: nam medicamenta, quæ crudis humoribus expurgandis, uel ad pituitam educendam exhibentur, plus humoris

ad loca affecta deferunt (ventre præsertim inferiore affecto) quàm educant, satis igitur erit uomitu peccantem succum expurgare, uel huiusmodi clysteriis Rec. decoctionis factæ cum anetho, chamæmelo, baccis lauri, origano, seminum anisi quantum sufficit, adde hierę picrę unciam unam oxymellis simplicis uncias tres, olei rutacei, uel seminum lini uncias quatuor, cum sale fiat clyster, quo quidem medicamento nihil utilius excogitari potest ad calefaciendum, extenuandum, atque educendum, & præcipuè si crassorum intestinorũ glandulæ tumorem patiantur, sed sæpius oportet iterare, atque interdum solo rutaceo, & sapa, vel mulso conficere. Quod verò ad patientia loca attinet, & ea quæ extrinsecus admouentur, irrigatio, uel embroca ex dulci oleo facta mirificè prodest; in ditioribus autem ex chamæmelino, uel amygdalino dulci, deinde hoc cataplasma. Rec. radic. liliorum alborum, radic. cucumeris agrestis, radic. altheæ ana manipulos duos, sēnigræci pulu. farinæ seminũ, lini, florũ chamæmeli ana unciam vnā cum uino dulci fiat satis amplum cataplasma, cui adde mellis albi uncias tres, terebinthinæ uncias duas, axungię suillæ, medullæ uitullinæ olei amygdalarum dulcium ana quantum sufficit misceantur, & per noctem superdeligetur. Interdiu verò, si deambulanti ægro molestum sit cataplasma, qđ loco non facile persistat, diadictamnũ, vel diapyritis

pyritis adhibeatur, opportune etiam sunt thermales aquae calidae uentriculo, ac intestinis expurgandis, ac roborandis, etenim eorum uiscerum praecipue uitio tumores procreantur.

De abdomine propter hydropem tumescente.

Cap. XLV.

Vanuis inferior uenter in maximam tumoris molem hydropicis adauctus magni morbi symptoma fit, ab intemperieque iecoris, lienis, atque interdum uteri proficiscatur, & vix ullam curationem recipiat, nisi uiscerum intemperies corrigatur, propter quam serosa sanguinis copia gignitur nihilominus, quia interdum fit, ut manum adhibere oporteat, uentremque sectione patefacere, ut aqua educatur, propterea paucis, quae ad hanc sectionem pertinent, aperire constitui, etsi uix euadere eos accidat, quibus aqua per sectionem educitur, eo quod serius manus operi se committat, ubi tumoris moles adeo aucta est, ægrotantisque uires ita prostratae, ut illam euacuationem quanuis interpolatis uicibus factam perferre nequeant; imò ante diem quartum refrigerati plerunque percunt, satius itaque esset huiusmodi imbecillioribus effectis, nulla ratione manum adhibere, ne artis in tempestiuè adhibita instrumenta vituperentur, si

G g 2   tamen

tamen vnquàm acciderit, ut vires id patiantur, una cum celfo dicemus, fatius esse anceps remedium, quàm nullum. Propterea, ea sedes fectioni apta eligenda erit, quæ umbilico subiacet, non tamen in medio propter musculos rectos verùm ad externum eorundem latus; ibi enim cutis multo tenuior reperietur, ac si iecoris præsertim uitio id contigerit, supra dextrum: si lineis, sinistrũ os ilij fection fiat, ubi autem adhibetur, in sedili æger collocandus est, ut humor ad locum fectionis decumbens, eam particulam distendat: distenta enim nullo negotio temporis momento pertundetur, eoq; magis, si ministri manibus hinc inde comprimentibus ad fectionis locũ humor impellatur, exigua, quæ per phlebotomum fectione adhibita pro virum ægri robore aquæ quantitas educatur, satisfæque esse uidebitur, si libra una, uel etiam dimidia singulis vicibus excreta fuerit, ne autem sponte plus humoris prodeat, in promptu habenda est, cannula plumbea, quæ in foramen demissa, quasi in doliũ, plagam ita obstruat, ne humoris aliquid egredi per se possit, cuneo deinde plumbeo, cui tenuo linteum obuolutum sit, cannulæ orificium obstruatur, decumbat interim supinus æger, per puluillũque, & fasciam cannula studiosè custodiatur, ne per noctem egrediens, humore, qui sensim collectus est, affatim affuso, subita mutatione facta, æger intereat, reficiantur interim modico vino.

vino generoso patientis vires; ut humoris excretionem facile sustineat: nam quanuis aqua excrementum sit, suo tamen extraneo calore uiscera ex accidenti fouet. non est tamen negligenda uniuersi corporis curatio, ut causæ, ac morbo simul consulamus, si res pro uoto successerit, particulæ laboranti lintheum emplastro barbaro illitum adhibete, ut plaga cicatrice oducatur.

De imi ventris tumoribus. Cap. XLVI.

Onculcatus circa uterum propter mensens retentos sanguis, præcipuè uerò, si purgatio a partu supprimatur præter alia incommoda, febres, capitis grauitates, phreneses, anxietates, inquietudines, & uigilias adfert quibusdam in imò uentre infra umbilicum, uel supra alterum inguen tumor magnus cum dolore; de quo Hippocrates muliebrium primo tractauit, dicens: tuberculum quibusdam oritur circa inguen sine capite magnum, quod medici, quid esset ignorantes aliquando secuerunt, & in magnum discrimen induxerunt, uolens innuere sectionem intèpestiuè fuisse adhibitam: nihil enim maximæ tumorum parti deterius accidere potest, quàm si crudæ aperiantur materia nondum ad suppurationem delata; recrudescunt etenim, & miris modis dolor, & febris augentur, quapropter

pter ipsius tumoris suppurati opportunitas expe-
 ctanda est: nam cum naturæ beneficio quasi criti-
 cè materia expellatur, est omni ingenio adiuuan-
 da, scire enim licet uasa quæ per inguina ferun-
 tur, maioris illius rami foboles esse, a quo uasa in
 uterum propagantur, ut ab utero ad inguina tur-
 gens in uenishumor faciliè deriuari queat, admo-
 uèda idcirco sunt medicamenta, quæ a profundo
 ad superficiem humorem euocent, hoc aut aptum
 Rec. radic. liliorum alborum radic. cucum agrest.
 ana manipul. duos, farinæ seminum lini, florū cha-
 mæmeli pulu. ana unciam unam semis, farinæ triti-
 cæ uncias tres, pulpæ ficuum uncias quatuor, cū
 decocto supradictarum radicum fiat cataplasma
 molle, cui adde medullæ uirulinæ, axungię suillæ
 recentis ana quantum sufficit: nihil enim, quod
 expellendi facultate polleat, sed quæ laxent admi-
 scere licet, humorumque expulsionem uiam patefa-
 ciant. Tumore tandem aliquando suppurato (diū
 enim producuntur) ac materia sub digitis flu-
 tuante, cuteque alicubi attenuata, ac prominen-
 te mediocris sectio adhibenda est (cuneoque se-
 mel immisso, prohibendum ne affatim humor pro-
 deat) ut decumbenti nullam in excernenda ma-
 teria moram faciat, suppurans deinde medica-
 mētum ulceri superaccommodum, sine cuneo ple-
 runque; ne materiam, quæ in singulas horas sup-
 puratur, egredi prohibeat, etenim vlcere nō pur-
 gato

gato nihil minus uerendum est, quàm ut plaga agglutinetur: extrinsecus uerò ad durities emolliendas ex usu est diapalma, quod oleo amygdalino dulci, mollius effectum fuerit. Si uerò internas partes abstergere, atque exiccare oporteat, clysteriolo mulsâ, uel mulsam tepidam iniiciatur: Si adfit inflammatio, indicant, acris particulæ sensus, circumstarum partium rubor; prodiensq; sanies tunuis, ac subcitrina: adde, quod egrediens humor, uedinem proximis partibus, contactu adferat; tunc mulsâ lauare, atque unguento ex succis curare expedit: si uerò nulla acrimonia percipiat, mulso abluere satius erit, atque huiusmodi curatione ita prosequi donec circumsitæ partes detumuerint, tandemque barbaro cicatrix obducatur; euadunt enim non magno negotio mulieres a grauisimis uteri affectibus, & puerperio retento si per abscessum morbus iudicetur, in pristinamque ualitudinem redeunt, ac fœcundæ conseruantur.

De inguinum tumoribus. Cap. XLVII.

QUoniam adenosâ inguinum loca, eadem cum alijs glandosis particulis natura sint pradita, idcirco eadem curandi ratio, & præcepta cõsimilibus locis antea tradita, huc transferenda sunt, tam in inflammationibus, quàm abscessibus,

ac

ac duritiebus curandis, ut iam dictis nihil adiiciendum uideatur, cum tamen hæc loca, iecoris, & membrorum nutritionis sint cloacæ, frequētiusq; quàm superiores affici consueuerint, affectu præsertim uenereo antiquis ignoto; maximè prodest, si naturæ beneficio, quasi criticè, tumore ea in parte excitetur, & quicquid uenificæ qualitatæ intus latet, per loca inguinum expurgetur: quapropter, si natura sapientissima per cōuenientia loca noxium humorem moueat, non est alio auertenda, quocirca damnandi uidentur illi, qui incipientibus huiusmodi tumoribus, genitalis carie, alijsque inditiis comitātibus, uenam secare, corporisque purgationem aggredi non uerentur: nam rectè operantis naturæ munia nunquam remoranda sunt, imò potius, quæ a profundo attrahere, laxare, & naturæ motum adiuuare queant, adhibenda sunt, cuiusmodi habentur in capite de Patotidibus: suppurato deinde, ac secto tumore nihil impedit, quin & purgare corpus, & uenam secare, aliaque moliri possint, quæ ad propriam ueneriei morbi curationem pertinent.

De Peritonæo laxato. Cap. XLVIII.

Quamuis summo cum naturæ artificio, ab interna peritonæi amplitudine seminalia uasa prodeant: nihilominus ob uarias sæpè causas,

vt casum, saltum, clamorem, eleuatum pōdus, vehementem, equitationem, insinuante sese primum flatulēta materia uasorum seminalium iter dilatari, ac patefieri contingit, pueris praesertim, & senibus; quò fit, vt nō exiguo cum vitę incōmodo, omentum, & intestina per illud iter progressa, varias herniarum species pariant: cum primum enim tumor in inguine excitatur, bubonocelen, si uerò omentū iam descenderit, epiplocelē latini omentalē herniā: si autem tenue intestinū delabatur, Græci enterocelē, latini intestinalem herniam dixere: huic incipienti malo si quis occurrerit, nō est difficile deligatione, emplastroque ad id destinato curare: scitote tamen, quod etsi satis intelligam peritonæi continuum solui posse, atque in scrotum admittere intestina; nihilominus ex sola ferè eius itineris dilatatione id accidit, per quod seminis vasa ad testem perueniunt; secui enim herniosos plerumque ex grandi hernia ita affectos, vt manum facilè caperet dilatatio nihil tamen soluta peritonæi continuitate. Huic itaque ineunti si quis optimam deligationem exferreo cingulo, atque idem emplastram ad umbilici procidentias descriptum, mihi longo usu probatum adhibuerit, fiet uoti compos, non solum in pueris, verum etiam & adolescentibus; in grandioribus verò natu prohibebit saltem, nè tendant in deterius: admonendi sunt tamen interim qui

hoc malo afficiuntur, ut ab omni violento motu, & scalæ descensu celeri sibi caueant; nullumque præsertim gravè pondus attollant: cohibito, enim in thoracè spiritu, nutritionis membra magno impetu deorsum propelluntur; à flatulentis præterea abstineant, aluum facilem habere studeant; nā qui adstricti a sunt aluo, in huiusmodi relaxationes facile incidunt.

De tumoribus mentula. Cap. XLVIII

Arca glandis coronam, sub ipsoque præputio, excrescentiæ quædam carniæ extuberant molles, & fungosæ, antiquis cognitiæ, quapropter inter affectus venereos non sunt collocandæ, appellanturque; ueteribus myrmetiæ, uel Thymi; eò quod cacuminum thymi orientalis effigiem præ se ferant, suntque; de verrucarum genere, referuntque; internam carniæ substantiam, granulis quibusdam distinctam, uulgoque; vocantur porificus, differuntque; à verrucis manuum, & aliarum partium, quod continuè quodam humore madeant, ac fœdè oleant, in dies augentur, aliasque; proximarum partium excrescentias, propter illam immundiciem procreare uidentur excrescuntque; adeò, ut interdum glans præputio detegi nequeat. Hæc sarcomata ita auferre soleo: tenui funiculo serico singularum excrescētiarum basim

basim complectot, ac uinculo perstringo, duobus præterea uinculi capitibus inuicem connexis, singulis diebus iteratò contorqueri iubeo, donec ex crescentiæ basis ita constricta nullum alimentum carni superadditæ præbeat ; quò fit, ut deficiente spiritu, & humore denigrentur, flaccescant, tandemq; decidant, quo factò super basi, à qua thymi progerminabant, alumen rupeum probè combustum inspergo, linteum deinde rosacea madens adiicio, linteo inter glandem, & præputium relicto, ac sæpiùs permutato ; ut frequentia curationis loca celerius exiccentur, uino austero, & rosacea lauentur . Hac præcipuè ratione auferuntur, nisi neglecti admodum excreuerint ; & temporis, ut fit, diuturnitate quasi occalluerint : si tamen hac ratione auferri nequeant, basi per laqueum constricta suprà eundem forcipe scindantur, antedictaque curentur ratione ita tamen, ut post sectionem ad sanguinem compescendum decerpta filamenta sicca adhibeantur, deinde rosacea, & oui albo linteis excepto mulceantur : ad cicatricem deinde obducendam, præter alumen ustum, probè facit galla tenuissimè puluerizata, ac inspersa ; si huic non cesserint curationi, uisione opus est . Quòd spectat ad ulcera mali modi cum duritie, atque ex crescentia, quæ genitalibus accidere non aliter ac cæteris corporis partibus antiqui scripserunt, si à iue uenerea minimè foveri,

compertum fuerit, vniuersalibus ritè peractis, nulum præcipitato, quod uocant, præstantius medicamentum excogitari potest, quo per se, uel medicamento de succis permisto, aut nullo alio curantur, ulceris enim putredo sine morfu tollitur, qua sublata, ipso de succis per se cicatrix obducitur: sed de his alibi. Gallica verò malitia fouente proprijs auxilijs causæ consulatur, localium autem eadem est ratio.

De Pudendi distortionē. Cap. L.

Veneri nimium addictis, rarum affectionis genus, antiquis ignotum, quod spetiei propagandæ aduersatur, interdum accidit; etenim genitale distentum, ac spiritu turgens tristi cum doloris sensu distorquetur, quò fit, ut semen in uterum rectà eiaculari nequeat. De hoc morbi genere neminem reperio, qui ita pertractarit, ut ueram effectus causam nouisse videatur; appellant tamen nodum penis; nam etsi demisso, & flaccido genitali nihil percipiatur incommodi, particulam tamen pertractanti paruulus quidam tumor fabæ, uel glandulæ speciem referens percipitur. Huic affectui plerosque uidi causæ ignaros emollientia adhibuisse, quod arbitrarentur, se duriasculam illam substantiam quasi humore affluxo imbutam discutere posse: sed tantum abfuit,

fuit, ut id præstarent, quòd etiam quotidie in deterius lapsi fuerint: num arietini cornu in modum, in illud latus, in quo tuberculum est, mentula reflectitur; sed agè causam patefaciamus: primùm tamen reuocare in memoriam oportet genitale viri nihil aliud esse, quàm duo ligamenta à pubis, offe exorta rotunda, atque intus arundinis in modum caua; fungosa tamen, & rara substantia prædita, quæ spiritu influente turgent. Qui uerò Veneri nimis indulgent, frequenter quæ & diu, ut mulierculis placeant, distento sunt genitali, in hoc malum incidunt; etenim spiritus ille inclusus, in aliquam alterius ligamenti concaui partem impetum faciens, eius particulam ita impellit, ut eam relaxet, ac protuberare faciat: quò fit, ut quantum latitudini affectæ particulæ adijcitur, tantum longitudini detrahatur. Quod uerò protuberat mentulæ id ex propria natura, ligamentali, non autem ob noui humoris affluxum, accidit, ut morbus in figura, non in magnitudine censendus sit. Satis igitur ex iam dictis constare uidetur, quod emollientia adhibentes à ratione recedant, & affectû quotidie augeant, cùm laxatum cõpingi, & roborari postulet: conueniunt igitur quæ procideti, umbilico, atq; hernijs iã descripta sunt; fortus præterea ex uino austero nigro, in quo gallæ, ab synthiû, myrtilli, balauftia. s. sumachij & eius generis efferbuerint: cõmonefaciendi sunt interim ægri,

egri, vt à veneris abſtineāt, vel parcè utātur, vſq; quo affecta particula confirmetur. ſed hæc ad noui affectus cognitionem & curationem dicta ſint ſatis, ſi mihi ad hūc vſū probata medicamēta ad iecero. Rec. aquæ nucum pini, aquæ nucum cupreſſi, omphacij, aquę myrtl. ana. ʒ. iij. m. & ex his tepidis lintea madefiant, genitaleq; obuoluatur. Aliud. Rec. cort. myrobalanorū citrin. cort. mirobalanorum chebul. ana ʒ. ʒ. nucū cupreſſi nu. 15. nucum pini num. iij. roſarum rubearum pugillū unū, abſynth. pontici m. j. gallarum, granorū myrthi, ſem. ſumach, ana ʒ. i. cōtundantur, incidantur, macerenturq; omnia in uino nigro aſtero, & aqua nucū pini ac deſtilentur per balneū; egredietur enim aqua magne virtutis ad conſtringendum. Hac decoctione tepida madentia lintea adhibete; prædicto enim affectui curando aptiſſima eſt, admirabiliſq; ad præcauēdū ab infectiōe venerea, facultate pollet, ſiquis iuſuſa lintea inter glandem, & præputium contineat, & eadem aqua mentulam interdum lauerit; eſt enim quaſi antidotus, qua prohibētur, ne ob infectę mulieris congreſſum, quod longo vſu compertum eſt, venenoſa morbi malitia concipiatur.

De testium, & scroti affectibus. Cap. L I.

Arij affectus sub herniarum nomine testibus, & scroto contingunt, hydrocele uidelicet, idest hernia aquosa, quæ quasi scroti hydrops dici potest; Eppilocene, idest omenti hernia; enterocene, intestinorum in scrotum descensus, sarcocene, carnis quoddam additamentum circa testem, quam Latini herniam carnosam appellant, steatocene, ubi adiposus quidam humor in scroto, & circa testem concrevit: vasorum autem feminalium dilatatio, uaricosus ramex dicitur, herniaque tandem humoralis, quæ ex uaria humorum colluie in scroto, & circa testem excitatur. Quorum quidem affectuum curationem aggredi non licet, nisi propriis notis distinguantur: Hydrocele igitur cum nihil aliud sit, quam serosi humoris urinæ similis extrâ uasa collectio, in scroti enim amplitudinem, propter partium raritatem transudat; huius notitiam assequi non est difficile; nam præter id quod tumor franti, ac decumbenti idem est, æqualis, atque indolens, nec propulsa manu, materia quemadmodum in epiplocele, & enterocene, in uentrè faciliè reuertitur, sed in eodem fratu permanet: omnium tamè certissimum signum illud est, quod si in obscuro lumen opponatur, quasi uestica humore distenta, uel ouum

ouum sine cortice translucet: omenti verò hernia, ad tactum mollis, lubricam substantiam continere percipitur, quæ indecumbēte propulsa facilè in ventrē recurrit, ac delitescit, estque indolens, nisi flatu loca distendantur, surgenti verò rursus, delabitur Quod ad intestinalem attinet, dum propellitur, tenue intestinum murmurat: in sarcocele autem, steatocele, scyrrhosoque tumore, durities vix dolens est, epididymo que coheret, affectibus verò diuturnis sola testis extractione succurritur. Quod verò ad uaricem attinet, nihil aliud est, quàm seminalium vasorum nimia dilatatio ob spirituosam materiam crasso sanguini permistam; itaque tactui turgentia vasa digiti crassitudine sese offerunt, intestinorum in modum, orbibus, & an fractibus obuoluta, quæ decumbentibus, magna ex parte delitescunt, hyemalique tempore, contracto scroto, minuuntur, ac minus, infestant, æstate vero maxime; quodque notandum est, sinistrum latus fere semper afficiunt, atque eos præsertim, qui flatuosi, ac melancholici cùm sint, veneri liberalius incubuere. sed aquosæ herniæ curationem iam aggredior, eo tamen minime prætermisso, quod hernijs omnibus est commune; quod scilicet à flatuosis, & crassum succum generantibus, (in varicoso præsertim ramice) insigniter lædantur, cuiusmodi sunt legumina, cardui, lac, poma, castraneæ, vux, & olera frigida: partes affectas

ctas per hyemem benè foueant; corpus idoneis medicamentis opportunè purgetur. Aquosum ramicem non admodum diuturnum saepe numero curauit; atque humorem contentum absumpsi medicamento, quod habet baccarum lauri pul. ʒ. i. cymini pul. ʒ. ʒ. cinamomi, caryophyll. piperis ana ʒ. ʒ. pul. passul. macerat. in vino cretico extract. per fetaceum, mellis albi ana ʒ. i. nitri, vel salis cois s. ij. terebinthinæ cypriæ ʒ. ʒ. picis naualis q. ʒ. formeturque medicamentum, quod cgrati in modum adhereat; decumbat interim ager, exiguoque potu vini meri, & panè biscocto, siccif. que alimentis vtatur. victus enim ratio nihil minus, quam medicamenta, prodest. etenim, si genio indulgeant plus suggeritur quam absumatur, humoris; quò fit, vt medici interdum quauis maxime rationales, nihil proficere videantur: maxime etiam profuisse diadictamum, diuturno quanuis affictu, non raro sum expertus. Quòd verò ad Epiplocelem, Enterocelemque attinet, si pueri; aut adollescentes fuerint, curationem recipiunt; dummodo proba deligatione, victus ratione, emplastroque ad vmbilici procidentiam antea descripto vsi fuerint. Carnosam autem, & adiposam hernias, cum à materia proficiantur, quæ, neque suppurari, neque discuti apta sit, vix fieri potest, vt curetur medicamentis: itaque sola relinquitur manus opera, extracto, cui inhærescunt, teste; sa.

tius.n. viderur, agræ particulæ iacturam facere ;
quàm vniuersi corporis actiones remorari, quod
opus, reliquo, benè ualente corpore fœliciter ab-
solui consueuit ; malo enim succo refertis, se-
ctionem adhibere minimè tutum est ; in vlcera
enim mali modi ac depascentia aliquando ab-
eunt, ægrisque interitum, artifici calunniam affe-
runt ; Sed iam de varicosis ramicis curatione a-
gamus Rec. nucum pini recent. Maio mense col-
lect. nucum cupressi recent. ana lib. ij. gallarum,
sumach an. lib. 5. acatiæ, hypocystidos ana 5. ij. ma-
sticis, thuris, aloes an. 5. 5. nuces minutim concise.
reliqua verò q. 5. contusa infundatur in. 5. q. ace-
ti, bis, teruè destillati, quibus bidui spatio mace-
ratis, rursus per distortæ ceruicis botiam destil-
lentur, madefactisque ex ea destillatione linteis,
scroto, atque inguini tepida adhibeantur, relaxa-
ta enim vasa corrugat, particulis robur addit, eo-
que magis, si interim decumbant, opportunèque
deligentur. Ad idem facit balneum, vel fotsus àtea
descriptus, ad nodum, vel distortionem genitalis
præterea & medicamentū, quod habet, comæ ab-
synthij sicci, nucum cupressi, gallarū omnium ana
p. i. masticis, mannæ thuris, ladani ana 5. i bulliāt
in. 5. q. aquæ myrthi, & nucum pini, aut si defue-
rint, in omphacio, vel vino austero ad tertie partis
consumptionem, postea colentur, & foveantur,
tandemque tenue linteum multiplex, vel spon-
giola

giola madens superdeligetur. Quod spectat ad humoralem herniam, quam uaria humorum miscella procreat, & plerunque male curatas inflammationes sequitur, relicto circa testem duro tumore; proximo capite explicandum est.

De testium inflammatione. Cap. LII.

 M genitales particule, ac testes præferrim molli, & laxa substantia, acriq̃ue sensu sint præditi, & à uentre dependeant, à causis tùm externis, tùm internis defluentem humorem facilem recipiunt, externæ sunt quicquid contundere, calefacere aut aliquo modo delorem afferre potest, internæ verò plenitudo humorum quantitate aut qualitate peccantiùs frequentissima tamen omniù causa est immoderata venus, quæ præter id, quod genitalia imbecilia reddat, confluentē semini generando materiam, feruidiorem, atque acriorem efficit, quò fit, vt affatim irruens, flammam cum dolore excitet. Præcedit magna ex parte inuoluntariù seminis profluuium, gonorrhæam græci dicunt; nam semen iusto calidius in oculis contineri nequit affatim. quæ irruens ad testes humor in epididymo conculcatur, partemque illam in tumorem attollens, atque distendens, vehementem adfert dolorem. Quotiescunque igitur testis dolore quempiam

ægrotare reperitis; adesse, vel præcessisse ferè
 gonorrhæam pro comperto habeatis: quod uerò
 fuit magna ex parte subuiride, aut subluteum est,
 non exiguam enim existimationem medici ac-
 quirunt, si quæ nondum explicuere, ægrotantes;
 præcognouerint. Causa igitur perspecta, pri-
 mum omnium secunda uena cubiti interna affe-
 cti lateris, tantumque sanguinis hauriendum,
 quantum vires, ætas, anni tempus, & morbi ma-
 gnitudo pustulare videbuntur: decumbant inte-
 rim necesse est, à vino prorsus abstineât, sit tenuis
 victus refrigerans, atque humectans; de quo aliàs
 dictum est; cassia, tamarindis, clystereue alius le-
 niatur; obest enim plurimum egerendi conatus;
 interim tamen utile cataplasma est quod habet
 farin. fabarum hordei an. ʒ. ij. fol. plātag. pul. ʒ. i. ʒ.
 sem. sumach. unc. j. cortic. granat. pul. ʒ. ʒ. cum suc-
 co semperuiui maioris, aut plantaginis, uel uino
 nigro austero, aut æquis omnium portionibus
 fiat cataplasma instar electuarii, quod quidē flu-
 xione incipiente ad repellendum, & roborandum
 maximè idoneum est, mihi quæ probatissimum.
 Augescente autem morbo uehementem quæ dolo-
 rem afferente, quod habet Ros. rub. pul. uiol. pul.
 fol. plantag. pul. ana. ʒ. i. farin. hordei. unc. iij.
 pulp. passul. infus. in aqua plantag. unc. iij. m. & cū
 aqua plantag. uel succo eiusdem q. ʒ. fiat cataplas-
 ma molle ut dictum est, cui adde olei rosarum cōp.
 olei

olei amy. dulc. caræ albę ana. q. ʒ. agitetur, quousque sit frigidum, dolore, ac febre sublatis, quod bidui aut tridui ferè fit spatium, ad humoris reliquias discutiendas diapalma corio, illitum conducit. Si autem, ut aliquando fit, curationem ex alio susceperimus, percipiamusque relicta esse in epididymo duritiem, quæ ferè sit indolens, validiori ad emoliendum, & discutiendum præsidio indigebit; propterea ad sequens cataplasma confugiatis, Rec. radic. liliorum alborum, radic. altheæ ana. man. ii. farin. sem. lini, florum chamemeli pul. ana. ʒ. i. cymini onc. ʒ. cum aqua chamemeli, & maluæ, additis uini dulcis æquis portionibus fiat cataplasma, cui adde medullæ uitulinæ, ol. chamelmeini, ceræ citrinæ nouæ an. q. ʒ. Postremo ad discutiendum quod superest, ubi egro de ambulandum fuerit, benedictum illud sacrum optimum est si autem, quamuis rarò, contigerit tumorem ad abscessum inclinare, his præcipuè notis indicabitur. Post septimum dolor, & febris intenduntur, pulsus adest rubor atque extuberantia; sub qua collectus humor fluctuat, id circo destinatum suppurationi medicamentum, prioris loco conueniet; cuiusmodi est, quod ex althea, farina triticea, pulpa ficuum, & axungia suilla conficitur; suppuratione ita expleta, ut neque sit crudus tumor, neque ultrà quàm deceat, corruptus, phlebotomo sanies educenda est cuneolusque insinuandus ac
lin-

linthea,oui albo madentia,in posteram usque diem super adhibenda suppurante dein iam dicto, vel cōsimili curetur;sublataque inflāmatione,diapal mate curatio perficitur,atque interdum barbaro: sed earundē partiū grauiora mala aggrediamur.

De Erysipelate, & gangrana testium. Cap. LIII.

Votiescunq̃ue circa scrotum, & testes Erysipelas contigerit, corpore præfertim malis succis referto, si urinæ difficultas adijciatur, perniciosus est affectus, ob ueneris plerunq̃ue intemperantiam ortus quapropter moneo, ut morbo ipso incipiente de vestra, atque adeo artis dignitate sitis memores, imminētisq̃ue gangrænæ prognosticum afferatis;uix enim vnquam mihi visus est quispiam scroti Erysipelate affectus, vel saltem raro, quin in earū partium gangrænā non perueniret: ea enim est harum partium laxitas, vt facile insignis humorum copia in ipsas affatim influens innatum calorem ita obruat, vt artiarum diastole prohibita, uitali deficiente spiritu, ad interitum properēt; quo fit, ut bidui, uel tridui spatio, cum renixu scrotum maximè distendatur; colorq̃ue ille antea ruber, & subcitrinus cum magno partis feruore iam liuescit, superficies refrigeratur, sensuque destituitur, & nisi celerrime succurratur, non solum superficiales partes denigrantur;

nigrantur; sed etiam & subiecti testes aliquando intereunt; canalique ipso alicubi corrupto per scrotum vrina dispergitur. Primum igitur omnium, aluo per clysteres lenita (minimè enim conuenit plarmacum dare, sed potius per vomitum ventrem ex purgare) vena cubiti interna quamprimum secanda ac pro ratione sanguis hauriendus est: Instituenda deinde victus ratio ex ptisana; atq; eiusdem hordeacea potu, habito semper virium, & etatis respectu: interim tamen quàm celerrime liuescentes particulae amplis scarificationibus patefacienda sunt, dandaque opera, vt humoris imbibiti plurimum effundatur, eaque ratione putredini materia subtrahatur: superponenda deinde sunt medicamenta, quæ insigni ficandi facultate polleant; præ cæteris verò salitum acetum celerrimè putredinem compescit, insperfo deinde tenuissimè contrito sale, linamenta ægyptiaco illita ad profundum vsque insinuanda: postremò lintea multiplicia vino, & aceto madida superdentur. omnium tamen maximè prodest, ac precipuum est iterata, ac sæpius repetita curatio; nã sæuiente putredine, magnaue humoris copia particulam obsidente, si diutius medicamenta relinquantur, exolutis eorum viribus, atque in putredinis naturam abeuntibus, nullo iam corruptioni contraluctante medicamento maximè sæuit, ac depascitur: quò fit, vt ad superandam gangrænarum

gãgrænarum sequitiem, frequenti curatione nihil opportunius excogirari queat, qui enim, abluta, ac singulis ferè horis absterfa. putredine, noua supederit medicamenta, vnica die magis proficiet, quam pluribus, quæ per longa interualla curant: hæc enim adhibita diligentia, adeò prodest, vt tridui ferè spatio putri materia in singulis curationibus sublata, affectus omninò superetur: sin autem ab initio non satis prouisum fuerit, putredoque ita depascatur, vt iam dicta negligat, ad uisionem, quasi ad sacram anchoram, statim confugiendum est: nam præter id, quod tutissimum, ac certissimum auxilij genus est, exiguo, cum patientis dolore exuritur: adde quod humidi copia dolori, atque uisioni resistat: qua quidem probè administrata, crustaque altè inducta, omnis, cum partis robore, putredinalis humiditas absumitur, quod mihi sæpius Dei opt. max. auxilio successit: admotis deinde, quod biduo ferè fit, crustam auferentibus, sana pars detegitur. Sed ad rem redeo. Ineunte igitur erysipelate uictus ratione, ac cæteris rectè institutis, cum partes præmollitie, & laxitate influentem humorem faciliè suscipiant, medicamenta postulant, quæ repellendi, ac roborandi facultate sint prædita: idcirco inguinibus, unde influit materia, ad fluxum intercipiendum conueniunt lintea multiplicia succo plantaginis, semperuiui, uel solani madida: inflammate verò
parti

parti cataplasma conducit, quod habet, fol. solani pul. fol. plantag. pulu. ana vnc. ij. sem. papau. albi. onc. 5. farinæ hordei. onc. iij. misce. & cū succo plantag. fiat cataplasma molle, cuius medio cris singulis vicibus copia superdanda, ne partem humorum copia iam satis compressam obruamus magis: sed, cum ab ingenti partis calore celeriter exiccetur, singulis ferè horis recens admoueat. Illud præterea in partium genitalium inflammationibus obseruatione maximè dignum est, quod ab oleosis, & pinguibus cauèdum sit, laxat etenim, & facillè flammam suscipiunt, extraneoque calori pabulū quoddam præbent: itaque estote uigiles, laboratisque particulæ colorem sedulo obseruate: nam si ex rubro subfuscus efficiatur, obtuseq; vel nihil, acus puncturam sentiat, gangrænâ adesse certum est, idcirco scarificationes, aliaque iam dicta præsidia postulat, quousque cum doloris sensu cruor prodeat; sublataque, ut dicebamus, putredine acria reiiciatis, ne acri sensu præditæ partes irritentur, nouamque fluxionem excitent; aceti ob id loco, uino mulso lauetur, salisque uicem thus, & aloe inspersa subeant: hic enim puluis tum à putredine uindicat, tum natium calorem fouet, cuius beneficio caro, progerminat, & cauum repletur, vel quod sequitur. Rec. lachrymæ abietinæ, sacchari dissoluti an. vnc. 15. aloes, thurisan. 3. j. vel q. 5. ad mediocrem consistentiâ:

KK

mollibus

mollibus linamentis iilitum ylceri superaccommodetur; deinde linteo, quod mulso madeat contegatur; vbi uerò adustione vtendum fuerit, sanæ partes multiplicibus linteis frigida madidis muniantur, ne vstione flammam concipiant: opere absoluto in promptu sit miscella ex concusso ouo cum succo plantaginis, vel semperuiui, & aceto, vt linteis affecta pars refrigeretur, nec exiccari lintea ad posteram vsque diem permittantur; suppurante dein aliquo, uelut tetrapharmaco, aut basilico, crusta detrahenda est; qua sublata, si acri, vt fit, sensu particula infestetur, ad eam intemperiem remouendam, nostrum de succis adhibete: nam sic cauum replebitur, ac cicatrice obducetur.

De affectibus vuluæ. Cap. LIIII.

Nympha earum carúcularum excrescentia est, quæ secundum naturam inter vuluæ petrigomata delitescent, quæ quidem si modum excefferint, uestimentorum attritu mulierculas ad uenerem stimulant: Manus opera quod supereminet abscindendum censet Paul. lib. 6. Post abscissionem oui album, & rosacea prodesse; sed uti rarò accidunt, ita nulla curationem subiret. Hic autem affectus in memoriam reuocat eos, quibus glans præputiò angustiore non detegitur; extrema nanque præputij anterior pars, uel
secun-

secundum naturam, uel ex accidenti exiguo adeo foramine prædita est; ut non solum detegi glandem prohibeat; uerum & urinæ interdum excretionem, seminisque eiaculationem remoretur; ex consequentique steriles, atque infœcundos uiros efficiat; ubi præsertim præputium, glandis foramine angustius fuerit: idem & in mentulæ accidit fræno, si inferiori glâdis parti iuxta foramen arctè connectatur; eo enim adhuc integro, in primisque congressibus minimè diuulso, non solum fit, ut in uenere exercenda molestiam adferat; sed, quod maius habet momentum; speciei propagandæ, maximè aduersetur; nam præter id, quod erecto genitali eius distorquetur extremitas ut rectà semen eiaculari nequeat; angustius etiam ex eius attractione redditur foramen, per quod semen in uterum affatim eiaculari debet: duo isti affectus, quanuis ad propositum negotium spectare minimè uideantur, cum tamen ad spetiei propagationem pertineant, paucis eorum curationem perstringere placuit; contigit enim mihi aliquando, ut angustiore præputio, ac pudendi pano secto, ex improlificis, fœcundos effectos uiderim: opportuno igitur anni tēpore, uictus proba ratione, & purgatione præmissis lineâ rectâ p̄ superiorē, mediamque præputij sedem atramento ita notanda est, ut uasa grandiora uitemus; curuo deinde, & quod proportionē respondeat instrumento in-

ter præputium, & glandem insinuato perforata cutis secundum rectam lineam, vno ictu sectio absolueda est, animaduersione habita, vt interna, & externa cutis sibi mutuò ita respondeant, vt par sit vtriusque sectio, neque minor, quàm ex vsu sit; etenim diminutam plerunque fuisse euentus docet: sectione adhibita, siccis linamentis probè compressis sanguinis fluxus compescatur; deinde oui albo, & rosacea per lintea curetur: nam adeo conducit, vt cicatricem etiam obducatur animaduersione habita, ne sicca filamenta plagæ adherentia auferantur, donec per se decidant, vel rosaceæ perfusione mollia reddantur; nam sanguis copiosè manare solet. Itaque per triduum post sectionem quiescant, & per noctem assistat, qui madentia lintea admoueat; eo quod per somnum genitali distento cruor effundatur: eadem ratione & pudendi frænum secandum erit; immisso per inferiorem eius basim recuruo instrumento, ad eam vsque partem tracto, quæ propè glandis foramen alligatur, parique ratione lineamentis ex oui candido, & rosacea madentibus curatio absoluetur.

De Erysipelate, phlegmone, & abscessu vuluæ. Cap. LV.

Vm genitales vtriusque sexus partes germanam naturam habeant, si in easdem affectiones inciderint, paria comitatur accidētia,

ter præputium, & glandem insinuatò perforata cutis secundum rectam lineam, vno ictu sectio absolueda est, animaduersione habita, vt interna, & externa cutis sibi mutuò ita respondeant, vt par sit vtriusque sectio, neque minor, quàm ex vsu sit; etenim diminutam plerunque fuisse euentus docet: sectioe adhibita, siccis linamentis probè compressis sanguinis fluxus compescatur; deinde oui albo, & rosacea per lintea curetur: nam adeo conducit, vt cicatricem etiam obducatur animaduersione habita, ne sicca filamenta plagæ adhærentia auferantur, donec per se decidant, vel rosaceæ perfusione mollia reddantur; nam sanguis copiosè manare solet. Itaque per triduum post sectionem quiescant, & per noctem assintat, qui mandentia lintea admoueat; eo quod per somnum genitali distento cruor effundatur: eadem ratione & pudendi frænum secandum erit; immisso per inferiorem eius basim recuruo instrumento, ad eam vsque partem tracto, quæ propè glandis foramen alligatur, parique ratione lineamentis ex oui candido, & rosacea madentibus curatio absoluetur.

De Erysipellate, phlegmone, & abscessu vuluæ. Cap. LV.

Vm genitales vtriusque sexus partes germanam naturam habeant, si in easdem affectiones inciderint, paria comitâtur accidētia,

cidentia, atque indicijs iam dictis cognoscuntur,
 eandemque curandi rationem postulant. Causam
 plerunque habent menstruum diminutum, aut
 puerperium remoratum: Si igitur materia tur-
 geat, sanguis primùm reuulsionis gratia ex affe-
 cti lateris cubiti interna detrahatur: deriuationis
 verò causa, poplitis, vel malleoli interna secetur;
 clysteres injiciantur ex ptisana hordeacea oleo
 violaceo, & butyro adiectis. Quod verò spectat
 ad localia, huc transferenda sunt, quæ de scroti,
 ac testium erysipelate & inflammatione dicta sunt.
 Si verò ad gangrænam inclinauerint, antedictis
 prædijs curatione prosequimur. At si vt ferè fit,
 ad abscessum tendat, suppuratoriũ ex rad. altheæ,
 farina triticea, amygdalino dulci recent, & croco
 confectum, ex usu est: collecta, sub digitisque flu-
 ctuante materia, vt sponte erumpat, minimè expe-
 dit; sed quàm celerrimè phlebotomo educenda
 est, partes enim genitales, (vt dictum est) ob, laxi-
 tatem, & mollitiem præ cæteris ad corruptionem
 sunt procliuës; sed cùm mulieres meticulosæ sint;
 ijs nihil tale suspicantibus, sectio clàm adhibenda
 est; miseri enim ægrotantes suo timore morbos
 augment; ideo omnino decipiendi sunt; post exple-
 tum enim opus, medici prudentiam probant, seq;
 deceptos fuisse gaudent. A sectione, oui album
 cum rosacea concussum adhibendum est, linteis,
 vel decerptis filamentis exceptum: postridie verò
 vnguento,

cuandum ahibenda sunt, propter germanam, quā habent, muliebris sinus uasa, cum iis, quæ recti intestini musculis offeruntur, naturam. Si quis tamē parum prudens, vulua, uel intestino hemorrhoidibus affecto; turgente materia, patientibus locis sanguisugas adhibere ausus fuerit, uix dici potest quantum doloris accedat; fluxionis enim impetus, morbo præsertim incipiente semper ad contraria trahendus est. Quod uerò ad diætam, & localia attinet, tenui, atque humectanti victus ratione opus est, ut aluo, quoad fieri potest, lubrica reddita, nulla compressione excrementa deiiciantur: ob id clysteres ex oleo, & butyro, ptisanaque hordeacea iniiciēdi, quibus non solum aluus subducitur uerum etiam ex proximarum partiū contactu dolor mulcetur. Quod uerò ad muliebrem finem spectat, vacinum lac tepidum clysteriolo iniiciatur; hordeaceæ adhæc ptisanæ cremor eodē modo iniectus prodest: quēadmod & lac sem. papau. albi: iuuat lactuca, & solani succus, ceteraque huius præterea rationis: ex hydrelæo tepido paretur infessus; uel quod habet maluarū, uiolarū, lactucæ an. m. ii. florum nenupharis albi, fol. plantag. fol. solani, florum chamæmeli, sem. lini an. m. j. cap. papaueris albi cum femini, num 8. bulliant in s. q. aquæ ad tertias, fiatque infessus tepidus in amplioris orificii uase, cuiusmodi fistilia illa sunt ad aluum deiiciēdam parata; sitque uas adeo refertum,

264 IVL. CAES. ARANTII.

refertum, ut ægræ partes ad contactum balnei perueniant, ita ut non effundatur; sequens adhuc linimentum magno esse vsui consuevit. Rec. unguenti populei, rosati Mes. refrigerantis Galeni an. ʒ. i s. m. cum succo plantaginis, & aqua florum Nymphææ albæ, aut lacte ducatur in mortario plumbeo, foliisque plantaginis illitum iteratis uicibus vuluæ insinuetur. vel Clysteriolo iniciatur.

De Scyrrho vuluæ. Cap. LVII.

SI ob phlegmonem malè curatam, uel humores crassos circa vuluam cōcretos scyrrum fieri contigerit, tumor durus est concolor vix dolens, emolliatur igitur cataplasmate, quod recipit radic. liliorum alborum radic. althææ, radic. cucumer. agrest. ana. partes æquales, quibus probè paratis adiiciatur medulla vitulina, & amygdalinum recens: præterea diapyritide, vel diadictamo induratis tumoribus reliquæ absumentur.

De vuluæ fistulis. Cap. LVIII.

SVppurati in mulieribus locis abscessus, ob locorum mollitiem, diuturnamque curationem in sinus, & fistulas ulcera scilicet profunda & callosa interdum abeunt: sed hoc fistulæ

fistula: nomen communiter sumitur pro ulcere quodam profundo, & angusto, cuius labra callum contraxerint, quod ferè accidit abscessibus sponte erupètib; nam in mollissimis huiusmodi partib; moram trahens sanies, abscessus fines adeo sibi auget, ut iam consumpta, & colliquata partis substantia in sinus transeant; vel ea ratione, quòd curantes, qui sine ratione uerentur, ne plaga committatur, oblongos cuneos immittunt, quorum causa fit, ut iter illud occallescat, & in communiter uocatam fistulam, uel quasi arundinem transeat. De alio præterea fistularum genere ab Hipp. proprio libro pertractatur, de quo dicendum est. Quod attinet ad iam dictas fistulas, non est magni negotii curatio, nisi admodum consenuerint cachexia, quæ laboret æger; dum tamen naçti fuerimus eum, qui se rationali medico totum tradat; nam propria curatio ex eo pendet, ut angusta, & profunda plaga ad eo amplificetur, ut sanies nullam intus moram faciat; possint quæ medicamenta, quæ abstergerendi, & siccandi facultate pollent, opportunè insinuari, ut detractis sordibus à sinus, uel abscessus fundo caro progerminare, & cauum replere queat: idonea igitur sectione per recuruum instrumētum, (caustico nequaquam) adhibita, filamenta decerpta, ad profundum usque insinuanda, ac probè comprimenda sunt, quæ quidem uel sicca sint, uel, si fluoris sanguinis sit su-

humoris prædominantis inditia Horum & reli-
 quorum affectuum, qui à succis melancholicis pro-
 ficiscuntur, rebellis natura est, vt leuia conténant
 præsidia, ualidis deteriora euadant. Præmissa igi-
 tur prædictione, si à curatione recedere non li-
 ceat; præsidij utendum, quibus incipiens malum,
 si curari nequeat, saltem mulceatur. Instituta igi-
 tur proba victus ratione & ptisana præsertim hor-
 deacea, modicè refrigerantibus humectantibusq;
 boni succi alimentis, præmissaalui lenitione, cubi-
 ti interna secanda est; nam laborantibus imo uen-
 tre, & pudendis, à purganti pharmaco abstinendū
 est; sed si aluus non respondeat, (solet enim ple-
 runque adstricta fieri) clysterijs molliatur; ex la-
 cte, ptisana hordeacea, violaceo, butyro, atque
 quorum luteis sale reiecto, ac omnibus acrimonia
 præditis. Ineunte etiam vere, ac autumno, prode-
 rit lac caprinum potandum dare, vel ouillum, aut
 asininum, vel etiam feri lactis uaccini copiam of-
 ferre, Maio præsertim mense, quo animalia recen-
 tibus herbis uescuntur. Quòd verò ad localia spe-
 ctat; doloris leniendis Caprinum lac per clysterē
 iniicere conducit insinuata ad uteri usque orificiū
 plumbea cannula, medicamento enim plum-
 bum est, nec sicut alia metalla æruginem contra-
 hit: inuat præterea infundere rosaceum, & amyg-
 dalinum recens, iisdemq; imum uentrem illinire,
 ac perfundere; non exigui usus est ptisana tepida

sæpius iniecta. Sed quoniam tumores circa initia citrà ulcus sunt, tractu tamen temporis facile exulcerantur; ulceratos his præcipuè notis deprehēdimus quod ichorosa quædam sanies subcruenta, ac graucolens prodeat; quod; ubi intellexerimus, ab iniectione cuiuscunque oleosi, & pinguis medicamenti abstinendum est, vlceribus enim aduersantur, sed infundendus solani, uel plantaginis succus, aut ipsius hordeaceæ cremor, licebit tamen mollia illa, atque oleosa per sedem iniicere, tum quòd aluum adstrictam laxent; tum etiam quòd propter partium contactum, dolorem leniant, minimeq; ulceribus aduersentur, sicut butyrum cum oleo rosaceo, & lacte, tantoq; magis profunt, quàm ea, quæ in uterum iniiciuntur, quòd in muliebrem sinum iniecta nihil remorentur, sed statim effluant, lenit etiam dolorem clystere ex oleo sem. lini, & amygdalino. Vbi autem doloris uehementia coegerit, ad olei dulcis tepidi infusum confugimus: interdum, si ex febre, & vigiliis vires deiciantur, inuiti quauis, opiata offerimus medicamenta drachmæ, uel duorum scrupulorum pondere, aut cynoglossæ pillul. grana septem, quibus sentiendi facultas ad soporem redigatur. Infusus postremò huiusmodi, usu comprobatus, satis profuit, quod habet, violarum, maluæ, solani plantaginis, lactucæ, florum chamæmeli, nymphæ, sem. lini an. m. iiii. cap. papau. albi cum seminibus

nu. vii. bulliant in 5. 9. aquæ pluuijalis ad tertias, additoque butyro, uel oleo dulci, ad tres, uel quatuor heminas paretur infusus tepidus ante cibum, quartaque horæ parte. aut circiter infideat.

De Sedis affectibus. Cap. LX.

Hæmorrhoides, Rhagades, condylomata, ficus, & phlegmones, siue tubercula frequentissimi sunt circa ani coronam affectus; hæmorrhoides etenim nihil aliud sunt, quam prominentia, ac protuberantia uasa nimio influente humore referta, ac distenta. Harum aliæ conspicuæ, aliæ latentes sunt: latentes sunt, quæ cæcæ appellantur: conspicuæ exteriorem recti circumferentiam in tumorem attollunt: internæ uerò reconditam recti tunicam tumidam reddunt; grauiusque affligunt. De horum uasorum exortu dubitatur; utrum à porta cum Galeno propagentur, uel cum Vesalio sint cauæ distributiones. Pro huius difficultatis solutione, quod certissimum est, & sensu comprobatur, hac ratione se habet. Intestini huius tunicæ; sicut in aliis, ramos à porta suscipiant, ab ipso scilicet uenoso uase liens destinato: musculi uerò, qui recti motibus famulantur, ab ipsa caua uenas accipiunt; quapropter satis colligere licet, conspicuas hæmorrhoides, sanguinem ex cauæ ramis effundere, latentes, autem à por-

à porta expurgare. Non est tamen, quod mihi persuadeam recti uasa in eum usum data fuisse, ut melancholico succo expurgando famulentur, verum ad nutritionem: ex accidenti uerò rurgent; & sanguinem fundunt, quod paucis adhuc contingit, atque ijs plerunque propter adstrictam alicuius pariendi difficultatem, equitationem, nefandam venerem, aut aliam huiusmodi causam accidit: nonnunquam tamen, ab interna causa, nature impulsu criticè intumescunt, ac sanguinem fundunt: in conspicuis igitur signa patent; nam partium tumor, dolor, calor, febris, atque impedita egestio id demonstrant; ubi uerò sensum latent, ex difficili deiectione, dolore, ac graui pondere discernuntur: præterea, si quis clysterem iniicere iubeat, partes adeò conuiuentes reperiuntur, ut canulam, interdum uix, uel nulla ratione admittât, clysterque iniectus facilè recurrit. sed ad curationem uenio. Principio, ubi dolor est, si nihil prohibeat, à uenæ sectione curatione inchoanda est, aperiendaq; magis affecti lateris uena cubiti, uel certè dextri: non desunt tamen medici, ut antea dictum est, adeo imprudentes, qui, ubi vehemens hæmorrhoidarum dolor infestat, temerè censeant sanguisugas sedi adhibendas esse, quò fit, ut tantum absit leniri hac ratione dolorem, ut etiam mirificè augeatur: nam, etsi humoris aliquid sanguisugæ hauriant, multò tamen maior copia ad locum affectum

affectum confluit, cuius causa partis intemperies,
 & continui solutio, doloris causæ augentur, nisi
 dolor, ac fluxio iam desierit ab externaq; causa ori-
 ginem habeant. vena igitur, ut diximus, secta, ido-
 nea uictus ratio instituatur, solisque sorbitioni-
 bus vescantur, ut ferculo ex oleribus, malua, blito,
 boragine, ptisana hordeacea, & consimilibus: bi-
 bant præterea loco uini, pulli iusculum, vel hor-
 deaceam cum saccharo, vinum etenim fluxionibus
 aduersatur; interdum tamen aliquid, uirium ratio-
 ne indulgeatur, ut uinum pauciferum, subdulce,
 ne adstringenti alius remoretur; maximè enim
 omnium refert aluum lenem, ac facilem conserua-
 re; nam quibus adstricta est, propter uehementem
 conatum uiscera, & subiecta illis uasa grandia, ca-
 ua. s. & aorta abdominis musculorum opera com-
 primuntur, quò fit, ut sanguis, & spiritus quasi tor-
 culari expressus in inferiorem recti ægram parti-
 culam impellantur: alius itaque omni ingenio la-
 xa reddenda est. Quod, si, (ut fit) difficultatem
 afferat, cum purgantia pharmaca offerre non li-
 ceat, ad lenientia, & laxantia clysteria, confugien-
 dum est, quæ ex ptisana, vaccino lacte uiolaceo,
 butyroque recenti singulis, vel omnibus confician-
 tur hac ratione. Recip. ol. rosacei, butyri recent.
 ptisanæ, aut cremoris hordei an. ʒ. v. m. fiat clyste-
 re, quod tepidum iniiciatur: sed, cum grandiori
 clysteri propter locorum angustiam uti nō liceat;
 proinde

proinde oportet paratum habere instrumentum tenui plumbea cannula præditum & quod una iniectione non licet, iteratis vicibus consequamur: prodest enim clystere tum ad dolorem leniendum; tum etiam ad aluum laxandam, ut sine compressione excrementa prodeant. Sed quoniam vehementer adeò interdum ægri cruciantur, ut neque loco stare, neque somnum capere possint, quorum singula fluxionem augent; leniendis propterea doloribus, si vires ferant, venę sectio iteranda, atq; huiusmodi balneum, uel infusus parandus est; profuisse enim plurimum, ut dictum est, experimento comprobavi, paratum habeant uas fictile excretioni destinatum, quod tepido hydreleo repletum sit, tum ad dolorem leniendum, tum etiam, ut excrementa interim, dum sedent, minori negotio deijciantur: insigniter adhuc iuuat sequens infusus; Recip. radic. althææ, hord. mund. uiolearum, maluæ, florum chamæmeli, florum nymphææ albę an. m. iij. capitum papau. albi cum sem. nu. vij. bulliant. s. a. in 5. q. aquæ pluuialis, & in consimili uase una, uel altera uiolacei olei hemina adiecta seddeant. Linimento deinde utantur, ad uulnæ hæmorrhoidas descripto: lintea præterea uaccino lacte madida, uel lacte ex sem. papau. albi adhibita profunt. Rhagades uerò, rimæ quædam sunt, uel scissuræ extremam ani coronam afficientes. Causam habent uel humorum acrimoniam, uel adstri-

ctam

Etiam aluum, uel scelestam venerem: ab hisque rimis, uel scissuris fæda fanies graueolens effunditur, carnis loturæ similis; quibus nisi celerrimè succurratur siccandi facultate, atque inducendæ cicatrici destinatis medicamentis, quod nostro de succis ferè consequimur, ac lotione ex uino adstringente, cui rosæ adijciantur, ex rimis interdum carunculæ expullulant, quæ ad magnam molem auctæ circa ani coronam extuberant: has excrescentias, uel sarcomata, è quibus cōtinuè fœdus ichor effluit, qui patientes decolores reddit, & in malū habitū perducit, Hæc quidā cōdy lomata, latinis ficus, vulgo cristæ uocantur: Incipientes excrescentias siccantibus, alumine ysto præsertim insperso, & vini supradicti lotione curamus: sed, ubi ad magnam molem excreuerint, medicamentis superari nequeunt; sed ferro, & igne opus est: ut recte tamen ystio adhibeatur, & nè agentis opus, ægro parum patiente imperfectum relinquatur, opportuno vinculi genere deligandi sunt; fasciæ, qua pueri deuinciuntur, alterum caput manui ad carpum alligetur, eandemque alteri popliti subijciat æger, ad ceruicem ascendat, deinde alterius manus carpum alteri popliti subiectū apprehendat ita, ut ad ventrē vtrunque fæmur, & genua maximè accedant; postea super mensa molli strato subiecto supinus collocetur, uno hinc, illic altero ministro disposito, quorum opera ge-

nua diducantur: nam ea ratione sedes plurimum porrigitur, & validis quamvis uiribus præditi, loco stare coguntur, ne agentis operam remorentur sectione, atque vitione, prout decet, adhibitis, oui albo cum aceto, & rosacea agitato, linteis madentibus frigidis, iterato admotis, curetur, quousque dolor, & calor sublatus fuerit: medicamento deinde ex succis crusta decidit, abstergitur, ac breui vlcus cicatrice obducitur. Circà sedem præterea phlegmones, vel tubercula oriuntur, cum nulla extrinsecus adueniente causa, tum plerumque, ut Hipp. lib. de fistulis, ex equitatione, & remigatione, nam qui longo se se itinere equitando committunt, aut in nauigio diu sedent, quæ circà sedem sunt particulæ per se molles, & laxæ atteruntur, atque incallescunt, ita, ut humores fluant, ex quibus tubercula, vel phlegmones excitantur, qui faciliè in abscessum degenerant, ac suppurantur. His igitur tuberculis, vel apostematibus, ut uocant, incipientibus, citò succurrendum est; sed cum propter locorum calidam, & humidam naturam celerrimè ad suppurationem inclinent, monuit præcitato loco Hipp. ut crudum tumorem quàm celerrimè aperiamus: illud verò ita intelligendum est, ut ferè quartum diem, (si à calido humore proficiantur) non excedamus, nam si affluxum sanguinem putrescere permiserimus, faciliè recti tunicam corrumpet, atque ad internum eius spatium

tium perueniens in fistulam abibit, quæ Hipp. nihil aliud est, ut dicemus, quàm foramen in recto intestino, ex putredine factum, ad externam plagam pertingens, per quod flatum cum stercore, ac sibilo quodam fistulæ in modum admittit: affluxo itaque humore nondum suppurato, sed crudo, & adhuc sub forma sanguinis manente, citissimè, nec exigua quidem sectione aperiendus locus est; manante enim plurimo sanguine, viamque per plagam inueniente, fit, ut dolor, & inflammatio remittatur, ac fistulæ suspitio tollatur. à sectione, cuius ex decerptis filamentis conflatus, & lintea, vt diximus, madentia apponantur: eodem uerò die ad vesperam, nullum aliud medicamentum genus adhibendum est, quàm uinum nigrum, & austerum; quo quidem breui admodum tempore, si opportunè sectio adhibita fuerit, octo circiter dierum spatio curari solent, gaudent enim huiusmodi loca siccantibus, pingua abhorrent.

De Fistulis sedis. Cap. LXI.

SI seriùs quàm deceat, tubercula, uel abscessus sedis aperiuntur, putrescente intestini recti tunica, ex eius cauitate in abscessum externum fit transitus; ita vt non solum flatus, uerùm etiam alia excrementa sinus cauitatem ingrediantur, & per plagam prodeant, quò fit, ut putredinem augeant, neque permittant cauum reple-ri, sed malum in dies labitur in deteriùs, atque ei

foeditati, quandiu vixerint, miserè sunt obnoxij. Huius difficillimi affectus varias diuinus Hipp. curandi rationes tradit, quas consultò prætermisi, quod cuiq; in promptu sint, ut interim explicem, quo genere curationis, Dei Opt. Max. beneficio, uoti compos ipse aliquândo factus fuerim prodeuntibus etiam ex ulcere alui excrementis. Itaque opportuno tempore præmissa aliquot diebus optima uictus ratione purgato corpore, ac quiete ita iniuncta, ut decumbant ægri, exploratoq; antea diligenter iteratis uicibus profundissimus itinere; qua parte uiolatum intestinū respicit: instrumentum curuum, & angustum, optima acie, ac manubriolo grandiore præditum in promptu habeo, quo quidem per exploratum iter, atque atramento notatū, immisso, scalpelli acies altè ita insinuat, ut partem clunis externam respiciat, obtusa verò, & plana intestino innitatur, ne sphinctere imprudenter uiolato, alui excrementa inuoluntariè prodeant, unico tamen ictu patefacienda plaga, linamentisq; oui candido, cui thus, & aloë adijciantur, madentibus replenda est, ut subsequētib; diebus quàm maximè fieri possit, patens, & diducta efficiatur, atque ita sensibus exposita, ut non solum medicamenta curationi idonea altè demitti queant, sed etiam illam corrupti intestini sedem, per quam fœces elabuntur, intueri liceat. Sed, quoniam, ut dictum est, loca huiusmodi, nimio quodam

quodam naturali humore madent, nihil suppurās,
aut humectandi facultate præditum, oleosumve
inijciatur, sed ea tantummodò, quæ exiccandi, &
detergendi uirtute pollent, quibus ego uti confue-
ui; Sunt autem huiusmodi, Recip. lachrymæ abie-
tis. ʒ. j. sacchari dissoluti. ʒ. ii. myrrhæ, thuris, aloes
an. ʒ. ii. uel q. ʒ. & citrà ignem, ad mediocrem con-
sistentiam misceantur, hoc linamentis illitum, to-
riulceri, ad peritiores vsque partes probè insinue-
tur: in singulis verò curationibus, ulcus, per cly-
steriolum diligenter à sordibus mundandum est vi-
no infra scripto, Recip. vini albi generosi maturi
lib. iii. mellis albi purissimi lib. s. thuris, aloes, myr-
rhæ an. ʒ. s. bulliant ad despumationem, & expres-
sa sponsia, uel clysteriolo ulcus abluatur: hac cu-
randi ratione, cui victus ratio, facilisque alui de-
iectio adiciebatur, aliquos de curatione iam de-
sperantes, diuina adiutus gratia, ad sanitatem per-
dixi. Non tamen omittendum hoc loco videtur,
quod, si aluius quoridie, prout decet, non deijcia-
tur (mollibus quamuis interim, atque optimi suc-
ci alimentis nutriantur) sola mulsæ meraciore,
mulsove, aut sapa, quæ ulceri conueniunt, per cly-
sterem inijcienda sunt; nam à pinguibus, atque
oleosis tâquam plagæ aduersantibus omninò ab-
stinendum est. Curatione igitur huiusmodi, na-
turæ, atque artis beneficio, à penitiori vlcere cir-
cà perforatum intestinum, caro progerminat, iter
clauditur,

clauditur, ad summum vsque repletur, ac tandem quinquaginta circiter dierū spatio cicatrice obducitur, dum tamen à M edici præceptis ager non recefferit, agens verò propositam diligentiam adhibuerit.

De gangrana clunium, & sedis. Cap. LXII.

Vm propter partium, quæ sedi circumstant, molliem, & laxitatem, facilè fit, phlegmones, vel Erysipelata hisce locis contingentia in gangranam transire; eò quòd ægris malo succo refertis vniuersi corporis nulla habita sit ratio; idcirco fit, vt ex phlegmone, vel erysipelate neglectis, ob humoris conculcati copiam, suffocato innato calore, particula ad interitum, & corruptionem inclinet, quod quidem infortunium cùm à sapienti modico præuisum fuerit, nulla interposita mora altis scarificationibus locum ita patefacere debet, vt conculcati sanguinis copia exhauriatur: proposita deinde in capite de scroti gangrana curatio opportuna est.

De Doloze coxendico. Cap. LXIII.

Vamuis coxendicus dolor fit de arthritidis genere, de qua in uniuersum verba facturi sumus; vtile tamen duxi huius affectus

fectus particularem sermonem instituere; quod præ cæteris frequenter utrique sexui contingat, difficillimamque curationem habeat, sique præcipua corporis articulatio, ad cuius compositione nervi, ac muscoli insignes, grandiaque vasa concurrunt; Quocirca fluens ad articulum materia eiusdem ligamenta adeò laxet, ut caput fœmoris ab acetabulo recedat, longioreq; vt plurimum effecta tibia, ægri claudicent, tabidumq; crus euadat: Doloris itaque causæ uel externæ sunt, uel internæ; externæ percussio, aut casus cum articuli laxatione, aut tendonum collisione, cuius causa dolor, ac fluxio excitatur, quæ diurnam habet, ac difficillimam curationem, eoque magis, si circa initia negligantur, à rationalique, ac diligenti medico non curentur; præcipuè, si accesserit luxatio, quæ curanti minimè perspecta fuerit: interim uerò ad corylam materia fluit, repletque inane spatium, ut in antiquam sedem postea redigi nequeat: hæc causas extrinsecas, promptum est unicuique cognoscere, nec ualde difficilis est curatio, diuturna tamen, quamuis ab initio rectè tractetur, hyeme præsertim. Curantur itaque repositione primùm, si exciderint, collisionis tamen ratione secanda est cubiti interna eiusdem lateris, si uires, & ætas ferant; tenui uictu utendum, clysteriis alius lenienda, particula uerò cerato albo, & spleniis, deligatione, figura, & positu rectis curanda

curanda est: postquàm uerò dies doloris, & inflammationis præterierint, quod ferè fit diebus quatuordecim, diachalcitis applicetur: decumbant tamen oportet, nam quantò celerius surgere properauerint, eò seriùs ad robur redeunt, ferant igitur longiorem decubitum, tandem ex uino, & herbis roborantibus particula fouenda est, hac ratione, si nulla causa interna adiungatur curatio fœlìciter absolui consueuit. Sed, ubi ab interna causa affectus oritur, causæ inuestigandæ sunt, uictus nimirum antea actus, ægrotantis temperatura, uentriculi imbecillitas, menses in mulieribus suppressi, aut consueta in uiris suppressa purgatio, si per urinam crudos humores excernere consueuissent, hæmorrhoidarum, aut ulcerum intermissa fluxio. Quòd uerò ad signa attinet, hisce præsertim affectusprehenditur. Dolet circà initia sacri ossis, & lumborum regio, ad clunemque & coxę articulum protenditur, qua parte grandis ille musculus primo loco inter fémoris motores numeratus in latum tendonem degenerat, nec eam tantummodo (ut alibi diximus) partem affligit, uerùm propter germanam tibiæ, ac fémoris musculorum naturam, ad externum usque genu protenditur: itaq; continuitatis huius ratione, dolor non solum ad genu; sed ad externum usque malleolum extendi consueuit, ac per noctem grauius affligere: parte interim nihil tumescente, aut colorem immutante, cali-

re calidis ad motis gaudent, caliditate tamen, actu, vel potentia, modum excedente irritantur, corpore praesertim nondum expurgato. Doloris causa à frigido plerunque humore pender, cuius occasione debili effecto partis calore, flatulentus sese insinuat spiritus, qui partes distendens, per vniuersam exteriorem tibiam discurrit, tristemque frigiditatis sensum in toto crure excitat, quod frigide fluxionis argumentum est: sin autem humori frigido, bilis aliquid admisceatur, tunc ex eius vehiculo acris dolor, ac vellicans comitatur. Itaque explorata morbi natura, curationem aggrediamur. Primum omnium, alius per clysterem lenienda; tanta enim est in hoc affectu, praesertim incipiente enematum facultas, ut ipse, nullo, praeter clysteres adhibito, medicamento, plures grauiter affectos, in pristinam sanitatem perduxerim; sed cum à lenioribus praesidiis inchoandum sit, clysteres primum ex rutaceo, chamemelino, & sem. lini ita praescribo, ut singulorum sint quinque, aut sex vnciae: qui, si iteratis vicibus iniecti, dolori leniendo, peccantibusque humoribus educendis non satisfecerint, infra scripto magnae virtutis clystere uti soleo, quod habet, florum chamemeli, anethi, baccharum lauri, neperae, radic. cucum. agrest. an. p. j. fiat decoctio in aqua mulsa secundum artem, atque huius decocti, Recip. lib. j. cui adde olei sem. lini, rutacei an. 3. ij. hierae picrae, benedictae an. 3. s. ele-

Etuarii de baccis lauri 3.ij. oxymelitis s. 3.ij. m. &
 addito fale, fiat clyster. qui etsi validus videatur,
 in frigidis tamen intemperiebus, cum crassi, ac ui-
 scidi humores peccent, huiusmodi opus est præsi-
 dijs, eoque magis, quod frigidus humor intestino-
 rum parietibus tenaci nexu adhærens, eorundem
 sensum obtundit, adeò, quod nisi acria iniiciantur,
 nihil proficiant; his verò iniectis, crassa pituita,
 morbum fouens educitur: non est tamen, quod
 quispiam sibi persuadeat, posse uno, aut altero cly-
 stere, dolorem lenire, peccantemque humorem
 uniuersum educere, sed pluribus opus habent;
 etenim clysteriorum usum magis probo, quam pur-
 gantium medicamentorum, quibus præter, id quod
 humores agitantur, à toto etiam corpore, ad lo-
 cum affectum materia ducitur: adde quod ore sum-
 pta à patienti loco maximè desistent, atque idcir-
 cò eorum uires plurimum exoluantur: itaque leni-
 ta per clysteres aluo, si humores in toto corpore
 redundant, sitque corpus iuuenile, & ualidum, pro-
 dest aliquando, reuulsionis causa, uenam cubiti in-
 ternam eiusdem lateris aperire; dolore verò nihil
 remittente, ad deriuationem uena malleoli exter-
 na eiusdem lateris laxetur, tenui interim, atque at-
 tenuante uictu instituto. Si uerò dolor diuturnior
 fuerit, atque curationi magis renitens, præmissa
 pituitosi humoris idonea purgatione, guaiaci inte-
 rioris medullæ decoctum triginta, aut quadragin-
 ta die-

ta dierum spatio exhibendum erit, ea proportio-
ne confectum, vt aquæ libra, guaiaci unciam ha-
beat: sed quoniam accidit, ut confirmatis dolori-
bus per noctem adeo doleant, vt continuis ferè
absumantur vigiliis, adhibendum idcirco est, pur-
gato corpore, medicamentum, quod dolorem leni-
re, fluxumque humorem discutere ualeat, cuiusmo-
di hoc est mihi ualde probatum. Recip. far. lupi-
norum, far. loliaceæ, fol. nepetæ, florum rorisma-
rini pul. an. ʒ. j. s. baccharū lauri pul. ʒ. j. radi. cucum.
agrest. m. ij. resinæ terebinthinæ. ʒ. ii. oxymellis. s.
ʒ. i. s. cum uino dulci, aut mulsæ q. s. f. cataplasma
molle, cui adde olei sem. lini, amyg. dalc. recent.
chamemelini an q. s. m. patienti, circumfistisq; par-
tibus moderatè calidum mirificè prodest; nam do-
lores sedat, materiamque fluxam discutit: At si à
pituita, uel flatu, ob caloris inopiam dolor profi-
ciscatur, antiquam theriacam, per hyemem, ad ca-
loris natiui robur, iteratis uicibus 3. i. pondere
exhibuisse maximi iuuat. Si autem uentriculi ui-
tio morbus foueatur, ægri claudicent, ad luxatio-
nem, maciemque spectante crure, dicta que præsi-
dia negligat, maximè vsus est, thermæ aquas po-
tandas dare; cuiusmodi sunt Montiscatini, aut
Porrextæ nouæ. Magnopere etiam profuisse mi-
hi longo usu compertum est (ubi insignis frigidi-
tatis sensus in uniuersa tibia percipitur, & nullo
apparente tumore crus emaciatur, ac ferè tabe-

scere conspicitur) balnei perfusionem, quod habet dictam Cretici, origani orient. spicæ nardi, thymii orient. sem. anisforum, feniculi, rosmarini, saluæ siccæ, mentæ siccæ, betonicæ, stœchados, iuæ, baccarum lauri, nucû cupressi, absynthii, florû chamemeli. misce incidantur, contundantur, & bulliant in s. q. uini dulcis generosi ad tertię partis consumptionem. Huiusmodi decocto moderate calido affecta particula sponsia magna, uel linteis multiplicibus fouenda est.

De Articulorum doloribus. Cap. LXIIII.

Vamuis articulorum dolores, secundum locos affectos, uaria sortiantur nomina, podagræ, chiragræ, aut genagræ; est unus tamen, & idem affectus, de quo nobis in genere pertractandum est: si tamen antea perspectum fecerimus fluxiones hæc, quæ arthritidem excitant, uarias esse, temperaturæ, ætatis, anni temporis, & regionis ratione; nam aliæ calidæ sunt à prædominio, nonnullæ frigidæ, aliæ mixtæ; quarum naturam in si quis probè perspexerit fieri minimè poterit, ut rectam curandi rationem instituat. Calidam igitur fluxionem hisce præcipuè signisprehendere licet: primùm ex doloris modo nam si acris fuerit cum calore, & rubore, locaque ipsa erysipelate ferè correpta uideātur, tumor exiguus febris

DE TVM. PRAETER NAT. 285

febris comitetur; ætas, & temperatura humorum calidorum prædominium indicent; causæ verò antecedentes fuerint immodicus meri potus, aromaticum, & salsamentorum vsus, quibus ferè immoderata venus adiungitur, certissima calidæ fluxionis argumenta præbent. Exordienda igitur curatio, à tenui, ac refrigerante victu, quiete, sanguinis missione, si vires ferant; ita tamen, vt laborantibus, inferioribus particulis vena cubiti interna affectu lateris aperiatur, & è contrà; ad contraria enim humorum impetum ducere expedit. His hac ratione institutis, aluo tamen prius cassia cum pulpa tamarindorum subducta, ad infra scripta localia leniendi doloris causa deuenire licet. Recip. fol. plantag. pul. viola. ros. farinæ hord. an. ʒ. j. pulp. passul. infus in aqua plantag. ʒ. iiii. cum aqua plantaginis fiat cataplasma molle, cui adde ol. amygd. recent. rosacei an. q. s. cæræ modicum, ut oleum persistat. m. Pulpa etiam pulsarum per se, dolores huiusmodi mirificè lenit; sint tamen cataplasmata mollia satis, moderatè calida, quantitate non multa; nam affectus tristi sensu partes, pondere premunt, frequenter tamen adhibenda, ut integris viribus affectum superent, exiccari minimè permittantur, dolenti enim particulæ molesta euadunt sin autem dolor acris adeò fuerit, vt iam dictis non cedat, vigilæ cum febre intendantur; necessitate cogente, ad huiusmodi confugiendum.

Recip.

Recip. sem. papau. albi pul. 3. i. uiol. fol. solani hortensis pul. an. 3. i. s. florum nenupharis albi 3. s. florum chamemeli p. iii. cum decocto altheæ, aut lacte vaccino fiat cataplasma molle, cui adde olei amygdal. dul. & rosace. i. q. 5. lintea etiam lacte tepido madentia, atque iteratò superposita, per se dolorē leniunt. Ad hæc amygdalino, rosaceo, uel utrisq; tepidis locos perfundere in dolorum exacerbatione prodest; sicut, si molles lanæ iisdem oleis infusæ apponantur: non exiguum præterea adfert præsidium, acri, & calida fluxione infestante, cassiæ pulpa recens extracta, & sub tempore adhibita. Frigidam verò fluxionem, his præcipuè signis dignoscere licet, ex ætate primùm senili, temperatura ad frigidum inclinante, frigiditate uentriculi, antea facta victus ratione frigida, uini austeri, & fructuū usu, quæ data opera glacie, niuib, aut quacunq; ratione pessimo abusu refrigerentur liberaliori prægressa uenere, nimiaq; tandem repletionem, quibus frigidi succi, ob caloris inopiam generiti, ac per uasa distributi, ad particulas ceteris infirmiores decumbunt; uentris enim torpedio, uersorum turbatio, uasorumq; immunditie. Quòd uerò ad patientia loca attinet, dolore tensiuo, ac grauatiuo afficiuntur, sunt concolores, rumor fatigis conspicuus, calidis icuantur, per noctem grauius affliguntur. Accedunt præter iam dictas, aliæ externæ causæ, frequens equitatio, & anni tem-
pus

pus frigidum. Perspecta igitur morbi natura, exordienda est curatio, & primò ab huiusmodi clystere. Recip. decoctionis factæ cum agarico, chamemelo, anetho, anisis, baccis lauri q. 5. adde ol. chamemelini 3. iiii. hieræ picræ 3. i. mell. ros. onc. iiii. m. & cum luteo oui, & sale fiat clyster: sequenti mane mellis ros. sol. onc. v. iure pulli, dissolutæ offerantur. Hi deinde sirupi. Recip. oxymellis 5. syrapi de betonica, mell. ros. zuccarini an. onc. s. decoctionis boraginis, betonicæ, menthæ ex iure pulli columbini onc. iiii. m. pro uno, & sic pro aliis. Pro victu panem contritum, ex iure pulli columbini, cum eiusdem carne atque auiculas præbere licet, à uino prorsus temperent, quod etsi frigido affectui convenire uideatur, fluxionibus tamen est uehiculo; bibant igitur loco uini, uel ex passulis, & cinamomo, aut ex guaiaco decoctum. Humorum coctione perspecta purgandi sunt pillulis de tribus, cum Rhabarbaro scrup. iiii. pondere, uel de hiera cum agarico, uel aggregatiuis, aut cochiis pro ægrotantis natura; si tamen interim non deiciat, tertio quoque die clyster iniiciatur: particulis verò laborantibus cataplasma, quod habet, florum chamemeli, pul. absynthii pul. an. 3. i. rosarum, uiolarum an. 3. ii. pulp. passul. infus. in uino dulci onc. iiii. cum uino dulci fiat cataplasma molle adiectis chamemelino, & amygdalino. Ipsa passularum pulpa, ut dictum est, per se dolorem lenit; partisque

tisq; perfusio ex oleo sem lini, anethino, chamæ-
 melino, amygdalino moderatè calidis. Vbi uerò
 fluxio, partim calida, partim frigida fuerit, indi-
 cabunt signa locorum affectorum, causæ antece-
 dentes, ætas, & temperatura, cæteraq; prius rela-
 ta: In his mista, quoad fieri potest, curandi ratio,
 in uictus ratione, purgatione, venę sectione, atq;
 localibus adhibeatur: in frigida tamen fluxione,
 uel mista, præseruationis causa, iuuat decoctum me-
 dullæ interioris optimi ligni Indi relictis, albo, &
 cortice potandum dare. Quod attinet ad phleg-
 mones, erysipelatæ, abscessus, & scyrrhos inferio-
 res artus uexantes, petenda est horum curatio ex
 capitibus antea relatis, ea tamen moderatione, ut,
 si articulis accidat, positus, figuræ, & delegationis
 præcipua ratio habeatur; ipsa nanque positio
 fluente materia sit accliuis, iam fluxa, æqualis. In
 abscessibus uerò curandis in accliui, decliui, uel
 æquali positione partes affectæ collocandæ sunt,
 quam ulcerum purgatio postulat. Quod uerò ad
 figuram attinet, si tibiam respiciamus, ita collo-
 candi sunt articuli, inflammatione, abscessu, fra-
 ctura, luxatione, uel uulnere affecti, ut à perfectâ
 extensione, non longè absint, pro partis scilicet
 consuetudine, & quod uehendo corpori aptissima
 sit figura: si uerò superiores afficiantur articuli,
 humeri scilicet, cubiti, manus, & digitorum; ea sit
 collocandi lex, ut mediam inter extremas, quātum
 fieri po-

fieri potest, inueniamus; in huiusmodiq; figura locos affectos collocemus: postremò illud silentio minimè prætereundum videtur, in quo plerique manucurantes valde peccant, quòd in diuturnioribus huius affectibus, nulla habita figuræ, ac positionis partium ratione, circà articulos præsertim, ad obductam vsque cicatricem deueniant, in quocunque, pro patientis arbitrio, locus affectus habitu collocetur; quasi verò id nihil referat, arbitrares posse se induratum, ex figura, & cicatrice sic cantibus nimis compacta, articulum postea laxare; sed maximè falluntur, nec errorem deprehendunt, nisi iacta iam alea, non sine curantis dedecore, cum nec thermale lutum, nec alia profint, ac serò sapiant.

De Oedemate tiliarum. Cap. LXV.

Tumor mollis, est indolens, concolor œdema; plerunque morbus, aliquando symptoma est: morbum dicimus, vbi nullo uniuersi corporis grauiore affectu prægresso à manifesta causa, imbecilliores effectæ tibiæ intumescunt: accidens verò quotiescunque principum membrorum vitio tumor oritur. Oedematis nomine, tamquam genere, tumoris omne genus complexus est Hippocrates. Huius externæ sunt causæ, fracturæ, luxationes, uulnera, contusiones, di-

Oo storfiones,

storfiones, atque aliæhuiusmodi, quæ pedes, cruraque debilia reddunt; quò fit, vt alimento non probè appposito, sed in pituitosam, flatulentamq; materiam conuersa, tibiæ, præcipuè ad vesperam intumescant, prementisq; digiti vestigium recipiunt. Quæ ab interna proficiscuntur causa, cachexia minimè sublata, curationem non recipiunt; de quibus non est mihi propositum pertractare; sed de morbo ipso, quem externæ iam dictæ causæ procreant; nisi fortè simul crudi succi, ventriculi frigidioris vitiò, tumorem foueant, à quorum purgatione, & victus ratione, curatio exordienda est. Quòd attinet ad localia, si recens affectus est, sola plerunq; deligatione, aut coriacea ocrea eius uicem gerente, & roborante, delitefcunt. Vbi autem confirmata fuerint, vini nigri, & austeri foribus vtendum est, in quo absynthium, cupressi nuces, rosa, mirobalani, sumachia, myrtilli, atq; huius generis simplicia ebullierint; mane autem foueantur, non vesperi, nam fluxa materia compingitur magis: cauendum tamen, ne si durum œdema fuerit adstringentibus vtamur; transiret enim in scyrrhum; sed olei, & salis miscella, tumor antea emolliendus, ac discutiendus est, quæ sic paratur. Super porphyritide lapide, sal purissimum, probè conteratur, etque tantum chamæmelini olei compositi sensim adijciatur, quousque linimenti formam acquirat, quo tepido decumbenti tibiæ illi-

nantur, & moderatè deligentur, emollito deinde, ac discusso tumore fētibus iam dictis ex spongia roborentur, ocrea adhibita. Hac præcipuè curandi ratione, probæ uoletudini restituantur. Qui verò artis ignari, ad pauca respiciunt, consimilibus singula œdemata, malo habitu adhuc fouente, curare contendunt; oleum, quod aiunt, & operam perdunt.

De Phlegmone, & erysipelate tiliarum.

Cap. LXVI.

SI phlegmone tibiā, pedem, præsertimq; genu inuaserit, non solū deuietus ratione, sectione uenæ, atque ægrotantis decubitu sollicitos nos esse oportet: sed etiam magnopere animaduertendum est; ne, quod pleriq; Anatomici ignari faciunt, ea negligamus, quæ ad affectū, (vt diximus) particulæ, positum, figuram, & deligationem pertinent; nam curatione iam expleta articuli uel flexi extendi nequeunt, uel extendi diminutè flectuntur, consumpta nimirum, inflammationis causa, humiditate, quæ secundum naturam articulis ad facilem motum suggeritur: positus idcirco accliuus eligatur ad humoris refluxum, non defluxum, tibiæ figura penè extensa sit; tūc quod consuetudo id postulet; tūc etiā, quod ea figura ad corpus erigendum, atque ad iter fa-

ciendum, sit magnoperè opportuna. Quòd attinet ad deligationem, sit moderata, ab affecto loco exorsa, ut influentis humoris impetum reprimat. Præmissa igitur venæ sectione, victusque ratione idonea, medicamenta sint huiusmodi, Recip. farinæ hordei s. iij. fumachiorum pul. cortic. granat. pul. an. onc. j. s. mis. cum uino aultero, & succo semperuiui fiat cataplasma molle, cui adde olei rosati q. s. magno autem dolore urgente. Recip. rosarum pul. uiolearum pul. farinæ hord. an. s. ij. pulp. passul. infus. in aqua plâtag. s. iij. mis. & cum eadem aqua fiat cataplasma, cui adde amygd. dulcis, & rosei, utriusque q. satis est. Quòd spectat ad erysipelata, causæ potius, quam patienti particulæ Diæta, purgatione, alteratione, clysteris, atque interdum sanguinis missione consulendum censeo, ne repercutientibus, ab ignobili, ad præcipua membra humor interpellatur, uel nihil igitur adhibendum est, uel ea tantummodò quæ leniant, atque ablandiantur, ut amygdalinum recens, roseum, uiolaceum, uel tepida locus foueatur, in qua uiole, malua, hordeum efferbuerint. Paulo tamen supra patientem particulam, succo semperuiui, solani, posea, aut uino aultero, influentis humoris impetum repellere licet.

De Pernionibus. Capitulum LXVII.

QUamuis Pernionum affectus non videatur magnificiendus; rationali tamen turpe est aliquid ignorare, quod ad salutem humani corporis pertineat, sintque nonnulli, qui veram pernionum causam ignorent; propterea paucis de eorum natura, praeservatione, ac curatione pertractandum est. Contingunt perniones, praesertim circa calcaneum, eiusque posteriorem partem, qui maximus ille tendo implantatur, in digitis praeterea manuum, ac pedum, atque in auribus ijs praecipue, qui eas particulas debili calore naturali praeditas habent, quae quidem superueniente frigore constipantur, quò fit, ut transpiratione impedita extraneus quidam calor effervescat, atque ex accidenti pars, inflammari, atque intumescere incipiat, cum calore, dolore, ac molesto quodam pruritu, cui interdum vlcus accedit, mea igitur sententia, nil aliud est pernio, quam inflammatio per accidens, à frigido ambiente excitata; quò fit, ut si negligantur incipientes, ad ulcus mali modi, & ad abscessum perueniant, vidiq; interdum fuisse cariem in osse calcis, aut tessera cōtractam, quae difficillimum saepè, aliquando nullo modo curabilem affectum produxerit. Quocirca ubi primum tumor, ac dolor excitatur, maximi
 vsus

usus est, Galeni, & Pauli testimonio, linteum adhibere diachalcitide illitum; fouet enim innatum calorem, discutit, emollit ad ulcusque peruenire minimè patitur. Vtile præterea est partes illine. re rosaceo vnguento Mesue, uel pingui illo hēdino sæpius abluto, quod pomatam uocāt. quæ enim pinguia sunt, præter id, quod stipatam laxant partem, à frigido facilè alterari non permittunt. Ad præseruationem præterea facit hoc balneum tepidum, in quo manus, & pedes infundantur. Recip. florū chamemeli, lupinorum, lenticularum, baccarum hederæ an. m. i. naporum in partes sectorū nu. ij. scm. cymini pul. m. ij. salis pug. i. bulliant in s. q. aquæ pluuiæ, & fiat balneum. Postea exiccatis partibus, diapalma corio illitum superponatur, prodest etiam per se, tepida, sale adiecto, fouere, & mel cum sale affricturn. Hæc ad præseruationem. Si uerò ob neglectam ab initio curationē, iam in ulcus abierint, circumfita loca, quasi ambusta uidentur circunquaque rubent, & acrisensu sunt prædita; quod ubi contigerit, nulum opportunius nostro de succis excogitari potest medicamentum, quo ipse frequenter ad sanitatem talia vlcera perduxit; sicut & ambusta curauit

IX calceamentorum attritu, callosæ quædam in cute durities quas clauos uocant, in pedum digitis molestè excitantur, quibus subiecti tendones, ac periostrium colliditur, adeò ut comprimat, dolorem, ac uigilias afferat gressumque remoretur. Quocirca in promptu habere oportet præsidia, quibus durities emolliatur, dolorisque causa auferatur; quale hoc est. Ex radicibus althææ minutim concisis, & in aqua pluuiali; ad colliquationem decoctis, conficitur balneum mucillaginosum leniendo, ac molliendo dolori ualde aptum, in quod tepidum, dimidiæ horæ spatio, pedes infunduntur, donec clauus molles, ac tenelli effecti sint, abradendi deinde sunt, & adæquandi pumice, gladio abraforio, aut lima. Aequatis igitur eminentibus clauis, corio illitum tenui, emplastrum Isis Galeni, aut diapyritis, didictamumve maximo sunt usui, quibus à clauorum molestia quàm plures præseruauit; si tamen interim ab adstricto calceo sibi temperauerint, ne nouo attritu recrudescent.

De inflammationibus brachij, & extremae manus. Cap. LXIX.

Cum accidunt brachio, manive inflammationes, cum iam dictis signis innotescunt, tunc eadem curandi ratione, ad probam naletudinem perducentur: in eo tamen differunt, quòd alia ratione cubitus, extremæque manus articuli figurandi sint, nam inflammatione, abscessuve correptis, quæ tibiæ, pediq; conveniens figura est, brachio, ac manui minimè accommodari potest, tibiæ etenim (ut diximus) figura penè extensa convenit, cubito verò, & manui, quæ angularis dicitur, & in extremorum medio consistit, ualde amica est, & familiaris; nam plerumque fit, ut ex infiori aliqua circa articulum cubiti, uel ipsius manus, & digitorum articulos inflammatione, adeò exiccetur humidum illud, quod articulationibus suggeritur, ligamentaque & tendones, humido radicali cōsumpto, adeò corrigentur, & contrahantur, ut in qua diu fuerint collocata membra dispositione, in ea, aliquando per totam ætatem persistant; extensus enim cubitus, & manus articuli, si flecti nequeant, insigni obeundis actionibus sunt incommodo: nam quid obsecro utilitatis extensa manus humani corporis operibus adferre potest? ultrà enim mediam cubiti positio-

positionem extenso articulo, vix ullum artis genus exercere licet; sed, quod est deterius, ex vitiosa hac figura, nec manus ori cibum offerre, nec capiti, oculis, facieive aliquam adfert utilitatem. Quapropter, vbi huiusmodi inflammationes, ulnere, ulcera, fracturæ, luxationesve contigerint, sedulam operam adhibete, ne manus aut cubitus in alia figura collocetur, quàm in ea, quæ prorsus est media; ita enim ad vtrunque extremum facilius est transitus; uel, si à medio recedendum fuerit, potius ad flexionem accedat; nam præter id, quod ad decorem corporis hac figura est accommodata, magis, ad multas etiam artes, flexo cubito, quamuis extendi nequeat, manus apta redditur, capitiq; inferuire, cibumq; ori admove-
re licet. Quod attinet ad positionem, & deligationem, ante dicta ratio obseruetur, nisi abscessus superiorem regionem occupans, eiusdem orificio in parte inferiori sito, contrariam deligationem suadeat.

De Ganglio.

Cap. LXX.

Anglium tumor durus est, concolor, orbicularis, loco mobilis, & magna ex parte indolens, in exteriori manus extremæ articuli regione, suprà carpum extuberans, à frigido, & mucoso humore, quo articuli illinun-

P p tur,

tur, ex defatigatione concrefcens. De huius curatione agens Pauli, deligandam effe fuper tumore plumbeam laminam admonet; hac enim ratione interdum difcutitur, ac delitefcit, quod ubi non fuccefferit, diadictamo emolliri atque in nihilum abire, ratio atq; experientia demonftrant. Quòd ad arthritidem, chiragram, & perniones manuum attinet, fupradicta ratione curentur.

De Paronychijs. Cap. LXXI.

Ircà vnguium radices, varias ob caufas, inflammationes cum molefto dolore excitantur; has paronychia vocant, quarum doloribus fedandis opportunum eft, quòd conficitur ex radic. altheæ addito amygdalino, uel ex paffularum pulpa cum rofaceo, & violaceo, aut ex farina hordeacea, atque altheæ decocto. Poft fuppurationem verò, & effufum humorem, qui collectus fuerat, remittitur intemperies, & ad fanitatem perducuntur noftro ex fuccis. Hæc, fi ab initio negligantur, mali modi ulcera, cum ofsis carie fubfequuntur, quæ difficillimam, ac diuturnam habent curationem, & ferè digiti affecti operatio diminuta remanet, integro quandoque articulo, uel eius particula, per squamam abfcedente: caries verò ex his præcipuè indiciis dignofcitur, quòd curationi diu renitatur
vltus,

vlcus, quòd copiosam, ac fœdam saniem effundat, itaque mitioribus procedendum, naturæq; corrupti ofsis abijciendi negotium committendum est: carne etenim progerminante, vitiatum tandem aliquando expelletur: si quis enim parum prudens vim inferat, atque euellere obstinatè conetur, neruosas partes, exacto sensu præditas, insigniter affici; & tantumq; aberit, vt quicquam proficiat, quod etiam malum in dies recrudescet: Itaque squamma abiecta, atque inflammatione medicamento ex succis sublata, barbaro cicatrix obducitur.

De Fici . . . Cap. LXXII.

SVppuratis abscessibus, circà unguium coronam, caro interdum expullulat, atque insigniter augetur. Hunc affectum malum fici vulgus uocat, propter duas, ut arbitror, causas; altera, quòd caro illa eminens, ac superaddita, internæ ficuum carni, orbiculis quibusdā præditæ, sit similis; altera uerò, quòd furculorum fici cinis huic curationi sit ualde conueniens Hipp. lib. de vlceribus testimonio; sed de nominibus non est laborandum: uerùm ubi superadditam carnem conspexerimus, si insperso fici cinere, non absumatur, ad Galeni Isidem, uel ad nostrum de succis confugiatis, cui præcipitati, quod

vocant, iustam proportionem adijciētis; siccatur enim citrà dolorem, humiditatemque carni imbibitam, ita absorbet, ut tamquam exsiccata sponsa minuat, ac subsidat, circumfistisque partibus tandem æquata ad cicatricem properet, cavendum tamen interim, ne manus dependeat, sed prorsus quiescat, in acclivi positu de ceruice suspensa; frustra enim laboramus, si æger manum exerceat.

De Scyrrhis, & verrucis extremarum partium. Cap. LX XIII.

Quamvis curatio antea de scyrrhis tradita, magna ex parte præsentī capiti accommodari possit: cū tamen non raro, propter malè curatas extremarum partium inflammationes articuli obdurentur, adeo quòd voluntarij motus expleri nequeant: propter siccam tamen, & excarnem illorum naturam, diversa curationis ratio requiritur, nam, quantò sunt ficciores, eò studiosius emolliendæ, hydræleo præsertim tepido, non olei quidem solus perfusione, aut balneo, siccatur enim si per se adhibeatur; emolliens deinde iuvat cataplasma ex liliorum alborum, & altheæ radicibus, suilla axungia, medulla vitulina, amygdalinoque oleo recenti adiectis. Postremò inter exiguas, atque indolentes extu-

extuberantias sunt verrucæ sessiles, quæ manui feditatem adferunt; idcirco, decoris ratione habitata, earum remotioni studendum est. Certum est pendere verrucas ab humore quodam crasso, & terrestri, qui in partibus nervosis concrevens, expullulat. Itaque, vbi plures eruperint, ratio postulat, vt probam victus rationem instituamus, medicamentis uerò, vt fouens causa auferatur, peccantem humorem expurgemus, frustra alioquin localibus utemur. Docet etiam experientia eas interdum nullo adhibito præsidio: suppetias afferente humore iam absumpto, in nihilum abire: purgatione absoluta, sabinæ succo verrucæ madescant, aut tithymali myrsinitis lacte, uel chelidonii maioris luteo succo, quibus si non cesserint, caustico, quo cauteria excitamus, inurantur: minus uerò rebelles oleo, quod uocant, tartari, aut sulphuris absumuntur, atque euanescent.

Sed hæc ad laudem indiuiduæ Trinitatis atque humanorum corporum salutem compendiosè dicta sufficiant.

Bonon. Anno Salutis. M D LXXXVI

VNGVENTI NOSTRI DE SVCCIS parandi ratio.

 Vm sæpius, in tumorum, atque vlcerum curatione, multiplicis vsus medicamenti, quod ex succis inscribitur, mentio incidet, ne aliquid ad rem attinens reconditum velle habere videar, idcirco compositionis modum, ut omnibus in promptu esset, postremo in loco collocandum existimaui. Hæc habet

Recip. rosacei optimi lib.j.

Ceræ candidæ nouæ ʒ. viij.

Foliorum plantaginis, solani, Lapatij, centaurij minoris, sicci, si viride desit an. m. ij.

Cera primum lento igni oleo lique scat, Addantur postea herbæ, pridie, cælo sereno, orto iam sole, loco ad orientem sito, æstare, uel autumnio ipso ineunte collectæ, bulliantq; , donec probè decoctæ fuerint, postea collentur, torculariq; exprimantur, expressum uero, abiectis herbis, denuo moderate ferueat, quousq; omnis aquea humiditas absumpta fuerit, soli diusculamq; vnguenti formam acquisiuerit, quo fere iam refrigerato, camphoræ puluerizatæ semunciam inspergito, tandiuq; medicamentum agitabis quousq; sit frigidum ac fictili vitreato vase, vel plumbeo, tectum conseruabis.

F I N I S

Errata sic corrige.

Folio. 6. facie. 4. Chraplerij, linea. 1. 6. si, f. 8. l. vlt. beneuolo, f. 2. l. 7. parum, f. 12. l. 1. vlt. efformen-
tur, f. 13. l. 12. rationi, f. 15. l. 15. continuu, f. 22. l. 24. sphericam, f. 24. l. 1. cum labore, f. 26. l. 1. Am-
nios, f. 31. l. 20. vellere, f. 32. l. 25. partium, f. 33. l. 1. cerebri, l. 20. aut otiosum, f. 35. l. 6. ipso, l. 26.
relinquat, f. 36. l. 9. dicebat, l. 20. crasse, f. 37. l. 1. 1. quidquid, l. 14. & l. 20. fumant nigra deiciunt,
sanguinis. Unde alimentum, f. 39. l. 2. relinquatur, l. 12. etiam f. 40. l. 3. basim, f. 43. l. 17. proten-
duntur, f. 45. l. 7. vermis, f. 48. l. 8. affimularunt, l. vlt. ad sphericam, f. 49. l. 19. ipsius, f. 53. l. 12. cen-
fuerunt, f. 55. l. vlt. tympani, f. 56. l. 12. tenuissimo, f. 57. l. 12. assequi, f. 62. l. 10. contactum tympa-
no, f. 63. l. 1. 1. alteram, f. 65. l. 7. anatomicque, f. 66. l. 2. simul cum arcanoide interstitio, & cor-
nea censendas, l. 4. corneaeque, l. 7. visorij l. 9. similis, l. 26. visorij, f. 63. l. 23. comprimerent,
f. 69. l. 7. completi, l. 11. quod spectat ad, f. 70. l. 11. idoneum, f. 71. l. 2. sphenoidae, l. 8. oculos, f.
74. l. 17. solidij, l. 20. effecta, f. 75. l. 18. veritas, f. 76. l. 21. concurrant, f. 77. l. 15. adijciatur, l. 25. exi-
gua, f. 79. l. 20. mirum, f. 81. l. 14. arbitramur, f. 82. l. 1. duplicatam, l. 6. pceptorij, l. 12. in ceruicē
inuerso, l. 16. erecto, f. 83. l. 7. eo quod, l. 23. basifue, f. 84. l. 13. concipiant, l. 21. necesse est, f. 85. l.
2. non solum perueniat, l. 12. censuerimus, f. 86. l. 8. fuisset, l. 16. esse, f. 87. l. 3. vltibus quamuis ip-
se, l. 16. fuisse, f. 88. l. 12. inferioris, l. 21. cōspiciatur, f. 89. l. 14. ad laryngem, l. 15. prater aritenoidis
l. 24. ab anteriore, l. vlt. duplex, f. 90. l. 8. efformatur, l. 8. 25. cōmifcentur, f. 91. l. 3. verū ab, l. 10. ad-
ministratiōi, l. 26. studio ductus, f. 92. l. 4. disceptatur, l. 15. indagandam, f. 94. l. 8. si quidem
vtri que vasi, f. 95. l. 15. sed si ex hoc loco, f. 96. l. 13. scilicet, f. 98. l. 7. connexa, f. 99. l. 17. pro, l. 20.
toracis musculis, l. 23. cum, f. 102. l. 24. quod ex elatiore, l. vlt. distēto, f. 103. l. 1. velticē, l. 23. su-
perfluum, f. 104. l. 4. coniunctum, f. 106. l. 27. altissimo, f. 107. l. 2. ac diuturnitatem genitricis vi-
res, l. 6. ad egre parturientem accedere contigit primum omnī a presenti obsterice, f. 110. l. 6.
fuisse vt validas, l. vlt. interna, f. 111. l. 10. duplici ratione, f. 112. l. 1. dolorem, l. 10. auctore, l. 16.
musculos, f. 124. l. 1. indicatiōi, l. 3. indicatorium, f. 115. l. 4. peruium est decimo oppositam ori-
ginem, atque vsum habere ligamentali, l. 7. inualidum, l. 13. demonstratur, f. 117. l. 1. tribuit, f. 118.
l. 2. pondus, f. 119. l. vlt. sacro, f. 137. l. 2. illinuntur, l. 10. fluxū, l. 17. qui gūmata f. 138. l. 9. continēat,
f. 142. l. 17. alioquin, l. 19. communicaretur, f. 143. l. 17. natura, f. 145. l. 19. acuta, f. 146. l. 11. enduicia,
f. 150. l. 10. nihil prohibet, f. 152. l. 6. orbita, f. 153. l. 9. tunice, f. 154. l. 8. acri admodum sensu sint,
f. 155. l. 1. pustulis, l. 4. pustulis, quē humore, l. 23. palpebras, l. 24. profunt, f. 156. l. 15. testatus, l. 18.
mordax, f. 158. l. 7. exuſto l. 9. malitia, f. 161. l. 8. constituerint, l. 18. huiusmodi, l. 21. cētus, f. 162. l. 7.
pingue, l. 8. acetiō, l. 12. formam, f. 153. l. 9. emplastro, f. 164. l. 2. membrorum, l. 18. multo namque,
f. 166. l. 12. quendam, f. 168. l. 16. pulueres, l. 23. aliud, f. 169. l. 4. delitescat, f. 170. l. 5. polyo, l. 1. vlt.
Celfo, f. 171. l. 15. rebelles, f. 172. l. 3. sutorum, l. 9. candentibus, l. 20. oblongum, f. 75. l. 15. certe,
l. 16. instituenda igitur victus ratio est in omnibus, f. 180. l. 22. decoctio, f. 183. l. 10. obtruit, f. 182.
l. vlt. potgenitas, f. 183. l. 8. morbus, f. 188. l. 8. habeant, l. 10. vitio, f. 189. l. 4. medicamēto, l. 8. vitio,
l. vlt. vere non fiat, f. 190. l. 9. ratione, f. 191. l. 14. imbecillitate, l. 9. tunc temporis, f. 194. l. 18. prę-
dita, l. 19. humore, l. 20. doloresque, l. 21. magnitudi- ni, f. 195. l. 12. vncias duas, f. 195. l. 5. inflam-
matione, l. 9. ac rubore, f. 199. l. 1. corporis, l. 9. synanche, l. 23. rationi, f. 200. l. 24. feruore, f. 201.
l. 15. musculis, f. 202. l. 26. curatio, l. vlt. probare, f. 203. l. 13. manus, f. 206. l. 1. plus abdita, f. 208. l. 11.
conuallibus, l. 19. abscessus, f. 209. l. 4. melicerides, l. 5. viscidior, l. 13. ac sub, f. 210. l. 5. vna & fe-
mis, l. 8. pil agg l. 9. in aurora, f. 211. l. 16. conficiatur, f. 212. l. 8. malo, l. 9. celerrime succurrendum
egros. n. ad f. 213. l. 16. vnam, & semis, f. 216. l. 14. agendum, f. 217. l. 24. diapalmate reliquias ab-
sumemus, f. 218. l. 17. confugiendum, f. 219. l. 2. discussioni, f. 220. l. 14. perducant, f. 221. l. 24. vi-
sus est, f. 222. l. 1. Gal. auctore, l. 12. peruenere, l. 18. visuras, l. 20. cācuroſus, f. 223. l. 5. melifiosi pul-
f. 224. l. 12. tepore, f. 225. l. 11. exhibita etenim postquam, l. 27. cloacę, f. 226. l. 9. minime adierunt,
f. 227. l. 15. virus f. 28. l. 15. infinuunt, l. 22. protuberantiā, f. 231. l. 4. accōmodandum erit, f. 234.
l. 5. seminibus, l. 20. fœcū nūgręci, l. 22. fiat secundum artem cataplasma, l. 24. vitulinę, f. 236. l. 2.
Celfo, f. 237. l. 16. in quem oritur tumor, l. 24. si crudi, l. 23. l. 17. repellendi, l. 24. super accom-
modandum, f. 239. l. 9. tenuis, f. 245. l. 2. nam, f. 246. l. 6. mirthi, l. 15. magne, l. 18. admirabilique,
l. 19. infusa, l. 22. prohibetur, f. 249. l. 19. affectu, l. 250. l. 16. madefactaque lintea, f. 251. l. 11. facile,
l. 19. flammæum dolorem, f. 252. l. 10. postulare, f. 253. l. 6. relictam, l. 15. chamæmelini, f. 254. l. 17.
qui, f. 255. l. 5. Pharmacum, l. 9. hordeaceę, l. 12. patefaciendę, f. 256. l. 5. qui, f. 259. l. 22. fręno, f. 260.
l. 2. cute, f. 262. l. 6. in l. 16. Hanc, f. 263. l. 19. quemadmodum, l. 21. cęteraque huius rationis. Prę-
terea, f. 264. l. 18. indurati tumoris, l. 21. muliebribus, f. 265. l. 5. augent, l. 19. adeo, f. 266. l. 1. 1. ouī
albo, l. 15. cancri, f. 267. l. 8. ex, l. 22. doloribus, f. 269. l. 1. f. q. f. 270. l. 6. adstritam aluum aut pa-
tiendi, f. 273. l. 12. quibusdam, f. 277. l. 9. penitiores, f. 278. l. 11. medico, f. 282. l. 17. distent, f. 283.
l. 20. maxime, l. 23. maximi, f. 284. l. 14. gonagreg, l. 21. nisi, f. 285. l. 22. affectas, f. 286. l. 3. Chamę-
mel pul. 3. iij. l. 12. tepore, l. 23. immundities, f. 291. l. 4. conuersa, l. 26. eique, f. 291. l. 2. fo-
nibus, f. 296. l. 3. manue, f. 298. l. 2. Paulus, f. 299. l. 8. afficit tantumque.